

ALEXANDRE DUMAS

Colierul Reginei

Volumul 2

Capitolul XLII Două ambiții care vor să treacă drept două iubiri

Jeanne era și ea femeie, ba încă fără a fi regină. Rezultă de aici că, în clipa când se urcă în trăsură, compară frumosul palat de la Versailles, bogatul și splendidul lui mobilier, cu cel de al patrulea etaj de pe strada Sainte-Claude, lacheii impozanți cu bătrâna ei servitoare. Dar aproape numaidecât meschina mansardă și bătrâna servitoare se cufundară în umbra trecutului, ca acele fantasme care, nemaieexistând, nu au existat niciodată și Jeanne văzu căsuța sa din cartierul Saint-Antoine, atât de distinsă, atât de grațioasă, atât de confortabilă, cum s-ar spune în zilele noastre, cu lachei mai puțin împodobiți decât cei de la Versailles, dar tot atât de respectuoși, tot atât de ascultători. Casa și lacheii erau Versailles-ul ei; ea era tot atât de regină ca și Maria-Antoaneta, iar dorințele ei, cu condiția de a ști să și le înfrâneze, nu atât în limitele necesității cât ale raționamentului, erau la fel de bine și la fel de repede executate, ca și când ea ar fi ținut un sceptru.

Așa că Jeanne ajunse acasă foarte încântată și cu surâsul pe buze. Era încă devreme; luă hârtie, o pană și cerneală, scrise câteva rânduri, le puse într-un plic din hârtie fină și parfumată, scrise adresa și sună. De-abia se stinsese ultimul clinchet al clopoțelului și ușa se deschise: un lacheu aștepta în prag.

— Aveam dreptate — murmură Jeanne — nici regina nu este mai bine slujită. Apoi, întinzând mâna, spuse: Du scrisoarea monseniorului cardinal de Rohan!

Valetul înainta, luă scrisoarea și ieși fără să rostească măcar un cuvânt, cu acea supunere mută a servitorilor de casă mare. Contesa căzu într-o visare adâncă, o visare care era urmarea firească acelei de pe drum. Nu trecură nici cinci minute, că cineva bătu la ușă.

— Intră! spuse doamna de La Motte.

Același lacheu apărură.

— Ce este? întrebă doamna de La Motte, schițând un mic gest de nerăbdare, deoarece ordinul său nu fusese încă executat.

— În clipa când ieșeam să îndeplinesc ordinele doamnei contese — lămuri valetul — monseniorul bătea la poartă. I-am spus că mergeam la palatul său. A luat scrisoarea doamnei contese, a citit-o, a sărit din trăsură și a intrat zicând: "Bine, anunță-mă!"

— Și?

— Monseniorul este aici; așteaptă ca doamna să binevoiască a-l primi.

Un surâs ușor flutură pe buzele contesei. După câteva clipe, adăugă cu o vădită satisfacție:

— Spune-i să intre.

Oare cele două clipe avusesem drept scop să-l facă pe un prinț al bisericii să aștepte în anticamera sa, sau fuseseră necesare doamnei de La Motte ca să-și schițeze planul? Prințul se ivi în prag. Întorcându-se acasă, trimitând să-l caute pe cardinal, simțind o atât de mare bucurie la sosirea cardinalului, oare toate acestea însemnau că Jeanne avea un plan? Da, caci fantezia reginei, asemenea focurilor jucăuse ce luminează văile când se întâmplă vreun incendiu, acea fantezie de regină și, mai ales, de femeie, deschise privirilor intrigantei contese toate ungherele tainice ale unui suflet, de altfel prea mândru pentru a le ascunde.

Drumul de la Versailles la Paris este lung și când îl faci având alături demonul cupidității, acesta are tot timpul să-ți sufle la ureche calculele cele mai îndrăznețe. Jeanne se simțea amețită de cele un milion cinci sute de mii de livre risipite în diamante pe mătasea albă a sipetului domnilor Boehmer și Bossange. Un milion cinci sute de mii de livre! Nu era oare o avere princiară, mai ales în ochii unei sărmene cerșetoare care, doar cu o lună în urmă, cerea de pomană de la cei mari?

De bună seamă, era mult mai mare distanța dintre Jeanne de Valois din strada Saint-Claude, la Jeanne de Valois din cartierul Saint-Antoine, decât dintre Jeanne de Valois, stăpâna a colierului.

Așadar, străbătuse mai mult de jumătate din drumul norocului. Și norocul la care râvnea Jeanne nu era o iluzie, cum ar fi cuvântul scris într-un contract sau posesiunea unui teritoriu, amândouă foarte importante, dar pentru care ai nevoie de inteligența minții sau de agerimea ochiului. Nu, acest colier era cu totul altceva decât un contract sau pământul: acest colier era norocul care putea fi văzut: așa va arăta veșnic, strălucitor și fascinant; și fiindcă regina îl dorea, putea și Jeanne de Valois să-l viseze, fiindcă regina era în stare să renunțe la el, putea și doamna de La Motte să-și pună frâu ambiției.

Deci mii de gânduri nedeslușite, năluci stranii cu contururi încețoșate despre care poetul Aristofan spunea că omul le asimilează în clipele lui de pasiune, mii de pofte, mii de furii ale patimei de a poseda luare pentru Jeanne, în timp ce străbătea drumul de la Paris la Versailles, chipuri de lupi, de vulpi și de șerpi înaripați.

Cardinalul, care trebuia să-i împlinească visele, le curmă firul prin prezența lui neașteptată tocmai când doamna de La Motte ar fi dorit să-l vadă. El însuși avea visele sale pe care le ascundea sub masca amabilității, sub aparența dragostei.

— Ah, scumpă Jeanne! exclamă el. Iată-vă! Mi-ați devenit atât de necesară, încât întreaga zi mi-a fost umbră de gândul că sunteți departe de mine. Cel puțin v-ați întors sănătoasă de la Versailles?

— După cum vedeți, monseniore.

— Și mulțumită?

- Încântată.
- Deci regina v-a primit?
- Imediat ce am ajuns, am și fost introdusă la ea.
- Aveți noroc. După aerul dumneavoastră triumfător, pariez că regina v-a vorbit.
- Am stat aproape trei ore în cabinetul maiestății sale.

Cardinalul tresări și puțin a lipsit să nu repete după Jeanne, cu un glas plin de admirație: "Trei ore!" Dar se stăpâni și zise:

- Sunteți o adevărată vrăjitoare și nimeni nu vă poate rezista.

- Oh, oh, exagerați, scumpul meu prinț!

— Ați stat într-adevăr trei ore cu regina? Jeanne încuviință din cap. Trei ore! repetă cardinalul, zâmbind. Câte lucruri poate spune în trei ore o femeie inteligentă ca dumneavoastră!

- O, vă asigur, monseniore, că nu mi-am pierdut timpul.

— Pariez că în aceste trei ore — azvârli ca în treacăt cardinalul — nu v-ați gândit nici măcar o clipă la mine...

- Sunteți un ingrat!

- Adevărat?! strigă cardinalul.

- Am făcut pentru dumneavoastră mai mult decât să mă gândesc.

- Ce-ați făcut?

- Am vorbit despre dumneavoastră.

— Ați vorbit despre mine? Cui? întrebă prelatul, cu o voce în care, cu toată stăpânirea de sine, se ghicea emoția; și inima prinse să-i bată.

- Cui, dacă nu reginei?

Și rostind aceste cuvinte atât de prețioase pentru el, Jeanne avu delicatețea de a nu-l privi în față, ca și când nici nu i-ar fi păsat de efectul spuselor ei. Domnul de Rohan era foarte emoționat.

— Ah! se precipită el. Haide, scumpă contesa, povestiți-mi. Mă interesează atât de mult tot ce vi se întâmplă, încât nu vreau să pierd nici cel mai mic amănunt.

Jeanne zâmbi; știa ce îl interesează pe cardinal, la fel de bine ca și el însuși. Cum însă își pregătise meticulos cele ce urma să povestească, cum ar fi făcut-o chiar dacă n-ar fi fost rugată, ea începu rar, lăsând să-i fie smulsă aproape fiecare silabă: istorisi în amănunt întrevederea, conversația, demonstrând cu fiecare cuvânt că, printr-una dintre acele întâmplări fericite care fac uneori norocul unui curtean, picase la Versailles într-o circumstanță cu totul specială și devenise, într-o singură zi, dintr-o străină, o prietenă aproape indispensabilă. Într-adevăr, într-o singură zi, Jeanne de La Motte fusese inițiată în toate necazurile reginei, în toate neplăcerile domniei. Domnul de Rohan nu părea să rețină din povestire decât ceea ce regina spusese în legătura cu Jeanne. Jeanne, în povestirea sa, nu dădea importanța decât la ceea ce spusese regină în legătură cu domnul de Rohan. Povestirea tocmai se sfârșise, când același lacheu intră, anunțând că masa e servită. Jeanne îl invită pe cardinal din ochi. Cardinalul acceptă printr-un semn. Dădu brațul stăpânei casei, care se obișnuise atât de repede să-i facă onorurile și trecură în sufragerie.

După ce mâncară, după ce prelatul sorbi cu înghițituri lungi speranța și iubire din relatările de zeci de ori reluate, de zeci de ori întrerupte ale acestei vrăjitoare, se văzu silit să-și dea seama că va trebui să țină cont de femeia din fața lui, care știa să țină în mâini inimile celor puternici. Căci observă, cu surprindere și spaimă totodată, că, în loc să se pună în valoare că orice femeie care se știe răsfățată și de care ai nevoie, ea venea în întâmpinarea dorințelor interlocutorului său, cu o gingășie cu totul diferită de acea mândrie de leoaică manifestată la ultima masă luată împreună în același loc și în aceeași casă.

De data aceasta, Jeanne făcea pe gazda nu numai ca o femeie stăpână pe ea însăși, ci și ca o stăpână a celorlalți. Nici urmă de sfială în privirea ei, nici o reținere în glas. Oare nu stătuse ea întreaga zi în preajma celor mai iluștri aristocrați, floarea nobilimii franceze, pentru a lua exemplul de la ei? Oare nu i se adresase cu "scumpa contesă" o regină care nu avea rivală?

Așa încât cardinalul, el însuși un bărbat stăpân pe sine, îi recunosc superioritatea, nu încerca să-i reziste și îi spuse luându-i mâna:

— Contesă, în dumneavoastră sunt două femei.

— Cum asta? întrebă contesa.

— Cea de ieri și cea de azi.

— Și pe care o preferă eminența voastră?

— Nu știu. Știu numai că cea de astă-seară este o Armida¹, o Circe², ceva cu totul irezistibil.

— Și căreia, cu toate că sunteți prinț, nu veți încerca, sper, să-i rezistați, monseniore.

Prințul alunecă de pe scaun și îngenunche la picioarele doamnei de La Motte.

— Cereți pomană? întrebă aceasta.

— Da și aștept să mi-o dați.

— Astăzi e ziua îngăduințelor — răspunse Jeanne. Contesa de Valois și-a ocupat locul cuvenit, a intrat în rândul femeilor de la curte; peste puțină vreme, ea se va număra printre cele mai mândre femei de la Versailles. Așadar, poate să-și deschidă palma și să i-o întindă cui crede că o merită.

— Chiar și unui prinț? întrebă domnul de Rohan.

— Chiar și unui cardinal — răspunse Jeanne.

Cardinalul depuse un sărut lung și arzător pe aceasta mână delicată; apoi, după ce cercetă din ochi privirea și zâmbetul contesei, se ridică. Trecând în anticameră, spuse câteva cuvinte mesagerului său. După două minute, se auzi zgomotul trăsurii care se îndepărta.

Contesa înalță capul.

— Pe legea mea, contesă, mi-am dat foc la corăbii.

— Nu-i nimic deosebit într-asta, de vreme ce vă aflați în port — răspunse contesa.

Capitolul XLIII În care încep să se zărească chipurile de sub mască

O conversație plăcută, pe îndelete este privilegiul oamenilor care nu mai au să-și spună mare lucru. Exista bucuria de a tăcea sau de a te exprima prin interjecții, dar cea mai mare este, fără discuție, plăcerea de a pălăvrăgi fără a fi obligat să-ți compui frazele. După două ceasuri de la plecarea trăsurii, cardinalul și contesa se aflau în acest punct. Contesa cedase, cardinalul învinsese; cu toate acestea, cardinalul era cel subjugat, iar contesa era cea care triumfa. Doi bărbați se pot înșela strângându-și mâna. Un bărbat și o femeie se pot înșela sărutându-se. Aici se înșelau unul pe altul, numai pentru că fiecare voia să se lase înșelat. Fiecare dintre cei doi avea un scop. Pentru a-și realiza scopul aveau nevoie de o atmosferă intimă. Scopul fiecăruia fusese atins.

Cardinalul nici nu-și dădea măcar osteneala de a-și ascunde nerăbdarea. Se mulțumi să facă doar un mic ocol și, revenind la conversația despre Versailles și la onorurile care o așteptau acolo pe noua favorită a reginei, spuse:

— Este generoasă și nimic nu i se pare prea mult pentru cei pe care îi iubește. Are un fel rar de a dărui tuturor câte ceva, dar numai câtorva prieteni aleși le dăruiește totul.

— Credeți deci că este bogată? întrebă doamna de La Motte.

¹ Eroină din "Ierusalimul eliberat" de Torquato Tasso. (n.t.)

² Vrăjitoare din "Odiseea" lui Homer.

- Găsește aproape întotdeauna resurse, cu un cuvânt, un gest, un zâmbet. Nici un ministru, în afara lui Turgot, poate, nu a avut curajul să-i refuze ceva reginei.
- Ei bine, mie, — spuse doamna de La Motte — mie, biata regină, sau mai curând biata femeie, mi se pare mult mai puțin bogată decât o credeți dumneavoastră!
- Cum așa?
- Ești oare bogat când ești silit să-ți impui privațiuni.
- Privațiuni?! Povesteți-mi, vă rog, scumpă Jeanne.
- O, Doamne, vă voi spune numai ceea ce am văzut, nici mai mult, nici mai puțin.
- Spuneți, vă ascult.
- Închipuți-vă două suplicii îngrozitoare pe care aceasta nefericită regină le-a îndurat.
- Două suplicii?! Care?
- Știți, scumpul meu prinț, ce înseamnă dorința unei femei?
- Nu, dar aș vrea să mă învățați, contesă.
- Ei bine, regina are o dorință pe care nu și-o poate satisface.
- De a avea pe cine?
- Nu, de a avea ce.
- Fie, de a avea ce anume?
- Un colier de diamante.
- Stați, cred că știu. Nu-i vorba despre diamantele lui Boehmer și Bossange?
- Exact.
- Oh, chestie veche, contesă.
- Veche sau nouă, oare nu este o adevărată nefericire pentru o regină, spuneți, să nu poată avea ceea ce ar fi putut avea până și o simplă favorită? Dacă regele Ludovic al XV-lea ar mai fi trăit încă cincisprezece zile Jeanne Vaubernier ar fi avut ceea ce nu poate avea Maria-Antoaneta.
- Ei bine, scumpă contesă, sunt convins că vă înșelați, regina a putut avea de cinci sau de șase ori aceste diamante și le-a refuzat de tot atâtea ori.
- Oh!
- Vă spun sigur că regele i le-a oferit și că le-a refuzat chiar din mâna regelui.
- Și cardinalul povesti istoria cu vasul. Jeanne ascultă cu toată atenția și când cardinalul isprăvi, spuse:
- Ei, și?
- Cum, ei, și?
- Da, ce demonstrează asta?
- Că nu le-a vrut, mi se pare limpede.
- Jeanne ridică din umeri:
- Cunoașteți femeile, cunoașteți curtea, cunoașteți regii și vă lăsați înșelați de un asemenea răspuns?
- De, constat numai refuzul!
- Scumpul meu prinț, aceasta demonstrează doar un lucru: ca regina a simțit nevoia să spună ceva care să aibă răsunet, ceva foarte popular și că a reușit.
- Oho! exclamă cardinalul, iată cum arată pentru dumneavoastră virtuțile regale! Ah, ce sceptică sunteți! Sfântul Toma era încrezător pe lângă dumneavoastră.
- Sceptică sau nu, eu afirm un lucru.
- Care?
- Că regina, chiar după ce a refuzat colierul, a simțit o poftă nebună să-l aibă.
- Toate lucrurile acestea vi le-ați închipuit, draga mea, dar mai întâi credeți-mă, dincolo de nenumărate defecte, regina are o mare calitate.
- Care?...
- Este dezinteresată! Nu iubește nici aurul, nici argintul, nici nestematele. Cântărește mineralele la valoarea lor; pentru ea, o floare prinsă în piept valorează cât un diamant la ureche.

— Nu zic ba. Numai că, acum, în clipa de față, susțin că are chef să-și pună diamantele la gât.

— Ah, contesă, demonstrați-mi!

— Nimic mai ușor; adineauri am văzut colierul.

— Dumneavoastră?

— Da, eu; nu numai că l-am văzut, dar l-am și atins.

— Unde?

— Tot la Versailles.

— La Versailles?

— Bijutierii au venit cu el acolo pentru a o ispiti pe regină pentru ultima dată.

— Și e frumos?

— Superb!

— Atunci dumneavoastră, care sunteți cu adevărat femeie, dumneavoastră înțelegeți că te poți gândi la un asemenea colier.

— Înțeleg chiar că poți să-ți pierzi și pofta de mâncare și somnul.

— Vai, de ce n-am un vas să-i dăruiesc regelui?!

— Un vas?

— Da, mi-ar dăruia colierul și, după ce l-aș avea, ați putea să mâncați și să dormiți liniștită.

— Vă bateți joc?

— Nu, vă jur!

— Ei bine, am să vă spun un lucru care poate vă va mira foarte mult.

— V-ascult.

— N-aș vrea acest colier!

— Cu atât mai mult, contesă, cu cât nici n-aș putea să vi-l ofer.

— Păcat! Nici domnia-voastră și nimeni pe lume! Exact ceea ce simte și regina și iată de ce și-l dorește.

— Dar vă repet că regele i l-a oferit.

Jeanne fă cu un gest repezit, un gest aproape de plictiseală și spuse:

— Și eu vă spun că femeilor le plac aceste daruri când nu vin din partea unor oameni care le obligă să le accepte.

Cardinalul o privi pe Jeanne cu mai multă atenție și zise:

— Nu prea înțeleg.

— Cu atât mai bine; să lăsam lucrurile așa cum sunt. De ce să mai vorbim despre acest colier, dacă tot nu putem să-l avem?

— Ah, dacă eu aș fi regele și dumneavoastră ați fi regina, v-aș sili să-l acceptați.

— Ei bine, fără să fiți rege, obligați-o pe regină să-l primească și veți vedea dacă va fi chiar atât de supărata pe cât credeți pentru atare constrângere.

Cardinalul o privi pe Jeanne încă o dată și spuse:

— Sunteți sigură că nu vă înșelați? Oare, într-adevăr, regina nutrește această dorință?

— Mistuitoare! Ascultați, scumpul meu prinț: parcă mi-ați spus odată, sau am auzit spunându-se, că nu ați fi deloc supărat dacă ați fi numit ministru?

— E foarte posibil să fi spus acest lucru, contesă.

— Ei bine, vă asigur, scumpul meu prinț...

— Ce?

— Că regina îl va face ministru pe cel care va fi capabil să-i trimită colierul de acum în opt zile.

— Oh, contesă!

— Știu ce spun... V-ar plăcea mai mult s-o gândesc numai în sinea mea?

— Nicidecum.

— De altfel, ceea ce spun nu vă privește deloc. Este limpede că nu veți cheltui un milion și jumătate pentru un capriciu regesc. Pe legea mea, ar însemna să plătiți prea

scump un portofoliu pe care l-ați putea avea pentru o nimica toată și care aproape vi se și datorează. Luați deci tot ce v-am spus drept o conversație oarecare. Eu sunt ca și papagalii: am fost orbită de soare și iată-mă repetând într-una că e cald. Ah, monseniore, ce grea încercare este o zi norocoasă pentru o mică provincială! Trebuie să fii un vultur ca domnia-voastră pentru a putea privi în față strălucirea razelor. Cardinalul deveni visător. Vedeți — continuă Jeanne — iată că mă și judecați rău, că mă găsiți atât de vulgară și de păcătoasă, încât nici nu mai binevoiți să-mi vorbiți!

— Ei, asta-i!

— Când o judec astfel pe regină, mă judec și pe mine.

— Contesă!

— Ce vreți? Am crezut că dorește diamantele pentru că a suspinat când le-a văzut; am crezut, pentru că, în locul ei și eu le-aș fi dorit; iertați-mi slăbiciunea.

— Sunteți o femeie adorabilă, contesă! Printr-o contopire de necrezut, în dumneavoastră se îmbină slăbiciunea inimii și tăria minții; sunteți atât de puțin femeie în anumite clipe, încât mă sperii; sunteți atât de minunată în altele, încât binecuvintez cerul, vă binecuvântez pe dumneavoastră... Și galantul cardinal punctă această galanterie cu un sărut. Să nu mai vorbim despre asta — încheie el.

"Fie — murmură pentru sine Jeanne. Cred că a mușcat din momeală"...

Dar, cu toate că spusese: "Să nu mai vorbim despre asta", cardinalul reluă:

— Și ziceți că Boehmer a revenit cu oferta?

— Da, împreună cu Bossange — răspunse cu naivitate doamna de La Motte.

— Bossange... stați puțin — rosti cardinalul, vrând parcă să-și amintească. Bossange nu este asociatul său?

— Da, unul înalt și uscățiv.

— El este.

— Unde locuiește?

— Trebuie să locuiască undeva pe Rue Ferraille sau de l'École, nu prea știu; în orice caz, în împrejurimile Pont-Neuf-ului.

— Da, pe lângă Pont-Neuf, aveți dreptate; am citit, trecând cu trăsura, acest nume deasupra unei porți. Haide, haide — murmură Jeanne — peștele mușcă din ce în ce mai tare...

Jeanne avea dreptate: cârligul undiței se înfipsea adânc în pradă.

Așa că, a doua zi, plecând din locuința sa din cartierul Saint-Antoine, cardinalul ceru să fie condus direct la Boehmer. Spera să-și poată tăinui numele, dar Boehmer și Bossange erau bijutierii curții și, de la primele cuvinte pe care le rosti, i se adresară cu "monseniore".

— Ei bine, da, monseniore — zise cardinalul — dar fiindcă m-ați recunoscut, încercați cel puțin ca alții să nu o facă.

— Monseniorul poate fi liniștit. Așteptăm ordinele monseniorului.

— Am venit să cumpăr colierul de diamante pe care l-ați arătat reginei.

— Suntem într-adevăr deznădăjduiți, dar monseniorul vine prea târziu.

— Cum așa?

— S-a vândut.

— Imposibil, doar ieri l-ați oferit din nou maiestății sale.

— Care l-a refuzat din nou, monseniore, iată de ce vechea tranzacție se menține.

— Și cu cine s-a încheiat târgul? Întrebă cardinalul.

— Este un secret, monseniore.

— Prea multe secrete, domnule Boehmer.

Și cardinalul se ridică.

— Monseniore!

— Credeam, domnule — continuă înaltul prelat — că un bijutier al coroanei Franței ar trebui să fie fericit să vândă în Franța inimoasele sale nestemate; dacă preferi Portugalia, fă cum îți place, domnule Boehmer.

— Ah, monseniorul știe totul! strigă bijutierul.

- Ce ți se pare uimitor în asta?
- Dacă monseniorul știe totul, înseamnă că numai regina i-a putut spune?
- Și dacă ar fi așa! răspunse cardinalul, fără a respinge această ipoteză măgulitoare pentru amorul său propriu.
- Oh, aceasta ar schimba mult lucrurile, monseniore!
- Nu înțeleg, explică-te.
- Îmi permite oare monseniorul să vorbesc în toată libertatea?
- Vorbește.
- Ei bine, regina își dorește colierul.
- Crezi?
- Suntem siguri.
- Și atunci de ce nu-l cumpără?
- Pentru că l-a refuzat pe rege și, dacă ar reveni asupra acestei hotărâri, care i-a adus atâtea elogii din partea maiestății sale, ar însemna să se arate capricioasă.
- Regina este deasupra acestor lucruri.
- Da, când este vorba despre ce spune poporul, sau chiar despre ce spun curtenii; dar când este vorba despre ce spune regele...
- Regele, o știi foarte bine, a vrut să-i dăruiască reginei colierul.
- Fără îndoială, dar s-a grăbit să-i mulțumească reginei când ea a refuzat.
- Și ce concluzii trage domnul Boehmer?
- Că regina ar vrea să aibă colierul fără a părea că-l cumpără.
- Ei bine, te înșeli, domnule — replică prințul de Rohan. Nu despre asta este vorba.
- Atunci ne pare rău, monseniore, pentru că ar fi fost singurul motiv hotărâtor care ne-ar fi determinat să ne călcăm cuvântul față de domnul ambasador al Portugaliei.
- Cardinalul reflectă. Oricât de mare ar fi iscusința diplomaților, cea a negustorilor este mult superioară... Mai întâi ca diplomatul negociază aproape întotdeauna valori pe care nu le are; negustorul ține și strânge în gheară obiectul care atâta curiozitatea: chiar când îl cumperi, chiar când îl plătești scump, tot înseamnă aproape că îl jefuiești. Domnul de Rohan, văzând că se afla la discreția acestui om, spuse:
- Domnule, presupune, dacă vrei, că regina dorește să aibă colierul.
- Asta schimbă totul, monseniore. Și pentru a da întâietate reginei, putem rupe toate tranzacțiile.
- Cu cât vinzi colierul?
- Un milion cinci sute de mii de livre.
- Cum ți se va plăti?
- Portugalia îmi plătește un aconto și eu însumi mă voi duce să livrez colierul la Lisbona, unde voi primi restul.
- Noi nu vom putea plăti în felul acesta, domnule Boehmer, v-am putea da un aconto, dacă nu ar fi prea mare.
- O sută de mii de livre.
- Pot fi găsite. Restul?
- Eminența voastră are nevoie ele timp? întrebă Boehmer. Dacă garantează eminența voastră, se poate face orice. Numai că întârzierea implica o pierdere; și fiți atent, monseniore: într-o afacere de o asemenea importanță, cifrele se umflă singure. O dobândă de cinci la sută, pentru un milion și cinci sute de mii, face șaptezeci și cinci de mii de livre, iar o dobândă de cinci la sută este o adevărată mină pentru un negustor. Zece la sută este, în orice caz, singurul procent acceptabil.
- Ar însemna o sută cincizeci de mii de livre în contul dumatiale?
- Da, monseniore.
- Domnule Boehmer, să zicem că vinzi colierul cu un milion șase sute de mii de livre și împărți plata celor un milion cinci sute de mii de livre care rămân la trei scadențe, pe timp de un an. S-a făcut?

— Monsenior, dacă încheiem astfel târgul, pierdem cincizeci de mii de livre.
— Nu cred, domnule. Dacă ar trebui să încasezi mâine un milion cinci sute de mii de livre, ai fi cam stânjenit: un bijutier nu poate cumpăra o moșie la prețul ăsta.
— Suntem doi, monsenior, asociatul meu și cu mine.
— Este adevărat, dar n-are importanță; vă va fi mai la îndemână să încasați cinci sute de mii de livre la fiecare patru luni ale anului, decât câte două sute cincizeci de mii de livre fiecare.

— Monseniorul uită că diamantele nu ne aparțin. Ei, dacă ne-ar aparține, am fi destul de bogați ca să nu ne neliniștim nici de plată, nici de plasamentul banilor.

— Cui aparțin pietrele?

— Cel puțin la zece creditori: pietrele le-am cumpărat una câte una. Una trebuie plătită la Hamburg, alta la Neapole, una la Buenos-Aires, două la Moscova. Creditorii noștri așteaptă vânzarea colierului pentru a-și primi banii. Singura noastră proprietate este doar beneficiul pe care îl vom realiza; dar, vai, monsenior, de când acest nefericit colier este gata de vânzare, deci de doi ani, am și pierdut două sute de mii dobânda! Judecați cât de mare este beneficiul nostru.

Domnul de Rohan îl întrerupse pe Boehmer:

— De fapt, eu nici n-am văzut colierul.

— Adevărat, monsenior, iată-l.

Și Boehmer scoase la iveală, cu toate precauțiile posibile, prețioasa bijuterie.

— Superb! exclamă cardinalul, atingând cu patimă încheietoarea care atinsese gâtul reginei. Când isprăvi și când degetele sale se saturară să caute în neștire efluviile visate îndelung, spuse: Facem târgul?

— Da, monsenior; și mă și duc la ambasadă să-mi retrag cuvântul.

— Nu credeam că se află acum un ambasador al Portugaliei la Paris.

— Ba da, monsenior, este domnul de Souza; a venit incognito.

— Pentru a negocia afacerea — zise cardinalul, râzând.

— Da, monsenior.

— O, bietul Souza! Îl cunosc bine. Bietul Souza!

Și se înveseli și mai mult.

Domnul Boehmer crezu că trebuie să se asocieze și el la veselia clientului său. Și râseră astfel vreme îndelungată, pe seama Portugaliei. Domnul de Rohan vru să plece. Boehmer îl opri și întrebă:

— Poate să-mi spună monseniorul cum se va încheia afacerea?

— Cât se poate de firesc.

— Prin intendentul monseniorului?

— Nu, absolut nimeni în afară de mine; nu vei avea de-a face decât cu mine.

— Când?

— Începând de mâine.

— Cele o sută de mii de livre?...

— Le voi aduce mâine.

— Bine, monsenior. Și hârtiile?

— Le voi semna chiar aici, tot mâine.

— Așa este cel mai bine, monsenior.

— Și pentru că ești un om care știi să păstrezi un secret, domnule Boehmer, amintește-ți că deții unul dintre cele mai importante.

— Știu, monsenior și voi merita încrederea domniei-voastre, ca și pe cea a maiestății sale regina — adăugă el, cu tâlc.

Domnul de Rohan se împurpură la față și plecă tulburat, dar fericit, ca orice om care se ruinează într-un acces de patimă. A doua zi, domnul Boehmer se îndreptă, cu un aer important, către ambasada Portugaliei. Chiar în clipa când se pregătea să bată la poartă, domnul Ducorneau, primul secretar, îi prezenta conturile secretarului particular, domnul

Beausire, în timp ce don Manuel y Souza, ambasadorul, îi explica un nou plan de campanie asociatului său, valetul.

De la ultima vizită a domnului Boehmer pe strada Jussienne, palatul suferise multe transformări. Întregul personal, sosit, după cum am văzut, în cele două trăsurile de poșta, se instalase cum putuse, având în vedere însă diversele atribuții pe care trebuia să le îndeplinească în casa noului ambasador. Trebuie să spunem că, împărțindu-și rolurile, pe care le jucau, de altfel, excelent și fiind nevoiți să se înlocuiască reciproc, asociații aveau prilejul să-și supravegheze ei înșiși interesele, ceea ce dă mai multă siguranță oricărei afaceri.

Domnul Ducorneau, încântat de inteligența tuturor valeților, era plin de admirație față de ambasador, care se arătase prea puțin preocupat de prejudecăți naționale și nu șovăise să angajeze un personal în întregime francez, de la secretarul particular până la cel de-al treilea valet. Acest lucru îl îndemnă ca, în timp ce făcea socotelile cu domnul de Beausire, să înceapă cu acesta din urmă o conversație foarte elogioasă la adresa șefului ambasadei.

— După cum vezi, familia de Souza — spunea Beausire — nu face parte dintre acei portughezi închiști în idei preconceptionale care trăiesc ca în secolul al XIV-lea, cum sunt atâția nobili prin ținuturile noastre. Nu, ei sunt gentilomi care călătoresc, cu o avere de milioane, care ar putea fi regi oriunde ar avea ei chef să se ducă.

— Numai ca un asemenea chef nu le vine — replică spiritual domnul Ducomeau.

— De ce ar face-o, domnule secretar? Când ai un oarecare număr de milioane și un nume princiar, nu crezi că valorezi cât un rege?

— Ah, iată un punct de vedere filozofic, domnule secretar — spuse Ducomeau, surprins. Nu mă așteptam să aud asemenea maxime despre egalitate din gura unui diplomat.

— Noi suntem niște excepții — răspunse Beausire, oarecum contrariat de anacronismul său; fără a fi voltairian sau rousseau-ist, avea și el ideile lui filozofice despre lume.

— Știți, este o adevărată fericire că Portugalia e o țară mică! exclamă Ducomeau, entuziasmat.

— Ei și de ce?

— Pentru ca, având asemenea oameni în fruntea sa, va prospera repede, domnule.

— Oh, ne flatați, scumpul meu domn! Nu, noi facem o politică filozofică. Este atrăgător, dar nu se poate aplica. Acum însă hai s-o lăsăm baltă. Spuneți deci că sunt o sută opt mii de livre în casa de bani?

— Da, domnule secretar, o sută opt mii de livre.

— Și nu sunt datorii?

— Nici un bănuț.

— Demn de toată laudă. Dați-mi, vă rog, borderoul.

— Iată-l. Când se vor face prezentările, domnule secretar? Trebuie să știți că subiectul acesta dă naștere la curiozitate, la nesfârșite comentarii, așa zice chiar la agitație în tot cartierul.

— Oho!

— Da, din când în când, sunt văzuți dând târcoale în jurul palatului tot felul de indivizi care se pare că ar dori ca poarta să fie de sticlă.

— Indivizi?!... repetă Beausire. Indivizi din cartier?

— Și alții. Ei bine, misiunea domnului ambasador fiind secretă, vă dați și dumneavoastră singur seama că poliția se va strădui cât mai grabnic să descopere totul.

— La fel mi-am zis și eu — încuviință Beausire, destul de neliniștit.

— Priviți domnule secretar — îl îndemnă Ducorneau, ducându-l pe Beausire în dreptul unei ferestre prevăzută cu drugi de fier, care dădea spre unul din zidurile palatului. Priviți, vedeți în stradă un om cu un surtuc cafeniu-murdar?

— Da, îl văd.

— Vedeți cum se uită încoace?
— Într-adevăr. Cine credeți că este acest om?
— Eu? De unde să știu... Poate un spion al domnului de Crosne.
— Probabil.
— Între noi fie vorba, domnule secretar, domnul de Crosne nu este un magistrat de talia domnului de Sartine. L-ați cunoscut pe domnul de Sartine?
— Nu, domnule, nu!
— Eh, acela ar fi ghicit până acum de zece ori cu ce vă ocupați. Este însă adevărat că sunteți și destul de precaut...
Se auzi clopoțelul.
— Mă cheamă domnul ambasador — zise foarte grăbit Beausire, pe care conversația începuse să-l cam stânjenească.
Și, împingând ușa cu putere, îi răsturnă pe doi dintre asociați care, unul cu o pană la ureche, altul cu mătura în mână, unul într-un post de mâna a patra, altul simplu valet, găseau conversația prea lungă și doreau să participe, chiar dacă o făceau numai cu auzul. Beausire își zise că devenea suspect și-și făgădui să fie mai prevăzător. Urcă deci la ambasador, după ce strânsese în taină mâna celor doi prieteni și asociați.

Capitolul XLIV În care domnul Ducorneau nu mai înțelege nimic din ceea ce se întâmplă

Don Manuel y Souza era mai puțin gălbejit ca de obicei, ceea ce vrea să spună că obrazul său oferea ochiului o vagă nuanță purpurie. Tocmai avusese cu domnul comandor-valetul o explicație de-a dreptul penibilă. Și explicația încă nu se terminase. Când sosi Beausire, cei doi cocoși își mai smulgeau ultimele pene.

— Haide, domnule de Beausire, vino să ne pui de acord — zise comandorul.
— În ce privință? întrebă secretarul, cu aerul unui arbitru, după ce schimbase iute o privire cu aliatul său firesc, ambasadorul.
— Precum știi, domnul Boehmer trebuie să vină astăzi să încheiem afacerea cu colierul — începu valetul.
— Știu.
— Și că va trebui să-i numărăm cele o sută de mii de livre.
— Știu și asta.
— Aceste o sută de mii de livre sunt proprietatea asociației, nu-i așa?
— Se îndoiește cineva?
— Poftim! Domnul de Beausire îmi dă dreptate — zise comandorul, întorcându-se spre don Manuel.
— Să așteptam, să așteptăm — replică portughezul, făcând cu mâna un semn care însemna că trebuie răbdare.
— Nu-ți dau dreptate decât asupra acestui punct — preciza Beausire — și anume că cele o sută de mii de Livre sunt ale asociaților.
— Asta e totul, nici nu cer mai mult.
— Păi dacă-i așa, atunci caseta cu bani nu trebuie să stea în singurul birou ai ambasadei, care este vecin cu camera domnului ambasador.
— Și de ce nu?! replică Beausire.
— Iar domnul ambasador — continuă comandorul — nu trebuie să ne dea fiecăruia câte o cheie de la casetă?

— Ba deloc — interveni portughezul.

— Ce motive ai?

— Într-adevăr, ce motive ai? întrebă Beausire, la rândul său.

— Dacă ei n-au încredere în mine — spuse portughezul, mângâindu-și proaspăta bărbu-ță — de ce eu să am în alții? Mi se pare că, dacă eu pot fi acuzat că fur banii asociației, la fel de bine pot și eu să suspectez asociația că vrea să mă fure. Și unii și alții facem tot atâtea parale.

— De acord — spuse valetul — dar tocmai de aceea avem aceleași drepturi, drepturi egale, adică.

— Atunci, scumpul meu domn, dacă doreai egalitate, trebuia de la început s-o facem fie-care pe ambasadorul prin rotație. Ar fi fost mult mai neverosimil în ochii publicului, dar asociații ar fi fost liniștiți. Nu-i așa, ce părere ai?

— Și mai întâi — se amestecă Beausire — află, domnule comandor, că nu te porți ca un bun camarad; oare seniorul don Manuel nu are un privilegiu incontestabil, al omului care a născocit tot planul?

— Ah, da — zise ambasadorul — și domnul de Beausire împarte cu mine acest privilegiu...

— Eh, o dată ce o afacere este în curs de desfășurare, nu se mai acorda atenție privilegiilor — replică domnul comandor.

— De acord, dar se continuă a se da atenție procedeelelor — sublinie Beausire.

— Nu sunt singurul care ridic această obiecție — murmură comandorul, întrucâtva rușinat. Toți ai noștri gândesc ca mine.

— Și n-au dreptate — ripostă portughezul.

— Așa e, n-au dreptate — repetă Beausire.

Comandorul înălță capul.

— Nici eu n-am avut dreptate — spuse el, înciudat — când am vrut să aflu părerea domnului de Beausire. Secretarul nu putea să nu se înțeleagă cu ambasadorul!

Domnule comandor — răspunse Beausire, cu o uimitoare liniște — ești un ticălos căruia îi voi rupe urechile, dacă mai ai cumva urechi; doar ți-au mai fost scurtate o dată...

— Ia te rog! Se burzului comandorul, încruntându-se.

— Stăm liniștiți aici, în cabinetul domnului ambasador și putem discuta întreaga afacere ca în familie. Or, dumneata mă insultă, pretinzând că vreau să mă înțeleg cu don Manuel.

— Și pe mine m-ai insultat — rosti rece portughezul, venind în ajutorul lui Beausire.

— Aici este vorba să dăm socoteala, domnule comandor.

— Oh, nu sunt un spadasin de frunte! strigă valetul.

— Văd prea bine — replică Beausire. Drept care vei fi cotonogit, domnule comandor!

— Ajutor! strigă acesta, ținut zdravăn de către iubitul domnișoarei Oliva și aproape strangulat de portughez.

Dar în clipa în care cei doi șefi vroiau să-și facă dreptate, clopoțelul de jos îi vestea că primesc o vizită.

— Să-l lăsăm acum — spuse don Manuel.

— Să-și ia serviciul în primire — spuse și Beausire.

— Am să povestesc totul și celorlalți asociați — răspunse comandorul, netezindu-și hai-nele.

— N-ai decât să le spui ce vrei; știm noi ce să le răspundem.

— Domnul Boehmer! strigă de jos cel ce stătea de pază.

— Iată că totul ia sfârșit, scumpul meu comandor — îi spuse Beausire, plesnindu-l ușor peste ceafă.

— Nu vom mai avea nici o discuție cu privire la cele o sută de mii de livre, pentru că aceste o sută de mii de livre vor dispărea împreună cu domnul Boehmer. Așadar, fă frumos, domnule valet!

Comandorul ieși bombănind și pe dată își reluă înfățișarea umilă pentru a-i introduce, așa cum se cuvine, pe bijutierii coroanei. În intervalul de timp dintre plecarea sa și intrarea lui Boehmer, Beausire și portughezul schimbă între ei o privire la fel de semnificativă ca și prima. Boehmer intră urmat de Bossange. Amândoi aveau o atitudine umilă și descumpănită, asupra căreia subtilii observatori ai ambasadei nu se puteau înșela. În timp ce luau loc pe scaunele oferite de Beausire, acesta continuă să observe, pândind în același timp privirea lui don Manuel, cu care vroia să se pună de acord. Manuel își păstra aerul său demn și oficial.

Boehmer, omul căruia îi reveneau inițiativele, luă cuvântul și în această circumstanță oficială. Explică cum putu, că înalte rațiuni politice de o mare importanță îl împiedicau să dea urmare negocierilor începute. Manuel scăpă o exclamație. Beausire își dresе vocea. Domnul Boehmer se încurcă din ce în ce mai rău. Don Manuel îl obligă să observe că tranzacția era încheiată și că banii pentru acot erau pregătiți. Boehmer persistă în hotărârea sa. Ambasadorul, mereu prin intermediul lui Beausire, răspunse că guvernul său avea sau va avea foarte curând cunoștința asupra rezultatului tranzacției; ca a o rupe ar însemna că maiestatea sa regina Portugaliei să fie expusă unui afront.

Domnul Boehmer obiectă că și el cântărise toate consecințele acestei situații, dar că a reveni asupra hotărârii luate îi era cu neputință. Beausire nu se putea decide să accepte ruptura; el îi declară net lui Boehmer că a se dezice acum, înseamnă că-i un prost negustor și un om fără cuvânt. Atunci se amestecă Bossange pentru a apăra comerțul reprezentat în persoana sa și a asociatului sau. Nu fu însă deloc convingător. Beausire îi închise gura cu o întrebare: "Nu cumva ați găsit pe cineva care plătește mai mult?" Bijutierii, care nu erau prea tari în politică și care aveau despre diplomație, în general și despre diplomații portughezi, în special, o părere foarte bună, se roșiră și părură impresionați, crezând că au fost descoperiți. Beausire văzu că țintise bine; și cum era foarte interesat să încheie o afacere din care presimțea că se va alege cu o avere, simula că-l consulta în portugheză pe ambasadorul său.

— Domnilor — se adresă el apoi bijutierilor — vi s-a oferit probabil un beneficiu mai mare; nimic mai firesc; aceasta dovedește că diamantele sunt valoroase. Ei bine, maiestatea sa regina Portugaliei nu dorește să cumpere mai ieftin spre ruină unor negustori cinstiți. Pot să vă ofer cincizeci de mii de livre?

Boehmer fă cu un semn negativ.

— O sută de mii, o sută cincizeci de mii de livre — continuă Beausire, hotărât ca, fără să se compromită, să ofere și un milion în plus numai pentru a-și câștiga partea sa din cele un milion cinci sute de mii de livre.

Bijutierii, înmărmuriți, se codiră o clipă; apoi după ce se consultară, îi spuseră lui Beausire:

— Nu, domnule secretar, nu vă mai osteniți să ne mai înduplecați; târgul este încheiat, o voință mai puternică decât a noastră ne determină să vindem colierul aici în țară. Suntem siguri că ne înțelegeți; scuzați-ne, nu noi suntem cei ce refuzăm, deci nu ne purtați pică; cineva mai sus ca noi, mai sus decât dumneavoastră se opune.

Beausire și Manuel nu mai găsiră nimic de adăugat. Dimpotrivă, le adresară chiar complimente bijutierilor și încercară să se arate indiferenți. Ba o făcură cu o asemenea tragere de inimă, încât nici nu-l văzură în anticameră pe domnul comandor-valetul, foarte ocupat să asculte la ușă ca să știe ce se întâmplă cu afacerea din care cei doi voiau să-l excludă. Domnul asociat fu însă destul de neîndemânatic și, aplecându-se spre ușă, alunecă și căzu cu zgomot. Beausire alergă în anticameră, unde îl găsi pe nefericit dârdâind de frică.

— Ce faci aici, nenorocitul?! strigă Beausire.

— Aduceam poșta de dimineață, domnule — răspunse comandorul.

— Bine! zise Beausire. Pleacă!

Și luând depeșele, îl concedie pe comandor. Aceste depeșe alcătuiau întreaga corespondență a cancelariei: scrisori din Portugalia sau din Spania, majoritatea cu totul

neînsemnate și care reprezentau munca de fiecă zi a domnului Ducorneau. Dar, trecând întotdeauna prin mâinile lui Beausire sau ale lui don Manuel, înainte de a merge la cancelarie, furnizaseră celor doi escroci informații folositoare asupra treburilor ambasadei. Când auziră cuvântul depeșă, bijutierii se ridicară ușurați, ca niște oameni cărora li s-a îngăduit să plece, după o audiență stânjenitoare. Fură lăsați să plece, iar valetul primi ordinul de a-i însoți până în curte. Abia dispărură pe scară, că don Manuel și Beausire se și apropiară unul de celălalt, după ce se înțeleșesem din priviri.

— Ei bine — zise don Manuel — afacerea a căzut în baltă.

— Nu încape îndoiala — încuviința și Beausire.

— Dintr-o sută de mii de livre, un furt obișnuit, ne revin fiecare câte opt mii patru sute de livre.

— Nu merită osteneala — replică Beausire.

— Nu-i așa? În vreme ce aici în casa de bani... — și arătă spre casa de bani atât de mult râvnita de către comandor —... aici, în casa de bani, sunt o sută opt mii de livre.

— Cincizeci și patru de mii pentru fiecare.

— Ei bine, s-a făcut! replică don Manuel. Să împărțim.

— Fie, dar comandorul nu se va mișca de lângă noi, acum când știe că afacerea a dat greș.

— Voi căuta un mijloc — spuse don Manuel, cu un aer ciudat.

— Iar eu am și găsit unul — spuse Beausire.

— Care?

— Iată-l. Comandorul se va întoarce.

— Da.

— Își va cere partea sa și pe cea a asociaților, nu-i așa?

— Da.

— Și vom avea toată lumea pe cap?

— Da.

— Să-l chemăm pe comandor ca pentm a-i împărtăși un secret și atunci lasă-mă pe mi-ne să aranjez totul.

— Mi se pare că ghicesc — zise don Manuel. Să-i ieșim în întâmpinare.

— Tocmai voiam să-ți spun să te duci chiar dumneata.

Nici unul, nici celălalt nu voia să-l lase pe amicul său singur cu casa de bani. Încrederea este un lucru rar. Don Manuel răspunse că, în calitate de ambasador, nu putea face un asemenea demers.

— Pentru el, nu ești ambasador — ripostă Beausire. Dar, în sfârșit, n-are nici o importanță.

— Te duci dumneata?

— Nu; îl strig pe fereastră.

Într-adevăr, Beausire îl strigă pe fereastră pe domnul comandor, care se și pregătea să înceapă o discuție cu cel ce făcea de pază.

Auzindu-se strigat, comandorul urcă. Îi găsi pe cei doi șefi în camera vecină celei unde se află casa de bani. Beausire i se adresă cu un aer zâmbitor:

— Pariez că știi ce îi spuneai paznicului.

— Eu?

— Da: îi povesteai ca afacerea cu Boehmer a căzut în baltă.

— Pe legea mea, nu!

— Minți!

— Îți jur că nu!

— Să fie într-un ceas bun; căci dacă ai fi vorbit, ai fi făcut o prostie cât capul tău de mare și ai fi pierdut o sumă frumușica de bani.

— Cum asta? strigă comandorul, surprins. Ce sumă de bani?

— Doar pricepi bine ca numai noi trei știm secretul.

— Este adevărat.
— Și că doar noi trei, în consecință, avem cele opt sute de mii de livre, de vreme ce toți cred că Boehmer și Bossange au luat cu ei suma.
— Drace! strigă comandorul, în culmea bucuriei. Este adevărat!
— Treizeci și trei de mii trei sute treizeci și trei de franci, șase soli³ fiecare — spuse Manuel.
— Mai mult! Mai mult! strigă comandorul. Mai rămân încă opt mii de livre.
— Ai dreptate — zise Beausire. Primești?
— Dacă primesc?! Bineînțeles că da. Să fie într-un ceas bun! Așa mai zic și eu... — răspunse valetul, frecându-și palmele.
— Așa un ticălos mai zic și eu! exclamă Beausire, cu o voce tunătoare. Când îți spun că nu ești decât un pungaș! Haide, don Manuel, dumneata, care ești voinic, ia-l pe mișelul ăsta și dă-l pe mâna asociaților noștri ca să știe și ei cu cine au de-a face.
— Îndurare! Îndurare! strigă nefericitul. Am vrut să glumesc doar...
— Haide-haide! continuă Beausire. Să-l închidem până la judecată.
— Îndurare! Mai strigă comandorul.
— Atenție! Îi zise Beausire lui don Manuel, care îl înșfăcase pe perfidul comandor. Ai grijă să n-audă domnul Ducorneau!
— Dacă nu-mi dați drumul, am să vă denunț! urlă comandorul.
— Iar eu am să te sugrum! spuse don Manuel, cu o voce mânioasă, împingându-l pe valet spre un cabinet de toaleta alăturat. Fă-l să plece pe domnul Ducorneau — îi șopti el la urechea lui Beausire.

Acesta nu așteptă să i se spună de două ori. Trecu iute în camera vecină cu cea a ambasadorului, în timp ce acesta din urmă îl închidea pe comandor în tainica întunecime a ascunzătorii.

Se scurse un minut și Beausire nu se întoarse. Pe don Manuel îl fulgeră un gând: era singur, casa de bani la zece pași; a o deschide, a înhăța cele o sută opt mii de livre în bilete de bancă, a sări pe fereastră și a o șterge prin grădină cu prada era pentru orice hoț iscusit o chestiune de două minute. Don Manuel chibzui ca Beausire, pentru a-l concedia pe Ducorneau și a se întoarce în cameră, pierdea cel mult cinci minute. Se repezi spre ușa încăperii unde se află casa de bani. Ușa era închisă cu zăvorul, don Manuel era voinic, îndemânatic; putea să deschidă poarta unei cetăți cu cheia unui ceas.

"Beausire s-a temut de mine — gândi el — deoarece doar eu singur am cheia; a tras zăvorul; e firesc." Cu ajutorul săbiei, zăvorul sări cât colo. Ajungând în dreptul casei de bani, scoase un strigăt înfiorător: casa se casca asemenea unei uriașe guri știrbe. Absolut nimic în adâncurile sale larg deschise. Beausire. Care avea a doua cheie, intrase pe cealaltă ușa și înhățase banii. Don Manuel alergă ca un nebun până la loja paznicului, pe care îl găsi cântând. Beausire avea cinci minute avans.

Când portughezul, prin strigătele și văicărelile sale, înștiința tot palatul de cele petrecute, când, pentru a se sprijini pe mărturia cuiva, îl puse în libertate pe comandor, fu întâmpinat numai de neîncredere și furie. Fu acuzat că a urzit acest complot împreună cu Beausire, care o ștersese înainte și îi păstra jumătate din suma furată.

Cu cât sunt mai multe măști, cu atât este mai adânc misterul și bunul domn Ducorneau nu mai pricepea deloc cu ce fel de oameni avea de-a face. Aproape că leșină când îi va zu pe diplomați pregătindu-se să-l spânzure sub o șura pe don Manuel, care nu mai era în stare să-i împiedice, dar...

— Să fie spânzurat domnul de Souza?! strigă secretarul. Păi asta-i o crimă de lezmaiestate! Luați seama!

Se hotărâră să-l arunce într-o pivniță, fiindcă urla prea tare. Chiar în acest moment, în poartă răsunară grav trei bătăi care-i făcură să tresară pe asociați. Îndată se așternu tăcerea. Cele trei bătăi se repetară, apoi o voce ascuțită strigă în portugheză:

³ Sol — monedă peruviană. (n.t.)

— Deschideți! În numele domnului ambasador al Portugaliei!

— Ambasadorul! Murmură tâlharii, împrăștiindu-se prin tot palatul și, timp de câteva minute, prin grădina, peste ziduri, pe acoperiș, toți fugeau de-a valma în dezordine.

Adevăratul ambasador, care tocmai sosise, nu putu să intre în propriul său palat decât cu ajutorul gărzilor polițienești, care sparseră porțile în prezența unei mari mulțimi atrasă de acest spectacol deosebit. Scotociră apoi peste tot și-l arestară pe domnul Ducorneau, care fu condus la Châtelet⁴, unde a și rămas peste noapte.

Astfel luă sfârșit aventura falsei ambasade a Portugaliei.

Capitolul XLV Iluzie și realitate

Dacă paznicul ambasadei ar fi putut să alerge după Beausire, cum îi ordonase don Manuel, trebuie să mărturisim c-ar fi avut de furcă. Beausire, abia scăpat din bârlogul fiarelor, ajunsese în goană în strada Saint-Honoré. Temându-se într-una să nu fie urmărit, el gonise în zigzag, strecurându-se pe străzile întortocheate și construite fără noimă care înconjoară depozitele noastre de grâu. După câteva minute era aproape sigur că nimeni nu-l putuse urmări; și, de asemenea, la fel de sigur că este mort de oboseală și că nici chiar cel mai bun cal de curse n-ar fi putut face mai mult.

Beausire se așeza pe un sac de grâu, pe strada Viarmes, care înconjoară de jur împrejur hala și aici se prefăcu de minune că privește cu cel mai mare interes Columna Medicilor, pe care Bachaumont o cumpăraseră pentru a o scăpa de ciocanul celor ce dărau și o dăruise primăriei.

De fapt însă, domnul de Beausire nu privea nici coloana domnului Philibert Dolorne, nici cadranul solar cu care domnul de Pingré o împodobise. Își trăgea anevoie din adâncul plămânilor respirația șuierătoare și răgușită, de parcă ar fi fost scoasă de niște foale vechi. Timp de mai multe minute mai-mai că nu reuși să lase să i se scurgă din laringe cantitatea de aer al cărei surplus îl sufoca. În cele din urmă se liniști și scoase un asemenea suspin, încât ar fi putut fi auzit de către locuitorii străzii Viarmes, dacă aceștia nu ar fi fost preocupați să-și vândă sau să-și cântărească grânele.

"Ah! gândi Beausire. Iată, așadar că mi s-a împlinit visul. Am tăcut avere!" Și continuă să răsuflă. "Voi putea deci să devin un om foarte cumsecade; simt că am și început să mă îngraș." De fapt, nu se îngrășa, ci se umfla în pene. "Voi putea — își continuă el monologul interior — să fac din Oliva o femeie tot atât de onorabilă pe cât de onorabil voi fi eu însumi. Este atât de frumoasă, atât de copilăroasă!" Nefericitul! "Nu-i va dispăcea o viață retrasă, de provincie, la o frumoasă fermă, pe care o vom arenda și pe caic o vom numi moșia noastră, undeva lângă un orașel unde vom fi cu ușurința luați drept nobili. Nicole este bună; n-are decât două defecte: lenevia și orgoliul." Nimic altceva! Bietul Beausire! Două păcate de moarte! "Și cum aceste plăceri i le voi satisface, voi avea eu, dubiosul Beausire, o femeie desăvârșită."

Nu merse mai departe; răsufla mai ușor. Își șterse fruntea de nădușea la, se încredința că cele o sută de mii de livre se aflau tot în buzunarul său și, simțindu-se mult mai vioi la trup ca și la suflet, începu să cumpănească lucrurile. Nu-l vor căuta în strada Viarmes, dar îl vor căuta. Domnii de la ambasada nu erau soiul acela de oameni care să piardă cu inima ușoara partea lor de pradă. Se vor împărți în mai multe cete și vor începe prin a explora domiciliul tâlharului. Aici era buba. În această locuință se afla Oliva. I se va spune totul,

⁴ Pe vremea aceea, faimoasă închisoare din Paris. (n.t.)

poate chiar o vor maltrata; cine știe? Vor împinge cruzimea până acolo, încât o vor lua ca ostatec. Adică de ce asemenea ipochimeni n-ar fi știut că domnișoara Oliva este pasiunea lui Beausire și de ce, știind, n-ar specula această pasiune? Beausire mai-mai să-și piardă mințile gândindu-se la aceste două primejdii de moarte. Dragostea însă birui. Dorea ca nimeni să nu se atingă de obiectul iubirii sale. Alerga ca o săgeată spre casa din strada Dauphine. De altfel, avea o încredere fără margini în iuțeala pasului său; dușmanii lui, oricât ar fi fost ei de iuți, nu putuseră să i-o ia înainte. Se aruncă totuși într-o trăsură și, arătând vizitiului o piesă de șase livre, îi spuse:

— Spre Pont-Neuf!

Caii nu alergau, zburau. Se lăsa seara. Beausire ceru să fie dus până în spatele statuii lui Henric al IV-lea. Pe vremea aceea se obișnuia să acostezi femeile din trăsură; și acela era un loc de întâlnire destul de trivial, dar des folosit. Apoi, încumetându-se să scoată capul pe fereastra portierei, iscodi cu privirea strada Dauphine. Beausire cunoștea destul de bine obiceiurile polițiștilor: petrecuse zece ani încercând să le cunoască pentru a le putea evita la locul și timpul potrivit. El observă acolo unde cobora podul, în partea dinspre strada Dauphine, doi indivizi la oarecare distanță unul de celălalt care își întindeau gâtul spre această stradă, atenți la o priveliște oarecare. Oamenii erau spioni. A vedea spioni pe Pont-Neuf nu era un lucru rar, deoarece chiar proverbul spune că, pe vremea aceea, dacă voiai să vezi un prelat, o prostituată și un cal alb n-aveai decât să treci pe Pont-Neuf. Or, caii albi, hainele preoțești și prostituatele au fost întotdeauna ținta oamenilor poliției.

Beausire fu contrariat, stânjenit; se prefăcu îndată cocoșat și începu să șchiopate ca să-și ascundă mersul, apoi, croindu-și drum prin mulțime, ajunse în strada Dauphine. Nici o urmă din ceea ce se temea el. Zări casa la ferestrele căreia se arătase adesea frumoasa Oliva, steaua lui. Ferestrele erau închise; fără îndoială că ea se odihnea pe sofa, citea cine știe ce carte proastă sau ronțăia niscai dulciuri. Deodată Beausire crezu că vede surtucul unui soldat la pândă, pe alea din față. Ba mai mult, văzu unul apărând la geamul salonașului. Se simți scăldat de sudoare din creștet până-n tălpi; o sudoare rece, nesănătoasă. Nu putea să dea înapoi: trebuia să treacă prin fața casei.

Beausire avu acest curaj; trecu și privi casa. Ce spectacol! Alea înțesată de infanteriștii gărzii Parisului, în mijlocul cărora se vedea un comisar de la Châtelet, îmbrăcat în negru Toți acești oameni... o rapidă aruncătură de ochi îl convinse pe Beausire că sunt tulburați, speriați, descumpăniți. Ai sau n-ai obișnuința de a citi pe fețele celor de la poliție; când o ai, cum o avea Beausire, nu e nevoie să te uiți de două ori pentru a ghici că lovitura acelor domni dăduse greș. Beausire își spusese că domnul de Crosne, prevenit, fără îndoială, cine știe cum sau de către cine știe cine, voise să-l prindă pe Beausire și nu o găsisese decât pe Oliva. *Inde frae*. De aici, dezamăgirea. Cu siguranța că, dacă Beausire s-ar fi aflat în împrejurări normale, dacă nu ar fi avut cele o sută de mii de livre în buzunar, s-ar fi aruncat în mijlocul alguazililor⁵, urlând ca Nisus⁶: "Iată-mă! Iată-mă! Numai eu am săvârșit totul!"

Dar gândul că indivizii ăștia vor pune mâna pe cele o sută de mii de livre și vor face haz pe socoteala lui toată viața, gândul că de lovitura atât de îndrăzneată și de rafinată dată de el, Beausire, nu vor profita decât agenții comandantului de poliție, ei bine, acest gând triumfa asupra tuturor scrupulelor, trebuie s-o spunem, și-i potoli toate chinurile amorului.

«Logic... — își spuse în gând. Mă vor prinde... îmi vor lua cele o sută de mii. Nu o pot ajuta pe Oliva... Mă ruinez... îi dovedesc că o iubesc ca un om fără minte... Merit să-mi spună: "Ești o brută; trebuie să mă iubești mai puțin dar să mă salvezi!" Cel mai bun lucru e să ne luăm picioarele la spinare și să punem în siguranță banii care ne pot da totul: libertate, fericire, înțelepciune.»

Spunând acestea, Beausire își apăsă pe inimă biletele de bancă și alergă spre grădina Luxemburg, căci de un ceas se lăsa călăuzit doar de instinct și cum de o sută de ori o

⁵ Agent de poliție spaniol. (n.t.)

⁶ Personaj din *Eneida*, a cărui prietenie pentru Euryale a rămas proverbială.

căutase pe Oliva în această grădină, își lăsă picioarele să-l ducă într-acolo. Pentru un om cu o logică atât de riguroasă era cam nehibzuit. Într-adevăr, polițiștii, care cunoșteau obiceiurile hoților, tot așa cum Beausire cunoștea obiceiurile polițiștilor, fusesem, bineînțeles, să-l caute pe Beausire la Luxemburg. Dar fie cerul, fie iadul hotărâse ca domnul de Crosne să nu pună mâna pe Beausire de data aceasta.

De-abia o luase pe strada Saint-Germain-des-Près, când iubitul frumoasei Nicole fu cât pe-acți să fie răsturnat de o superbă trăsură ai cărei cai alergau în trap întins spre strada Dauphine. Beausire avu doar răgazul, mulțumită acelei îndemânări pariziene, cu totul străina celorlalți europeni, de a se feri de oiște. E drept că nu se putu feri de înjurătura și de biciul vizitiului; dar cel ce posedă o sută de mii de livre nu se împiedica în asemenea meschine socoteli de onoare, cu atât mai mult cu cât are pe urmele sale pe foștii săi tovarăși și poliția din Paris. Deci Beausire se aruncă într-o parte, însă, răsucindu-se, o văzu în trăsură pe Oliva împreună cu un bărbat foarte frumos, discutând cu însuflețire. Scoase un mic țipăt care nu făcu decât să sperie caii.

Ar fi urmărit el, fără îndoială, trăsura, numai că aceasta mergea glonț, spre strada Dauphine, singura stradă din Paris pe care, în clipa aceea, Beausire nu dorea să treacă. Și-apoi, de ce să fie negreșit Oliva femeia în trăsură? Năluci, vedenii, absurdități, înseamnă să ai vederea încețoșată, să vezi dublu, să vrei s-o vezi cu orice chip pe Oliva.

Își mai făcu și o altă socoteală și anume că Oliva nu putea fi în trăsură deoarece fusese arestată de polițiști la ea acasă, în strada Dauphine.

Bietul Beausire, cu desăvârșire zdrobit atât sufletește cât și fizicește, se repezi în strada Fossés-Monsieur-le-Prince, ajunse la Luxemburg, străbătu cartierul, pustiu la ora aceea și se refugie dincolo de barieră, într-o cămăruță a cărei gazdă se arătă cât se poate de grijulie cu el. Se instalează deci în această cocioabă, ascunse biletele de bancă sub una din dalele pardoselii, trase piciorul patului deasupra și se culcă, asudând și înjurând, dar amestecându-și blestemele cu mulțumiri aduse lui Mercur, iar greața și fiorii ogoindu-le eu o infuzie de vin îndulcit cu scorțișoară, băutura cea mai potrivită să te facă să nădușești și să-ți redea încrederea. Era sigur că poliția nu-l va mai găsi. Era sigur că nimeni nu-l va putea prăda. Era sigur că Nicole, chiar dacă fusese arestată, nu putea fi învinuită de nimic și că trecuse timpul când puteai să fii întemnițat la nesfârșit fără motiv. Era, de asemenea, sigur că cele o sută de mii de livre îi vor sluji să o smulgă din închisoare pe Oliva, neprețuită sa iubită, dacă ar fi fost arestată.

Rămâneau amicii de la ambasadă; cu ei, socotelile erau mai greu de încheiat. Dar Beausire prevăzuse toate săcăielile. Îi va lăsa pe toți în Franța, iar el va pleca în Elveția, țara liberă, morală, de îndată ce domnișoara Oliva va fi pusă în libertate.

Ei bine, nimic din tot ceea ce rumega Beausire, în timp ce-și sorbea vinul cald, nu se întâmplă după cum își închipuia el: așa era scris. Omul greșește aproape întotdeauna când își închipuie că vede lucrurile când, de fapt, nu le vede. Dar cu atât mai vârtos greșește atunci când își închipuie că nu le-a văzut și când ele au existat în realitate.

Vom explica această glosă cititorilor.

Capitolul XLVI În care domnișoara Oliva începe să se întrebe ce vor de la ea

Dacă domnul Beausire s-ar fi încrezut mai mult în ochii săi atât de ageri, în loc să-și frământa mintea, oarbă în acel moment, și-ar fi scutit multe necazuri și deziluzii. Cea pe

care o văzuse în trăsură alături de un bărbat pe care nu-l recunoscuse, deoarece nu-i aruncase decât o singură privire și pe care, fără îndoială, l-ar fi recunoscut dacă s-ar mai fi uitat o dată la el, era într-adevăr domnișoara Oliva; Oliva, care, ca de obicei, își făcuse plimbarea de dimineață în grădina Luxemburg și în loc să se întoarcă acasă la ora două să mănânce, se întâlnise cu acel straniu personaj, pe care îl cunoscuse în ziua balului de la Operă și care, acostând-o, o potopise cu tot soiul de întrebări.

Prin urmare, tocmai când își plătea scaunul și se pregătea să plece surâzând cafegiului grădinii, a cărui clienta asiduă era, îl văzu ivindu-se la capătul unei alei pe Cagliostro; acesta alergă spre ea, prinzându-i brațul.

Oliva scoase un țipăt slab.

— Unde te duci? fu întrebată.

— Acasă, în strada Dauphine.

— Asta vor și cei ce te-așteaptă acolo — reluă seniorul necunoscut.

— Cei ce m-așteaptă... Cum așa? Nu m-așteaptă nimeni.

— O, ba da; cel puțin o duzină de vizitatori.

— O duzină de vizitatori?! exclamă Oliva, râzând. De ce nu un regiment?

— Pe legea mea, dacă s-ar fi putut trimite un regiment pe strada Dauphine, s-ar fi trimis.

— Mă uluiți!

— Vei fi și mai uluită dacă te las să mergi în strada Dauphine.

— De ce?

— Pentru că vei fi arestată; draga mea.

— Eu, arestată?

— Fără îndoială; cei doisprezece domni care te așteaptă sunt polițiștii trimiși de domnul Crosne.

Oliva tresări: anumiți oameni se tem tot timpul să nu li se întâmple anumite lucruri. Cu toate astea, după ce își cercetă mai profund conștiința, își veni în fire și spuse:

— N-am făcut nimic De ce să mă aresteze?

— De ce este arestată, în general, o femeie? Din cauza unor încurcături, a tot felul de prostii.

— N-am încurcături.

— Poate ai avut?

— A, nu zic nu.

— Ce mai încoace și-ncolo. De bună seamă că n-au nici un drept să te aresteze; cu toate astea vor să te aresteze, e clar. Mai vrei să mergem în strada Dauphine?

Oliva se opri, palidă și tulburată.

— Vă jucați cu mine ca pisica cu bietul șoricel — zise ea. Ia să vedem; dacă știți ceva, spuneți-mi. Nu cumva este vorba despre Beausire?

Și-l privi pe Cagliostro, cu un aer rugător.

— Se prea poate. Bănuiesc că are conștiința mai puțin curată decât a dumitale.

— Bietul băiat!...

— Poți să-l plângi, dar dacă l-au luat, de ce să te lași prinsă și dumneata?

— Ce interes aveți să mă ocrotiți? Ce interes aveți să vă ocupați de mine? Și-apoi — rosti ea, cu îndrăzneală — nu este deloc firesc ca un om ca dumneavoastră...

— Mai bine nu mai continua, ai spune cu siguranță o prostie; și minutele sunt prețioase pentru ca agenții domnului Crosne, văzând că nu te întorci, sunt în stare să vină să te caute aici.

— Aici?! Știu că sunt aici?

— Mare lucru să știi! Eu cum știu?! Prin urmare, fiindcă mă interesează persoana dumi-tale și îți vreau binele, restul nu te privește. Repede s-ajungem în strada d'Enfer. Trăsura mea te așteaptă acolo. Ah, încă te mai îndoiești?

— Da.

— Ei bine, vom face un lucru destul de imprudent, dar care te va convinge, sper, odată pentru totdeauna. Vom trece cu trăsura prin fața casei dumitale și, după ce-i vei vedea, îndeajuns de departe, pe domnii de la poliție ca să nu te aresteze și destul de aproape ca să-ți dai seama în ce ape se scaldă, ei bine, atunci vei prețui intențiile mele la justa lor valoare.

Și, zicând acestea, o conduse pe Oliva până la grilajul străzii d'Enfer. Trăsura se apropie, îi luă și îi duse pe Cagliostro și pe Oliva în strada Dauphine, acolo unde îi zărise Beausire. Cu siguranța că, dacă în acel moment Beausire ar fi strigat, dacă ar fi ajuns la trăsura, Oliva ar fi făcut orice ca să se apropie de el, să-l scape, dacă ar fi fost urmărit, sau să fugă împreună cu el, dacă ar fi fost liber.

Însă Cagliostro îl zărise pe nefericit și atrăsese atenția Olivei asupra mulțimii care se strânsese, curioasă, în jurul străzii. În clipa când tânăra femeie văzu oamenii poliției năvălind în casa ei, se aruncă în brațele protectorului său, cu o disperare, care l-ar fi înduișat pe oricare altul, numai pe acest om de fier nu. Așa că el se mulțumi să strângă mâna fetei și să o ascundă privirilor trăgând storul.

— Scăpați-mă! Scăpați-mă! repetă în acest timp biata Oliva.

— Îți fângăduiesc — zise el.

— Deoarece spuneți că acești oameni de la poliție știu totul, înseamnă că au să mă găsească oriunde m-aș duce.

— Nu, nu; acolo unde te voi duce, n-o să te găsească nimeni; căci dacă pot veni să te ia de la dumneata de acasă, n-o pot face și de la mine de-acasă.

— Oh! exclamă ea, înspăimântată. La dumneavoastră?... Mergem la dumneavoastră?

— Ți-ai pierdut mințile! replică el. S-ar zice că nu-ți amintești de învoiala noastră. Nu sunt iubitul dumitale, frumoaso și nici nu vreau să fiu.

— Așadar, îmi oferiți închisoarea?

— Dacă preferi azilul, ești liberă.

— Bine — răspunse ea, înfiorată — mă las în seama dumneavoastră; faceți ce vreți cu mine.

El o conduse în strada Neuve-Saint-Gilles, în casa unde am văzut că-l primise pe Filip de Taverney. După ce o instală departe de servitori și de priviri iscoditoare, într-un mic apartament la etajul al doilea, îi spuse:

— Doresc să te simți aici mai fericită decât ai fost.

— Fericită?! Cum? murmură Oliva, cu inima grea. Fericită?! Fără libertate, fără plimbările mele! Este atât de trist aici! Nici măcar o grădină. Am să mor...

Și aruncă o privire disperată afară.

— Ai dreptate — zise el — nu vreau să-ți lipsească nimic; nu te vei simți bine aici și, în cele din urmă, servitorii or să te vadă și or să te stingherească.

— Sau or să mă vândă — adăugă ea.

— În privința aceasta, nu te teme, servitorii mei nu vând decât ceea ce le cumpăr eu, scumpă copilă; dar ca să ai toată liniștea pe care i-o dorești, mă voi ocupa să-ți găsesc altă locuință.

Oliva se arătă mulțumită de aceste promisiuni. De altfel, noul său apartament îi plăcu. Era elegant mobilat și se găseau acolo cărți amuzante. Protectorul său o părăsi, spunându-i:

— Nu vreau să te silesc în nici un fel, copila mea. Dacă vrei să mă vezi, sună-mă, voi veni imediat, dacă sunt acasă, sau imediat ce mă întorc, dacă sunt plecat. Îi sărută mâna și ieși.

— Ah! strigă ea. Aduceți-mi, vă rog, vești despre Beausire!

— Voi face tot posibilul — răspunse contele.

Și o închise în cameră. Coborând scările, zise: Ar fi o profanare să o duc să locuiască în strada Saint-Claude. Însă nu trebuie s-o vadă nimeni și numai în casa aceea nu o va vedea nimeni. Dacă, dimpotrivă, trebuie să fie văzută numai de către o singură persoană, acea

persoană o va zări numai în casa din stradă Saint-Claude. Haide, încă un sacrificiu. Să stingem și această ultimă scânteie care a mai rămas din torța de altădată.

Contele își aruncă pe umeri o mantie, caută în biroul său mai multe chei dintre care alege câteva și, privindu-le cu înduioșare, plecă din palat singur, străbătând pe jos strada Saint-Louis-du-Marais.

Capitolul XLVII Casa părăsită

Domnul de Cagliostro ajunse singur în dreptul străvechei case din stradă Saint-Claude. Când se opri în fața porții, se înserase de-a binelea și nu se mai zăreau decât cei câțiva trecători pe bulevard. Tropicul unui cal răsunând pe caldarâmul străzii Saint-Louis, o fereastră ce se închidea cu scrâșnet de fierărie ruginită, scârțitul uriașei porți cu canaturi pe care o închidea majordomul palatului vecin, iată singurele zgomote care se mai auzeau în cartier în acel moment. Din curtea mănăstirii, un câine lătra sau mai curând urla, iar o boare de vânt calduț trimitea până în strada Saint-Claude glasul melancolic al clopotului care bătea sferturile de ceas la Saint-Paul.

Era ora nouă fără un sfert.

Contele ajunse, după cum am spus, în fața portalului dublu, scoase de sub uriașa-mantie îmblănită o cheie mare și o vârî anevoie în broască, strivind gunoaiele adunate acolo, de-a lungul anilor: paie uscate, unul intrat chiar în deschizătura ogivală a broaștei; mici semințe purtate spre miazăzi pentru a deveni ridiche sălbatică sau nalbă și care se treziseră închise în această tainită întunecoasă; așchii de piatră de la clădirea învecinată; muște încartiruite cam de zece ani în acest azil de fier și ale căror trupuri sfârșiseră prin a umple tot spațiul; toată această lume scrâșni și se prefăcu în pulbere* sub apăsarea cheii.

O dată ce cheia se răsuci în broască, nu mai rămase decât să se deschidă poarta. Timpul însă nu trece iară urme. Lemnul se umflase la încheieturi, rugina mușcase din balamale. Iarba crescuse printre pietrele pavajului, iar igrasia înverzise partea de jos a porții; peste tot, un fel de mușchi asemănător celui din care își fac rândunelele cuibul căptușea fiecă locșor, în timp ce puternică colonie de madrepori tereștri, suprapunându-și brațele, mai că ascusesem lemnul sub carnea vie a cotiledoanelor.

Cagliostro simți că poarta îi opune rezistență; el apăsă întâi cu mâna, apoi cu cotul, apoi și cu umărul, reușind să învingă toate aceste piedici, care cedară una după alta, cu un scâncet înciudat. După ce deschise poarta, dinaintea lui Cagliostro se ivi curtea, în toată tristețea ei, acoperită de mușchi ca un cimitir. Închise poarta și pașii i se înfundară în măturică stufoasă, crescută la întâmplare, care năpădise chiar și piatra. Nimeni nu-l văzuse intrând și nici aici, la adăpostul acestor ziduri uriașe, nu-l putea vedea nimeni.

Se opri o clipă și simți cum încetul cu încetul intra în trecut, așa cum intrase și în casă. Unul era trist și pustiit, cealaltă ruinită și părăsită. Din cele douăsprezece trepte de la intrare nu mai rămăseseră întregi decât trei. Celelalte, măcinate de ploie[^] năpădite de paracherniță și maci, întâi se rupseseră spânzurând pe la încheieturi, apoi se năruiseră cu totul. Pietrele se sfărâmaseră în cădere, iar întreagă această ruină era acum în stăpânirea ierburilor care fluturau pretutindeni asemenea unor stindarde ale distrugerii.

Cagliostro urcă scara care tremură sub pașii lui și, cu ajutorul unei a doua chei, pătrunse în imensa anticameră. De-abia aici se folosi de felinarul cu care avusese grijă să

se înarmeze; dar, oricât de atent aprinse lumânarea, suflul sinistru al casei o stinse imediat. Pala morții se ridica violent împotriva vieții: întunericul distrugea lumina.

Cagliostro aprinse din nou felinarul și își continuă drumul. În sufragerie, bufetele mucegăiseră prin colțuri și se surpaseră aproape cu totul, iar pe pardoseala mucedă își aluneca piciorul. Toate ușile dinăuntru erau deschise, lăsând închipuirea să pătrundă în voie, o dată cu privirea, în străfundurile sumbre unde moartea sălășluia de mult.

Contele tresări și își simți pielea încrețindu-se când, la capătul salonului, acolo unde odinioară se afla scara, se auzi un zgomot. Un astfel de zgomot vestea o prezență scumpă și trezea în întreaga ființă a stăpânului casei viață, speranță, fericire. Acum zgomotul nu mai însemna nimic altceva decât reînvierea trecutului.

Încruntat, abia respirând, cu mâinile reci, Cagliostro se îndreptă spre statuia lui Harpocrate lângă care se afla resortul ce punea în mișcare ușa comunicantă, mijloc de legătură tainică, de nedescoperit, care unea casa aceasta cu cea secretă. Resortul funcționa cu ușurință, deși lemnăria mâncată de carii dimprejur trosni. Dar de-abia puse contele piciorul pe scara secretă, că acel zgomot ciudat se auzi din nou. Cagliostro întinse mâna în care ținea felinarul ca să vadă ce este; nu zări decât o uriașă năpârca ce cobora încet scara, lovind cu coada fiecăre treaptă. Reptila îl aținti liniștită pe Cagliostro, cu ochii săi negri, apoi se strecură în prima gaură a lemnăriei și dispăru. Era, fără îndoială, duhul singurătății.

Contele își continuă drumul. Pretutindeni îl întâmpină o amintire sau, mai bine zis, o umbră; și când pe pereți lumina zugrăvi o siluetă mișcate re, contele tresări gândindu-se că însuși umbra sa era o umbră străină ce revenise în acest loc tănuit. Astfel, mergând și visând, ajunse până la acea placă a șemineului ce slujea de trecere între camera de arme a lui Balsamo și refugiul parfumat al Lorenzei Feliciani.

Zidurile erau goale, încăperile pustii. În căminul larg deschis zăcea un morman uriaș de cenușă în care scânteiau câteva bucățele de aur și de argint. Cenușa fină, albă și înmiresmată era mobilierul Lorenzei, pe care Balsamo îl arsese până la ultima așchie; erau dulapurile de baga, clavecinul și coșulețul din lemn de trandafir, frumosul pat smălțuit cu porțelanuri de Sévres, ale cărui resturi minerale semănau cu praful de marmură; erau ciubucele și ornamentele de metal topit la căldura marelui foc ca într-un cuptor; erau perdelele și cuverturile din brocart de mătase; erau cutiile de aloe și de santal ale căror mirosoare pătrunzătoare, ieșind pe coșul șemineului după incendiu, parfumasera toată acea zonă a Parisului deasupra căreia se învălătucise fumul, așa fel încât, timp de două zile, trecătorii ridicaseră capul pentru a inspira acele arome stranie amestecate cu aerul nostru parizian; așa fel încât burghezii din cartierul halelor și cochetele din cartierul Saint-Honoré trăiseră îmbătați de aceste miresme neobișnuite.

Aceste parfumuri, spuneam, le mai păstra încă încăperea pustie și rece. Cagliostro se aplecă, luă câteva fire de cenușă între degete și trase în piept îndelung, cu o pasiune sălbatică, aroma suavă.

— Pot astfel — murmură el — să sorb o fărâmbă din sufletul care altădată dădea viață acestei pulberi.

Văzu apoi drugii de fier, tristețea curții și crăpăturile adânci pe care incendiul le făcuse acestei case căreia îi distrusese etajul superior.

Frumos dar sinistru spectacol!

Cagliostro se lăsă purtat de vise. Deodată, privirea îi fu atrasă de un obiect încă strălucitor în mijlocul acestui dezastru și al tuturor acestor nenorociri. Se aplecă și văzu în crăpătura parchetului, pe jumătate îngropată în praf, o mică săgeată de argint ce părea căzută de curând din părul unei femei. Era unul dintre acele ace italienești care plăceau atât de mult femeilor de odinioară și cu ajutorul cărora își susțineau buclele, prea grele când erau pudrate. Atunci Cagliostro ateul, șarlatanul, scepticul batjocoritor, culese acul de păr, îl apropie de buze și lăsă să se prelingă o lacrimă, sigur că nimeni nu o vede, murmurând:

— Lorenza!

Asta a fost tot. În omul acesta sălășluia demonul. Îi plăcea lupta și pentru a fi fericit trebuia să lupte, mereu. După ce sărută înfiorat această relicvă sacră, deschise fereastra, își trecu brațul printre drugii de fier și aruncă gingașa bucată de metal în curtea mănăstirii vecine, printre ramuri, în aer, în praf, cine știe unde.

Se pedepsea astfel de a-și fi ascultat inima.

— Adio! șopti el obiectului neînsuflețit care dispărea poate pentru totdeauna. Adio, amintire care mi-ai apărut ca să mă înduioșezi, ca să mă faci să fiu slab, fără îndoială. De acum înainte nu mă voi mai gândi decât la cele pământești. "Da, casa aceasta va fi profanată. Ce tot spun?! A și fost! Am deschis din nou ușile, am luminat zidurile, am privit înlăuntrul mormântului, am scormonit cenușa morții.

Deci casa este profanată! Atunci cel puțin să slujească la ceva bun. O altă femeie va traversa curtea, va pune piciorul său pe scară, o altă femeie va cânta, poate, sub această boltă unde mai tremură încă ultimul suspin ai Lorenzei! Fie! Toate aceste profanări vor fi făcute cu un scop, cu scopul de a servi cauza mea. Dacă Dumnezeu pierde, Satana va câștiga."

Își puse felinarul pe scară.

"Întreagă această scară va dispărea — își spuse. Toată casa interioară va dispărea și ea. Taina va pieri, palatul va rămâne numai o ascunzătoare și va înceta de a mai fi un sanctuar."

Scrise în grabă în carnețelul său:

"Domnului Lenoir, arhitectul meu: să fie curățate curtea și intrările; să fie restaurate șoproanele și grajdurile; dărâmarea pavilionului interior; reducerea palatului la două etaje; opt zile."

"Acum, să vedem dacă se zărește bine de aici fereastra micuței contese."

Se apropie de o fereastră situată la etajul al doilea al palatului. De aici, pe deasupra porții duble, puteai cuprinde cu privirea toată partea cealaltă a străzii Saint-Claude.

În față, la cel mult șaiszeci de picioare, se vedea locuința ocupată de Jeanne de La Motte.

— Este un truc ce nu poate da greș: cele două femei se vor vedea cu siguranță — spuse Cagliostro. Bun!

Își luă din nou felinarul și coborî scara. Cam la o oră după aceea se întorcea acasă și trimitea arhitectului său instrucțiunile.

Trebuie să spunem că chiar a doua zi, cincizeci de lucrători invadaseră palatul, unde ciocanele, ferăstraiele și târnăcoapele răsunau pretutindeni, unde iarba strânsă în grămezi mari începea să fumege într-un colț al curții, iar seara, întorcându-se acasă, trecătorul, credincios obiceiului sau de a-și vârî nasul peste tot, văzu în curte un șobolan uriaș spânzurat de o labă într-un cerc de butoi, iar în jurul lui zidarii stând roată și zeflemisind cărunta mustață și venerabila burtică a rozătoarei. Tăcutul locuitor al palatului rămăsese întemnițat în gaura lui din pricina unui bolovan ce căzuse și-i astupase ieșirea. Pe jumătate mort când macaraua ridică piatra, el fu înhățat de coadă și sacrificat zburdălniciilor tinerelor calfe de zidari din Auvergne; a murit fie de rușine, fie asfixiat. Trecătorul îi ținu acest discurs funebru;

— Iată unul care a fost fericit vreme de zece ani.

*Sic transit gloria mundi.*⁷

În opt zile, casa fu restaurată așa cum poruncise Cagliostro arhitectului.

⁷ Astfel trece gloria lumii (în limba latină în text). (n.t.)

Capitolul XLVIII Jeanne protectoare

Domnul cardinal de Rohan primi, două zile după vizita sa la Boehmer, un bilet care suna astfel:

"Eminența sa, domnul cardinal de Rohan, știe fără îndoială unde va cina în astă-seară".

— De la micuța contesă — spuse el după ce mirosi scrisorica. Mă voi duce.

Iată motivele care o îndemnau pe doamna de La Motte să ceară cardinalului această întrevvedere.

Dintre cei cinci lachei puși în slujba ei de către eminența sa, alesese unul cu părul negru, cu ochii căprui și cu o față bucălată de sangvin și cărnoasă de coleric. Pe acest chip, o observatoare atentă că ea deslușise semnele unui organism sănătos, inteligent și tenace, îl chemă și, într-un sfert de oră, obținut de la supunerea și perspicacitatea lui tot ce vroia. Omul acesta îl urmări pe cardinal și raportă că văzuse pe eminența sa ducându-se de două ori în două zile la domnii Boehmer și Bossange.

Jeanne știa destul. Domnul de Rohan nu era omul care să se târguiască. Negustori pricepuți ca Boehmer nu-l lasă pe client să plece. Colierul trebuie că era vândut Vândut de către Boehmer. Cumpărat de către domnul de Rohan! Și acesta din urmă nu suflase o vorbă confidentei sale, iubitei sale!

Simptomul era grav. Fruntea Jeannei se încreți, își mușcă buzele și îi scrisese cardinalului biletul pe care l-am citit.

Domnul de Rohan veni seara. Trimisese înainte un coș cu vinuri alese și câteva trufandale, exact așa cum făcea când cina la domnișoara Guimard sau la domnișoara Dangeville de la Comedia franceză. Jeanne observă nuanța, așa cum observase atâtea altele; nu îngădui să se servească la masă nimic din ceea ce trimisese cardinalul; apoi începu conversația îndată ce ramaseră singuri, zicând pe un ton afectuos:

— Ca să vă spun drept, un lucru mă mâhnește grozav!

— Ce anume, contesă? întrebă domnul de Rohan, nevrând să pară mai afectuos decât era.

— Ei bine, monseniore, nu sunt mâhnită pentru că nu mă mai iubiți, de altfel nu m-ați iubit niciodată...

— Oh, contesă, ce tot spuneți!

— Nu vă scuzați, monseniore, vă pierdeți vremea...

— Eu? rosti galant cardinalul.

— Da, dumneavoastră — rosti răspicat doamna de La Motte. De altfel...

— Vai, contesă! Protestă cardinalul.

— Nu vă necăjiți, monseniore, mi-e indiferent.

— Dacă vă iubesc sau nu?

— Exact.

— Și de ce vă este indiferent?

— Pentru că nici eu nu vă iubesc.

— Contesă, vă dați seama că ceea ce-mi spuneți nu-i deloc măgulitor pentru mine?

— Într-adevăr, pare-se că nu începem cu vorbe dulci, dar asta-i realitatea, n-avem ce face...

— Care realitate?

- Că nu v-am iubit niciodată, monseniore, mai mult decât m-ați iubit dumneavoastră pe mine.
- Oh, în ceea ce mă privește, nu trebuie să vorbiți așa! strigă prințul, aproape sincer. Am avut pentru dumneavoastră multă afecțiune, contesă. Pozițiile noastre nu sunt asemănătoare...
- Monseniore, cred că ne stimăm îndeajuns unul pe celălalt pentru a ne spune adevărul.
- Care adevăr?
- Între noi există o legătură mai puternică decât dragostea.
- Care?
- Interesul.
- Interesul? Vai, contesă!...
- Monseniore, nu voi spune ce spunea țăranul normand fiului său despre spânzurătoare: "Dacă pe tine te scârbește, nu-i scârbi și pe alții". Vai, da, interes, monseniore și încă ce interes!
- Ei bine, hai să vedem, contesă: să presupunem că suntem interesați; cu ce vă pot fi eu de folos și dumneavoastră mie?
- Mai întâi, monseniore și înainte de orice, tare am un chef să vă fac un scandal.
- Faceți-mi, contesă.
- N-ați avut încredere în mine, deci nu mă respectați.
- Eu?! Și când asta, vă rog?
- Când? Veți tăgădui oare că, după ce mi-ați smuls cu multă abilitate toate amănuntele pe care, de altfel, muream să vi le dau...
- Asupra cărui fapt, contesă?
- Asupra dorinței pe care o mare doamnă a arătat-o pentru un anumit lucru; ați făcut totul ca să satisfacă această dorință rară să-mi spuneți.
- Să smulg amănunte, să ghicesc dorința unei oarecare doamne de a avea un oarecare lucru, să satisfac această dorință?! Contesă, sunteți într-adevăr o enigmă, un sfinx. Ah, am văzut și gâtul femeii, dar încă n-am văzut ghearele leului. S-ar părea că mi le veți arăta. Fie.
- Ei, nu, nu vă voi arăta absolut nimic, monseniore, fiindcă văd că nu aveți chef să vedeți nimic. O să vă dau, pur și simplu, cheia enigmei: amănuntele, adică ceea ce s-a petrecut la Versailles, dorința unei anumite doamne, adică regina și împlinirea acestei dorințe a reginei este târgul pe care l-ați încheiat ieri cu domnii Boehmer și Bossange, cumpărând faimosul lor colier.
- Contesă! șopti cardinalul, palid și clătinându-se pe scaun.
- Jeanne îl fixă cu privirea sa cea mai calmă:
- Haide, monseniore, de ce mă priviți atât de speriat? Nu ați fost ieri să vă tocmiți cu bijutierii de pe Quai de l'Ecole?
- Un Rohan nu minte, nici chiar față de o femeie. Cardinalul tăcu. Și cum era pe punctul de a roși, neplăcere pe care un bărbat nu o iartă niciodată femeii care i-a pricinuit-o, Jeanne se grăbi să-i ia mâna, zicând:
- Îmi cer iertare, dragul meu prinț și mă grăbesc să vă spun care este greșeala pe care o faceți în ce mă privește. M-ați crezut proastă și răutăcioasă, nu-i așa?
- Oh, contesă!...
- În sfârșit...
- Nici un cuvânt mai mult! Îngăduiți-mi să vorbesc și eu. Poate vă voi convinge, pentru că, din clipa asta, văd cu cine am de-a face. Mă așteptam să găsesc în dumneavoastră o femeie drăguță, dar sunteți mai mult decât atât. Ascultați. Jeanne se apropie de cardinal, lăsându-și mâna în mâna lui. Ați fost de acord să fiți prietena mea, fără să mă iubiți. Mi-ați spus-o chiar dumneavoastră înșivă — zise domnul de Rohan.
- Și o repet — interveni doamna de La Motte.
- Aveți deci un scop?

— Bineînțeles.

— Care anume, contesă?

— Mai este nevoie să-l spun?

— Nu, am pus degetul pe rană. Vreți să mă vedeți fericit. Și oare nu este firesc ca atunci când voi fi fericit, prima mea grijă să fie de a vă asigura și fericirea dumneavoastră? Despre asta este vorba, așa-i că nu m-am înșelat?

— Nu v-ați înșelat, monseniore, într-adevăr, despre asta este vorba. Numai că, vă rog să mă credeți pe cuvânt, nu am urmărit scopul acesta, croindu-mi drum cu ură și repulsie, drumul l-am făcut cu plăcere.

— Sunteți o femeie desăvârșită, contesă și este o adevărată plăcere să discute cineva afaceri cu dumneavoastră. Ziceam deci că ați ghicit întocmai. Știți că mă leagă de cineva o afecțiune plină de respect...

— Am văzut la balul Operei, dragul meu prinț.

— Această afecțiune nu va fi niciodată împărțită cu nimeni. Ah, Dumnezeu să mă păzească de așa ceva!

— Eh! exclamă contesa. O femeie nu se simte tot timpul regină și dumneavoastră valorăți, desigur, tot atât cât domnul cardinal Mazarin.

— El era un bărbat foarte arătos — replică râzând domnul de Rohan.

— Și un excelent prim-ministru — adăugă Jeanne, cu cel mai desăvârșit calm.

— Contesă, cu dumneavoastră omul nu trebuie să-și mai frământă mintea și să gândească; e prea de ajuns să deschidă gura și să spună ce dorește. Dumneavoastră gândiți și vorbiți pentru prietenii dumneavoastră. Da, vreau să devin prim-ministru. Totul mă determina: obârșia, deprinderea cu treburile de stat, o oarecare bunăvoință pe care mi-o arată guvernele străine, marea simpatie pe care mi-o acordă poporul francez.

— În fine, totul, cu excepția unui singur lucru — interveni iar Jeanne.

— Cu excepția unui dispreț, vreți să spuneți?

— Întocmai: al reginei; și acest dispreț este adevăratul obstacol. Ceea ce îi place reginei, până la urmă sfârșește prin a-i place și regelui; ceea ce urăște ea, regele detestă dinainte.

— Și ea mă urăște?

— Oh!...

— Să fim cinstiți! De vreme ce am hotărât să spunem totul, ar fi păcat să ne oprim la mijlocul drumului, contesa.

— Ei bine, monseniore, regina nu vă iubește.

— Atunci sunt pierdut! Nici colierul nu mă poate ajuta.

— Iată un lucru asupra căruia vă înșelați, dragul meu prinț.

— Colierul este cumpărat!

— Cel puțin regina va vedea că, dacă ea nu vă iubește, dumneavoastră o iubiți.

— Oh, contesă!

— Știți, monseniore, că am convenit să spunem lucrurilor pe nume.

— Fie. Deci dumneavoastră n-ați pierdut nădejdea că într-o zi să mă vedeți prim-ministru?

— Sunt sigură de asta.

— Îmi reproșez că nu v-am întrebat care sunt ambițiile dumneavoastră.

— Vi le voi spune, monseniore, când veți fi în stare să mi le împliniți.

— Rămâne hotărât, aștept acea zi.

— Mulțumesc, acum să stăm la masă.

Cardinalul lua mâna Jeannei și i-o strânse în felul în care Jeanne dorise atât de mult să i-o strângă cu câteva zile mai înainte. Dar vremea aceea trecuse. Ea își retrase mâna.

— Ce este, contesă?

— Să mâncăm, vă rog, monseniore.

— Dar nu mai mi-e foame.

— Atunci să stăm de vorbă.
— Nu mai am nimic de spus.
— Atunci să ne despărțim.
— Iată ce numiți dumneavoastră pactul nostru. Deci mă concediați?
— Pentru a fi cu adevărat unul al altuia, monseniore, să fim în primul rând și unul și altul stăpâni pe noi înșine.

— Aveți dreptate, contesă. Iertați-mă că m-am înșelat încă o dată în privința dumneavoastră. Vă jur că este pentru ultima oară. Și, luând din nou mâna contesei, o săruta atât de respectuos, încât nu văzu răutăciosul, diabolicul zâmbet al doamnei de La Motte în clipa când rosti: "Este pentru ultima dată când mă înșel asupra dumneavoastră". Jeanne se ridică și îl conduse pe prinț până în anticameră. Aici el se opri și-i șopti: Continuarea, contesă?

— E foarte simplu.
— Ce am de făcut?
— Nimic. Așteptați-mă.
— Dumneavoastră unde vă duceți?
— La Versailles.
— Când?
— Mâine.
— Și eu când primesc răspunsul?
— Imediat.
— Mă las în grija dumneavoastră, dumneavoastră sunteți protectoarea mea.
— Bine, am să aranjez totul.

Se întoarse în camera ei, se așeza în pat și, privind distrată spre frumosul Endemion de marmură care o aștepta pe Diana, murmură:

— Hotărât lucru, libertatea este mai de preț.

Capitolul XLIX Jeanne favorită

Deținătoarea unui asemenea secret, având perspectiva unui viitor măreț, întemeindu-se pe două puncte de sprijin deosebit de importante, Jeanne se simți nespus de puternică, în stare să răstoarne lumea. Își acordă un răgaz de cincisprezece zile înainte de a începe să se înfrupte cu toată ardoarea din ciorchinele mustos pe care norocul i-l întindea.

Să apară la curte nu ca o solicitantă, ca o biată cerșetoare susținută de către doamna de Boulainvilliers, ci ca descendentă a familiei Valois, cu o rentă de o sută de mii de livre, să aibă drept soț un duce și pair al Franței, să fie favorita reginei și, în vremurile acestea când se urzeau comploturi și răsturnări, să guverneze statul conducându-l pe rege prin Maria-Antoaneta, iată, în mare, panorama ce se desfășura în nesecata imaginație a contesei de La Motte.

Când sosi ziua hotărâtă, ajunse dintr-un salt la Versailles. Nu, nu i se fixase nici o audiență, dar încrederea în steaua ei devenise atât de mare, încât Jeanne nu se îndoia că voința să vă zdrobi până și eticheta curții. Și avea dreptate. Toți lingușitorii de la curte, atât de preocupați să ghicească dorințele stăpânilor, observaseră cu câtă plăcere acceptă Maria-Antoaneta societatea drăgălașei contese. A fost destul pentru ca, la sosirea ei, un ușier inteligent, hotărât să se facă remarcat, să se așeze în drumul reginei, care se întorcea de la capelă și să se adreseze, ca din întâmplare, cavalerului de serviciu:

— Domnule, cum să procedez cu doamna contesă de La Motte-Valois, care nu este pe lista audiențelor?

Regina vorbea în șoaptă cu doamna de Lamballe.

Numele Jeannei rostit cu abilitate de către ușier întrerupse conversația.

Regina se întoarse.

— Nu cumva doamna de La Motte-Valois se află aici? întrebă ea.

— Cred că da, maiestate — replică gentilomul.

— Cine v-a spus?

— Ușierul acesta, doamnă.

Ușierul se înclină cu modestie.

— O voi primi pe doamna de La Motte-Valois — zise regina, continuându-și drumul.

Apoi, în drum spre apartamentele sale, mai adăugă: O veți conduce în sala de baie.

Și intră.

Jeanne, căreia omul îi povești cu simplitate ce făcuse, duse imediat mâna la pungă, dar ușierul o opri zâmbind:

— Binevoiască doamna contesă să amâne recompensa; veți putea în curând să mă recompensați mult mai larg.

Jeanne puse banii înapoi în buzunar:

— Ai dreptate, prietene, îți mulțumesc. "De ce n-aș ajuta un ușier care m-a ajutat la rândul său? Fac ceva asemănător pentru un cardinal."

Curând, Jeanne se află în prezența reginei. Maria-Antoaneta era gravă, părând în aparență prost dispusă, poate tocmai pentru că îi acordase o prea mare favoare contesei, primind-o astfel. "În fond — gândi prietena domnului de Rohan — regina își imaginează că voi începe iar să cerșesc... Mai înainte de a apuca să rostesc douăzeci de cuvinte, se va însenina sau mă va da pe ușă afară."

— Doamnă — încă nu am găsit prilejul de a vorbi regelui... — începu regina.

— Ah, doamnă, maiestatea voastră a fost mult prea bună cu mine și nu aștept nimic mai mult. Am venit...

— Pentru ce? întrebă regina, căreia nu-i scăpă nuanța. Nu ai cerut audiență. Este poate ceva urgent, pentru dumneata?

— Urgent este... doamnă, însă nu... pentru mine.

— Atunci este pentru mine... Haide, vorbește, contesă!

Și regina o conduse pe Jeanne în sala de baie, unde o așteptau cameristele. Văzând în jurul reginei atâta lume, contesa tăcu. Odată intrată în baie, regina își concedie cameristele.

— Doamnă — zise Jeanne — recunosc în fața maiestății voastre că mă simt destul de încurcată...

— De ce? Poți să-mi spui.

— Maiestatea voastră știe, cred că i-am spus cât de mult se ostenește domnul cardinal de Rohan ca să mă îndatoreze...

Regina se încruntă:

— Nu știu.

— Credeam...

— N-are a face... vorbește.

— Ei bine, doamnă, eminența sa mi-a făcut alaltăieri cinstea de a mă vizita.

— Ah!...

— Venise pentru a mă ajuta la o operă de binefacere pe care o prezidez.

— Foarte bine, contesă, foarte bine. Voi da și eu... pentru opera dumitale de caritate.

— Maiestatea voastră se înșeală. Am mai avut cinstea de a vă spune că nu cer nimic pentru mine. Domnul cardinal, după obiceiul său, mi-a vorbit despre bunătatea reginei, despre farmecul său fără margini.

— Și a cerut să-i protejez protejații?

— Mai întâi da, maiestate...

— O voi face, dar nu. Pentru domnul cardinal, ci pentru bieții nenorociți pentru care încerc mereu să fac câte ceva, indiferent cine îi trimite. Spune-i însă eminenței sale că în acest moment nu prea am bani.

— Din păcate, doamnă, este exact ceea ce i-am spus și eu și de aici mi se trage încurcătura de care am amintit reginei.

— Oho!...

— Am vorbit domnului cardinal despre bunătatea și dorința arzătoare a maiestății voas-tre de a veni în ajutor ori de câte ori aude despre o nenorocire, oricare ar fi ea, despre generozitatea care golește neconținut punga reginei, mereu prea neîncăpătoare.

— Bine! Bine!

— "Iată, monseniore, i-am spus eu, spre exemplu. Maiestatea sa este sclava propriei sale bunătăți. Se sacrifică pentru săraci. Binele pe care îl face se întoarce împotriva sa și m-am acuzat chiar și pe mine."

— Cum asta, contesă? o întrebă regina, care asculta fie pentru că Jeanne știuse să-i atingă coarda simțitoare, fie deoarece inteligența deosebită a Mariei-Antoaneta ghicise că sub tot acest preambul se ascunde ceva interesant pentru ea.

— Spun, doamnă, că maiestatea voastră mi-a dăruit o sumă mare cu câteva zile în urmă; că, de doi ani, acest lucru se întâmpla reginei pentru a mia oară, cel puțin și că, dacă regina ar fi fost mai puțin sensibilă, mai puțin generoasă, ar fi avut două milioane și nimic n-ar fi împiedicat-o să-și ia acel frumos colier de diamante pe care atât de nobil, atât de curajos, da, îngăduiți-mi să spun, doamnă, atât de pe nedrept, l-a refuzat.

Regina roși, privind-o pătrunzător pe Jeanne. În mod neîndoielnic, concluzia era conținută în ultima frază. Era o capcană? Era doar lingușire? Dacă punea problema în felul acesta, nu se putea să nu o pândească vreo primejdie pe regină. Dar maiestatea sa întâlnește pe chipul Jeannei atâta blândețe, atâta naivă bunăvoință, atâta adevăr, încât nimeni n-ar fi putut acuza această fizionomie de ipocrizie sau de lingușire. Maria-Antoaneta răspunse suspinând:

— Da, colierul este frumos... era frumos, am vrut să spun, și-mi pare bine că o femeie de gust mă laudă că l-am refuzat.

— Dacă ați ști, doamnă — interveni Jeanne, tăindu-i vorba cu multă abilitate — cum ajungi să cunoști sentimentele cuiva, după cum îl interesează ceea ce place aceluia pe care-i iubește!

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun, doamnă, că auzind despre eroicul sacrificiu pe care l-ați făcut în legătură cu colierul, l-am văzut pe domnul de Rohan pălind.

— Pălind?!...

— În clipa aceea, ochii îi înotau în lacrimi: Nu știu, doamnă, dacă este adevărat că domnul de Rohan este un bărbat frumos și un senior desăvârșit, așa cum pretind mulți; ceea ce știu însă este că în acel moment chipul său luminat de focul inimii și brăzdat de lacrimile pricinuite de generosul dumneavoastră dezinteres... ce zic eu?... de sublima dumneavoastră renunțare, chipul acesta nu se va șterge niciodată din mintea mea.

Regina se opri o clipă, lăsând să curgă apă din ciocul lebedei aurite care se pleca spre baia ei de marmură.

— Dragă contesă — zise ea — dacă domnul de Rohan ți s-a părut atât de frumos, atât de desăvârșit, cum spui, nu te sfătuiesc să i-o arăți. Este un prelat monden, un preot care-și păstorește oițele atât pentru plăcerea lui cât și pentru a lui Dumnezeu.

— Vai, doamnă!

— Ce este? Îl calomniez? Nu este oare asta faima lui? Nu-și face el din asta o glorie? Nu-l vezi în zilele de sărbătoare fluturându-și frumoasele sale mâini, ce e drept, sunt frumoase, pentru a le face să pară și mai albe, iar asupra acestor mâini, pe care strălucește inelul pastoral, drept credincioasele își ațintesc ochii, mai strălucitori decât diamantul cardinalului? Jeanne se înclină. Cuceririle cardinalului — continuă regina, iritată

— sunt numeroase. Unele au iscat și scandaluri. Prelatul se îndrăgostește la moment. Să-l laude cine vrea pentru asta, eu mă abțin.

— Ei bine, doamnă — reluă Jeanne, mai la largul ei, datorită tonului familiar al reginei, cât și faptului că interlocutoarea să se afla în baie — nu știu dacă domnul cardinal se gândea la drept credincioasele lui când îmi vorbea cu atâta ardoare despre virtuțile maiestății voastre; tot ce știu este că, în loc să-și fluture frumoasele sale mâini și le dusesse la inimă.

Regina clătină din cap, râzând cu poftă.

"Da, da! Își zise Jeanne, în sinea ei. Nu cumva lucrurile merg mai bine decât credeam? Nu cumva năduful ne va ajuta? Eh, atunci o să ne fie foarte ușor."

Regina își reluă pe dată aerul său indiferent și spuse:

— Continuați.

— Maiestatea voastră mă îngheață; modestia o face să respingă orice laudă...

— Din partea cardinalului? Ei bine, da.

— De ce, doamnă?

— Pentru că mi se pare suspect, contesă.

— Nu se cuvine — grăi Jeanne, cu cel mai adânc respect — să-l apăr pe cel ce a putut fi atât de nefericit, încât să cadă în dizgrația maiestății voastre; nu mă îndoiesc nici o clipă că este vinovat, de vreme ce a displăcut reginei.

— Domnul de Rohan nu mi-a displăcut, ci m-a ofensat. Dar sunt regină și creștină; și această dublă calitate mă obligă, în consecință, să uit jignirile. Și regina rosti aceste cuvinte cu multă bunăvoință.

Jeanne tăcu.

— Nu mai spuneți nimic?

— Aș părea suspectă maiestății voastre, mi-aș atrage dizgrația, oprobiul său, exprimând o părere care ar contrazice-o pe a sa.

— Dumneata ai altă părere decât mine despre cardinal?

— Diametral opusă, doamnă.

— N-ai să mai vorbești așa în ziua când vei ști ce a făcut prințul Louis împotriva mea.

— Știu numai ce l-am văzut făcând în slujba maiestății voastre.

— Galanterii?

Jeanne se înclină.

— Politețe, urări, complimente... — continuă regina. Jeanne tăcu. Dumneata ai pentru domnul de Rohan o puternică prietenie, contesă; nu-l voi mai ataca în fața dumitale. Și regina începu să râdă.

— Doamnă — răspunse Jeanne — preferam să stârnesc mânia decât batjocura dumneavoastră. Ceea ce simte domnul cardinal pentru maiestatea voastră este un sentiment atât de respectuos, încât sunt sigură că, dacă ar vedea-o pe regină râzând de el, ar muri.

— Oh, oh! Deci s-a schimbat mult.

— Dar maiestatea voastră mi-a făcut cinstea de a-mi spune zilele trecute că încă de acum zece ani domnul de Rohan era îndrăgostit pătimaș de...

— Glumeam, contesă — spuse cu severitate regina.

Jeanne, redusă la tăcere, păru reginei resemnată să mai continue lupta, dar Maria-Antoaneta se înșela amarnic. Pentru acest soi de femeie, amestec de tigru și de șarpe, momentul retragerii este preludiul atacului: repausul concentrat precede saltul.

— Vorbeai despre diamante — reluă cu imprudență regina. Mărturisește că te-ai gândit la ele.

— Zi și noapte, doamnă — zise Jeanne, cu bucuria unui general care își vede dușmanul făcând o greșală decisivă pe câmpul de bătaie. Sunt atât de frumoase și vor sta atât de bine maiestății voastre!

— Cum așa?

— Da, doamnă, da, maiestății voastre.

— Dar au fost vândute!

— Da, au fost vândute.

— Ambasadorului Portugaliei?

Jeanne clătină cu drăgălășenie din cap.

— Nu? zise bucuroasă regina.

— Nu, doamnă.

— Cui, atunci?

— Domnul de Rohan le-a cumpărat.

Regina sări ca arsă, dar se stăpâni imediat, exclamând:

— Ah!

— Iată, doamnă — începui Jeanne, cu o elocință năvalnică — ceea ce face domnul de Rohan este superb: este un act de generozitate din toată inima, este un gest frumos; un suflet ca al maiestății voastre va fi, de bună seamă, mișcat de tot ce este bun și simțitor. Domnul de Rohan de-abia a aflat, de la mine, mărturisesc, lipsurile momentane ale maiestății voastre, că a și strigat: "Cum?! Regina Franței își refuză ceea ce nu ar îndrăzni să-și refuze soția unui perceptor general? Cum? Regină este expusă s-o vadă într-o bună zi pe doamna Necker, împodobită cu aceste diamante?!" Domnul de Rohan încă nu știa că ambasadorul Portugaliei le cumpărase. I-am spus. Indignarea lui a fost și mai violentă. "Nici nu se mai pune problema de a face o plăcere reginei, este o problemă de demnitate a coroanei. Cunosc felul de a gândi al curților străine: vanitate, ostentație... Vor râde de regină Franței, care nu mai are bani să-și îndeplinească o dorință legitimă; iar eu n-aș putea îngădui să fie batjocorită regina Franței! Nu, niciodată!" Și a plecat imediat. După un ceas am aflat că a cumpărat diamantele.

— Un milion cinci sute de mii de livre?

— Un milion șase sute de mii de livre.

— Și cu ce intenție le-a cumpărat?

— S-a gândit că, dacă nu pot fi ale maiestății voastre, să nu fie ale altei femei.

— Și ești sigură că domnul de Rohan nu a cumpărat colierul pentru a-l dăruia cîreia îi iubite?

— Sunt sigură că mai curînd l-ar fărâma decît să-l vadă strălucind la gâtul altcuiva decît al reginei.

Maria-Antoaneta se gândi și chipul său lăsa să se vadă limpede tot ce se petrece în sufletul ei.

— Ceea ce a făcut domnul de Rohan e bine — zise ea — este un gest nobil și de un devotament deosebit.

Jeanne îi sorbea cu nesaț cuvintele.

— Îi vei mulțumi deci domnului de Rohan — continuă regina.

— Oh, da, doamnă!

— Vei adăuga că domnul de Rohan mi-a dovedit prietenia sa și că eu, ca un om cinstit, cum spune Caterina, primesc orice cînd este din prietenie, cu condiția să mă revanșez. Așa că accept, nu darul domnului de Rohan...

— Atunci ce?

— Avansul pe care l-a dat... Domnul de Rohan a binevoit să avanseze banii sau creditul său ca să-mi facă plăcere. Îi voi înapoia banii. Boehmer a cerut bani lichizi, cred?

— Da, doamnă.

— Cît? Două sute de mii de livre?

— Două sute cincizeci de mii de livre.

— Este suma trimestrială a rentei pe care mi-o dă regele. Mi-a fost trimisă azi-dimineață, puțin înainte de termen, dar, în fine, mi-a fost trimisă.

Regina își sună imediat cameristele, care o îmbrăcară, după ce o înfășuraseră bine în prosoape fine, încălzite. Rămasă singură cu Jeanne, în camera sa, i se adresă contesei:

— Deschide, te rog, sertarul acela.

- Primul?
- Nu, al doilea. Ai găsit un portofel?
- Iată-l, doamnă.
- Conține două sute cincizeci de mii de livre. Numără-le.

Jeanne se supuse.

— Du-le cardinalului și mulțumește încă o dată. Spune-i că voi face în așa fel, ca să-i plătesc lunar. În felul acesta voi avea colierul care mi-a plăcut atât de mult și chiar dacă plata lui va însemna o strâmtorare pentru mine, cel puțin nu va fi și pentru rege. O clipă căzu pe gânduri. În plus, mă bucur că am aflat cu acest prilej că am un prieten delicat care m-a slujit... Făcu o pauză, apoi continuă: Și o prietenă care mi-a ghicit gândurile — și-i întinse Jeannei mâna, pe care contesa se grăbi s-o acopere de sărutări. Apoi, cum această se pregătea să plece, după un minut de ezitare, Maria-Antoaneta rosti foarte încet, ca și când i-ar fi fost frică de ceea ce spunea: Contesă, îi vei comunica domnului de Rohan că va fi binevenit la Versailles și că doresc să-i mulțumesc.

Jeanne se repezi afară din apartament, nu beată, ci aproape nebună de bucurie și de orgoliu satisfăcut. Strângea biletele de bancă cum strânge vulturul în gheare prada furată.

Capitolul L Portofelul reginei

Nimeni nu simți mai bine, la propriu și la figurat, importanța averii pe care o purta cu sine Jeanne, decât caii care o aduceau de la Versailles. Dacă vreodată niște armăsari puși să câștige un premiu au zburat pe o pistă, au fost cu siguranță acești doi bieți cai de trăsură închiriați. La cererea contesei, birjarul îi făcu să se creadă că sunt sprintenele patrupeze din țara Elis și că au de câștigat doi talanți de aur pentru stăpân și o rație întreită de ovăz pentru ei.

Cardinalul încă nu plecase când doamna de La Motte își făcu intrarea la el la palat, unde-l găsi cu suita sa. Se anunță mai ceremonioasă decât la regină.

— Veniți de la Versailles? întrebă el.

— Da, monseniore.

O privi, dar fața ei era de nepătruns. Ea văzu tresărirea, tristețea, tulburarea lui: nu avu nici un fel de milă.

— Ei bine? întrebă el.

— Ei bine, să vedem, monseniore, ce doriți? Vorbiți, ca să nu am prea multe muștrări de cuget.

— Ah, contesă, mi-o spuneți cu un aer...

— Întristător, s-ar zice?

— Ucigător.

— Doreați s-o văd pe regină?

— Da.

— Am văzut-o. Doreați să-mi îngăduie să-i vorbesc despre dumneavoastră, ea care de mai multe ori a mărturisit antipatia ce vi-o poarta, ba chiar aversiune numai auzind numele vostru.

— Dacă am avut această dorință, văd că trebuie să renunț de a-mi fi vreodată îndeplinită.

— Nu, regina mi-a vorbit despre dumneavoastră.

— Sau, mai degrabă, dumneavoastră ați fost atât de bună și i-ați vorbit despre mine?

— Este adevărat.

— Maiestatea sa a ascultat?

- Asta merită o lămurire.
- Nici un cuvânt mai mult, contesă, îmi dau seama ce neplăcere a pricinuit acest lucru maiestății sale.
- Nu, nu prea mare. Am îndrăznit să-i vorbesc despre colier.
- Ați îndrăznit să spuneți că m-am gândit...
- Să-l cumpărați pentru ea, da.
- Ah, contesă, e sublim! Și ea a ascultat?
- Desigur.
- I-ați spus că îi ofer aceste diamante?
- A refuzat categoric. Sunt pierdut.
- A refuzat să accepte darul, da, dar împrumutul...
- Împrumutul?!... Ați prezentat cu atâta delicateță darul?
- Cu atâta delicateță, încât a acceptat.
- Eu s-o împrumut pe regină? Eu?!... Contesă, este cu puțință?
- Este mai mult decât i l-ați dăruit, nu-i așa?
- De o mie de ori.
- Așa am gândit și eu. Cu toate acestea, maiestatea sa acceptă.
- Cardinalul se ridică și se așeză din nou; se apropie de Jeanne și, luându-i mâinile, spuse:
- Să nu mă înșelați, gândiți-vă că puteți, cu un cuvânt, să faceți din mine ultimul dintre oameni.
- Nu ne jucam cu pasiunile, monseniore: asta se potrivește saltimbancilor; oamenii de rangul și cu meritele dumneavoastră nu pot fi niciodată ridicoli.
- Așadar, este adevărat ceea ce îmi spui?
- Este purul adevăr.
- Am un secret cu regina?
- Un secret... mortal.
- Cardinalul alergă spre Jeanne și îi strânse mâna cu duioșie.
- Îmi place strângerea aceasta de mână ca între bărbați.
- Nu, este a unui om fericit cu îngerul său protector.
- Monseniore, să nu exagerăm nimic.
- Ba da, ba da, bucuria, recunoștința mea... niciodată...
- Dar dumneavoastră exagerați și una și alta. Oaie vroiați să-i împrumutați reginei un milion și jumătate, numai asta voiați?
- Cardinalul suspină.
- Buckingham ar fi cerut altceva Anei de Austria, monseniore, după ce ar fi presărat cu perle parchetul camerei regale.
- Ceea ce a avut Buckingham, contesă, eu nu vreau să sper nici măcar în vis.
- Veți explica toate acestea reginei, monseniore, deoarece mi-a poruncit să vă aduc la cunoștință că vă va vedea cu plăcere la Versailles.
- Nici nu lăsase bine să-i scape aceste cuvinte și cardinalul se albi la față, ca un adolescent la primul sărut de dragoste. Se așeză în fotoliul pe care îl avea la îndemână, bâjbâind ca un om beat.
- "Ah, ah! se gândi Jeanne. Este mult mai grav decât credeam; am visat un ducat, un domeniu, o sută de mii de livre rentă, dar voi cere un principat, o jumătate de milion rentă; căci domnul de Rohan nu este mânat nici de ambiție, nici de lăcomie, este mânat de dragoste!"
- Domnul de Rohan își reveni repede. Bucuria nu este o boală care durează mult timp și cum prințul avea o minte ageră, se gândi că era foarte potrivit să discute afaceri cu Jeanne spre a o face să uite că discutaseră despre dragoste. Ea nu-l opri.
- Dragă prietenă — începu el, strângând-o pe Jeanne în brațe — cum dorește să proce-deze regina cu împrumutul pe care-l contractează?
- Mă întrebați fiindcă se știe că regina nu are bani!

— Exact.

— Ei bine, vrea să vă plătească așa cum i-ar plăti lui Boehmer, cu singura diferență că, dacă ar fi cumpărat de la Boehmer, ar fi știut tot Parisul, lucru imposibil de când ea a rostit faimosul cuvânt *corabie*, căci dacă regele s-ar supăra, Franța ar sări în sus. Deci regina vrea să aibă și să plătească diamantele în rate. Dumneavoastră îi veți oferi acest prilej; sunteți pentru ea un casier discret și solvabil în cazul când s-ar afla în încurcătură, asta e tot; este fericită și plătește, nu cereți mai mult.

— Bine, bine, plătește. Dar cum?

— Regina, femeie care înțelege totul, știe foarte bine că aveți datorii, monseniore; și apoi este și mândră, nu este o prietenă care primește cadouri... Când i-am spus că ați avansat două sute cincizeci de mii de livre...

— I-ați spus?

— De ce nu?

— Aceasta face ca afacerea să devină imposibilă.

— Aceasta face ca regina să aibă un motiv de a accepta. Nimic pentru nimic, iată deviza reginei.

— Dumnezeule!

Jeanne scotoci liniștită în buzunar și scoase portofelul maiestății sale.

— Ce este asta? Întrebă domnul de Rohan.

— Un portofel care conține bilete de bancă în valoare de două sute cincizeci de mii de livre.

— Da, și?

— Regina vi le trimite, cu multe mulțumiri.

— Oh!

— Este exact cât am spus. Am numărat.

— Nu despre asta e vorba.

— Dar la ce vă uitați?

— Mă uit la acest portofel pe care nu l-am mai văzut la dumneata.

— Vă place? Cu toate acestea nu este nici frumos și nici scump.

— Nu știu de ce, dar îmi place.

— Aveți gust.

— Vă bateți joc de mine? Ce înțelegeți când spuneți că am gust?

— Fără îndoială, aveți gust de vreme ce aveți același gust cu regina.

— Portofelul...

— Era al reginei, monseniore...

— Țineți să-l păstrați?

— Oh, mult!

Domnul de Rohan suspină și zise:

— Se înțelege...

— Numai că, dacă vă face plăcere... — continuă contesa, cu unul din acele surâsuri care îi duc în ispită și pe sfinți.

— Sunteți foarte amabilă, contesă, dar nu vreau să vă lipsesc de el.

— Luați-l.

— Contesă! izbucni cardinalul, într-un elan de bucurie. Sunteți prietena cea mai prețioasă, cea mai inteligentă, cea mai...

— Da, da.

— Și mă leg...

— Pe viață și pe moarte... Așa se spune întotdeauna. Nu, eu nu am decât un merit.

— Care?

— Acela de a mă fi ocupat de treburile dumneavoastră cu destul noroc și cu multă trageră de inimă.

— Dacă vorbim despre noroc, dragă prietenă, aş zice că aproape vă semăn, deoarece eu, în vreme ce vă duceaţi la Versailles, scumpa mea, am lucrat şi eu pentru dumneavoastră.

Jeanne îl privi pe cardinal, surprinsă.

— Da, nimica toată — zise el. A venit cineva din partea bancherului meu care-mi propunea acţiuni în legătură cu asanarea sau exploatarea unei mlaştini, cam aşa ceva...

— Ah!

— Era un profit sigur; am acceptat.

— Şi bine aţi făcut.

— O! Vă veţi convinge că ocupaţi întotdeauna primul loc în gândul meu.

— Al doilea este mai mult decât merit. Dar să vedem.

— Bancherul meu mi-a dat două sute de acţiuni. Eu am luat un sfert, celelalte sunt pentru dumneavoastră.

— Oh, monseniore!

— Lăsaţi-mă să sfârşesc. După două are s-a întors. Faptul că am plasat acţiunile la timp a determinat o creştere de sută la sută. Mi-au revenit o sută de mii de livre.

— Frumoasa speculaţiei.

— Din care iată partea dumneavoastră, scumpa contesă, vreau să spun, scumpa prietenă. Şi din teancul de două sute cincizeci de mii de livre date de regină, strecură în mâna Jeannei douăzeci şi cinci de mii de livre.

— Prea bine, monseniore, o mână spală pe alta; ceea ce mă măguleşte cel mai mult este că v-aţi gândit la mine.

— Aşa va fi întotdeauna — răspunse cardinalul, sărutându-i mâna.

— La fel va fi şi din partea mea — zise Jeanne. Pe curând, la Versailles, monseniore!

Şi plecă, după ce înmânase cardinalului lista scadenţelor fixate de regină şi dintre care prima, fixată peste o lună, era în valoare de cinci sute de mii de livre.

Capitolul LI În care îl întâlnim pe doctorul Louis

Poate că cititorii noştri, amintindu-şi în ce situaţie dificilă l-am lăsat pe domnul de Charny, ne-ar fi recunoscători dacă ne-am întoarce în acea anticameră a micului apartament de la Versailles, unde bravul marinar, pe care nu l-au intimidat niciodată nici oamenii, nici forţele naturii, fugise de teamă să nu leşine în faţa a trei femei; regina, Andreea, doamna de La Motte.

Ajuns în mijlocul anticamerei, domnul de Charny îşi dădu seama că îi va fi de-a dreptul imposibil meargă mai departe. Tot împleticindu-se, cu braţele întinse, atrase atenţia celor din preajmă, care, văzând că-l părăsesc puterile, îi săriră în ajutor. Tânărul ofiţer leşină, dar îşi reveni pe dată, fără să bănuiască o clipă că regina l-a văzut şi că poate ar fi alergat spre el în primul moment de nelinişte, dacă Andreea nu ar fi oprit-o, mai mult dintr-o aprigă gelozie decât dintr-un rece imbold al convenienţelor.

De altfel, bine a făcut regina ca, la sfatul Andreei, indiferent de sentimentul care-i dictase acest sfat, intrase în camera ei, întrucât de-abia se închise uşa după ea, că şi auzi uşierul strigând:

— Regele!

Era într-adevăr regele. Leşind din apartamentele sale, el o luă spre terasă, vrând, înainte de consiliu, să-şi viziteze echipajele de vânătoare, care, de la un timp, i se păreau a nu fi destul de bine îngrijite.

Intrând în anticameră, regele, urmat de câțiva dintre ofițerii săi, se opri; văzu un bărbat sprijinindu-se de arcadă unei ferestre, într-o poziție ce-i îngrijora pe cei doi ostași de gardă care îi săriseră în ajutor și care nu erau obișnuiți să-i vadă pe ofițeri leșinând cu una cu două. Astfel că, în timp ce-l susțineau pe domnul de Charny, îi strigau:

— Domnule, domnule! Ce aveți?

Bolnavului însă îi pierise glasul și nu putea răspunde. Regele, înțelegând din această tăcere că starea omului este gravă, grăbi pasul.

— Acolo este cineva care-și pierde cunoștința — zise el.

Auzind glasul regelui, cei doi soldați de gardă se întoarseră și, cu un gest mașinal, îi dădură drumul domnului de Charny, care, la capătul puterilor, căzu sau mai curând se lasă ușor, gemând, pe pardoseală.

— Domnilor, ce faceți, domnilor? strigă regele.

Se repeziră cu toții, îl ridicară binișor pe domnul de Charny, care își pierduse cunoștința, și-l întinseră pe un fotoliu.

— Oh! exclamă regele, recunoscându-l deodată pe tânărul ofițer. Păi este domnul de Charny!

— Domnul de Charny?! repetară cei de față.

— Da, nepotul domnului de Suffren.

Cuvintele avură un efect magic. Într-o clipă, Charny fu inundat cu tot felul de săruri mirositoare, nici mai mult nici mai puțin decât dacă s-ar fi aflat în mijlocul a zece femei. A fost chemat un doctor, care îl examinează cu atenție pe bolnav. Regele nu vru să se îndepărteze; el asistă la consultație. Prima grijă a doctorului a fost să descheie vesta și cămașa tânărului, astfel ca bolnavul să aibă mai mult aer; dar, făcând acest lucru, găsi ceea ce nu căuta.

— O rană! exclamă regele și mai curios, apropiindu-se în așa fel încât să vadă cu ochii săi.

— Da, da — murmură domnul de Charny, încercând să se ridice și plimbând jur împrejur o privire obosită — o rană veche care s-a redeschis. O nimica toată... nimica toată...

Și mâna sa strânse imperceptibil degetele doctorului. Un doctor înțelege și trebuie să înțeleagă totul. Dar acela nu era un doctor de curte, ci un practician din comunele de pe lângă Versailles. Așa că vru să-și dea importanță.

— Ce veche?!... Așa vă place să spuneți dumneavoastră, domnule; marginile sunt prea proaspete, iar sângele, sângele e prea roșu; rana asta nu are nici douăzeci și patru de ore.

Charny, căruia faptul că era contrazis îi dădu puteri, se ridică în picioare și spuse:

— Presupun că nu vreți să-mi spuneți mie când am fost rănit, domnule; v-am spus și vă repet că este o rană veche.

Chiar în clipa aceea îl zări și-l recunoscă pe rege. Se încheie la vestă, rușinat de a fi avut un atât de ilustru spectator al slăbiciunii sale.

— Regele! rosti el.

— Da, domnule de Charny, da, eu însumi și binecuvintez cerul că am venit aici la timp ca să te pot ajuta.

— O zgârietură, sire... — se bâlbâi Charny. O rană veche, sire, asta e tot...

— Veche sau nouă — zise Ludovic al XVI-lea — datorită ei ți-am văzut sângele, sânge prețios al unui brav gentilom.

— Căruia două ceasuri de odihnă la pat îi vor reda sănătatea — adăugă Charny, vrând din nou să se scoale; nu-și cumpănise însă bine torțele. Cu mintea împăienjenită, împleticindu-se, el se ridică, dar se prăbuși din nou în fotoliu.

— Ce să mai vorbim, este bolnav de-a binelea — spuse regele.

— Da, da — încuviință doctorul, cu diplomație, simțind că se apropie avansarea. Cu toate acestea îl putem salva.

Regele se arată discret; ghicise ca Charny ascunde ceva. Îi respectă secretul. Oricare altul l-ar fi smuls de pe buzele doctorului, care atât aştepta; dar Ludovic al XVI-lea preferă să lase taina în posesia proprietarului ei.

— Nu vreau ca domnul de Charny să înfrunte vreun risc întorcându-se acasă. Domnul de Charny va primi îngrijiri la Versailles; va fi chemat urgent unchiul său, domnul de Suffren şi după ce i se va fi mulţumit domnului pentru îngrijirile sale — şi făcu un semn către inimosul doctor — va fi căutat medicul nostru de casă, doctorul Louis. Cred că locuieşte prin apropiere.

Un ofiţer alergă să execute ordinele regelui. Alţi doi îl ridicară pe Charny şi-l transportară la capătul galeriei, în camera ofiţerului de gardă. Scena se petrecu mai repede decât cea dintre regina şi domnul de Crosne. Fu chemat domnul de Suffren şi, în locul celui ce dăduse primele îngrijiri, veni doctorul Louis, un om cinstit, înţelept şi modest, cu o inteligenţa mai puţin scânteietoare decât folositoare, curajos lucrător pe câmpul uriaş al ştiinţei.

În spatele doctorului, care se şi aplecase asupra bolnavului, se îndesa domnul de Suffren, căruia o ştafeta îi adusese vestea. Ilustrul marinăr nu înţelegea în nici un chip de unde sincopa, răul acesta subit. După ce lua mâna lui Charny şi îi văzu ochii cu privirea stinsă, spuse:

— Ciudat! Ciudat! Doctore, ştiţi că nepotul meu n-a fost bolnav niciodată?

— Asta nu dovedeşte nimic, domnule amiral — răspunse doctorul.

— Aerul de la Versailles este probabil prea încărcat, căci, vă repet, l-am văzut pe Oii vier, pe mare, timp de zece ani, întotdeauna zdravăn, drept ca un catarg.

— E din cauza rănii — zise unul dintre ofiţerii de faţă.

— Care rană?! exclamă mirat amiralul. Olivier nu a fost niciodată rănit.

— Iertaţi-mă — rosti sfios ofiţerul, ară tînd batista înroşită. Credeam că...

Domnul de Suffren văzu sângele.

— Bine, bine — îl întrerupse brusc doctorul, dar fără asprime, simţind că pulsul bolnavului se accelerează — n-o să discutăm acum de unde vine boala! Răul există, să ne mulţumim să-l vindecăm, dacă este posibil.

Amiralului îi plăceau lucrurile limpezi; nu-i obişnuise pe medicii echipajelor sale să vorbească pe ocolite.

— Există vreun pericol, doctore? întrebă el, mult mai emoţionat decât ar fi vrut să pară.

— Aproape tot atîta ca atunci când îţi lunecă briciul pe bărbie.

— Bine. Mulţumiţi-i regelui din partea mea, domnilor. Olivier, o să mă întorc să te văd.

Olivier clipi din ochi şi mişcă din degete ca pentru a mulţumi în acelaşi timp unchiului său, care pleca şi doctorului, care îl lasă să plece. Apoi, fericit că se află într-un pat, fericit că fusese lăsat în grija unui om inteligent şi blînd, se prefăcu că doarme. Doctorul expedie toată lumea.

Adevărul este că Olivier adormi nu fără a mulţumi cerului pentru tot ce i se întîmplase sau, mai bine zis, că nu i se întîmplase nimic rău în împrejurări atît de grave. Febra puse stăpînire pe el, acea minunată febră regeneratoare, eterna seva care musteşte în sângele omului, care face să încolţească sănătatea din boală sau curma viaţa, în plină sănătate.

După ce Olivier rumegă bine, în focul temperaturii, scena cu Filip, scena cu regina, scena cu regele, se prăbuşi în laţul înspăimîntător pe care sângele mînios îl aruncă asupra inteligenţei. Aiura. Trei ceasuri mai târziu putea fi auzit din galeria unde se plimbau câţiva ofiţeri de gardă; văzînd aceasta, doctorul îşi chemă lacheul, căruia îi porunci să-l ia pe Olivier în braţe. Olivier scînci de durere.

— Înfăşoară-i capul în cuvertură.

— Cu asta nu fac mare lucru — zise valetul. Este prea greu şi se zbate prea tare. Mă duc să cer ajutor unuia dintre domnii care fac de gardă.

— Eşti o curcă plouată dacă ţi-e teamă de un bolnav — se oţărî doctorul.

— Domnule...

— Și dacă ți se pare prea greu, înseamnă că nu ești atât de puternic pe cât credeam. Am să te trimit înapoi în Auvergne.

Amenințarea își făcu efectul. Charny, zbierând, urlând, delirând și gesticulând, fu ridicat ca un fulg de către omul nostru din Auvergne, în văzul gărzilor. Aceștia îl înconjură pe Louis, potopindu-l cu întrebări.

— Domnilor — le răspunse doctorul, strigând mai tare decât Charny pentru a-i acoperi glasul — pricepeți că n-am să fac o leghe din oră în oră ca să văd un bolnav pe care mi l-a încredințat regele. Galeria voastră este la capătul lumii.

— Și unde îl duceți, doctore?

— La mine, ca un leneș ce sunt. Am aici, după cum știți, două camere; am să-l culc într-una dintre ele și poimăine, dacă sunt lăsat în pace, am să vă dau socoteală despre ce am făcut.

— Dar, domnule doctor — interveni un ofițer — vă asigur că aici bolnavul se simte foarte bine; noi toți îl iubim pe domnul de Suffren, și...

— Da, da, cunosc îngrijirile care se dau între camarazi. Rănitului îi este sete, ne este milă de el, îi dăm de băut și moare. La naiba cu minunatele îngrijiri ale domnilor din gardă! Așa mi-au fost omorâți zece bolnavi! Doctorul mai vorbea încă, în vreme ce Olivier nu mai putu fi auzit. Da, da! continuă bravul medic. Iată un lucru bine făcut, admirabil judecat. Nu se mai poate întâmpla decât o singură nenorocire și anume ca regele să vrea să-l vadă pe bolnav... Și dacă îl vede... o să-l și audă... Drace, nu-i timp de stat pe gânduri. Trebuie s-o previn pe regină, ea îmi va da un sfat.

Luând această hotărâre cu promptitudinea omului căruia soarta îi număra secunde, bunul doctor spală cu apă proaspătă fața rănitului și-l așeza în pat, în așa fel încât să nu poată, mișcându-se sau căzând, să se lovească mortal. Ferecă apoi obloanele, încuie de două ori ușa camerei, puse cheia în buzunar și se duse la regină, după ce mai întâi se asigură, ascultând de afară, ca nici unul din strigătele lui Olivier nu pot fi auzite sau deslușite. Se înțelege de la sine ca, pentru ca toate precauțiunile să fie luate, omul din Auvergne fu închis împreună cu bolnavul. În fața ușii, doctorul tocmai o întâlni pe doamna de Misery, pe care regina o trimisese să afle vești despre rănit. Ea stăruia să intre.

— Veniți, veniți cu mine, doamnă — spuse el — tocmai plec...

— Bine, doctore, dar regina așteaptă!

— Merg la regină, doamnă.

— Regina dorește...

— Regina va ști tot ce dorește să știe, vă asigur, doamnă. Să mergem.

Și o luă la picior atât de repede, încât o sili pe doamna din suita Mariei-Arrtoaneta să alerge ca să poată ajunge în același timp cu el.

Capitolul LII Aegri somnia⁸

Regina aștepta răspunsul doamnei de Misery, nicidecum pe doctor. Acesta intră, cu familiaritatea lui obișnuită.

— Doamnă — spuse el, cu voce tare — bolnavul de care se interesează regele și maiestatea voastră se simte bine atât cât te poți simți când ai febră.

⁸ Vise chinuite, bolnave (în limba latină în text).

Regina îl cunoștea pe doctor; știa cât de mult îl supără cei care, spunea el, țipa de două ori mai tare decât suferă. Își imagină că domnul de Charny îl cam supărase pe medic. Femeile țări sunt dispuse să-i creadă slabi pe bărbații tari.

— Rănitul — zise ea — numai rănit nu este.

— Eh, eh!... mormăi doctorul.

— O zgârietură...

— Ba nu, nu, doamnă; în fine, zgârietură sau rană, tot ce știu e că are febră.

— Bietul băiat! Are febră mare?

— Îngrozitoare.

— Hm! făcu regina, înspăimântată. Nu credeam că așa... deodată... febră.

Doctorul o privi o clipă.

— Sunt febre și febre — rosti el.

— Scumpul meu Louis, mă înspăimânți. Dumneata, care de obicei ești atât de calm, nu-mi dau seama ce ai astă-seară.

— Nimic deosebit.

— Ah, într-adevăr! Te sucești, te răsucești, privești în dreapta, privești în stânga, ai aerul unui om care vrea să-mi încredințeze un mare secret.

— Eh! Cine zice că nu?

— Păi vezi! Un secret în legătură cu febra?!

— Chiar așa...

— Cu febra domnului de Charny?

— Da, da, întocmai.

— Și m-ai căutat ca să-mi spui acest secret?

— Așa e.

— Hai, treci la subiect. Știi că sunt curioasă. Să începem cu începutul.

— Ca Petit-Jean⁹, nu-i așa?

— Da, scumpul meu doctor.

— Ei bine, doamnă...

— Ei bine, aștept, doctore.

— Nu, eu sunt cel care așteaptă.

— Ce-aștepți?

— Să fiu întrebat, doamnă. Nu știu să povestesc, dar dacă mă întrebați, răspund ca din carte.

— Ei bine, te-am întrebat ce se-aude cu febra domnului de Charny.

— Nu, ați început-o prost. Întrebați-mă mai întâi cum se face că domnul de Charny se află la mine, într-una dintre cele două cămăruțe, în loc să se afle în galerie sau la postul ofițerului de gardă.

— Fie, te-ntreb. Într-adevăr, e curios.

— Doamnă, n-am vrut să-l las pe domnul de Charny în galerie sau la post, după cum era firesc, pentru că domnul de Charny nu are febră ca toată lumea.

Regina păru surprinsă.

— Ce vrei să spui?

— Domnul de Charny, când are febră, începe să delireze.

— Oh! exclamă regina, împreunându-și mâinile.

— Și — continuă Louis, apropiindu-se de regină — în timp ce delirează, bietul băiat spune o groază de lucruri foarte delicate pentru urechile domnilor din garda regelui sau pentru oricare altă persoană.

— Doctore!

— Ah, drace! Nu trebuia să mă întrebați dacă nu vroiați să vă răspund.

— Totuși, spune, dragă doctore. Și regina îi luă mâna bunului om. Tânărul este, poate, ateu și când delirează, hulește numele Domnului?

⁹ Personaj din piesa *Împricinații* de Jean Baptiste Racine (1639-1669), singura comedie a dramaturgului francez, care a excelat în tragedii. (n.t.)

— Nici pomeneală! Dimpotrivă, are un sentiment religios foarte adânc.

— Este, poate, Un exaltat?

— Exaltat! Țasta-i cuvântul.

Chipul reginei căpătă o expresie de nepătruns.

— Domnul de Charny mi-a fost recomandat — zise ea. El este nepotul domnului de Sufjren, eroul nostru. Mi-a făcut servicii; vreau să mă port față de el ca o rudă, ca o prietenă. Spune-mi deci adevărul; trebuie și vreau să-l aud.

— Eu însă nu vă pot spune — replică Louis — și deoarece maiestatea voastră ține atât de mult să afle, nu cunosc decât un mijloc; acela ca maiestatea voastră să audă ea însăși. În felul acesta, dacă tânărul spune ceva nelalocul lui, regina nu se va putea supăra nici pe indiscretul care a dezvăluit secretul, nici pe neprevăzătorul care l-ar înăbuși.

— Mă bucură prietenia dumitale și, din acest moment, încep să cred că domnul de Charny, în delirul său, spune lucruri ciudate.

— Lucruri pe care trebuie cât mai degrabă să le audă și maiestatea voastră ca să-și poată face o părere — preciza bunul doctor. Și atinse cu gingășie mâna tremurătoare a reginei.

— Dar mai întâi, ia seama — zise regina — știi că nu pot să fac nici măcar un pas fără a avea pe urme un spion devotat.

— Astă-seară nu mă veți avea decât pe mine. Trebuie să străbatem coridorul, care are o ușă la fiecare capăt. Am să încui ușa pe care vom intra și în felul acesta nimeni nu se va afla în apropierea noastră, doamnă.

— Mă las în grija scumpului meu doctor — se învoi regina.

Și luând brațul lui Louis, se strecură afară din apartament, fremătând de curiozitate.

Doctorul își ținu promisiunea. Niciodată un rege mergând la luptă sau făcând o inspecție în plin război, niciodată o regină însoțită într-o plimbare tainică nu a fost mai bine escortată, în adevăratul înțeles al acestui cuvânt, de către un căpitan de gardă sau un ofițer al palatului. Doctorul încuie prima ușă și se apropie de a doua de care își lipi urechea.

— Așadar, aici este bolnavul dumitale? zise regina.

— Nu, doamnă, este în cealaltă cameră. Dacă ar fi fost în camera asta, l-ați fi auzit încă din capătul coridorului. Ascultați puțin la ușă.

Într-adevăr, se auzea un murmur nearticulat, scâncete.

— Geme, suferă, doctore!

— Nu, nu, nu geme deloc. Pur și simplu vorbește. Iată, voi deschide ușa.

— Dar nu vreau să intru la el! exclamă regina, trăgându-se îndărăt.

— Nici nu vă propun așa ceva — o liniști doctorul. Vă spun doar să intrați în prima încăpere și de acolo, fără să vă temeți că veți fi văzută sau că veți vedea ce se petrece dincolo, veți auzi ce va vorbi rănitul în odaia lui.

— Tot acest mister, toate aceste măsuri mă înspăimânta — murmură regina.

— Doamne, ce se va întâmpla după ce veți auzi? replică doctorul.

Și intră singură la Charny.

Îmbrăcat în uniformă sa, cu brațele întinse și țepele ca ale unui cadavru, în mânecile mototolite, Charny încerca să-și ridice de pe pernă capul mai greu ca plumbul. O sudoare fierbinte îi îmbrobona fruntea, lipindu-i pe tâmpile buclele răvășite. Abătut, zdrobit, nemișcat, nu mai era decât un gând, o simțire, o licărire; trupul său trăia animat de o singură flacăra care se aprindea, involburându-i mintea asemenea opaițului în lampa de alabastru.

Charny tocmai își povestea lui însuși întâlnirea cu doamna de origine germană din trăsura cu care străbătuse drumul de la Paris la Versailles.

— Germană! Germană! repeta el într-una.

— Da, germană, asta o știu — spuse doctorul — drumul Paris-Versailles...

— Regină a Franței! țipă el deodată.

— Oho! exclamă Louis, privind în camera unde se afla regina. Poftim? Ce spuneți, doam-nă?

— Iată ceva înspăimântător! murmură Charny. Să iubești un înger, o femeie, s-o iubești nebunește, să-ți dai și viața pentru ea și să nu mai ai în față, când te apropii, decât o regină de catifea și aur, un metal sau o stofă lipsită de suflet!

— Oho! exclamă din nou doctorul, cu un râs forțat Charny nici nu băgă de seamă întreruperea.

— Așadar, iubesc — continuă el — o femeie măritată. Așadar, iubesc cu acea dragoste sălbatică care te face să uiți totul. Ei bine... îi voi spune acelei femei: "Ne mai rămân câteva zile fericite pe pământ; cele ce ne-așteaptă în afara dragostei noastre nu merită să fie trăite. Vino, iubita mea! Atâta timp cât mă iubești și te iubesc, suntem deasupra tuturor. După aceea... după aceea... va fi moartea, cu nimic deosebită de viața pe care o trăim acum. Să profităm deci de dragoste".

— Nu gândește prea rău pentru un om care are febră mare — murmură doctorul — cu toate ca morală nu e deloc riguroasă.

— Dar copiii!... urlă deodată ca turbat Charny. Nu-i va părăsi pe cei doi copii ai ei...

— Iată obstacolul, *hic nodus*¹⁰ — comentă Louis, ștergând sudoarea de pe fruntea lui Charny, cu un amestec sublim de ironie și milă.

— Oh! reîncepu tânărlul, fără să-și dea seama de nimic. Copiii... copiii pot fi foarte bine luați în poalele mantalei. Hai, Charny, deoarece o iei pe mama, pe ea, mai ușoară decât un fulg, în brațele tale, deoarece o ridici fără să-i simți povara, cuprins de florii dragostei, vei putea lua și copiii Mariei... Ah!... Și scoase un țipăt înfiorător.

Louis îl părăsi pe bolnav și se apropie de regină. O găsi în picioare, rece, tulburată; îi luă mâna, care tremura.

— Ai dreptate — zise ea. Este mai mult decât un delir, tânărlul se afla în pericol dacă cineva aude ce spune.

— Ascultați! Ascultați! o rugă doctorul.

— Nu, nici un cuvânt mai mult.

— Se mai împlânzește. Iată-l că se roagă.

Într-adevăr, Charny se ridicase în capul oaselor și, cu mâinile împreunate, privea uimit, cu ochii lui mari, spre zări necunoscute.

— Maria — zicea el, cu o voce vibrantă și afectuoasă — Maria, am simțit că mă iubești. A, nu voi spune nimic! Piciorul tău, Maria, s-a lipit de al meu în trăsură și atunci am simțit că mor. Mâna ta a atins-o pe a mea... nu... n-am să suflu un cuvânt, este taina inimii mele. Oricât sânge îmi curge din rană, Maria, secretul nu va ieși o dată cu el. Dușmanul și-a muiat spada în sângele meu, dar dacă a ghicit cât de cât taina mea, nu știe nimic despre a dumitale. Nu te teme de nimic, Maria; nu-mi spune nici măcar că mă iubești: este de prisos; după cum roșești, nu mai am nimic de aflat.

— Oho! exclamă doctorul. Nu este deci numai febră de vină; vedeți că e foarte calm... este...

— Este, ce?... întrebă regina, neliniștită.

— Este o stare de extaz, doamnă: extazul seamănă cu memoria. Este ca o memorie a sufletului care își amintește de paradis.

— Am auzit destul — murmură regina, atât de tulburată, încât vru să fugă.

Doctorul o opri, luând-o de mână.

— Doamnă, doamnă — zise el — ce vreți să faceți?

— Nimic, doctore, nimic.

— Dar dacă regele vrea să-și vadă protejatul?

— Ah, da, ai dreptate. Ar fi o nenorocire!

— Ce să-i spun?

¹⁰ Aici e buba (în limba latină în text). (n.t.)

— Doctore, n-am nici o idee, nu-mi vine nimic în minte; spectacolul acesta îngrozitor m-a copleșit.

— Și v-ați molipsit, văd. Aveți febră ca și bolnavul meu căzut în extaz. Pulsul dumneavoastră are cel puțin 100 de bătăi pe minut.

Regina nu răspunse, își retrase mâna și dispăru.

Capitolul LIII În care se demonstrează că autopsia sufletului este mai grea decât cea a trupului

Doctorul rămase gânditor, privind-o pe regină cum se îndepărtează. Apoi își zise, clătinând din cap: "Aici, în palat, există taine ce nu pot fi dezlegate de știință. Împotriva unora mă înarmez cu bisturiul ca să pătrund până-n vine și să-i vindec pe bolnavii mei; împotriva altora mă înarmez cu muștrări și pătrund în suflet; îi voi tămădui oare?" Apoi, cum criza se potolise, îi închise ochii lui Charny, căci tânărul rămăsese cu privirile rătăcite, îi răcori tâmpilele cu apă și oțet și-i dădu acele îngrijiri ce schimbă atmosfera înăbușitoare din jurul pacientului într-un paradis desfătător.

După ce se încredință că asupra bolnavului a coborât din nou liniștea, după ce văzu că hohotele se transformau în suspine, că în locul cuvintelor mânioase îi scăpau pe buze șoapte fără șir, doctorul zise:

— Da, da, nu era numai simpatie, era ca și când ar fi suferit o înrâurire; delirul ăsta părea că vine în întâmpinarea vizitei pe care a primit-o bolnavul; da, atomii omului se schimbă, așa cum se întâmpla în regnul vegetal cu pulberea fecundatoare; da, gândirea are căile ei de comunicare invizibile, inimile au legături tainice.

Deodată tresări și se întoarse pe jumătate, ascultând în același timp și cu urechea și cu ochiul.

— Să vedem, oare cine o mai fi acolo? șopti el.

Auzise, într-adevăr, un fel de murmur și un foșnet de rochie la capătul coridorului.

— Cu neputință să fie regina — continuă Louis, tot în șoaptă. Ea nu va reveni asupra unei hotărâri probabil nestrămutate. Să vedem.

Se duse tiptil să deschidă o altă ușă ce dădea tot pe coridor și, scoțând capul fără zgomot, văzu la zece pași de el o femeie îmbrăcată într-o rochie lungă, cu falduri nemișcate, semănând cu o rece și neclintită statuie a disperării. Era noapte, lumina slabă de pe coridor nu izbutea să-l lumineze de la un capăt la celălalt; dar pe fereastră intra o rază de lună care, căzând asupra necunoscutei, îi dădu în vileag trăsăturile până în clipa când trecu un nor. Doctorul se-ntoarse încetișor, străbătu spațiul ce despărțea o ușă de alta, apoi iute și fără zgomot, o deschise pe cea în spatele căreia se ascundea femeia. Aceasta scoase un strigăt, întinse mâinile și întâlni mâinile doctorului Louis.

— Cine este? întrebă medicul, cu un glas mai degrabă plin de milă decât amenințător, căci ghicise, după imobilitatea umbrei, că ea asculta mai mult cu inima decât cu urechea.

— Eu, doctore, eu sunt — răspunse o voce dulce și tristă. Dar cu toate că nu-i era necunoscută doctorului, vocea nu trezi în el decât o vagă și îndepărtată amintire., Eu, Andreea de Taverney, doctore.

— Ah, Dumnezeuule! Ce s-a mai întâmplat? strigă Louis. Nu cumva ea se simte rău?

— *Ea?! repetă Andreea. Ea! Care Ea?*

Doctorul își dădu seama că săvârșise o imprudență.

— Iartă-mă, dar am văzut adineauri o femeie îndepărtându-se. Nu erai dumneata?

— Așa este — răspunse Andreea. A fost o femeie înaintea mea aici, nu-i așa?

Andreea rosti aceste cuvinte cu atâta mistuitoare curiozitate, încât nu-i lăsă nici o îndoială doctorului asupra sentimentelor care le dictaseră.

— Scumpă copilă — zise doctorul — mi se pare că ne jucăm de-a v-ați-ascunselea. Despre cine vorbești? Ce vrei de la mine? Explică-mi!

— Doctore — începu Andreea, cu un glas atât de trist, încât pătrunse până în adâncul inimii celui cu care vorbea — bunul meu doctor, nu încerca să mă înșeli, dumneata care ai obiceiul să spui adevărul; mărturisește că a fost o femeie aici adineauri, mărturisește fiindcă am văzut-o foarte bine.

— Eh, cine spune că n-a fost nimeni?

— Da, dar o femeie, b femeie, doctore.

— Fără îndoială, o femeie; numai dacă nu vrei să susții cumva că o femeie nu e femeie decât până la patruzeci de ani.

— Cea care a venit avea patruzeci de ani, doctore?! strigă Andreea, respirând pentru prima dată. Ah!...

— Când zic patruzeci de ani, o scutesc încă de cinci sau șase, însă trebuie să fii curtenitor cu prietenele și doamna de Misery este una dintre prietenele mele, ba chiar una foarte bună.

— Doamna de Misery?

— Desigur.

— Ea a fost?

— Ei, fir-ar să fie! Nu ți-aș spune dacă ar fi fost altă?

— Oh, credeam...

— De fapt, femeile sunt toate la fel: de neînțelese. Credeam că pe dumneata totuși te cunosc. Ei bine, nu, nu te cunosc mai bine decât pe celelalte. Să mă bată Dumnezeu!

— Doctorul meu drag și bun!

— Destul! Să trecem la subiect. Andreea îl privi neliniștită. Oare s-a simțit mai rău? Întrebă el.

— Cine?

— Ei, cine?! Regina.

— Regina?!

— Da, regina, pentru care doamna de Misery a venit să mă caute adineauri; regina, care are din nou sufocațiile, palpitațiile sale obișnuite. O boală deprimantă, scumpă domnișoară, incurabilă. Spune-mi cum se simte, dacă vii din partea ei și să mergem la ea.

Și doctorul Louis făcu un gest, ca și cum ar fi vrut să părăsească încăperea. Andreea însă îl opri cu blândețe și respiră mai în voie.

— Nu, scumpul meu doctor — spuse ea — nu vin din partea reginei. Nici nu știam că este bolnavă. Biata regină! Dacă aș fi știut... Ah, iartă-mă, doctore, nu mai știu ce vorbesc.

— Văd și eu.

— Nu numai că nu mai știu ce spun, dar nici nu mai știu ce fac.

— Ei, ce faci, văd eu: nu te simți bine.

Și, într-adevăr, Andreea lăsase brațul doctorului; mâna rece îi căzuse de-a lungul trupului; se clătină, palidă și doctorul o sprijini, o readuse la viață, o încuraja. Andreea făcu un efort nemaipomenit spre a-și veni în fire. Acest suflet tare, care nu se lăsase niciodată doborât nici de durerea fizică, nici de suferințe morale, își încorda resorturile de oțel.

— Doctore — se justifică ea — știi că sunt nervoasă și că întunericul îmi provoacă spaime cumplite. M-am rătăcit în întuneric și de aceea sunt într-o stare atât de ciudată.

— Păi de ce naiba umbli prin întuneric? Cine te silește, dacă nu te-a trimis nimeni, dacă nimic nu te-a făcut să vii încoace?

— N-am spus nimic, doctore, am spus nimeni.

— Ah, ah, câte subtilități, scumpa mea bolnăvicioară! Nu stăm prea bine aici pentru o discuție ca asta. Să mergem în altă parte, mai ales dacă ai să-mi spui mai multe.

— Zece minute, doctore, asta e tot ce-ți cer.

— Zece minute, fie, dar nu în picioare, căci ele refuză categoric acest fel de a întreține un dialog. Să ne așezăm.

— Unde?

— Pe bancheta de pe coridor dacă vrei.

— Și crezi că de acolo n-o să ne-audă nimeni, doctore? întrebă Andreea, cu teamă.

— Nimeni.

— Nici chiar rănitul din odaie? continuă ea, pe același ton, arătând doctorului spre camera de unde venea o lumină blândă, albăstruie, spre care își îndreptase privirea.

— Nu — o încredința doctorul — nici chiar acest biet băiat și mai adaug că și dacă ne-ar auzi cineva, în orice caz nu ar fi el acela.

Andreea își împreună mâinile și spuse:

— O, Doamne, îi este deci atât de rău?

— Adevărul e că nu-i merge bine deloc. Dar să vorbim despre ceea ce te-aduce la mine; repede, copila mea, repede; știi că regina m-așteaptă.

— Ei bine, doctore — zise Andreea, oftând — după câte mi se pare, chiar despre asta vorbim.

— Cum? Domnul de Charny?

— Despre el este vorba, doctore și am venit să te întreb ce face.

Doctorul Louis ascultă aceste cuvinte, la care, de altfel, trebuia să se aștepte, într-o tăcere de gheață. În realitate, doctorul făcea acum legătura dintre demersurile reginei și cele ale Andreei; vedea că cele două femei sunt tulburate de același sentiment și, după simptome, i se păru că recunoaște în acest sentiment o iubire pătimasă. Andreea, care nu știa nimic despre vizita reginei și nu putea citi în sufletul doctorului toată trista bunăvoință și mila pe care acesta le resimțea, luă tăcerea lui drept o muștrare cam aspră și pe loc se oțeli, ca de obicei, sub povară grea a muștrării nerostite.

— Pare-mi-se că poți să-mi ierți intervenția mea, doctore — spuse ea — deoarece domnul de Charny s-a îmbolnăvit în urma unei răni primite în duel, iar rana i-a fost făcută de fratele meu.

— Fratele dumitale?! strigă doctorul Louis. Deci domnul Filip de Taverney l-a rănit pe domnul de Charny?

— Desigur.

— Ah, nu știam!

— Acum însă, că știi, înțelegi că sunt datoare să mă interesez de starea în care se află?

— Da, ai dreptate, copila mea — spuse bunul doctor, încântat de a avea ocazia să fie îngăduitor. Nu știam, nu puteam ghici adevărata cauză. Și accentua ultimele cuvinte, în așa fel încât să arate Andreei că mai avea rezerve.

— Haide, doctore haide, spune tot ce gândești — se rugă Andreea, agățându-se cu amândouă mâinile de brațul interlocutorului ei și privindu-l drept în față.

— Păi am spus. De ce mi-aș ascunde gândurile?

— Un duel între gentilomi este ceva banal, un eveniment de fiecă zi.

— Singurul lucru care ar putea să-i confere importanță ar fi dacă tinerii s-ar fi bătut pentru o femeie.

— Pentru o femeie, doctore?

— Da, pentru dumneata, de pildă.

— Pentru mine?!

Și Andreea scoase un suspin adânc.

— Nu, doctore, domnul de Charny nu s-a bătut pentru mine.

Doctorul păru că se mulțumește cu acest răspuns, dar într-un fel sau altul vru să se lămurească asupra suspinului.

— Acum înțeleg — zise el — te-a trimis fratele dumitale, care a vrut să aibă un buletin exact al sănătății rănitului.

— Da, da, doctore, fratele meu m-a trimis! izbucni Andreea.

Doctorul o privi drept în ochi.

"Ah, voi ști numaidecât ce ascunzi tu, suflet neînduplecat" — își zise în sinea lui. Apoi cu o voce tare:

— Ei bine, atunci am să-ți spun întregul adevăr, așa cum trebuie să-l știe cine are dreptul. Transmite-i fratelui dumitale să-și toate măsurile deoarece... Cred că înțelegi...

— Nu, doctore, încerc să înțeleg ce vrei să spui prin cuvintele: să-și ia toate măsurile.

— Iată... Un duel nu este nici astăzi ceva care să-i placă regelui. Regele, este adevărat, nu cere o aplicare strictă a decretelor, dar dacă un duel iscă un scandal, maiestatea sa ori te surghiunește, ori te aruncă în închisoare.

— Ai dreptate, doctore.

— Și când, din nenorocire, a murit un om, oh, atunci regele este necruțător. Așa că sfătuiește-l pe scumpul dumitale frate să se pună la adăpost pentru un timp oarecare.

— Doctore! țipă Andreea. Doctore, domnului de Charny îi merge atât de rău?

— Ascultă, dragă domnișoară, ți-am făgăduit adevărul, iată-l, îl vezi pe bietul băiat care doarme sau, mai bine zis, horcăie acolo în cameră?

— Da, doctore — bâigui Andreea, cu glas sugrumat Da... și?...

— Dacă nu scapă până mâine la ora asta, dacă febra care s-a ivit și care îl mistuie nu dispare, domnul de Charny, mâine, pe vremea asta, va fi mort.

Andreea simți că îi vine să urle, își apăsă mâna pe gât, își înfipse unghiile în carne ca să astâmpere cât de cât printr-o durere fizică spaima ce-i sfâșia sufletul. Louis nu citi pe fața ei nimic din înfricoșătoarele ravagii ale luptei lăuntrice. Andreea se stăpâni ca o spartană și spuse:

— Fratele meu nu va fugi: s-a bătut cu domnul de Charny ca un om de onoare; dacă a avut nenorocirea să-l lovească, a făcut-o în legitimă apărare; dacă a ucis, Dumnezeu îl va judeca.

"Deci n-a venit din îndemnul inimii ei — își spuse doctorul — atunci a făcut-o pentru regină. Să vedem dacă maiestatea sa a împins ușurința până acolo".

— Ce părere a avut regina despre duel? Întrebă el.

— Regina? Nu știu — răspunse Andreea. De ce să o intereseze pe regină?

— Totuși îl simpatizează pe domnul de Taverney, presupun?

— Domnul de Taverney este teafăr; să sperăm că maiestatea să îl va apăra ea însăși pe fratele meu, dacă va fi acuzat.

Louis, bătut pe cele două fronturi ale ipotezelor sale, abandonă partida zicându-și: "Nu sunt psiholog, nu sunt decât medic. Ce naiba, când mă pricep atât de bine la jocul mușchilor și al nervilor, o să mă amestec acum în jocul capriciilor și al pasiunilor unor femei?"

— Domnișoară, ai aflat ceea ce doreai să știi. Îl convingi sau nu să fugă pe domnul de Taverney, asta te privește. Cât despre mine, datoria mea este să încerc să-l salvez pe rănit.. În noaptea asta, altfel moartea, care își vede liniștită de drum, mi-l va răpi în următoarele douăzeci și patru de ore. Rămâi cu bine!

Și îi închise încet, dar hotărât, ușa în nas. Andreea își trecu mâna tremurătoare peste frunte; se văzu singură, singură cu acea tristă realitate. I se păru că moartea, despre care doctorul vorbise cu atâta nepăsare, coborî se în încăpere și trecea înfășurată într-un giulgiu alb de-a lungul coridorului întunecat. Adierea sumbrei apariții îi îngheță sângele în vine și fata alergă până în apartamentul său, încuie ușa de două ori și, căzând în genunchi pe covorul de lângă pat strigă sălbatic în timp ce vărsa șiroaie de lacrimi fierbinți:

— Doamne! Sfinte Dumnezeule! Tu nu ești nici nedrept, nici fără minte, nici nemilos! Doamne, tu poți să faci totul, n-ai să lași să moară pe acest tânăr, care n-a făcut nici un rău și care este iubit pe această lume. Doamne, noi, ceilalți, bieți oameni, nu credem cu adevărat decât în puterea bunătății tale și tremurăm în fața mâniei tale. Dar eu... eu... care te implor, am fost destul de încercată până acum, am suferit fără să fi făcut nici o fărădelege. Ei bine, nu m-am plâns niciodată, nici măcar ție, nu m-am îndoit niciodată de

tine. Dacă astăzi, când te rog, când îți cer viața acestui tânăr... dacă astăzi nu-mi îndeplinești ruga, o, Doamne, voi spune că ai ridicat împotriva mea toată puterea ta și că ești Dumnezeu negrelor mâinii, al răzbunărilor fără pricină, voi spune... Ah, hulesc, iertare! Hulesc!... Și tu nu mă lovești! Iartă-mă, iartă-mă!...

Andreea simți că i se întunecă vederea, că puterile o părăsesc; căzu fără viață, cu părul despletit și rămase astfel ca moartă pe podea. Când se trezi din acest somn înghețat, își aminti de toate, fantome și dureri și murmură cu glas înfricoșat:

— O, Doamne! Ai fost neîndurător; m-ai pedepsit, îl iubesc!... Ei da, îl iubesc! Este destul, nu? Acum o să mi-l omori?

Capitolul LIV Delirul

Dumnezeu a auzit, fără îndoială, rugăciunea Andreei. Domnul de Charny nu a murit din pricina febrei. A doua zi, în timp ce sorbea cu lăcomie toate veștile venite de la bolnav, acesta, grație îngrijirilor bunului doctor Louis, trecea de la moarte la viață. Infecția cedase vitalității și leacurilor. Începea vindecarea. Charny, odată salvat, doctorul Louis nu se mai ocupă de el decât pe jumătate; încetase să mai fie un caz interesant. Pentru un medic, un om viu nu este mare lucru, mai ales dacă-i convalescent sau se simte bine.

Numai că, după opt zile, vreme în care Andreea se liniști cu totul, Louis, amintindu-și de toate manifestările bolnavului în criză, se gândi că e mai bine să-l transporte pe Charny într-un loc mai îndepărtat: doctorul vroia să stârpească rădăcinile delirului. Însă, la primele încercări făcute, Charny se revoltă. Îl privi pe doctor cu ochii plini de mânie, îi spuse că el a fost găzduit de rege și că nimeni nu are dreptul să alunge un om căruia maiestatea să îi ofere un adăpost. Doctorul, care nu prea avea răbdare cu convalescenții încăpățânați, aduse pur și simplu patru valeți, poruncindu-le să-l ridice pe rănit. Charny se agăța însă de lemnul patului, îl lovi zdravăn pe unul din ei și-i amenință pe ceilalți.

Doctorul Louis încercă să-l convingă. La început Charny se arată destul de înțelept, dar cum valeții stăruiră, făcu un asemenea efort, încât rana se deschise și, o dată cu sângele, se scurse și luciditatea sa. Intră într-un acces de delir mai violent decât primul. Strigă în gura mare că vor să-l îndepărteze pentru a-l lipsi de vedeniile avute în somn, dar că totul e zadarnic, fiindcă vedeniile acelea îi vor zâmbi mereu, că este iubit și i se vor arăta mereu chiar împotriva voinței doctorului: cea care îl iubea avea un asemenea rangă încât nimeni nu-i putea refuza nimic.

La aceste cuvinte, doctorul începu să tremure, se grăbi să dea drumul valeților, se apucă să lecuiască din nou rana și, hotărât să se ocupe de minte, după ce va isprăvi cu trupul, îl îngriji cât putu mai bine. Din păcate, nu reuși să stăvilească delirul, ceea ce avu darul să-l sperie pe bietul doctor, deoarece, de la simple rătăcirii, bolnavul putea să ajungă la nebunie.

Totul se înrăutăți într-o singură zi în așa fel, încât doctorul Louis se gândi să apeleze la mijloace de șoc. Bolnavul nu numai că se distrugea pe sine, dar o distrugea și pe regină; sforțându-se să vorbească, zbieră, sforțându-se să-și amintească, născocea; mai rău era că în momentele de luciditate — destul de multe la număr — Charny se dovedea și mai nebun decât în momentele de nebunie.

Încurcat la culme, Louis, neputând să se prevaleze de autoritatea regelui, deoarece bolnavul însuși se prevala de ea, hotărî să se ducă la regină și profite de faptul că Charny adormi, obosit să tot își povestească visele, să tot își cheme nălucile.

O găsi pe Maria-Antoaneta gânditoare dar voioasă, deoarece presupunea că. Doctorul îi va spune lucruri îmbucurătoare despre bolnav. Dar o aștepta o surpriză; de la prima întrebare, doctorul îi răspunse răspicat că bolnavul se simte mai rău.

— Cum? exclamă regina. Ieri îi mergea foarte bine.

— Nu, doamna.

— Cu toate astea am trimis-o pe Misery și i-ai spus că totul merge bine.

— Mă amăgeam și doream să vă amăgesc și pe dumneavoastră.

— Cum adică? replică regina, devenind foarte palidă. Dacă e rău, de ce să-mi ascunzi? Nu mă pot teme, doctore, decât de o nenorocire care ne pândește pe toți, din păcate!

— Doamna...

— Iar dacă se simte bine, de ce să-mi provoci o neliniște, firească atunci când e vorba de un slujitor al regelui? Așa că, răspunde deschis prin da sau nu. Ce este cu boala? Ce este cu bolnavul? Care-i primejdia?

— Mai mică pentru el decât pentru alții, doamna.

— Iată că au început misterele, doctore — zise regina, pierzându-și răbdarea. Lămurește-mă!

— Mi-e foarte neplăcut, doamnă — răspunse doctorul. Ajunge dacă vă spun că boala contelui de Charny este de natura sufletească. Nu rana este adevărata cauză a suferințelor lui, rana e doar un pretext pentru delir.

— De natură sufletească... boala domnului de Charny?

— Da, doamnă; și numesc suflet tot ce nu poate fi analizat cu scalpелul. Cruțați-mă, maiestate, nu vă pot spune mai mult!

— Crezi despre conte că... — insistă regina.

— Vreți neapărat s-o spun? făcu doctorul.

— Fără îndoială că vreau.

— Ei bine, cred despre conte că este îndrăgostit, iată ce cred. Maiestatea voastră a vrut o lămurire, i-am dat-o.

Regina ridică din umeri, ceea ce însemna: "Și ce dacă!"

— Și credeți că te vindeci în felul acesta de o rană, doamnă? reluă doctorul. Nu, răul se întetește și, de la un delir trecător, domnul de Charny va cădea într-o monomanie mortală. Așa că...

— Așa că, doctore?

— Îl veți distruge pe acest tânăr, doamnă.

— Într-adevăr, doctore, felul dumitale de a vorbi este nemaipomenit. Îl voi distruge pe acest tânăr! Eu sunt de vină dacă e nebun?

— Fără îndoială.

— Mă revolți, doctore.

— Dacă nu sunteți dumneavoastră cauză în acest moment — continuă inflexibil doctorul, ridicând din umeri — veți fi mai târziu.

— Atunci dă-mi un sfat, doar e meseria dumitale — spuse regina, ceva mai blând.

— Adică să prescriu un remediu?

— Dacă vrei.

— Iată-l: tânărul trebuie să fie vindecat fie cu binele, fie cu răul; femeia al cărei nume îl invocă în fiecare clipă să-l ucidă sau să-l lecuiască.

— Dumneata nu cunoști decât extremele — îl întrerupse regina, pierzându-și din nou răbdarea. Să omori... să vindeci... cuvinte mari! Poți să omori un om cu o vorbă aspră? Poți să vindeci un biet nebun cu un zâmbet?

— Ah, dacă nici dumneavoastră nu mă credeți — zise doctorul — nu mai îmi rămâne altceva de făcut decât să prezint respectele mele maiestății voastre.

— Stai puțin! Dar mai întâi de toate, e vorba despre mine?

— Nu știu nimic și nici nu vreau să știu; vă repet numai că domnul de Charny este un nebun rațional, că rațiunea poate la fel de bine să te ducă la nebunie și să te omoare, după

cum nebunia poate să te cumiștească și să te vindece. Așa că, atunci când veți dori să scăpați palatul de urlete, vise și scandal, veți lua o hotărâre.

— Care?

— Ah, da, care? Eu nu scriu decât rețete, nu dau sfaturi. Sunt sigur numai de ceea ce am auzit, de ceea ce am văzut!

— Atunci, presupunând că pricep ce vrei să spui, ce va ieși din toate astea?

— Există două căi; una, cea mai bună pentru dumneavoastră și pentru noi toți și anume ca bolnavul, lovit în inimă de stiletul fără greș care se numește rațiune, să vadă sfârșindu-se agonia începută; cealaltă... ei bine cealaltă... Ah, doamnă, iertați-mă, nu trebuia să văd două ieșiri din labirint. Nu este decât una pentru Maria-Antoaneta, pentru regina Franței.

— Te-nțeleg, doctore, mi-ai vorbit deschis. Trebuie ca femeia pentru care domnul de Charny și-a pierdut mințile să-l facă să-și vină în fire, de voie sau de nevoie.

— Foarte bine! Asta-i!

— Trebuie să aibă curajul să-l smulgă din visările lui, cu alte cuvinte să gonească șarpe-le care-l roade și care trăiește ascuns în fundul inimii lui.

— Da, maiestate.

— Anunță pe cineva; pe domnișoara de Taverney, de pildă.

— Pe domnișoara de Taverney?! se miră doctorul.

— Da, vei lua toate măsurile ca rănitul să ne primească așa cum se cuvine.

— Desigur, doamnă.

— O să fim necruțătoare.

— Trebuie negreșit.

— Dar este mult mai trist decât crezi să te duci așa să dai viață sau moarte unui om — șopti regina.

— Asta fac de fiecare dată când am de-a face cu o boală necunoscută. O atac cu un leac care ucide răul sau cu unul care ucide bolnavul.

— Dumneata, doctore, ești absolut sigur că poți ucide bolnavul, nu-i așa? rosti regina, înfiorându-se.

— Eh! zise doctorul, posomorându-se. Și ce dacă ar muri un om pentru onoarea unei regine? Câți nu mor zilnic din toana unui rege? Haideți, doamnă, haideți!

Regina oftă și-l urmă pe bătrânul doctor, fără s-o fi putut găsi pe Andreea.

Erau ceasurile unsprezece dimineața; Charny, îmbrăcat, dormea pe un fotoliu, după ce se zbuciumase cumplit toată noaptea. Obloanele camerei, închise cu grijă, nu lăsau să pătrundă decât o lumină slabă. Totul îi menaja bolnavului acea sensibilitate nervoasă care era cauza principală a suferințelor sale. Nici un zgomot, nici o vizită, nici o priveliște. Doctorul Louis evita cu abilitate orice ar fi putut să-i înrăutățească starea și totuși, hotărât să aplice lovitura de grație, nu dădea înapoi în fața unei crize care-l putea ucide pe bolnav. Este adevărat însă că aceeași lovitură putea să-l și salveze.

Regina, îmbrăcată cu o rochie de dimineață, pieptănată cu o eleganță sobră, intră pe nepregătite în coridorul ce ducea la camera lui Charny. Doctorul îi recomandase să nu șovăie, să nu facă mai multe încercări, ci să apară brusc, cu hotărâre, spre a produce un efect puternic. Ea răsuci deci atât de violent ivărul cizelat al ușii anticamerei, încât o persoană rezemată de ușa camerei lui Charny, o femeie înfășurată în mantie, de-abia avu timp să se îndrepte și să încerce a-și redobândi cumpătul pe care fața răvășită și mâinile tremurătoare arătau că și-l pierduse.

— Andreea! strigă regina, surprinsă. Dumneata aici?

— Eu! replică Andreea, palidă și tulburată... Eu, da, maiestate. Eu! Maiestatea voastră însăși nu se află oare aici?

— Oh, oh! Complicații... — murmură doctorul.

— Te-am căutat peste tot — zise regina. Unde ai fost?

În glasul Mariei-Antoaneta se simțea asprimea. Suna ca preludiul unui interogatoriu, era indiciul unei bănuieli. Pe Andreea o cuprinse spaima, se temea, mai ales, ca intervenția ei nesăbuită să nu dea în vileag sentimentele care o înfiorau pe ea însăși. Astfel că, deși era foarte mândră, se hotărî să mintă pentru a doua oară.

— Aici, după cum vedeți.

— Bine, dar ce făceai aici?

— Doamnă, mi s-a spus că maiestatea voastră mă caută și am venit — răspunse ea.

Regina, îndoindu-se încă, insistă:

— Cum de-ai ghicit unde mă duceam?

— Foarte ușor, doamnă: erați cu domnul doctor Louis și ați fost văzută trecând prin apartamentele mici; de acolo nu puteați ajunge decât în acest pavilion.

— Ai ghicit perfect — reluă regina, încă nehotărâtă, dar mai puțin aspră — ai ghicit perfect..

Andreea făcu un ultim efort.

— Doamnă — zise ea, zâmbitoare — dacă maiestatea voastră a avut intenția să se ascundă, nu trebuia să se arate pe galeriile descoperite, cum a făcut adineauri, ca să vină aici. Când regina traversează terasă, domnișoara de Taverney o vede din apartamentul său și nu este prea greu să urmezi sau să i-o iei înainte celui pe care l-ai văzut de departe.

"Are dreptate — își zise regina — de o sută de ori dreptate. Am un obicei nenorocit: acela de a nu fi în stare să ghicesc niciodată: fiindcă eu nu mă gândesc prea mult, cred că nici alții nu o fac"

Regina își dădea seama că ea însăși va avea nevoie de înțelegere, de vreme ce avea nevoie de o confidentă. De altfel, ea nefiind un amestec de cochetărie și suspiciuni, avea încredere în prietenie, ea însăși știind să iubească. Femeile care n-au încredere în ele însele, cu atât mai mult nu au în celelalte. Marea nefericire cu care sunt pedepsite cochetele este că ele nu se cred niciodată iubite de cei pe care ele îi iubesc.

Maria-Antoaneta uită deci repede impresia pe care i-o făcuse domnișoara de Taverney când o văzuse în fața ușii domnului de Charny. Luă mâna Andreei, o puse să răsucească cheia în broască și, repezindu-se primă cu iuțeala fulgerului, intră în camera bolnavului, în timp ce doctorul rămase afară cu Andreea. Aceasta de-abia o văzu dis-părînd pe regină, că ridică spre cer o privire plină de mânie și durere, a cărei expresie semăna cu un blestem. Bunul doctor o luă de braț și făcu împreună cu ea câțiva pași pe coridor, spunându-i:

— Crezi că va reuși?

— Să reușească? Ce anume? Doamne! murmură Andreea.

— Să-l facă să plece de aici pe acest biet nebun, care va muri, dacă febra mai durează.

— Se va vindeca deci în altă parte? țipă Andreea.

Doctorul o privi surprins, neliniștit.

— Cred că da — spuse el.

— Ah, atunci doresc să reușească! zise biata fată.

Capitolul LV Convalescența

În acest timp, regina se duse drept la fotoliul pe care stătea Charny. La auzul zgomotului pe care îl făceau pantofii ei pe parchet, tânărul ridică fruntea.

— Regina, murmură el, încercând să se scoale.

— Da, domnule, regina — se grăbi să spună Maria-Antoaneta — regina, care a aflat cum te zbuciumi vrând să-ți pierzi mintea și viața, regina, pe care o insultă în vise și când

ești treaz, regina, care are grijă de onoarea sa și de sănătatea dumatăle! Iată de ce vine la dumneata și n-ar trebui să o primești astfel.

Charny se ridicase, clătinându-se, pierdut, apoi, la ultimele cuvinte, se lăsase în genunchi, atât de strivit de durere fizică și de durere morală, încât rămase încovoiat sub povara vinovăției lui, neputând și nedorind să se ridice de jos.

— Este oare cu puțință — continuă regina, mișcată de atâta respect și tăcere — este oare cu puțință ca un gentilom, recunoscut altă dată pentru credința lui, să atace ca un dușman reputația unei femei? Căci, te fac atent, domnule de Charny, de la prima noastră întrevvedere, nu ai văzut-o și nici eu nu ți-am arătat-o pe regină, ci pe femeie, o femeie oarecare și dumneata n-ar fi trebuit să uiți asta niciodată. Charny, emoționat la auzul acestor cuvinte pornite din inimă, încercă să spună ceva în apărarea lui; Maria-Antoaneta nu-i dădu răgazul, adăugind: Ce vor face dușmanii mei, dacă și dumneata mă trădezi?

— Eu să vă trădez?!... se bâlbâi Charny.

— Domnule, vrei să alegi? Ori ești un om care ți-ai pierdut mințile și am să încerc să te fac nepericulos; ori ești un trădător și atunci te voi pedepsi.

— Doamnă, vă rog, nu-mi spuneți că sunt un trădător. Rostită de regi, această acuzație precede condamnarea la moarte, rostită de o femeie, îl dezonoarează pe cel asupra căruia se abate. Regina mă poate ucide; femeii îi cer îndurare.

— Ești în toate mințile, domnule de Charny? rosti regina, cu vocea schimbată.

— Da, doamnă.

— Îți dai seama că ai greșit față de mine, că ai săvârșit o crimă față de... rege?

— Dumnezeu! murmură nefericitul.

— Căci uitați cu prea multă ușurință, domnilor gentilomi, că regele este soțul acestei femei pe care o insultați cu toții, ridicându-vă privirea spre ea; regele este tatăl viitorului vostru rege, prințul moștenitor, în ochii mei, regele este un om mai bun decât voi toți, un om pe care-l respect și pe care-l iubesc.

— Oh! șopti Charny, scoțând un geamăt surd și, ca să nu cadă, trebui să se sprijine cu o mână de parchet.

Strigătul său străpunse inima reginei. Ea citi în privirea stinsă a tânărului că fusese lovit de moarte dacă ea nu va scoate cât mai repede săgeata pe care o înfipse în rană. De aceea fu cuprinsă de milă și de spaimă totodată, văzând paloarea și slăbiciunea vinovatului, astfel că o clipă se gândi să strige după ajutor. Își zise însă că doctorul și Andreea vor interpreta greșit starea de slăbiciune a bolnavului, dacă îl vor găsi îngenuncheat în fața ei. Îl ajută să se ridice de jos cu propriile sale mâini.

— Să stăm de vorbă — spuse ea — eu ca regină, dumneata ca bărbat. Doctorul Louis a încercat să te vindece; rană pe care o ai este neînsemnată, cu toate acestea se înrăutățește din cauza ciudățeniilor ce se petrec în mintea dumatăle. Când ți se va vindeca rana? Când ai să încetezi de a-i mai oferi bunului doctor un spectacol revoltător, al unei nebunii care-i pricinuiește atâtea griji? Când ai de gând să pleci de la palat?

— Doamnă — îngăimă Charny — maiestatea voastră mă alungă... plec, plec!

Și făcu atât de brusc gestul de a pleca, încât, pierzându-și echilibrul, căzu în brațele reginei, care îi tăia calea. De-abia simți atingerea pieptului fierbinte, de-abia se adăpostii în strânsoarea involuntară a brațelor ce-l susțineau, că rațiunea îl părăsi cu totul, buzele se întredeschiseră într-un suflu înfocat care nu era cuvânt, dar nu îndrăznea să fie nici sărut. Regina însăși tresări la această atingere, se înduioșă văzându-i slăbiciunea, dar avu timp să împingă trupul fără viață în fotoliul său și vru să fugă; capul lui Charny căzu pe spate și se lovi de speteaza de lemn a fotoliului. O spumă roz îi colora buzele, o picătură caldă și trandafirie căzuse de pe fruntea sa pe mâna Mariei-Antoaneta.

— Ah, cu atât mai bine — bolborosi el — cu atât mai bine! Mor ucis de dumneavoastră...

Regina uită totul. Se întoarse, îl luă pe Charny în brațe, îl ridică, îi strânse fruntea de mort la piept și-i puse mâna ei înghețată pe inimă. Dragostea face minuni, Charny învie.

Deschise ochii, vedenia dispăru. Femeia se înspăimântă, dându-și seama că lăsase o amintire celui de la care voise să-și ia un ultim rămas bus. Făcu trei pași spre ușă, atât de grăbită, încât Charny de-abia avu răgazul să se agațe de poalele rochiei sale, strigând:

— Doamnă, în numele respectului pe care îl am pentru Dumnezeu, mult mai mic decât cel pe care vi-l port...

— Adio, adio! spuse regina.

— Doamnă, oh, iertați-mă!

— Te iert, domnule de Charny.

— Doamnă, o ultimă privire!

— Domnule de Charny — rosti regina, tremurând de emoție și de mânie — dacă nu ești ultimul dintre oameni, astă-seară sau mâine vei fi ori mort, ori vei pleca de la palat.

Împreunându-și mâinile, Charny căzu în genunchi. Maria-Antoaneta se grăbi să iasă din odaie.

Andreea, care, de la începutul întrevederii, sorbea ușa din ochi îl văzu pe tânăr îngenuncheat, pe regină, foarte tulburată; văzu ochii tânărului strălucind de speranță și mândrie, ai ei stinși, ațintiți în pământ. Lovită în inimă, disperată, înfiorată de ură și dispreț, nu plecă însă capul. Când o văzu pe regină întorcându-se, i se păru că soarta fusese prea darnică cu această femeie dacă, pe lângă tron și frumusețe, îi mai dăruise și această jumătate de oră cu domnul de Charny. Doctorul văzuse prea multe lucruri în viața lui pentru a da importanță vreunuia. Preocupat exclusiv de succesul negocierilor întreprinse de regină, el se mulțumi să spună:

— Ce se-aude, doamnă?

Reginei îi trebui un minut ca să-și vină în fire și să-și regăsească vocea, gătită de bătăile inimii.

— Ce va face bolnavul? repetă doctorul.

— Va pleca — murmură regina.

Și, fără a se uita nici la Andreea, care se încruntase, nici la Louis, care își freca mâinile, ea străbătu grăbită coridorul, se înfășură mașinal în mantia-i cu volan de dantelă și intră în apartamentele sale.

Andreea strânse mâna doctorului, care alergă la bolnavul său; apoi, pășind rar, ca o fantomă, se întoarse în camera ei, cu capul în piept, cu privirea fixă și mințile duse. Nici nu se gândise să întrebe care sunt poruncile reginei. Pentru o fire ca a Andreei, o regină nu înseamnă nimic; o rivală, totul.

Charny, rămas în grija doctorului, părea alt om decât cel din ajun. Mai mult decât în depline puteri, îndrăzneț până la fanfaronadă, îi puse bunului doctor întrebări atât de grăbite și de precise asupra apropiatei sale convalescențe, asupra regimului pe care trebuia să-l urmeze, asupra mijloacelor de transport, încât Louis crezu că boala i-a revenit într-o formă și mai primejdioasă, caracterizată printr-o manie de altă natură. Charny îi demonstra repede că se înșală; el semăna cu un fier înroșit în foc a cărui culoare se stinge pe măsura ce dispare fierbințeala; fierul își recapătă culoarea neagră și nu se mai vede nimic, dar este încă destul de fierbinte pentru a arde tot ce atinge. Louis îl văzu pe tânăr redobândindu-și calmul și logica de altădată. Charny se dovedi atât de rezonabil, încât se crezu dator să-i explice medicului de ce își schimbase atât de brusc hotărârea:

— Regina — spuse el — m-a ajutat să mă vindec făcându-mă să-mi fie rușine, mult mai bine decât întreaga dumitale știință, cu minunatele ei leacuri, dragă doctore; a face apel la amorul meu propriu, vezi dumneata, înseamnă să mă strunești, așa cum strunești un cal când îi pui zăbala.

— Foarte bine, foarte bine — murmură doctorul.

— Da, mi-aduc aminte că un spaniol lăudăros îmi spunea odată, ca să-mi arate cita voința are, că i-a fost de ajuns ca într-un duel în care fusese rănit să vrea să-și oprească sângele, pentru ca, într-adevăr, sângele să nu mai curgă și adversarul său să nu se mai bucure. Am râs atunci, cu toate astea văd că semăn cu acel spaniol; dacă febră sau delirul,

care te-au supărat atâta, ar avea chef să reapară, pun rămașag că le-aș goni spunând doar atât: "Delir și febră, pieriți!"

— Am mai avut asemenea cazuri — rosti cu gravitate doctorul. În orice caz, permite-mi să te felicit. Crezi că mintea dumată s-a însănătoșit într-adevăr?

— O, da!

— Ei bine, nu vei întârzia să vezi legătura dintre mintea și trupul omului. Este o superbă teorie din care ar ieși o carte, dacă aș avea timp. Dacă ai mintea sănătoasă și trupul se va însănătoși în opt zile.

— Scumpul meu doctor, îți mulțumesc!

— Și ca să obții această, vei pleca?

— Când vei dori. Chiar acum.

— Să așteptăm să vină seara. Să nu ne pripim. A cădea în cealaltă extremă, înseamnă să riști totul.

— Atunci să așteptăm seara, doctore.

— Vei pleca departe?

— Până la capătul lumii, dacă trebuie.

— Pentru început, este prea departe — replică doctorul flegmatic. Să ne mulțumim cu Versailles-ul, deocamdată, ce zici?

— Fie și Versailles-ul, dacă ții neapărat.

— Aș zice că nu trebuie chiar să te expatriezi ca să te vindeci de rana dumată.

Atâta sânge rece sfârși prin a-l pune în gardă pe Charny.

— Ai dreptate, doctore, am o casă la Versailles.

— Ei bine, este exact ce ne trebuia: vei fi transportat acolo astă-seară.

— Dar nu m-ai înțeles, doctore; doresc să plec să-mi vizitez moșule!

— A, păi de ce nu spui așa? La naiba, va să zică moșiile? Păi moșiile astea nu pot fi la capătul lumii!

— Sunt la hotarele Picardiei, la cincisprezece sau douăzeci de leghe de aici.

— Ei vezi!...

Charny îi strânse doctorului mâna în semn că-i mulțumește pentru toate amabilitățile lui. Seara, cei patru valetți, pe care îi îndepărtase cu atâta asprime prima oară, îl transportară pe Charny până la trăsura care-l aștepta la poartă. Regele, deoarece vâna toată ziua, mâncase și dormea. Charny, oarecum nemulțumit că pleacă fără să-și ia rămas bun, fu liniștit de către doctor, care-i făgădui să-l scuze arătând maiestății sale că pacientul a avut nevoie de o schimbare. Înainte de a se sui în trăsură, Charny își oferă tristă satisfacție de a privi îndelung ferestrele apartamentului reginei. Nimeni nu-l vedea. Unul dintre lacheii lumina cu o torță drumul fără a-i lumina însă fața. Pe scări, Charny întâlni numai câțiva ofițeri, prieteni de-ai săi, care fuseseră anunțați din timp, așa fel încât plecarea să nu aibă aerul unei fugi. Escortat până la trăsură de către acești tovarăși veseli, Charny își lăsă privirea să-i zboare spre ferestre: cele ale reginei scânteiau. Maiestatea sa, nițel cam suferindă, le primise pe doamnele de onoare în dormitorul său. Cele ale Andreei, posomorite și negre, ascundeau după faldurii perdelelor de damasc o femeie neliniștită, care tremura, care urmărea, fără să fie văzută, toate mișcările bolnavului și ale escorte sale. În sfârșit, trăsura se urni din loc atât de încet, încât se auzea fiecare lovitură de potcoavă pe caldarâmul răsunător.

— Dacă nu este al meu — murmură Andreea — cel puțin nu mai este al nimănui.

— Dacă îi mai vine chef să moară — spuse doctorul, întorcându-se acasă — cel puțin nu va muri nici la mine, nici în brațele mele. La naiba cu bolile sufletului!

Charny ajunsese teafăr acasă la el. Ducându-se seara să-l vadă, doctorul îl găsi atât de bine, încât se grăbi să-l anunțe că este ultima vizită pe care i-o face. Bolnavul ceru la cină un piept de pui și o linguriță de dulceață. A doua zi primi vizita unchiului său, domnul de Suffren, a domnului Lafayette și pe cea a unui trimis al regelui. Cam la fel se întâmpla și a

treia zi, apoi nu se mai ocupă nimeni de el. Se sculă din pat și începu să se plimbe prin grădină.

Opt zile mai târziu putea să încalece cu destulă ușurință; puterile îi reveniră. Ceru medicului unchiului său și trimise, de asemenea să fie întrebat și doctorul Louis, permisiunea să plece la moșiile sale. Louis răspunse fără șovăire că schimbarea era ultimul stadiu al tratamentului, că domnul de Charny să aibă grijă să călătorească în condiții bune și că drumul spre Picardia, fiind neted ca oglinda, ar fi o nebunie să rămână la Versailles când putea călători.

Charny porunci să i se încarce bagajele într-o trăsură încăpătoare, își luă rămas bun de la rege, care fu nespus de generos cu el, îl rugă pe domnul de Suffren să prezinte respectete sale reginei, care fiind bolnavă, nu primea. Apoi, urcându-se în trăsură, chiar la poarta palatului regal, plecă spre orașelul Villers-Cotterêts de unde trebuia să ajungă la castelul Boursonnes, aflat la o leghe de micul oraș pe care începuse, în acea vreme, să-l descrie Dumoustier, în primele sale poezii.

Capitolul LVI Două inimi care sângerează

A doua zi, următoare celei în care regina fusese văzută de Andreea în timp ce fugea de Charny, îngenunchat la picioarele ei, domnișoara de Taverney intră, conform obiceiului său, în camera reginei, la ora când aceasta se îmbrăca pentru a merge la slujba religioasă. Regina nu primise încă nici o vizită. Citise doar un bilet trimis de doamna de La Motte și era foarte voioasă.

Andreea și mai palidă încă decât în ajun, avea în întreaga sa ființă acea răceală și severitate care atrage atenția și care-i obligă pe cei mari să țină seama de cei mici. Simplă, austeră în îmbrăcăminte, Andreea semăna cu un sol al nenorocirii, fie că vestea nenorocirea pentru sine sau pentru alții.

Regina era într-una dintre zilele sale de bună dispoziție, astfel încât nu dădu atenție mersului încet și grav al Andreei, ochilor săi roșii, palorii frunții și mâinilor sale. Întoarse doar capul cât să audă salutul prietenesc.

— Bună dimineața, scumpa mea...

Andreea așteptă ca regina să-i dea un prilej de a vorbi. Așteptă, convinsă că tăcerea și nemișcarea ei vor sfârși prin a atrage privirea Mariei-Antoaneta. Așa se și întâmplă. Neprimind alt răspuns decât o reverență adâncă, regina întoarse capul spre tânără fată și-i văzu chipul împietrit de durere.

— Dumnezeule, ce s-a întâmplat, Andreea? întrebă ea, întorcându-se cu totul. Ți s-a întâmplat vreo nenorocire?

— Da, o mare nenorocire, doamnă — răspunse tânăra femeie.

— Ce nenorocire?

— Trebuie s-o părăsesc pe maiestatea voastră.

— Să mă părăsești?! Pleci?

— Da, doamnă.

— Unde te duci? Și care-i motivul acestei plecări precipitate?

— Doamnă, sunt nefericită în dragoste...

Regina o privi atent.

— În dragostea față de familia mea — adăugă Andreea, roșind.

Regina roși la rândul său și privirile lor se încrucișară scânteind ca două spade. Regina își recapătă prima calmul și spuse:

— Nu te înțeleg prea bine; ieri, pare-mi-se, erai fericită?

— Nu, doamnă — răspunse fără șovăire Andreea. Ieri a fost încă una dintre zilele neno-rocite ale vieții mele.

— A! exclamă regina, rămânând pe gânduri. Și adăugă: Ai putea să-mi explici?

— Ar trebui s-o obosesc pe maiestatea voastră cu amănunte care sunt mai prejos de urechile sale. N-am nici o bucurie din partea familiei mele, nu m-aștept la nimic pe acest pământ și cer maiestății voastre îngăduința să plec pentru a mă ocupa de mântuirea sufletului meu.

Regina se ridică și, deși cererea Andreei părea să-i zgândăre orgoliul, luă totuși mâna fetei, spunând:

— Ce înseamnă această hotărâre nesăbuită? Oare ieri nu aveai un frate și un tată, tot ca și azi? Te stânjeneau mai puțin, îți făceau mai puține necazuri decât azi? Crezi că pot să te las când ai neplăceri și că nu mai sunt mama care ține loc de familie celor care n-o mai au?

Andreea începu să tremure ca o vinovată și, înclinându-se dinaintea reginei, grăi:

— Doamnă, sunt mișcată de bunătatea dumneavoastră, dar rămân neclintită în hotărârea mea. M-am decis să părăsesc curtea, simt nevoia de a-mi relua singurătatea și nu vreau să ajung să trădez îndatoririle față de dumneavoastră prin lipsa de vocație pe care o am.

— Doar de ieri?

— Binevoiască maiestatea voastră să nu-mi ordone să vorbesc despre acest subiect.

— Reia-ți libertatea — încuviință regina, cu amărăciune. Vreau să știi însă că am avut atâta încredere în tine, încât s-ar fi convenit ca și tu să ai în mine. Numai că ar fi o nebunie să ceri unui om să vorbească atunci când nu vrea s-o facă. Păstrează-ți taina, domnișoară! Fii mai fericită departe de locul unde n-ai putut să fii. Amintește-ți însă un singur lucru și anume că eu nu-i părăsesc pe oameni chiar când au unele capricii și că nu vei înceta să fii o prietenă pentru mine. Acum du-te, Andreea, ești liberă. Andreea făcu o reverență protocolară și ieși. Când ajunse la ușă, regina îi strigă: Unde te duci, Andreea?

— La mănăstirea Saint-Denis, doamnă — răspunse domnișoara de Taverney.

— La mănăstire?! Oh, foarte bine, domnișoară. Poate că nu ai nici o muștrare de cuget, dar dacă te vei căi pentru nerecunoștința și uitare, tot va fi de ajuns! Ești destul de vinovată față de mine! Du-te, domnișoară de Taverney, du-te!

Rezultatul a fost că, fără să mai dea alte explicații pe care inima reginei le așteptase, fără să se umilească sau să se înduioșeze, Andreea luă de bună permisiunea obținută și dispăru. Maria-Antoaneta putu să vadă și văzu într-adevăr ca domnișoara de Taverney părăsi pe dată castelul.

Ea se duse acasă la tatăl său, unde, după cum se aștepta, îl găsi pe Filip în grădină. Fratele visa; sora acționa. La apariția Andreei, care, la acea oră, ar fi trebuit să fie la palat, în slujba reginei, Filip înainta surprins, aproape înspăimântat; înspăimântat mai ales de chipul ei posomorât, caci sora lui obișnuia să-l întâmpine întotdeauna cu un zâmbet cald și prietenos; de aceea Filip începu ca și regina: puse întrebări. Andreea îl anunță că o părăsise pe regină, plecând din serviciul ei, că plecarea sa fusese acceptată și că ea urma să intre la mănăstire.

Filip își plesni palmele una de cealaltă, ca un om care primește o lovitură neașteptată.

— Cum?! spuse el. Și tu, soră dragă?

— Cum și eu? Ce vrei să zici?

— Așadar, orice legătură a familiei noastre cu Bourbonii este blestemată?! strigă el. Crezi că trebuie să te călugărești? Tu?! Tu, credincioasă din fire, prin simțămintele tale? Tu, cea mai puțin mondenă dintre femei și totuși cea mai puțin capabilă să se supună legilor veșnice ale ascetismului?! Spune, cu ce ți-a greșit regina?

— Regina nu mi-a greșit cu nimic, Filip — răspunse rece fata. Tu care ai contat atâta pe favorurile curții, tu care mai mult ca oricine trebuia să contezi pe ele, de ce n-ai putut rămâne? De ce n-ai rămas nici trei zile? Eu am rămas trei ani!

— Regină este uneori capricioasă, Andreea.

— Dacă este așa, Filip, tu puteai să rabzi, tu, un bărbat; eu, care sunt femeie, nici nu trebuie, nici nu vreau; dacă are capricii, ei bine, are servitori pentru asta.

— Tot ce-mi spui, soră dragă — zise tânărul, stânjenit — nu-mi explică cum de te-ai certat cu regina.

— Dar nu m-am certat, îți jur; tu te-ai certat cu ea, Filip, tu care ai părăsit-o? Oh, ce ingrată este această femeie!

— Trebuie s-o ierți, Andreea. Lingușeala a deprins-o rău, dar în fond este bună.

— Dovadă ce ți-a făcut ție, Filip.

— Ce mi-a făcut?

— Cum, ai și uitat? Eu însă am o memorie mai bună. Așa că, în aceeași zi, luând o singură hotărâre, plătesc și pentru tine și pentru mine, Filip.

— Mi se pare prea scump, Andreea; nu se poate că la vârsta ta, cu frumusețea ta, să renunți la bucuriile vieții. Fii atentă, scumpă prietenă, acum, când părăsești lumea, ești încă tânără, dar mai târziu, când vei fi bătrâna, vei regreta și te vei întoarce când va fi prea târziu, nemulțumindu-ți prietenii de care această nebunie te va despărți pentru totdeauna.

— Nu gândeai așa, tu, un viteaz ofițer acoperit de glorie și cu inima caldă, atât de nepăsător în ce privește propria faimă și avere, încât, acolo unde o sută alții au adunat titluri și aur, tu ai rămas cu mâna goală, pierzând și ce aveai; nu gândeai așa când mi-ai spus: "Este capricioasă, Andreea, este cochetă, este perfidă; nu mai vreau să rămân în slujba ei". Iar ca să pui în practică această teorie, dintre noi doi, acela care se află mai aproape de legământul sacru nu sunt eu, care urmează să-l fac, ci tu, care l-ai și făcut.

— Ai dreptate, soră și dacă nu ar fi tatăl nostru...

— Tatăl nostru! Ah, Filip, nu vorbi astfel — zise Andreea, cu amărăciune. Un tată nu trebuie să fie oare sprijinul copiilor săi sau să caute un sprijin la aceștia? Numai în aceste condiții le poate fi părinte. Ce face al nostru, te întreb? Ți-a trecut vreodată prin minte să-i încredințezi un secret domnului de Taverney? Sau îl crezi în stare să te cheme ca să-ți spună o taină a lui? Nu — continuă Andreea, îndurerată — nu, domnul de Taverney este făcut să trăiască singur pe lume.

— S-ar putea, Andreea, dar nu-i făcut să moară singur.

Aceste cuvinte, rostite cu o tandră severitate, îi amintiră tinerei fete că lăsase un loc prea mare în inima ei mâniei, amărăciunii și disprețului față de lume.

— Nu vreau să mă crezi o fiică fără suflet — răspunse ea. Tu știi că sunt o soră iubitoare; dar aici, pe pământ, fiecare a vrut să ucidă în mine sentimentul care mi se potrivea cel mai bine. Dumnezeu mi-a dat, când m-am născut, ca oricărei făpturi, o inimă și un trup; de acea inimă și de acel trup orice ființă omenească poate să dispună pentru a-și atinge fericirea aici, pe pământ, sau în ceruri. Un bărbat pe care nu-l cunoșteam mi-a răpit inima: Balsamo. Un bărbat pe care de-abia îl cunoșteam și care nu mi se potrivea mi-a avut trupul: Gilbert. Îți repet, Filip, că pentru a fi o frică dragăstoasă și respectuoasă nu-mi lipsește decât un tată. Să trecem la tine și să vedem cu ce te-ai ales slujindu-i pe mai-marii lumii, tu care îi iubeai.

Filip plecă fruntea și spuse:

— Cruță-mă, mai-marii lumii nu erau pentru mine decât făpturi asemănătoare mie; îi iubeam; scriptura ne-a poruncit să ne iubim unii pe alții...

— Ah, Filip — îl întrerupse ea — niciodată n-o să se întâmple pe pământ ca o inimă iubitoare să răspundă celei care o iubește; cei pe care îi dorim noi se dăruiesc, la rândul lor, altora.

Filip își înălță fruntea palidă privindu-și îndelung și mirat sora.

— De ce-mi spui asta? Ce urmărești? Întrebă el.

— Nimic, nimic — răspunse Andreea, nevrând să ajungă la mărturisiri și la comparații. Sunt abătută, frate. Cred că aiurez nu da atenție vorbelor mele...

— Cu toate astea...

Andreea se apropie de Filip și îi luă mâna:

— Am vorbit destul despre asta, scumpul meu frate. Am venit să te rog să mă conduci la o mănăstire: am ales mănăstirea Saint-Denis; nu vreau să mă călugăresc, fii liniștit. Dacă va fi nevoie, o voi face mai târziu. În loc să caut într-un loc retras ceea ce vor să găsească majoritatea femeilor, adică uitarea, eu, dimpotrivă, voi chema aducerea aminte. Singurătatea, frate, numai singurătatea ne poate duce la împăcare pentru totdeauna!...

Cu un gest, Filip o opri pe Andreea și-i spuse:

— Să nu uiți că mă împotrivesc acestei hotărâri nefericite: nu m-ai făcut judecătorul cauzei disperării tale.

— Disperare! repetă ea, cu un suveran dispreț. Spui disperare! Ah, slavă Domnului, nu plec disperată! Nu mă uit în urmă cu disperare! Nu, nu, de o mie de ori nu!

Și cu un gest plin de o sălbatică mândrie, își aruncă pe umeri mantia de mătase, pe care o azvârlise alături de ea pe un fotoliu.

— Chiar acest dispreț exagerat pe care îl manifesti arată că ești într-o stare ce nu poate dura — zise Filip. Nu-ți place cuvântul disperare, Andreea, să-i zicem atunci ciudă.

— Ciudă! replică tânăra fată și zâmbetul sardonice de până atunci se schimbă într-un zâmbet plin de mândrie. Doar nu crezi, frate, că domnișoara de Taverney este atât de lipsită de forță, încât își cedează locul ei în lume numai de ciudă. Ciuda este slăbiciunea cochetelor și a proastelor. Ochii care s-au aprins de ciudă se umplu curând de lacrimi și focul se stinge. Nu mi-e ciudă, Filip. Vreau să mă crezi și pentru asta n-ai decât să te-ntrebi pe tine însuși, dacă nu ai dreptul să dai glas supărării. Răspunde, Filip: dacă mâine te-ai retrage la Trappe¹¹ și te-ai călugări, cum ai numi cauza care te-ar împinge să iei o asemenea hotărâre?

— Aș numi-o o durere fără leac, soră — rosti Filip, cu glasul grav și blând al unei adânci suferințe.

— În sfârșit, ai înțeles, Filip. Iată cuvenita lămurire pe care mi-o însușesc. Fie, deci, o durere fără leac mă împinge spre singurătate.

— Vai — răspunse Filip — fratele și sora au vieți asemănătoare! La fel de fericiți cândva, nenorocirea i-a atins mereu în aceeași măsură pe amândoi. Așa se întâmpla în familiile strâns unite, Andreea.

Andreea crezu că Filip, tulburat cum era, îi va pune o nouă întrebare și poate că sufletul ei neînduplecat s-ar fi frânt la căldura dragostei de frate. Filip însă știa din experiență că sufletele mari își ajung lor însele: nu încercă să o scoată pe Andreea din rezerva pe care ea și-o impusese.

— La ce oră și în ce zi te gândești să pleci? o întrebă el.

— Mâine... sau chiar astăzi, dacă mai am timp.

— Nu vrei să faci o ultimă plimbare cu mine prin parc?

— Nu, răspunse ea.

Și strângerea de mână care însoți refuzul îl făcu să înțeleagă că fata vrea să evite orice prilej de a se înduioșa.

— Voi fi gata îndată ce-mi vei da de știre — mai zise el și îi sărută mâna, fără a mai adăuga vreun cuvânt care ar fi făcut să li se reverse amărăciunea din suflet.

După unele pregătiri, Andreea se retrase în camera ei, unde primi următorul bilet de la Filip.

"Poți să-l vezi pe tatăl nostru astă-seară la ora cinci. Este cu neputință să pleci fără a-ți lua rămas bun. Domnul de Taverney s-ar plânde că îl părăsești și că te porți urât cu el".

Răspunse:

¹¹ Mănăstire înființată în 1140, ai cărei călugări se supun unor reguli deosebit de aspre. (n.t.)

"La orele cinci voi fi la domnul de Taverney, gata îmbrăcată de drum. La orele șapte am putea ajunge la Saint-Denis. Ai vrea să petreci această seară cu mine?"

Drept orice răspuns, Filip strigă pe fereastră, care era destul de aproape de apartamentul Andreei, pentru ca aceasta să audă:

— La cinci, caii vor fi înhămați la trăsură.

Capitolul LVII Un ministru de finanțe

Am văzut că regina, înainte de a o primi pe Andreea, citise biletul doamnei de la Motte și zâmbise. Biletul conținea numai aceste cuvinte, cu toate convenitele formule protocolare:

"... Și maiestatea voastră poate fi sigură că i se va acorda creditul și că marfa îi va fi livrată fără întârziere".

Deci regina zâmbise și-apoi arsesse bilețelul Jeannei.

Stătea, mâhnită după întrevederea cu domnișoara de Taverney, când doamna de Misery intră să o anunțe că domnul de Calonne așteaptă să i se facă cinstea de a fi primit.

Nu este lipsit de rost să vorbim cititorului despre acest nou personaj. Istoria l-a făcut destul de cunoscut, dar romanul, care descrie mai puțin exact perspectivele și marile evenimente, dă poate imaginației amănunte mai semnificative.

Domnul de Calonne era un om inteligent, chiar foarte inteligent, care, făcând parte din acea generație din a doua jumătate a secolului, neobișnuită să se înduioșeze și învățată să se gândească, se resemnase în ce privește nefericirea care stătea suspendată deasupra Franței. Amestecându-și interesele sale cu cele generale, spunea, ca și Ludovic al XV-lea: "După noi, potopul" și căuta într-una flori cu care să-și împodobească ultima sa zi.

Era un cunoscător în materie de afaceri, era un curtean perfect. Cultivase toate femeile care se remarcaseră prin inteligența, bogăția și frumusețea lor, aducându-le omagii asemănătoare cu cele pe care le aduce albina plantelor încărcate de arome și sevă. Era, prin urmare, un fel de rezumat al conversației a șapte sau opt bărbați și zece până la douăsprezece femei. Domnul de Calonne putea să socotească împreună cu d'Alembert, să raționeze alături de Diderot, să ironizeze cu Voltaire, să viseze cu Rousseau. În fine, a fost destul de tare ca să-și permită să râdă de popularitatea domnului Necker.

Pe domnul Necker, înțeleptul greu de înțeles, al cărui raport păruse a lămuri întreaga Franță, Calonne, după ce îl studiase bine pe toate fețele, sfârșise prin a-l face ridicol în ochii acelor pe care îi înspăimântase cel mai tare. Regele și regina, care tresăreau la auzul acestui nume, nu se obișnuiseră decât înfiorându-se să-l audă batjocorit de către un om de stat elegant, bine dispus care, pentru a răspunde atâtor cifre clare, se mulțumea să spună: "La ce bun să dovedești că nu poți dovedi nimic?" într-adevăr, Necker nu dovedise decât un lucru și anume imposibilitatea în care se afla de a continua să gireze finanțele. Domnul de Calonne le acceptă ca pe o povară prea ușoară pentru umerii săi și chiar din primul moment, se poate spune, se frânse sub ea.

Ce vroia domnul Necker? Reforme. Acele reforme parțiale care înspăimântau pe toată lumea. Puțini câștigau și chiar cei care câștigau, câștigau prea puțin; mulți, dimpotrivă, pierdeau și pierdeau mult. Când Necker vru să facă o mai judicioasă împărțire a impozitului, când înțelese că trebuie să lovească în moșiile nobililor și în veniturile clerului, părea să indice cu brutalitate o revoluție ce nu era de conceput. El fracționa națiunea și o slăbea de la bun început, când, de fapt, ar fi trebuit să-i concentreze toate forțele spre a o duce la o

stare generală de înviorare. Necker arată pe față acest scop, care devenea imposibil de atins tocmai pentru că nu se sfia să-l arate. Să vorbești despre reprimarea abuzurilor celor care nu vor ca aceste abuzuri să fie reprimare, nu înseamnă oare să te expui opoziției celor interesați? Oare trebuie să-ți previi adversarul asupra orei la care vei da asaltul?

Iată ce înțelesese Calonne, mult mai atașat intereselor națiunii în această privință, decât genovezul Necker; mult mai atașat, spunem, gândindu-ne la faptele întîrîrplate, deoarece, în loc să prevină un rău inevitabil, Calonne, dimpotrivă, a făcut tot ce-a putut ca prăpădul să vină cât mai repede.

Planul său era îndrăzneț, uriaș, perfect realizabil: trebuia să împingă, timp de doi ani, pe rege și nobilime spre un faliment, pe care, altfel, ei l-ar fi prelungit până la zece ani; apoi falimentul, o dată declarat, să spună:

— Cei bogați sunt datori să plătească pentru cei săraci fiindcă acestora le este foame și altfel îi vor înghiți pe cei ce nu-i hrănesc.

Cum de n-a văzut regele de la început consecințele acestui plan sau nu și-a dat seama de însăși existența lui? Cum de el, care a turbat de furie când a citit raportul, nu a tresărit și nu a ghicit ce vroia ministrul său? Cum de nu a ales între cele două sisteme și a preferat să se lase rîrit la întîmplare? Dar ca regele să se fi lăsat treptat legat la ochi, ca regină, avînd un spirit de observație atît de dezvoltat, să fie la fel de orbită ca și soțul ei asupra purtării ministrului, romanul va da unele amănunte revelatoare, foarte binevenite în această împrejurare.

Domnul de Calonne intră la regină. Era frumos, înalt și plin de eleganță în purtări; știa să le facă să rîdă pe regine și să plîngă pe iubitele sale. Convins că Maria-Antoaneta îl chemase avînd nevoie urgentă de el, sosi cu zîmbetul pe buze. Atîția alții ar fi venit posomorâți la față, ca să poată face apoi și mai plin de merite consimțământul lor. Regina, de asemenea, fu încântătoare, îl pofti pe ministru să ia loc și vorbi mai întîi despre o mie de lucruri neînsemnate.

— Avem bani, scumpe domnule de Calonne? întrebă ea la un moment dat.

— Bani? repetă domnul de Calonne. Bineînțeles că avem, doamnă, noi totdeauna avem bani.

— Minunat! răspunse regina. N-am cunoscut pe nimeni care să răspundă în felul acesta la cereri de bani; ești un bancher incomparabil.

— Care este suma de care are nevoie maiestatea voastră? întrebă Calonne.

— Explică-mi întîi cum ai făcut să găsești bani, când domnul Necker spunea tot timpul că nu sunt?

— Domnul Necker avea dreptate, doamnă, casa de bani era goală și acest lucru este atît de adevărat, încît în ziua când am preluat ministerul, la 5 noiembrie 1783 — sunt date pe care nu le poți uita, doamnă — cercetînd vistieria statului, nu am găsit în tezaur decît două pungi cu câte o mie două sute de livre. Nici un ban mai mult.

Regina izbucni în rîs.

— Ei bine?... zise ea.

— Ei bine, doamnă, dacă domnul Necker, în loc să spună: "Nu mai sunt bani", ar fi început să împrumute, cum am făcut eu, o sută de milioane în primul an și o sută douăzeci și cinci în anul următor, dacă s-ar fi asigurat, cum am făcut eu, de un nou împrumut de optzeci de milioane în al treilea, domnul Necker ar fi fost un adevărat om de afaceri; oricine poate spune: "Nu am bani", dar nu oricine poate răspunde: "Sunt".

— Exact ceea ce spuneam și eu; de aceea te și felicit, domnule. Cum vom plăti însă? Iată unde cred eu că este dificultatea.

— Oh, doamnă — răspunse Calonne, cu un zîmbet căruia nici o privire omenească nu-i putea pătrunde adîncă, înspăimîntătoare semnificație — vă asigur că vom plăti, vom plăti...

— Mă încred în dumneata — zise regina. Dar să continuăm să discutăm operațiuni financiare; cu dumneata este o știință extrem de interesantă; o chestiune spinoasă, pentru

alții, este un arbore încărcat de fructe pentru dumneata. Calonne se înclină. Ai vreo idee nouă? Întrebă regina. Te rog să-mi acorzi întâietate în a o afla.

— Am o idee, doamnă, care va aduce douăzeci de milioane în pungile francezilor și șapte sau opt milioane în a dumneavoastră... iertare, în casa de bani a maiestății sale.

— Milioanele acestea vor fi binevenite și aici și acolo. Pe ce cale le vom primi?

— Maiestatea voastră știe, desigur, că monedele de aur nu mai au aceeași valoare în toate statele Europei.

— Știu. În Spania, aurul este mai scump decât în Franța.

— Maiestatea voastră are perfectă dreptate și este o adevărată plăcere să discut cu dânsa treburile financiare. Aurul valorează în Spania, încă de acum cinci sau șase ani, cu optsprezece uncii mai mult per marcă decât în Franța. Rezultă de aici că exportatorii câștiga la o marcă de aur pe care o trimit din Spania în Franța cam cât valorează patruzeci de uncii de argint.

— O sumă considerabilă! spuse regina.

— Atât de considerabilă, încât, într-un an — continuă ministrul — dacă oamenii de afaceri ar ști ceea ce știu eu, nu s-ar mai găsi la noi nici un singur ludovic de aur.

— Vei încerca să împiedici asta?

— Cât mai neîntârziat, doamnă; voi ridica valoarea aurului la cincisprezece mărci patru uncii, deci cincisprezece la sută beneficiu. Maiestatea voastră înțelege că nimeni nu va mai păstra în casa de bani nici măcar un ludovic atunci când se va afla că la Monetărie cei ce aduc aur câștiga atât Vom retopi deci monedele și, la o marcă de aur care azi valorează treizeci de ludovici, vom avea treizeci și doi.

— Câștigam și în prezent, câștigam și în viitor! Se entuziasmă regina. Este o idee încântătoare care va avea un succes extraordinar.

— Așa cred și eu, doamnă și sunt de-a dreptul fericit că o aprobați întru totul.

— Dacă vei avea întotdeauna soluții asemănătoare, sunt sigură că vei putea să achiți toate datoriile.

— Permiteți-mi, doamnă — reluă ministrul — să revin la ceea ce doreați de la mine.

— Domnule, ar fi oare posibil să am chiar acum...

— Ce sumă?

— Oh! Poate prea mare...

Colonne zâmbi într-un fel care o încuraja pe regină.

— Cinci sute de mii de livre — spuse ea.

— Vai, doamnă! exclamă el. Maiestatea voastră mă înfricoșase de-a binelea! Credeam că-i vorba de o sumă serioasă.

— Deci se poate?

— Bineînțeles.

— Fără ca regele...

— Ah, doamnă, iată ceva cu adevărat imposibil; în fiecare lună prezint regelui toate conturile; până acum însă nu s-a întâmplat să le și citească și acest lucru îmi face cinste.

— Când voi putea avea această sumă?

— În ce zi are maiestatea voastră nevoie de ea?

— Nu mai devreme de cinci ale lunii viitoare.

— Ordonanța va fi emisă în ziua de două; veți avea banii în ziua de trei, doamnă.

— Domnule de Calonne, îți mulțumesc.

— Cea mai mare fericire a mea este să fiu pe placul maiestății voastre și o implor să nu se sfiască niciodată când e vorba de bani. Va fi o adevărată măgulire pentru amorul-propriu al ministrului său de finanțe.

Se sculă și salută cu grație; regina îi dădu mâna să i-o sărute.

— Încă un cuvânt — adăugă ea.

— Ascult, doamnă.

— Banii aceștia mă fac să am remușcări.

— Remușcări?... zise el.

— Da. Îmi satisfac cu ei un capriciu.

— Cu atât mai bine, cu atât mai bine... în felul acesta, cel puțin jumătate din sumă va fi un beneficiu pentru industria, comerțul său plăcerile noastre.

— În fond, este adevărat — murmură regina — și dumneata, domnule, ai un fel încântător de a mă consola.

— Domnul fie lăudat, doamnă! Să n-avem niciodată astfel de remușcări decât cele ale maiestății voastre și vom ajunge cu toții drept în paradis!

— Numai că, vezi dumneata, domnule de Calonne, ar fi prea trist pentru mine să știu că sărmanul popor plătește capriciile mele... — rosti ea, zâmbitoare.

— Ei bine, doamnă — replică ministrul, subliniind cu zâmbetul său sinistru fiecare cuvânt — nu merită să avem scrupule, pentru că, vă jur, nu sărmanul popor va fi cel care va plăti.

— De ce? întrebă regina, surprinsă.

— Pentru că sărmanul popor nu mai are nimic — răspunse imperturbabil ministrul — și că acolo unde nu mai există nimic, regele își pierde drepturile.

Și după ce salută, părăsi încăperea.

Capitolul LVIII Iluzii regăsite — secret pierdut

Doar ce străbătuse domnul de Calonne coridorul spre a se întoarce acasă la el, că unghia unei mâini nerăbdătoare zgârie la ușa iatacului reginei. Jeanne se ivi în prag și spuse:

— Doamnă, el este aici.

— Cardinalul? întrebă regina, mirată întrucâtva de cuvântul el, care, rostit de o femeie, înseamnă atâtea lucruri.

Nu avu însă timp să se gândească: Jeanne îl și introduse pe domnul de Rohan și plecase, strângând pe furie mâna protectorului protejat. Prințul se află singur, la trei pași de regină, pe care o salută cu tot respectul. Regina, văzând această rezervă plină de tact, fu mișcată și-i întinse cardinalului, care nici nu îndrăznise să-și ridice ochii spre dânsa, mâna.

— Domnule — spuse ea — mi s-a adus la cunoștință un gest al dumneavoastră care șterge multe greșeli.

— Permiteți-mi — rosti prințul, tremurând, cuprins de o emoție deloc prefăcută — permiteți-mi, doamnă, să afirm că greșelile despre care vorbește maiestatea voastră ar fi mult atenuate de unele explicații pe care le-aș putea da.

— Nu vă interzic să vă apărați — răspunse cu demnitate regina — dar ceea ce îmi veți spune va arunca o umbră asupra dragostei și respectului pe care îl port țării și familiei mele. Nu vă puteți dezvinovăți decât jignindu-mă, domnule cardinal. Mai bine să nu ne atingem de acest foc a cărui cenușă mai este caldă, poate și care ne va arde iarăși degetele, pe ale dumneavoastră sau pe ale mele; lăsați-mă să vă privesc în felul în care vă arătați ochilor mei astăzi: îndatoritor, respectuos, devotat...

— Devotat până la moarte — interveni cardinalul.

— Să fie într-un ceas bun! Dar — continuă Maria-Antoaneta, zâmbind — deocamdată nu e vorba decât de ruină. Îmi veți fi devotat până la a vă ruina, domnule cardinal? E prea frumos, într-adevăr prea frumos. Din fericire, voi încerca să nu fie așa. Veți trăi și nu vă veți ruina, numai dacă, așa cum se spune, nu o veți face singur.

— Doamnă...

— Este treaba dumneavoastră. Cu toate acestea, ca prietenă, fiindcă iată-ne prieteni buni, v-aș da un sfat: fiți cumpătat, este o virtute preotească; regelui o să-i plăceți mai mult dacă sunteți cumpătat decât risipitor.

— Voi deveni avar ca să fiu pe placul maiestății voastre.

— Regele — reluă cu subtilitate regina — nu-i iubește prea mult nici pe avari.

— Voi deveni tot ce va dori maiestatea voastră — o întrerupse cardinalul, cu o pasiune rău ascunsă.

— Vă spuneam deci — i-o reteză brusc regina — că nu vă veți ruina din vina mea. Ați garantat pentru mine, vă mulțumesc, dar am cu ce să-mi onorez angajamentele, nu vă mai ocupați deci de aceste treburi care, începând de la prima scadență, nu mă vor mai privi decât pe mine.

— Pentru ca tranzacția să fie încheiată, doamnă — spuse atunci cardinalul, înclinându-se — nu-mi rămâne decât să ofer maiestății voastre colierul.

Și-n vreme ce rostea aceste cuvinte, scoase din buzunar sipetul, pe care-l puse în fața reginei. Aceasta nici măcar nu îl privi, ceea ce însemna la ea că arde de dorința de a-l vedea, și, tremurând de bucurie, îl așază pe o comodă la îndemână. După câteva fraze politicoase, care fură bine primite, cardinalul reveni asupra celor spuse de regină privitor la împăcarea lor. Dar cum ea își jurase să nu se uite la diamante în prezența lui și cum ardea de dorința să le vadă, îl asculta distrată. Tot pentru că era distrată, îi lăsă mâna, pe care el o sărută simțindu-se în al șaptelea cer. Apoi cardinalul se retrase, dându-și seama că o stingherește, ceea ce îl umplu de bucurie. Un simplu prieten nu te stingherește niciodată, o persoană oarecare, cu atât mai puțin.

Așa se desfășură această întrevedere care cicatriza toate rănilor din sufletul prințului de Rohan. Ieși de la regină entuziasmat, îmbătat de speranțe și gata să dovedească doamnei de La Motte o recunoștință fără margini pentru negocierile pe care ea le dusesese la un sfârșit atât de fericit. Jeanne îl aștepta în trăsură, o sută de pași înaintea barierei; primi asigurări arzătoare de prietenie.

— Ei bine! zise ea, după prima explozie de recunoștință. Veți fi Richeliu sau Mazarin? Gura austriacă v-a încurajat ambiția sau sentimentele? V-ați lansat în politică sau la curte?

— Nu râdeți, scumpă contesă — spuse prințul. Sunt nebun de fericire.

— Numai dintr-atât?

— Fiți alături de mine și, în trei săptămâni, voi avea un minister.

— Drace! Trei săptămâni! E cam mult; scadența primei plăți este fixată peste cincispre-zece zile.

— O, toate bucuriile vin în același timp; regina are bani și va plăti; voi avea față de ea doar meritul intenției. Este prea puțin, contesă, pe onoarea mea, prea puțin! Dumnezeu mi-e martor că aș fi plătit bucuros această împăcare la prețul de cinci sute de mii de livre.

— Fiți liniștit — îl întrerupse contesa, zâmbind — veți avea și acest merit alături de altele. Țineți așa de mult?

— Mărturisesc că aș prefera; regina să-mi fie obligata mie...

— Monsenior, ceva îmi spune că veți avea această satisfacție. Sunteți pregătit?

— Mi-am vândut ultimele bunuri și am negociat veniturile și beneficiile mele pe anul viitor.

— Deci aveți cele cinci sute de mii de livre?

— Le am, numai că, după ce voi plăti, nu știu ce voi face.

— După ce veți plăti — zise Jeanne — vom fi liniștiți un trimestru întreg. În trei luni, câte nu se pot întâmpla, Dumnezeule!...

— Aveți dreptate; regele însă nu-mi permite să mai fac datorii.

— Un popas de două luni la minister o să vă netezească toate conturile.

— Oh, contesă...

— N-are rost să vă revoltați. Chiar dacă n-o veți face dumneavoastră, o vor face verii dumneavoastră.

— Aveți întotdeauna dreptate. Unde vă duceți acum?

- La regină, vreau să știu ce impresie i-a făcut vizita dumneavoastră.
- Perfect Eu mă întorc la Paris.
- De ce? Mai bine ați reveni aici astă-seară. Este o tactică bună; nu trebuie abandonat terenul.
- Din păcate, am o întâlnire care mi-a fost cerută azi dimineață înainte de a pleca.
- O întâlnire?
- Ceva serios, dacă judec după conținutul biletului care mi-a fost trimis. Vedeți...
- Un scris de bărbat! spuse contesa și citi:

"Monsenior, cineva dorește să discute cu dumneavoastră recuperarea unei sume importante. Persoana se va prezenta în seara asta la dumneavoastră, la Paris și speră să-i faceți cinstea unei audiențe. Anonimă... Un cerșetor."

- Nu, contesă, nu te expui cu bucurie să fii ciomăgit de servitorii mei ca să mă păcălești.
 - Credeți?
 - Nu știu de ce, dar mi se pare cunoscut scrisul.
 - Dacă-i așa, duceți-vă, monseniore; de altfel, nimeni nu riscă prea mult când este vorba despre oameni care promit bani. Tot ce poate fi mai rău, este că ei să nu se țină de cuvânt. Adio, monseniore.
 - Sper că am fericirea să vă revăd, contesa.
 - Fiindcă veni vorba, monseniore, încă două chestiuni.
 - Care?...
 - Dacă, din întâmplare, veți încasa pe negândite o sumă mare...
 - Ei, da, contesă?...
 - Ceva pierdut, ceva de mult uitat, o comoară...
 - Ah, vă înțeleg, vicleano! Sigur, împărțim pe din două, asta vreți să spuneți, nu?
 - Pe legea mea, monseniore...
 - Îmi purtați noroc, contesa; de ce să nu știu seama de dumneavoastră?... E ca și tăcut
- Ce mai doreați să-mi spuneți?
- Iată: să nu v-atingeți de cele cinci sute de mii de livre.
 - A, nu vă temeți!

Și se despărțiră. Cardinalul se înapoie la Paris, într-al nouălea cer. Într-adevăr, de două ore viața lui se schimbase. Dacă n-ar fi fost decât îndrăgostit, regina îi dăduse mai mult decât îndrăznise el să spere; dacă era un ambițios, îl lăsase să spere încă și mai și. Regele, condus cu îndemânare de către soția sa, devenea instrumentul unei reușite pe care nimic nu o mai putea împiedica. Prințului Louis îi venira în cap o mulțime de idei; avea mai mult geniu politic decât oricare dintre rivalii săi, se pricepea la problema îmbunătățirilor, de asemenea să realizeze alianța clerului cu poporul pentru a forma una dintre acele solide majorități care guvernează vreme îndelungată atât prin forță cât și prin lege. Să pună în fruntea acestor reforme pe regină, pe care o adora și să schimbe lipsa de simpatie mereu crescândă față de ea într-o popularitate fără seamăn: acesta era visul prelatului și acest vis, un singur cuvânt afectuos al reginei Maria-Antoaneta putea să-l transforme în realitate.

Astfel, nestatornicul renunța la cuceririle ușoare, mondenul devenea filozof, leneșul un muncitor neobosit Domnul de Rohan ar fi ajuns departe, tras de acei armăsari focosi numiți iubire și ambiție.

Se puse pe lucru imediat după întoarcerea la Paris, arse un teanc de scrisori de dragoste, își chemă intendentul și îi ordonă tot felul de schimbări, ceru să i se ascută pene pentru a-și scrie memoriile asupra politicii Angliei, pe care o înțelegea de minune și când, după o oră de muncă, începuse să se regăsească pe sine, clopoțelul îl anunță că va primi o vizită importantă.

Se ivi un ușier.

- Cine este? Întrebă prelatul.
- Persoana care a scris azi-dimineață monseniorului.
- Fără să iscălească?
- Da, monseniore.
- Dar persoana aceasta are un nume. Întreabă-l.
- Ușierul se înapoie după un minut.
- Domnul conte de Cagliostro — spuse el.
- Prințul tresări:
- Să intre!
- Contele intră, ușile se închiseră în urma lui.
- Dumnezeu! strigă cardinalul. Ce văd?...
- Nu-i așa, monseniore — vorbi contele — că nu m-am schimbat deloc?
- Este oare cu puțință? murmură domnul de Rohan. Joseph Balsamo trăiește, el despre care se zicea că a murit în timpul incendiului... Joseph Balsamo...
- Conte de Foenix, da, monseniore, sunt viu, ba chiar mai viu ca niciodată.
- Dar, domnule, sub ce nume vă prezentați, în acest caz și de ce nu vi l-ați păstrat pe cel vechi?
- Tocmai fiindcă este vechi și amintește, mie, în primul rând, apoi și altora, prea multe întâmplări triste sau neplăcute. Să vă luăm, de pildă, pe dumneavoastră, monseniore... spuneți, nu-i așa, că nu l-ați fi primit pe Joseph Balsamo?
- Ei, ba da, domnule, ba da.
- Și cardinalul, uluit, nu-l pofți pe Cagliostro nici măcar să ia loc.
- Atunci — urmă acesta — eminența voastră înseamnă că nu uită și este mult mai cinstită decât toți ceilalți oameni la un loc.
- Domnule, mi-ați făcut odinioară un mare, un foarte mare serviciu.
- Nu-i așa, domnule, că am aceeași vârstă și că sunt o minunată mostră a rezultatelor care se pot obține cu ajutorul picăturilor mele de viață lungă? Îl întrerupse abilul șarlatan.
- Sunt obligat să-ți recunosc acest merit, domnule, dumitale, care împarți de bună voie aur și sănătate tuturor.
- Sănătate, nu zic ba, monseniore, dar aur... nu, o, asta nu...
- Nu mai faci aur?
- Nu, monseniore.
- Și de ce?
- Pentru că am pierdut ultima bucățică dintr-un ingredient indispensabil pe care maestrul meu, înțeleptul Althotas, mi-l dăduse când a plecat din Egipt Era singura rețetă pe care nu o aveam eu personal.
- A păstrat-o pentru el?
- Nu... adică, da, a păstrat-o sau a dus-o cu sine în mormânt, cum vreți.
- A murit?
- L-am pierdut.
- Cum de n-ai prelungit viața acestui om, neprețuitul păstrător al neprețuitei rețete, du-mneata care ți-ai păstrat viața și tinerețea de secole, așa cum pretinzi?
- Pentru că pot să fac totul împotriva bolii, împotriva rănilor, dar n-am nici o putere împotriva accidentelor careucid înainte să fiu chemat.
- Și Althotas și-a sfârșit zilele într-un accident?
- Ar fi trebuit să știți, deoarece ați aflat de moartea mea.
- Acel incendiu de pe strada Saint-Claude, în care ai dispărut?
- Incendiul l-a ucis numai pe Althotas singur sau, mai bine-zis, înțeleptul, obosit de viață, a vrut să moară.
- Ciudat..
- Nu, e firesc. Eu însumi m-am gândit de o sută de ori să termin cu viața.
- Da, însă cu toate acestea ai continuat.

— Pentru că eu am ales o vârstă la care ești încă tânăr și te bucuri de sănătate și de iubire; Althotas, dimpotrivă, a ales vârsta bătrâneții.

— Ar fi trebuit ca Althotas să facă și el ca dumneata.

— Ba nu, el era un om profund și superior; dintre toate lucrurile de pe lume, el a ales știința. Și tinerețea, cu impetuositatea, pasiunile, plăcerile ei, i-ar fi tulburat contemplația veșnică; este important, monseniore, să fii ferit de agitație; ca să gândești bine, trebuie să te cufunzi într-o liniște desăvârșită. Bătrânul este mai meditativ decât tânărul, astfel ca atunci când îl cuprinde tristețea, nimic nu-l poate lecu. Althotas a murit, victimă a devotamentului său pentru știință. Eu trăiesc ca un monden, îmi pierd timpul și nu fac absolut nimic. Sunt o plantă... nu îndrăznesc să spun o floare; eu nu trăiesc, eu respir.

— Ah... — murmură cardinalul —... dumneata, domnule, îmi amintești cele două vise ale tinereții mele. Știi că sunt zece ani de când ne-am întâlnit pentru prima oară.

— Știu, monseniore, ne-am schimbat mult amândoi, eu nu mai sunt un înțelept ci un savant. Dumneavoastră nu mai sunteți un tânăr frumos, ci un prinț chipeș. Vă amintiți, monseniore, ziua când, în cabinetul meu, astăzi improspătat cu o alta tapiserie, v-am prezis dragostea unei femei cu părul blond?

Cardinalul păli, apoi roși brusc. Spaima și bucuria îi opreau pe rând bătaile inimii.

— Mi-aduc aminte, dar destul de vag... — răspunse el.

— Să vedem — zise Cagliostro, zâmbind — să vedem dacă mai pot trece drept magician. Așteptați să mă concentrez asupra acestei idei.

Și căzu pe gânduri.

— Blonda copilă a viselor dumneavoastră de dragoste — începu el să înșire, după o clipă de tăcere —... unde este? Ce face? Ah, drace! O văd, da... și dumneavoastră ați văzut-o azi. Ba chiar mai mult, veniți de la dânsa.

Cardinalul își apăsă mâna înghețată pe inima care bătea să-i spargă pieptul.

— Domnule — vorbi el, atât de încet, încât Cagliostro de-abia îl auzea — te implor...

— Vreți să vorbim despre altceva? rosti politicoșul abilul prezicător. Sunt cu totul la dispoziția dumneavoastră, monseniore, vă rog să dispuneți de mine.

Și se tolăni nestingherit pe canapeaua pe care cardinalul uitase să-l invite să ia loc la începutul acestei interesante convorbiri.

Capitolul LIX Datornicul și creditorul

Văzându-l cum se așază, cardinalul își privi buimăcit oaspetele.

— Ei și acum că am reînnoit cunoștința, dacă vreți să discutăm, monseniore — începu Cagliostro.

— Da — spuse prelatul, venindu-și încetul cu încetul în fire — da, să vorbim despre acea recuperare, asupra căreia...

— Asupra căreia vă atrăgeam atenția în scrisoare, nu-i așa? Eminența voastră este grăbită să afle...

— Era doar un pretext, presupun.

— Nu, monseniore, nici vorbă, era pura realitate și chiar ceva foarte serios, vă asigur. Recuperarea merită din plin să fie efectuată, mai ales că este vorba despre cinci sute de mii de livre și că cinci sute de mii de livre înseamnă o sumă.

— Este chiar suma pe care ai avut gentilețea să mi-o împrumuți! rosti cardinalul, îngălbenindu-se.

— Da, monseniore, pe care v-am împrumutat-o — sublinie Balsamo. Mă bucur să constat că un mare prinț ca dumneavoastră are o memorie atât de bună.

Cardinalul primise o lovitură și simți cum sudoarea i se prelinge de-a lungul tâmplilor pe obraji.

— Am crezut la un moment dat — zise el, încercând să surâdă — că Joseph Balsamo, omul miraculos, a luat cu sine în mormânt polița, căci a aruncat în foc chitanța mea.

— Monseniore — răspunse cu gravitate contele — viața lui Joseph Balsamo nu poate fi nimicită, ca și această foaie de hârtie pe care o credeți mistuită de flăcări. Moartea n-are nici o putere asupra elixirului meu, focul nici o putere asupra azbestului.

— Nu înțeleg — îngâna cardinalul, năucit.

— Veți înțelege, monseniore, sunt absolut sigur — repetă șarlatanul.

— Cum așa?

— Recunoscându-vă semnătura.

Și îi întinse o hârtie păturită prințului, care, chiar înainte de a o desface, exclamă:

— Chitanța mea!

— Da, monseniore, chitanța dumneavoastră — răspunse Cagliostro, cu un zâmbet ușor, însoțit de o reverență glacială.

— Și cu toate astea ai ars-o, domnule, am văzut flacăra.

— Am aruncat hârtia în foc, este adevărat — încuviință contele — dar, după cum v-am spus, monseniore, hazardul a vrut să scrieți pe o hârtie de azbest și nu pe o foaie obișnuită, astfel încât am găsit chitanța neatinsă între tăciunii stinși.

— Domnule — spuse cardinalul, cu trufie, părându-i-se că prezentarea chitanței era o dovadă de neîncredere — domnule, fii sigur că n-aș fi tăgăduit datoria, chiar fără această hârtie, așa cum nu tăgăduiesc nici acum; prin urmare, degeaba m-ai înșelat.

— Eu să vă înșel, monseniore, n-am avut nici o clipă intenția, vă jur!

Cardinalul schiță un gest elocvent.

— Domnule, m-ai făcut să cred că ai distrus dovada — zise el.

— Pentru a vă lăsa să vă bucurați în liniște și fericire de cele cinci sute de mii de livre — răspunse la rândul său Balsamo, ridicând din umeri.

— Dar, în sfârșit, domnule — continuă cardinalul — cum se face că, vreme de zece ani, n-ai întreprins nimic ca să recapeți banii?

— Monseniore, știam cui îi dădusem. Întâmplarea, jocurile de noroc, hoții m-au prădat unii după alții de tot ce aveam. Știind însă că acești bani ai mei sunt în siguranță, am răbdare și am așteptat până în ultima clipă.

— Și ultima clipă a sosit?

— Din păcate, da, monseniore.

— În așa fel încât nu mai poți avea răbdare să aștepti.

— Nu, acest lucru îmi este cu neputință — răspunse Cagliostro.

— Drept care acum îmi ceri banii?

— Da, monseniore.

— Chiar astăzi?

— Vă rog.

Cardinalul rămase tăcut, copleșit de disperare. Apoi, zise cu o voce schimbată:

— Domnule conte, nefericiții prinți ai pământului nu pot improviza averi tot atât de repede ca voi, vrăjitorii, care porunciți forțelor întinericului și luminii.

— Oh, monseniore, credeți-mă că nu v-aș fi cerut banii dacă n-aș fi știut dinainte că-i aveți — îl întrerupse Cagliostro.

— Am cinci sute de mii de livre? Eu?! strigă cardinalul.

— Treizeci de mii de livre în aur, zece mii în argint și restul în bonuri.

Cardinalul păli.

— Și se află aici, în acest dulap făcut de Boule¹² — continuă Cagliostro.

— Oh, știi și asta, domnule?

— Da, monseniore și mai știu și câte sacrificii a trebuit să faceți ca să vă procurați banii. Am auzit chiar că ați dat pentru această sumă de două ori valoarea ei.

— Da, absolut adevărat.

— Dar...

— Dar?!... exclamă nefericitul prinț.

— Dar eu, monseniore — turui mai departe contele — timp de zece ani era de multe ori să mor de foame, sau m-am înglodat în datorii, având în mână această hârtie care însemna o jumătate de milion pentru mine; și cu toate astea, ca. Să nu vă tulbur, am așteptat. Cred deci că suntem chit, monseniore.

— Chit, domnule?! strigă prințul. A, să nu spui că suntem chit, deoarece îți rămâne avantajul de a-mi fi împrumutat cu atâta generozitate o sumă atât de importantă. Chit?! Oh, nu, nu! Sunt și îți voi rămâne veșnic îndatorat.

Un singur lucru te întreb, domnule conte: de ce dumneata, care de zece ani puteai să-mi ceri banii, ai tăcut? De-a lungul celor zece ani aș fi găsit douăzeci de ocazii să-ți înapoiez suma, fără să fiu câtuși de puțin strâmtorat...

— Pe când azi?... întrebă Cagliostro.

— Ah, astăzi, nu-ți ascund că restituirea lor, deoarece îmi ceri să ți-i restitui, nu?...

— Din păcate, da, monseniore.

— Ei bine, restituirea lor mă pune în mare încurcătură.

Cagliostro clătină din cap și ridică din umeri, de parc-ar fi vrut să spună: "Ce vrei, monseniore, asta este și nu se poate face nimic".

— Dar dumneata, care ghicești totul — se aprinse prințul — dumneata care știi să citești în fundul inimilor și chiar în fundul dulapurilor, ceea ce este uneori mult mai rău, ai aliat probabil și de ce țin atât de mult la acești bani și cărui scop tainic și sacru i-am destinat?

— Vă înșelați, monseniore — replică glacial Cagliostro — nu, nu bănuiesc și propriile mele secrete mi-au adus destule necazuri, decepții și sărăcie, ca să mă mai ocup și de secretele altora, dacă ele nu mă interesează. Vroiam să știu dacă aveți sau nu banii, întrucât banii vroiam să vi-i cer. Știind că-i aveți, puțin îmi pasă în ce scop voiați să-i folosiți. De altfel, monseniore, dac-aș ști în clipa asta motivul încurcăturii în care vă aflați, el mi s-ar părea poate foarte serios și atât de demn de luat în seamă, încât aș avea slăbiciunea să mai amin restituirea, ceea ce, în împrejurările de față, vă repet, mi-ar prilejui cele mai mari neplăceri. Prefer deci să nu știu.

— Oh, domnule! exclamă cardinalul, căruia ultimele cuvinte îi treziseră orgoliul și susceptibilitatea. Crede-mă că nu vreau să-ți stârnesc milă cu necazurile mele personale; dumneata ai interesele dumitale; ele sunt demonstrate și susținute de acest bilet; acest bilet este semnat de mâna mea și este destul. Vei avea cele cinci sute de mii de livre.

Cagliostro se înclină.

— Știu foarte bine — continuă cardinalul, ros de durerea de a pierde într-un minut toți acești bani strânși cu atâta trudă — știu, domnule, că hârtia nu înseamnă decât o recunoaștere a datoriei și nu fixează nici un termen de plată.

— Rog pe eminența voastră să mă ierte — răspunse contele — mă refer însă la ceea ce scrie pe chitanță și citesc:

¹² André Charles Boule (1642-1732), sculptor în lemn, născut la Paris, ale cărui lucrări se deosebesc prin incrustații de baga și aramă. (n.t.)

"Recunosc că am primit de la domnul Joseph Balsamo suma de 500 000 de livre, pe care mă oblig s-o plătesc imediat ce mi-o va cere.

Semnat, Louis de Rohan."

Cardinalul simți că se-nfioară din creștet până-n tălpi: uitase nu numai de datorie, dar și de termenii în care o recunoștea. Vedeți, dar, monseniore — continuă Balsamo — că eu nu cer imposibilul. Fie, nu puteți. Regret numai că eminența voastră pare să uite că sumă a fost dată spontan de către Joseph Balsamo, într-un moment de mare cumpănă. Și cui? Domnului de Rohan, pe care nici nu-l cunoștea. Iată ce mi se pare a fi gestul unui mare senior, pe care domnul de Rohan, atât de mare senior în orice împrejurare, l-ar fi putut imita cu prilejul restituirii. Dacă v-ați decis să nu procedați astfel, să nu mai vorbim; îmi iau biletul și plec. Adio, monseniore.

Și Cagliostro, distant, păтури hârtia și se pregăti s-o pună în buzunar. Cardinalul îl opri spunându-i:

— Domnule conte, un Rohan nu suportă ca nimeni pe lume să-i dea lecții de generozitate. De altfel, în acest caz ar fi o simplă lecție de probitate. Dă-mi te rog biletul, domnule, vreau să plătesc.

Fu rândul lui Cagliostro acum să șovăie. Fața palidă, ochii umflați, mâinile tremurătoare ale cardinalului pădură să stîmească în el o vie compasiune. Oricât de mândru ar fi fost, cardinalul ghici gândul bun al lui Cagliostro. O clipă, speră să fie urmat de un rezultat favorabil. Deodată însă, privirea contelui se întunecă, un nor trecu peste fruntea sa încruntată și el întinse mâna în care ținea biletul cardinalului. Lovit drept în inimă, domnul de Rohan nu mai așteaptă nici o clipă; se îndreaptă către dulapul pomenit de Cagliostro și scoase un teanc de bonuri ale Casei administrației apelor și pădurilor, apoi arată cu mâna mai mulți saci cu argint și trase un sertar plin cu aur.

— Iată, domnule conte — zise ei — cele cinci sute de mii de livre ale dumitale; îți mai datorez însă încă două sute cincizeci de mii de livre dobânda, admitând că vei refuza dobânda progresivă care ar alcătui o sumă mult mai însemnată. Voi da dispoziții intendentului meu să facă socoteala și-ți voi da garanții asupra plății, rugându-te să binevoiești a-mi acorda un răgaz.

— Monseniore — răspunse Cagliostro — am împrumutat cinci sute de mii de livre domnului de Rohan. Domnul de Rohan îmi datorează cinci sute de mii de livre, nimic mai mult. Dacă aș fi vrut să primesc dobânda, aș fi stipulat în chitanță. Ca mandatar sau moștenitor al lui Joseph Balsamo, cum vă place să mă numiți, căci Joseph Balsamo este mort, nu pot primi decât sumele trecute în polița; mi le plătiți, le primesc și vă mulțumesc, rugându-vă să acceptați respectuoasele mele plecări. Iau deci bonurile, monseniore și cum am nevoie urgentă de întreaga sumă chiar astăzi, voi trimite să ridice aurul și argintul, pe care vă rog să mi le țineți la dispoziție.

După aceste cuvinte la care cardinalul nu putu răspunde nimic, Cagliostro puse teancul de bonuri în buzunar, îl salută respectuos pe prinț, în mâinile căruia lăsă chitanța și ieși.

— Nenorocirea se abate numai asupra mea — suspină domnul de Rohan, după plecarea lui Cagliostro — deoarece regina poate plăti și cel puțin ei un nepoftit ca Joseph Balsamo nu va veni să-i ceară înapoi o datorie uitată de cinci sute de mii de livre.

Capitolul LX Socoteli în familie

Era cu o seară înainte de data primului termen de plată fixat de regină. Domnul de Calonne încă nu-și ținuse promisiunea. Conturile sale nu fuseseră semnate de către rege. Ministrul avusese multe de tăcut. Cam uitase nițel de regină. La rândul său, aceasta nu crezu de demnitatea ei să împrăspăteze memoria controlorului general al finanțelor. Având promisiunea lui, aștepta. Cu toate astea începu să se neliniștească și să se intereseze cum ar găsi mijlocul de a vorbi domnului de Calonne fără a o compromite pe regină, când tocmai primi un bilet de la ministru.

"Afacerea — scria el — cu care maiestatea voastră mi-a făcut cinstea să mă însărcinez, va fi semnată astăzi în consiliu și fondurile vor fi în posesia reginei mâine dimineață."

Pe buzele Mariei-Antoaneta înflori din nou zâmbetul. Nu se mai gândi la nimic, nici măcar la acel apăsător mâine. Fu văzută chiar cum caută, în plimbările sale, aleile cele mai tainice, ca pentru a-și feri gândurile de orice contact material și monden. Se mai plimba încă împreună cu doamna de Lamballe și cu contele d'Artois, care veniseră s-o întovărășească, când regele intra în consiliu după ce luase dejunul.

Regele era posomorit. Știrile din Rusia erau proaste. Un vas pierise în golful Leului. Câteva provincii refuzaseră să plătească impozitul. Un frumos glob pământesc colorat și lustruit de către însăși regele crăpase la căldură în așa fel, încât Europa se tăiase tocmai la întâlnirea a 30 de grade latitudine cu 55 de grade longitudine. Maiestatea să se arată bosumflat față de toată lumea, chiar și față de domnul de Calonne. Degeaba îi oferii acesta mapă înmiresmată, cu o față surâzătoare. Regele începu, tăcut și morocănos, să mâzgălească pe o bucată de hârtie linioare, care însemnau Furtună, așa cum omuleții și caii însemnau Timp frumos.

Regele avea mania să deseneze în timpul consiliului. Lui Ludovic al XVI-lea nu-i plăcea să privească oamenii drept în față, era un timid; o pană în mână îi dădea siguranță și ținută. În timp ce-și făcea astfel de lucru, vorbitorul putea să-și dezvolte teoria; regele, ridicând ochii pe furiș, cerceta atât cât trebuie omul spre a-i putea judeca mai bine ideea. Când vorbea chiar el și vorbea foarte bine, desenul făcea că discursul să fie lipsit de prețiozitate și-l scutea să gesticuleze; putea să se întrerupă sau să se înfierbânte pe îndelete, semnele de pe hârtie înlocuiau la nevoie înfloriturile de stil.

Deci regele luă pana, după obiceiul său și miniștrii începură să citească diversele proiecte sau note diplomatice. El nu scoase nici un cuvânt, lăsând să treacă corespondența străină, ca și cum n-ar fi înțeles nimic din toate astea. Se ajunsese la amănuntele cheltuielilor lunare; regele ridică fruntea. Domnul de Calonne tocmai începuse să citească un memoriu relativ la împrumutul proiectat pentru anul următor. Regele începu să hașureze cu furie.

— Împrumutăm mereu — spuse el — fără să știm cum vom restitui; și totuși aceasta este o problemă serioasă, domnule de Calonne.

— Sire, un împrumut este ca și când ai seca un izvor: apa dispare aici pentru ca să tâșnească în altă parte. Ba chiar mai mult, este alimentată de izvoare subterane. Și mai întâi, în loc să zicem: cum vom plăti? Ar trebui să zicem: cum și cu ce girăm împrumutul? Deoarece problema despre care vorbea maiestatea voastră nu este: cu ce vom plăti? Ci: vom găsi cine să ne crediteze?

Regele hașură până la negru ca smoala; dar nu mai adăugă un cuvânt: chipul său vorbea de la sine. Cum domnul de Calonne își expusese planul, având aprobarea colegilor săi, regele, deși oftând, îl semnă.

— Acum că avem bani — spuse domnul de Calonne, râzând — să cheltuim.

Regele îl fulgeră cu privirea pe ministru, se strâmba și mâzgăli desenul, transformându-l într-o pata de cerneală uriașă. Domnul de Calonne îi arătă o listă de pensii, gratificații, încurajări, donații și solde. Lucrarea era scurtă, dar amănunțită. Regele dădu repede paginile ca să ajungă la total.

- Un milion o sută de mii de livre pentru nimica toată?! Cum se face?
Și puse pana alături.
- Citiți, sire, citiți și binevoiți să observați că din toată suma numai un singur punct ne ia cinci sute de mii de livre.
- Care punct, domnule controlor general?
- Avansul către maiestatea sa regina, sire.
- Către regină?! strigă Ludovic al XVI-lea. Cinci sute de mii de livre reginei?! Ei, domnule, este imposibil!
- Iertare, sire, cifra este exactă.
- Cinci sute de mii de livre reginei! repetă regele. Trebuie să fie o greșeală. Acum o săptămână... ba nu, acum două săptămâni i-am plătit maiestății sale pentru tot trimestrul.
- Sire, dacă regina a avut nevoie de bani și știm pe ce cheltuiește maiestatea sa, nu este deloc extraordinar...
- Nu, nu! zise regele, care simți nevoia să vorbească despre cât este de econoamă și să-i asigure niscaiva aplauze reginei pentru când se va duce la Operă. Regina nu vrea această sumă, domnule de Calonne. Regina m-a asigurat că o corabie face mai mult decât niște bijuterii. Deci dacă regina are nevoie de bani, meritul sau va fi și mai mare dacă va aștepta; și vă garantez eu că va aștepta.
- Miniștrii aplaudară zgomotos elanul patriotic al regelui, pe care divinul Horațiu nu-l putea numi *Uxorius* în clipa aceea; singur domnul de Calonne, care cunoștea încurcătura în care se afla regina, insistă să i se dea alocația.
- Într-adevăr, — spuse regele — dumneata ești mai interesat în ce ne privește decât suntem noi înșine. Calmează-te, domnule de Calonne.
- Regina, sire, mă va acuza că n-am slujit-o cu destul zel.
- Am să-ți pledez eu cauză în fața ei.
- Sire, regina nu cere niciodată fără să aibă absolută nevoie.
- Nevoile reginei nu sunt, sper, atât de imperioase și ea va încuviința prima să mai aștepte.
- Sire...
- Să trecem peste acest punct — rosti hotărât regele. Și luă până cu care mângălea.
- Tăiați suma, sire? întrebă domnul de Calonne, consternat.
- O tai — răspunse țăntoș Ludovic al XVI-lea. Și mi se pare că aud de-aici vocea generoasă a reginei mulțumindu-mi că am înțeleș-o atât de bine.
- Domnul de Calonne își mușcă buzele. Ludovic, mulțumit de acest eroic sacrificiu personal, semna tot restul, cu o încredere oarbă. Și desenă o frumoasă zebură înconjurată de zerouri, repetând:
- Am câștigat astăzi cinci sute de mii de livre: o minunată zi pentru un rege, Calonne! Dumneata vei duce reginei această veste bună; vei vedea, vei vedea!
- Ah, Dumnezeule, sire! murmură ministrul. Aș fi mândrit să vă răpesc bucuria acestei mărturisiri. Fiecăruia după meritele sale.
- Fie — replică regele. Să ridicăm ședința. Când muncești bine, nu trebuie să muncești mult. Ah, iată că vine și regina. Să mergem în întâmpinarea ei, Calonne!
- Sire, cer iertare maiestății voastre, dar mai am de lucru. Și dispăru cu cea mai mare iuțeală pe coridor.
- Regele merse vitejește și cu voioșie înaintea Mariei-Antoaneta, care fredona în vestibul, sprijinindu-se de brațul contelui d'Artois.
- Doamnă — spuse el — ați făcut o plimbare plăcută?
- Minunată, sire; dar dumneavoastră ați lucrat bine?
- Judecați singură: am câștigat pentru dumneavoastră cinci sute de mii de livre. "Calonne și-a ținut cuvântul" — se gândi regina.
- Închipuiți-vă — adăugă Ludovic al XVI-lea — ca domnul de Calonne voia să mă facă să cred că cereți un credit de o jumătate de milion.
- Oh! exclamă Maria-Antoaneta, zâmbind.

— Și eu... eu am tăiat această sumă. Iată cinci sute de mii de livre câștigate dintr-un condei.

— Cum... tăiat? Îngăima regina, pălind.

— Foarte simplu; asta vă va prinde foarte bine. Bună seara, doamnă, bună seara!

— Sire! Sire!

— Mi-e o foame îngrozitoare. Vă las. Nu-i așa că mi-am câștigat cina?

— Sire, vă rog să ascultați!...

Ludovic al XVI-lea ȝopăi însă încântat de glumă lui și dispăru, lăsând-o pe regină înmărmurită, mută și consternată.

— Frate dragă, trimiteți pe cineva să-l caute pe domnul de Calonne — spuse ea, în sfârșit, contelui d'Artois. Trebuie să fie vorba de o farsă de prost gust.

În momentul acesta, reginei i se aduse următorul bilet din partea ministrului:

"Maiestatea voastră a aflat desigur că regele a refuzat cererea. Este de neînțeles, doamnă și am plecat de la consiliu bolnav și zdrobit de durere."

— Citiți — zise ea, întinzând biletul contelui d'Artois.

— Și mai sunt oameni care spun că delapidării finanțele, scumpă soră! strigă prințul. Ce procedeu...

— De soț... — murmură regina. Adio, frate!

— Primiți condoleanțele mele, scumpă soră! Măine voiam să cer și eu, acum sunt avertizat.

— Aduceți-mi-o pe doamna de La Motte — spuse regina doamnei de Misery, după ce chibzui îndelung — cât mai repede, de oriunde ar fi!

Capitolul LXI Maria-Antoaneta regină, Jeanne de La Motte femeie

Curierul trimis la Paris, la doamna de La Motte, o găsi pe contesă, sau mai curând nu o găsi la cardinalul de Rohan. Jeanne se dusesese în vizită la excelența sa; luase masa de prânz, iar acum cina și discutau despre nefasta restituire a banilor, când curierul întrebă dacă nu cumva contesa se află la domnul de Rohan. Portarul palatului Rohan, ca un om abil ce era, răspunse că eminența sa ieșise și că doamna de La Motte nu se află acolo, dar că nimic nu era mai ușor decât să-i comunice mesajul reginei, întrucât contesa va veni probabil seara.

— Să vină la Versailles, cât mai repede cu putință — spuse curierul și plecă lăsând pretutindeni același cuvânt de ordine la toate presupusele domiciliu ale nomadei contese. De-abia plecă însă mesagerul și portarul își îndeplini comisionul fără să se ducă prea departe, trimițându-și soția să o prevină pe doamna de La Motte la domnul de Rohan, unde cei doi asociați filozofau pe îndelete asupra instabilității marilor sume de bani. Vestea aceasta o convinse pe contesă că trebuie să plece cât mai degrabă. Ceru cardinalului doi cai buni, iar acesta o instalează el însuși într-o berlină fără blazon și, în timp ce el făcea diverse presupuneri în legătură cu mesajul, contesa merse așa de repede, încât într-o oră ajunsese în fața palatului regal. O aștepta cineva care o introduse fără întârziere la Maria-Antoaneta. Regina se retrăsese în camera ei. Serviciul de seară luase sfârșit: în apartament

nu se mai afla nici una dintre cameristele sale, afară de doamna de Misery, care citea în micul iatac.

Maria-Antoaneta broda sau se făcea că brodează trăgând cu urechea la zgomotele de afară, când Jeanne năvăli în cameră.

— Ah, iată-te! strigă regina. Cu atât mai bine. Am o noutate... contesă.

— Bună, doamnă?

— Judecă singură. Regele a refuzat să aprobe cele cinci sute de mii de livre.

— Domnului de Calonne?

— Tuturor. Regele nu mai vrea să-mi dea bani. Numai mie mi se poate întâmpla așa ceva.

— Dumnezeule! murmură contesa.

— Este de necrezut, nu-i așa, contesă? A refuzat, a tăiat creditul după ce ordinul de plată era gata. În fine, să nu mai vorbim despre ceva ce nu mai poate fi schimbat. Te vei întoarce imediat la Paris.

— Da, doamnă.

— Și-i vei spune cardinalului, fiindcă s-a arătat atât de devotat în dorința sa de a-mi face o plăcere, că accept cele cinci sute de mii de livre până la trimestrul următor. Sunt egoistă, contesă, dar trebuie... știu, e un abuz.

— Ah, doamnă — murmură Jeanne — suntem pierdute, domnul cardinal nu mai are banii!

Regina sări în sus, ca și când ar fi fost jignită sau insultată.

— Nu mai are... banii... — îngăimă ea.

— Doamnă, o datorie de care domnul de Rohan a uitat, a trebuit restituită. Era o datorie de onoare și a plătit.

— Cinci sute de mii de livre?

— Da, doamnă.

— Dar...

— Erau ultimii săi bani... Este cu desăvârșire lipsit de resurse!

Regina se opri, buimăcită de această nenorocire.

— Sunt oare trează? zise ea. Mie mi se întâmplă toate aceste încurcături? Cum de știi, contesa, ca domnul de Rohan nu mai are bani?

— Tocmai îmi povestea dezastrul acum o oră și jumătate, doamnă. Acest dezastru nu se poate îndrepta în nici un fel, cu atât mai mult cu cât cele cinci sute de mii de livre erau ceea ce se cheamă ultima lui lăascaie.

Regina își sprijini fruntea în mâini.

— Trebuie să luăm o hotărâre — spuse ea.

"Ce va face regina?" gândi Jeanne.

— Vezi, contesă, primesc o lecție îngrozitoare drept pedeapsă că m-am ascuns de rege ca să făptuiesc ceva lipsit de importanța, ceva dictat de o cochetărie meschină, de o ambiție nedemnă. N-aveam nici o nevoie de colier, recunoaște.

— Este adevărat, doamnă, dar o regină nu sta să asculte numai de nevoi și gusturi.

— Înainte de orice, vreau să ascult de liniștea mea și de fericirea pentru familia mea. Nimic nu a fost mai pilduitor decât această primă înfrângere pentru a-mi arăta la câte necazuri m-aș fi expus, cât de periculos era drumul pe care-l alesesem: renunț. Să trăim cinstit, sincer, simplu.

— Doamnă!

— Și pentru început, să ne sacrificăm vanitatea pe altarul datoriei, cum ar spune domnul Dorat, poetul nostru. Apoi murmură suspinând: Ah și totuși colierul era minunat!

— Mai este, doamnă și pe urma colierul înseamnă și o mare investiție.

— Din acest moment, nu mai este pentru mine decât o grămadă de pietre. Cu pietrele faci, după ce te-ai jucat cu ele, ceea ce fac copiii: le arunca, le uită.

— Ce vrea să spună regina?

— Regina vrea să spună, scumpă contesă, că vei lua înapoi sipetul adus de... de domnul de Rohan... și îl vei duce bijutierilor Boehmer și Bossange.

— Să-l dau înapoi?

— Exact.

— Dar bine, doamnă, maiestatea voastră a dat două sute cincizeci de mii de livre acout.

— Câștig însă două sute cincizeci de mii de livre, contesă; în felul acesta nu-l voi mai supăra pe rege.

— Doamnă, doamnă! strigă contesa. Să pierdeți în felul acesta un sfert de milion?! Deoarece este foarte posibil ca bijutierii să facă dificultăți în ce privește restituirea unor bani pe care, poate, i-au cheltuit.

— Accept și nu am nici o pretenție asupra acoutului, cu condiția să rupem târgul. De când am luat această hotărâre, mă simt mult mai ușurată, contesă. O dată cu colierul au apărut și grijile, supărările, temerile, bănuielile. Niciodată aceste diamante nu vor avea destule flăcări ca să usuce toate lacrimile care amenință să se reverse că norii negri ai furtunii. Contesă, du sipetul imediat! În felul acesta, bijutierii fac o afacere strălucită. Două sute cincizeci de mii de livre bacșiș este un beneficiu frumos; este exact cât ar fi câștigat de la mine, dar, în plus, au colierul. Cred că nu se vor plânge și nimeni nu va ști nimic. Cardinalul a făcut totul numai ca să-mi facă plăcere. Spune-i că plăcerea mea este de a nu avea colierul și dacă este un om inteligent, mă va înțelege; dacă este un preot bun, mă va aproba și mă va încuraja să fac acest sacrificiu.

Spunând acestea, regina întinse sipetul închis Jeannei. Aceasta îl îndepărta încet.

— Doamnă — spuse ea — de ce să nu încercăm să obținem o amânare?

— Să cerem... a, nu!

— Am spus să obținem, doamna.

— Să ceri înseamnă să te umilești, contesa, să obții înseamnă că ai și fost umilit. Aș concepe poate să te umilești pentru o ființă iubită, pentru a salva o făptură vie, fie și un câine, dar pentru a putea păstra niște pietre care ard ca jarul fără a străluci mai tare și fiind la fel de trecătoare, ah, contesa, iată un sfat pe care niciodată nu mă voi decide să-l urmez. Niciodată! Du sipetul, draga mea, du-l!

— Gândiți-vă însă, doamnă, la toată zarva pe care o vor face bijutierii, cel puțin din politețe și pentru a vă compătimi. Refuzul dumneavoastră va fi tot atât de compromițător ca și acceptarea. Toată lumea va ști că ați putut dispune de diamante.

— Nimeni nu va ști nimic. Nu le mai datorez nimic acestor bijutieri; de altfel, nici nu-i voi mai primi; cel puțin să tacă, dacă tot le-am dat două sute cincizeci de mii de livre; și dușmanii mei, în loc să spună că-mi cumpăr diamante valorând un milion și jumătate de livre, vor spune numai că-mi arunc banii pe tejghelele negustorilor. Este, oricum, mai puțin neplăcut, ia-l cu dumneata, contesă, ia-l cu dumneata și mulțumește-i din tot sufletul domnului de Rohan pentru amabilitatea și bunăvoința sa. Și, cu un gest poruncitor, îi dădu sipetul Jeannei, care îl luă cu mare emoție. Nu ai nici un moment de pierdut — continuă regina — cu cât bijutierii vor fi mai puțin neliniștiți, cu atât vom fi mai sigure, că vor păstra taina; pleacă repede și nimeni să nu vadă sipetul. Du-te întâi la dumneata acasă, căci mă tem că o vizită la Boehmer, la această oră, să nu trezească bănuielile poliției, care cu siguranță se interesează de tot ce se întâmplă în jurul meu; apoi, după ce, ducându-te acasă, spionii îți vor pierde urma, pornește-o degrabă la giuvaergii și adu-mi o chitanță din partea lor.

— Da, doamnă, așa voi face dacă doriți.

Ascunse sipetul sub pelerină, având grijă să nu se vadă mărimea cutiei și se urcă în trăsură, cu, toată râvna pe care i-o ceruse augusta să complice. Mai întâi, ascultătoare, ea se întoarce acasă și expedie domnului de Rohan trăsura, astfel încât vizitiul să nu poată ghici nimic. Apoi se schimbă, îmbrăca un costum mai puțin elegant și mai potrivit cu această cursă nocturnă.

Camerista să o îmbrăcă repede, observând că stăpână ei este gânditoare și distrată în timpul acestei operații căreia, de obicei, îi dădea toată atenția, ca o doamnă de la curte.

Jeanne se lăsă îmbrăcată fără a se preocupa de toaleta sa, toate gândurile fiindu-i concentrate în jurul unei idei ciudate care tocmai îi venise în minte. Se întrebă dacă nu cumva cardinalul săvârșește o greșală gravă lăsând-o pe regină să restituie podoaba și dacă această greșală nu se va răsfrânge în mod defavorabil asupra viitorului la care domnul de Rohan visa și pe care se lăuda că-l va atinge luând parte la micile secrete ale reginei. Să îndeplinească ordinul Mariei-Antoaneta, fără să-l consulte pe domnul de Rohan, nu însemna oare să trădeze îndatoririle elementare de asociată? Chiar fiind lipsit de orice mijloace, cardinalul n-ar prefera să se vândă pe el însuși decât s-o lase pe regină să renunțe la un obiect la care râvnise? "Nu pot face altfel, trebuie să-l consult pe cardinal. Un milion patru sute de mii de livre! adăugă ea în gând.

El nu va avea niciodată un milion patru sute de mii de livre!" Apoi, întorcându-se spre cameristă, îi spuse:

— Poți pleca, Rose.

Camerista ascultă poruncă și doamna de La Motte își continuă în gând monologul: "Ce sumă! O avere! Ce viață strălucitoare, cita fericire, ce renume pot aduce banii reprezentați de acest mic șarpe sclipitor care stă în cutia lui!" Deschise sîpetul și privirea îi fu arsă de suvoiul de flăcări. Scoase colierul din culcușul său de satin, îl încolăci după degete, îl strânse în palmele sale mici, spunând: "Un milion patru sute de mii de livre sunt aici... colierul merită un milion patru sute de mii de livre bani gheață și chiar și astăzi giuvaergii ar da pe el tot atât. Ciudățenia sorții îi îngăduia micuței Jeanne de Valois, cerșetoare și necunoscută, să atingă cu mâna, mâna unei regine, cea mai mare din lume și să țină în pumn, numai o oră, e drept, un milion patru sute de mii de livre, o sumă care nu umblă niciodată singură prin lume și care este, de obicei, escortată de gărzi înarmate sau de garanții care, în Franța, nu pot fi mai mici decât un cardinal și o regină. Toate astea în palmele mele!... Cât de greu și totuși ce ușor este! Pentru a transporta în aur, metal prețios, echivalentul conținutului acestei cutii, aș avea nevoie de doi cai; ca să-i transport în bonuri de casă... dar bonurile sunt oare plătite întotdeauna?... nu trebuie să semnezi, să controlezi? Și-apoi, bonurile sunt de hârtie: focul, aerul, apa o distrug. Un bon de casă nu are valoare în toată țara; își trădează originea, dezvăluie numele autorului său, numele purtătorului său. Un bon de casă, după un timp oarecare, își pierde o parte din valoare sau chiar toată valoarea. Diamantele, dimpotrivă, sunt materie dură care rezistă veșnic și pe care orice om o cunoaște, o apreciază, o admiră și o cumpără la Londra, la Berlin, la Madrid și chiar în Brazilia. Oricine știe ce este un diamant, mai ales diamante de mărimea și strălucirea acestora! Cât sunt de frumoase, de extra-ordinare! Ce îmbinare reușită și ce splendide sunt fiecare în parte! Fiece piatră face aproape mai mult, păstrând proporțiile, decât toate laolaltă!

Dar cum de-am ajuns să mă gândesc la așa ceva? spuse ea deodată. Trebuie să mă hotărâsc repede, fie să-l caut pe cardinal, fie să dau colierul înapoi lui Boehmer, așa cum m-a însărcinat regina."

Se ridică, ținând în căușul palmelor diamantele care ardeau și scânteiau.

"Se vor duce deci înapoi la bijutier, care le va examina și le va lustrui cu periile sale. Ele, care ar fi putut să strălucească la pieptul Mariei-Antoaneta... La început, Boehmer va protesta, apoi se va consola gândindu-se că păstrează și acontul și marfa. Ah, am uitat! Oare cum trebuie să redactez chitanța giuvaergiului? Este foarte important; da, trebuie făcută cu toată diplomația. Trebuie ca nici Boehmer, nici regina, nici cardinalul, nici eu să nu fim implicați. Niciodată nu voi putea redacta un astfel de act. Am nevoie de un sfat. Cardinalul... A, nu! Dacă prințul de Rohan m-ar iubi mai mult sau dacă ar fi mai bogat și mi-ar dărui diamantele..."

Se așază pe canapea, cu diamantele încolăcite în jurul mâinii, cu capul înfierbântat, plin de gânduri nedeslușite care uneori o îngrozeau și pe care le alunga cu o energie înfrigurată. Deodată privirea îi deveni mai calmă, mai fixă, oprindu-se asupra unei imagini

mai clare; nu-și dădea seama că, clipă de clipă, ea devenea tot mai îndrăzneată, o îndrăzneală de neclintit; că, asemenea înotătorilor care au intrat cu piciorul în mărul de pe fundul fluviilor, fiecă mișcare pe care o făcea ca să se desprindă o cufunda și mai mult în adânc. Se scurse astfel o oră în această contemplare mută și profundă a unui scop misterios. După aceea se ridică încet, palida ca o preoteasă asupra căreia pogorâse harul și își sună camerista.

Era ora două noaptea.

— Caută-mi o trăsura mare sau mică — zise ea.

Camerista îi găsi o trăsura mare, staționând în strada Temple. Doamna de La Motte urcă singura, fără cameristă. Zece minute mai târziu trăsura se oprea la poarta pamfletarului Reteau de Villette.

Capitolul LXII Chitanța lui Boehmer și actul de recunoaștere al reginei

Rezultatul acestei vizite nocturne făcută pamfletarului Reteau de Villette se văzu numai a doua zi și iată în ce fel.

La ora șapte dimineața, doamna de La Motte îi trimise reginei o scrisoare care conținea chitanța giuvaergiilor.

Această piesă importantă suna astfel:

"Subsemnații recunoaștem că ni s-a înapoiat colierul de diamante pe care îl vândusem inițial reginei cu suma de un milion șase sute de mii de livre, diamantele nefiindu-i pe plac maiestății sale, care ne-a despăgubit de osteneala și cheltuielile avute, lăsându-ne suma de două sute cincizeci de mii de livre, pe care am primit-o.

Semnat: Boehmer și Bossange."

Liniștită în privința afacerii care o frământase atâta vreme, regina închise chitanța într-un scrin și nici nu se mai gândi la ea. Dar printr-o stranie contradicție cu acest bilet, bijutierii Boehmer și Bossange primiră, două zile mai târziu, vizita cardinalului de Rohan, care era neliniștit asupra plății primei rate stabilite între vânzători și regina. Domnul de Rohan îl găsi pe Boehmer acasă la el, pe Quai de l'Ecole. Dacă scadența primului termen ar fi trecut, plata fiind în întârziere sau nefiind onorată deloc, chiar de dimineață ar fi trebuit să se dea alarma în tabăra bijutierilor. Dar, contrar tuturor așteptărilor, în casa Boehmer totul respira calmul și domnul de Rohan fu fericit să observe că vameții îl introduc cu surâsul pe buze, iar câinele îl întâmpină dând din coadă. Boehmer își primi ilustrul client, plin de mulțumire.

— Ei bine — deschise vorba primul — astăzi era termenul de plată. Deci regina a plătit?

— Nu, monseniore — răspunse Boehmer. Maiestatea să nu a putut da banii. Știți că domnul de Calonne a fost refuzat de rege. Toată lumea vorbește.

— Da, toată lumea vorbește, Boehmer și chiar acest refuz mă aduce aici.

— Da — continuă bijutierul — maiestatea sa este extraordinară și are toată bunăvoința. Neputând plăti, a garantat datoria și noi nu cerem mai mult.

- Ah, cu atât mai bine! exclamă cardinalul. A garantat datoria, zici? A, foarte bine, dar... cum?...
- În felul cel mai simplu și mai delicat — replică bijutierul — într-un fel cu totul regal.
- Prin intermediul acelei spirituale contese, poate?
- Nu, monseniore, nu. Doamna de La Motte nici măcar n-a apărut, iată ceva ce ne^a măgulit în mod deosebit pe domnul Bossange și pe mine!
- N-a apărut?! Contesa n-a apărut?... Totuși, te rog să crezi, domnule Boehmer, că este amestecata și ea. Orice idee bună trebuie să vină de la contesă. Nu vreau, desigur, să răpesc nici un merit maiestății sale.
- Monseniorul va judeca singur cât de amabilă și delicată a fost maiestatea sa cu noi. Circulau zvonuri despre refuzul regelui de a aproba cele cinci sute de mii de livre; am scris doamnei de La Motte.
- Când asta?
- Ieri, monseniore.
- Și ce-a răspuns?
- Eminența voastră nu știe nimic? Întrebă Boehmer, cu o imperceptibilă nuanță de respectuoasă familiaritate.
- Nu, sunt trei zile de când n-am avut cinstea de a o vedea pe doamna contesă — răspunse prințul.
- Ei bine, monseniore, doamna de La Motte a răspuns cu un singur cuvânt: *Așteptați!*
- În scris?
- Nu, monseniore, prin viu grai. Scrisoarea noastră o ruga pe doamna de La Motte să vă ceară o audiență și s-o prevină pe regină că se apropie termenul de plată.
- Cuvântul Așteptați era foarte potrivit — spuse cardinalul.
- Deci am așteptat, monseniore și aseară am primit de la regină, printr-un curier secret, o scrisoare.
- O scrisoare? Adresată dumatăle, Boehmer?
- Sau mai curând un act de recunoaștere a datoriei în toată regula, monseniore.
- Să vedem! ceru cardinalul.
- Ah, vi l-aș arăta dacă n-am fi jurat, asociatul meu și cu mine, să nu-l arătăm nimănui.
- De ce?
- Pentru că aceasta a fost condiția pe care ne-a impus-o însăși regina, monseniore; vedeți și dumneavoastră, maiestatea să ne recomandă să păstrăm secretul.
- Ei, asta schimbă lucrurile și sunteți niște oameni fericiți, domnilor bijutieri, dacă aveți scrisori de la regină.
- Pentru un milion trei sute cincizeci de mii de livre, monseniore — replică ironic giuvaergiul — putem avea...
- Nici cu zece, nici chiar cu o sută de milioane nu poți avea unele lucruri, domnule — rosti cu severitate prelatul. În sfârșit, aveți deci o garanție sigură?
- Cât se poate de sigură, monseniore.
- Regina își recunoaște datoria?
- Clar și cu forme în regulă.
- Și se angajează să plătească...
- Peste trei luni, cinci sute de mii de livre; restul în decursul semestrului.
- Și... dobânzile?
- Oh, monseniore, un cuvânt al maiestății sale le garantează: *Să facem*, adăugă cu generozitate maiestatea sa, *să facem afacerea între noi; excelența voastră înțelege perfect recomandarea: nu veți avea de ce să vă plângeți*. Și semnează! Vedeți dar, monseniore, că din acest moment, atât pentru mine cât și pentru asociatul meu, este o chestiune de onoare.
- Sunt deci chit față de dumneata, domnule Boehmer — spuse cardinalul, încântat. Pe curând, o altă afacere!

— Oricând va binevoi excelența voastră să ne onoreze cu încrederea sa.

— Observați însă că aici a fost mâna scumpei noastre contese...

— Suntem profund recunoscători doamnei de La Motte, monseniore și domnul Bossange și cu mine am căzut de acord să-i recunoaștem meritele în clipa când colierul va fi achitat în întregime și vom primi banii în numerar.

— Sst, sst! făcu cardinalul. Nu m-ai înțeles.

Și se urcă în trăsură, însoțit de ploconelile respectuoase ale întregii case.

Și acum putem să scoatem masca. Pentru nimeni statuia n-a rămas nedezevelită. Ceea ce-a făcut Jeanne de La Motte împotriva binefăcătoarei sale, a înțeles toată lumea văzând-o că se servește de pana pamfletarului Reteau de Villette. Bijutierii sunt liniștiți, regina nu e roasă de scrupule, cardinalul nu bănuiește nimic. Se câștiga trei luni pentru înfăptuirea furtului și crimei; în aceste trei luni, fructele otrăvitoare se vor coace îndeajuns pentru ca mâna nelegiuită să le poată culege.

Jeanne se întoarce la domnul de Rohan, care o întreabă cum a procedat regina pentru a potoli astfel pretențiile bijutierilor. Doamna de La Motte răspunde că regina făcuse giuvaergiilor o confidență, că le recomandase să păstreze secretul, că o regină, chiar când plătește, e nevoită să o facă în taină, cu atât mai mult trebuie să se ascundă atunci când cere credit. Cardinalul conveni că are dreptate și întreabă în același timp dacă suverana își amintea de bunele sale intenții. Jeanne îi prezintă în asemenea termeni recunoștința reginei, încât domnul de Rohan fu mult mai entuziasmat ca bărbat galant decât ca supus; îi fu stimulat mai mult orgoliul decât devotamentul.

După ce duse la bun sfârșit convorbirea, Jeanne se hotărî să se întoarcă liniștită acasă, să intre în contact cu un negustor de pietre scumpe, să vândă diamante în valoare de o sută de mii de scuzi și să plece în Anglia sau aiurea, unde ar putea să trăiască pe picior mare cu această sumă timp de cinci sau șase ani, după care, fără să se mai teamă de ceva, ar începe să vândă în mod avantajos restul diamantelor, bucată cu bucată. Dar nu merge totul cum vrei. După primele diamante pe care le arată la doi experți, uimirea acestor arguși și rezerva lor băgară spaima în posesoare. Unul oferi o sumă neînsemnată, altul se extazie când se uita la pietre, spunând că n-a văzut în viața lui altele mai frumoase decât poate în colierul făcut de Boehmer.

Jeanne se opri. Încă un pas și s-ar fi trădat. Înțelese că imprudența, într-un asemenea caz, însemna ruina, ca ruina însemna stâlpul infamiei și închisoare pe viață. Băgând diamantele în cea mai ascunsă dintre tainițe, hotărî să-și făurească arme de apărare atât de solide, arme de atac atât de ascuțite, încât, în caz de război, toți cei ce vor dori să lupte cu ea să fie învinși dinainte. Să fie mereu înghesuita între dorințele cardinalului, care va căuta neîncetat să știe și lipsa de discreție a reginei, care se va lăuda mereu ca a refuzat, era o primejdie de moarte. Un singur cuvânt schimbat între regină și cardinal și totul ar fi ieșit la iveală. Jeanne se liniștea gândindu-se că, îndrăgostit de regină, cardinalul era, ca toți îndrăgostiții, legat la ochi și, în consecință, va cădea în toate capcanele pe care i le va întinde viclenia purtând masca amorului. Dar capcana va trebui pusă de o mână abilă și prezentată astfel, încât ambii interesați să cadă în ea. Trebuia ca regină, în cazul când ar fi descoperit furtul, să nu îndrăznească să se plângă, iar cardinalul, descoperind înșelătoria, să se simtă fără apărare, pierdut.

Era o lovitură de maestru pregătită unor adversari care aveau de la început aplauzele galeriei asigurate.

Jeanne nu dădu înapoi. Era dintre acele firi cutezătoare care împing răul până la limita extremă. Un singur gând o preocupa din acest moment: acela de a împiedica o întrevedere între cardinal și regina. Atâta timp cât ea, Jeanne, se va afla între ei, nimic nu era pierdut; dacă în spatele ei vor schimba, fie și un singur cuvânt, acel cuvânt îi va năruj Jeannei toate șansele de viitor, șanse clădite pe un trecut fără pată.

"Nu se vor mai vedea — hotărî doamna de La Motte. Niciodată! Și totuși — își obiectă singură — cardinalul va dori s-o revadă pe regina, va încerca. Să nu așteptăm să încerce —

gândi vicleană. Să-i inoculăm ideea, să vrea s-o vadă, să i-o ceară insistent, să se compromită cerând. Da, dar dacă se compromite numai el?"

Gândul acesta îi pricinui o dureroasă nedumerire; Dacă se compromitea numai cardinalul, regina se putea dezvinovăți; ea, regina, știe să vorbească răspicat; știe atât de bine să smulgă masca de pe fețele ipocrite!

Ce este de făcut? Că regina să nu poată acuza, trebuie să nu poată deschide gura; ca să închidă gura, trebuie să existe conștiința unei vinovații.

Numai acela nu îndrăznește să-l acuze de hoție, în fața tribunalului, pe valetul său, care, la rându-i, a fost împins de acest valet să făptuiască el însuși o crimă la fel de dezonorantă ca și hoția. Domnul de Rohan să fie compromis în legătură cu regina și este aproape sigur că în viitor și regina va fi compromisă de către domnul de Rohan. Numai hazardul să nu-i apropie pe cei doi interesați să descopere secretul. La început, Jeanne se înspăimântă în fața stâncii uriașe pe care singură și-o suspenda deasupra capului. Să trăiești zi de zi, gâfâind îngrozita, sub amenințarea unei astfel de căderi. Da, dar cum să scapi de spaimă? Fugind, exilându-te, transportând într-o țară străină diamantele din colierul reginei.

Să fugă! Lucru destul de ușor. O trăsură bună se procură în zece ore; atât cât durează un somn bun al Mariei-Antoaneta; atât cât îi trebuie cardinalului să cineze cu prietenii și până când se trezește dimineața. Doar să vrea și șoseaua se desfășoară în fața Jeannei; doar să vrea și caldarâmul se așterne nesfârșit sub picioarele înaripate ale cailor. Jeanne va fi liberă, sănătoasă și teafără în zece ore.

Dar ce scandal! Ce rușine! Dispărută, deși liberă; în siguranță, dar proscrisă. Jeanne nu mai este o femeie din lumea bună, este o hoată condamnată în lipsă, pe care justiția nu o poate atinge, dar o arată cu degetul, care nu-i stigmatizată cu fierul roșu al călăului, fiindcă este prea departe, însă opinia publică o prinde în gheare și o face fărâme. Nu, nu va fugi. Jeanne hotărî să aibă cutezanța de a rămâne. Hotărî aceasta mai ales când întrevăzu posibilitatea de a crea, între cardinal și regină, o solidaritate născută din spaimă pentru ziua când unul sau celălalt ar vrea să bage de seamă că s-a săvârșit un furt în imediata lor apropiere.

Jeanne se întrebă ce profituri va realiza în doi ani de pe urma favorurilor reginei și a dragostei cardinalului; evaluase câștigul acestor două reușite la cinci sau șase sute de mii de livre, după care dezgustul, dizgrația și uitarea vor pune capăt favorurilor, importanței și influenței sale.

"Câștig, față de planul meu, între șapte și opt sute de mii de livre" — își spuse contesa.

Vom vedea cum acest suflet întunecat își va croi întortocheatul drum care trebuia să sfârșească prin a o acoperi de rușine pe ea, prin a-i aduce la disperare pe alții.

"Trebuie să rămân la Paris, să supraveghez cu atenție jocul celor doi actori; să nu-i las să joace decât rolul care convine cel mai bine intereselor mele; să aleg momentul cel mai propice ca să fug; fie când voi fi trimisă cu vreun comision de regină, fie când voi simți că mă pândește dizgrația."

Să-l împiedice pe cardinal să aibă orice legătura cu Maria-Antoaneta. Iată prima dificultate, deoarece domnul de Rohan este îndrăgostit, este prinț, are dreptul să intre la maiestatea sa de mai multe ori pe an și pentru că regina, o cochetă dornică de complimente, de altfel, recunoscătoare cardinalului, nu se va feri dacă va fi căutată. Mijlocul de a despărți cele două ilustre personaje îl vor furniza evenimentele. N-aveai decât să contribui la desfășurarea lor.

Nimic nu va fi mai potrivit, mai abil, decât să-i ațâțe reginei orgoliul. Fără doar și poate că unele avansuri mai îndrăznețe din partea cardinalului vor jigni o femeie susceptibilă. Firilor asemănătoare cu a reginei le plac omagiile, dar se tem de atacuri și le resping.

Da, metoda nu putea da greș. Sfătuindu-l pe domnul de Rohan să facă declarații nestăvilite, acest lucru îi va produce Mariei-Antoaneta dezgust și antipatie care vor îndepărta pentru totdeauna nu pe prinț de prințesa, ci pe bărbat de femeie. În felul acesta,

Jeanne va avea împotriva cardinalului arma cu care îi va paraliza toate mișcările în marea zi a bătăliei.

Fie. Dar iată din nou aceeași problemă; în cazul când cardinalul devine antipatic reginei, este scos din lupta doar cardinalul; virtutea reginei continuă să strălucească, cu alte cuvinte poziția acestei prințese este întărită și ea dobândește acea libertate a cuvântului care face mai ușoară orice acuzație și da greutate autorității. Este nevoie deci de o dovadă atât împotriva domnului de Rohan, cât și a reginei; este nevoie de o sabie cu două tășuri care rănește și în dreapta și în stânga, care rănește ieșind din teacă, care rănește sfărâmând însăși teaca. Este nevoie deci de o acuzație care s-o facă pe regină să se îngălbenească, iar pe cardinal să-l facă să roșească, o acuzație care, când va fi rostită, să o spele de orice altă bănuială pe Jeanne, confidenta celor doi principali vinovați. Este nevoie deci de o uneltire, la adăpostul căreia Jeanne să se poată retrage la timpul și locul potrivit, spunând: "Nu mă acuzați dacă nu vreți să vă acuz și eu, nu mă distrugeți dacă vreți să nu vă distrug și eu. Lăsați-mi banii și vă las onoarea".

"Merită să caut soluția și o voi căuta — își zise perfida contesă. Voi începe chiar de azi."

Și într-adevăr, doamna de La Motte se lăsă pe perne, se trase mai spre fereastră, încălzindu-se la soarele blând și, în prezența lui Dumnezeu și a făcliei sale, începu să caute.

Capitolul LXIII Prizoniera

În timp ce contesa se frământă astfel, în timp ce ea visa, în strada Saint-Claude, chiar în fața casei locuită de Jeanne se petrecea o scenă cu totul diferită. Domnul de Cagliostro, vă amintiți, o adăpostise în vechiul palat al lui Balsamo pe fugara Oliva, urmărită de poliția domnului de Crosne. Îngrijorată, domnișoara Oliva acceptase cu bucurie prilejul de a scăpa în același timp de poliție și de Beausire; trăia deci retrasă, ascunsă și înspăimântată, în această locuință misterioasă. Cagliostro o copleșise cu atențiile lui; îi era plăcut tinerei femei să fie ocrotită de către acest mare senior, care nu cerea nimic, dar care părea că așteaptă foarte mult. Numai că, ce aștepta oare? Iată ce se întrebă în van biata singuratică.

Pentru domnișoara Oliva, domnul de Cagliostro, care îl îmblânzise pe Beausire și îi trăsese pe sfoară pe agenții poliției, era un fel de Dumnezeu salvator. Era șt un adevărat îndrăgostit, deoarece o respecta. Amorul-propriu al Olivei nu-i îngăduia să creadă despre Cagliostro că ar avea alte planuri în privința ei decât să o facă metresa lui. Este virtutea femeilor tară virtute să creadă că sunt iubite și respectate. Trebuie să ai o inimă prea veștejită, prea stearpă și moartă ca să nu te mai aștepți la dragoste și la respectul care urmează dragostei.

Oliva începu deci să-și construiască minunate castele în Spania din fundul palatului său de pe strada Saint-Claude, castele himerice în care bietul Beausire, trebuie s-o mărturisim, își găsea rareori locul. Astfel, dimineața, înconjurata de toate podoabele cu care Cagliostro îi mobilase cabinetul de toaletă, ea juca rolul doamnei din lumea mare și nu trăia decât pentru acea oră a zilei când Cagliostro venea, de două ori pe săptămână, să se informeze dacă viața i se pare mai ușoară. Atunci, în frumosul său salon, în mijlocul unui lux real, al unui lux rafinat, micuța creatură, năucită, își spunea că totul în viața sa dinainte fusese deziluzie, greșeală, că, în pofida afirmației moraliștilor: "Virtutea aduce fericirea", dimpotrivă, fericirea aduce întotdeauna virtutea.

Din păcate, în împlinirea acestei fericiri lipsea un element indispensabil pentru ca fericirea să dureze. Oliva era fericită, dar se plictisea. Cărți, tablouri, instrumente muzicale nu o amuzau îndeajuns. Cărțile nu erau destul de ușoare, iar cele care îi plăcuseră le citise prea repede. Tablourile sunt mereu aceleași o dată ce le-ai privit — așa judecă Oliva, nu noi — iar instrumentele muzicale nu scot decât strigăte, niciodată o melodie, în mâna neștiutoare care le atinge.

Trebuie s-o spunem deschis: Oliva nu întârzie să, se plictisească crunt de fericirea sa și adesea regreta până la lacrimi acele minunate dimineți petrecute la fereastra din stradă Dauphine când, cu privirea sa ca un magnet, îi făcea pe trecători să-și înalțe toți capetele. Și ce dulci plimbări în cartierul Saint-Germain, când sandala cocheta, ridicând pe tocul de două șchioape piciorul cambrat și voluptos, făcea că fiecă pas al frumoasei femei să fie o victorie și smulgea admiratorilor un mic strigăt fie de spaimă, când ea aluneca, fie dorință, când i se zărea, nu numai piciorușul, ci și glezna.

Iată care erau gândurile întemnițatei Nicole. Este adevărat că agenții domnului coman-dant al poliției erau oameni de temut, este adevărat că azilul în care femeile se sting într-o sordidă captivitate nu se compara cu prizonieratul trecător și plin de farmec din stradă Saint-Claude. Dar de ce mai ești femeie și de ce mai ai dreptul de a fi capricioasă dacă nu ca să te revolți împotriva binelui și să-l schimbi în rău, cel puțin în vis? Și-apoi, cel ce se plictisește vede totul în negru. Nicole îl regreta pe Beausire, după ce regretase libertatea pierdută.

Ne aflăm într-o zi neagră și enervantă, în care Oliva, lipsită de orice tovărășie și distracție de mai bine de două săptămâni, intra în cea mai nesuferită faza a plictiselii. Săturându-se de toate, neîndrăznind nici să se arate la fereastră, nici să iasă, începu să-și piardă pofta de mâncare, dar nu și pofta de a visa care, dimpotrivă, sporea pe măsură ce cealaltă scădea. În acest moment de zbucium moral primi, cu totul pe neașteptate, vizita lui Cagliostro.

El intră, după obiceiul său, pe porțița din dos a palatului și veni prin grădinița de curând amenajată să bată la obloanele apartamentului ocupat de Oliva. Patru lovituri date la intervale stabilite era semnalul convenit dinainte pentru ca tânăra femeie să tragă zăvorul, pe care ea ceruse să i-l pună ca să se simtă în siguranța față de orice vizitator înarmat cu chei. Olivei nici nu-i trecea prin cap ce inutile erau măsurile menite să-i apere virtutea, pe care de multe ori o găsea apăsătoare.

La semnalul dat de Cagliostro, deschise cu o iuțeală care dovedea cât de mare nevoie avea de cineva. Vioaie ca o mică pariziană, se repezi în calea nobilului temnicer ca să-l îmbră-țișeze și, cu o voce iritată, spartă, sacadată, strigă:

— Aflați că mă plictisesc, domnule!

Cagliostro o privi clătinând ușor capul.

— Te plictisești... — spuse el, închizând ușa. Păcat, scumpa mea copilă, iată o pacoste cumplită!

— Nu-mi place aici. Mă sting.

— Adevărat?!

— Da, am gânduri negre.

— Lasă, lasă! zise contele, mângâind-o cum ar fi mângâiat un prepelicar. Dacă nu te simți bine aici, nu fi prea rău supărata pe mine. Păstrează-ți mânia pentru domnul comandant al poliției, el este dușmanul dumitale.

Mă exasperați cu calmul dumneavoastră, domnule — se rățoi Oliva. Îmi place mai mult o ceartă zdravănă decât asemenea dulcegării; totdeauna găsiți mijlocul de a mă liniști și asta mă face să turbez de furie.

— Mărturisește că ești nedreaptă, domnișoară — ripostă Cagliostro, așezându-se departe de ea, cu acea afectare a respectului sau a indiferenței care avea un efect atât de mare asupra Olivei.

— Păi dumneavoastră va da mâna să vorbiți — zise ea. Plecați, veniți, respirați; viața dumneavoastră se compune dintr-o serie de plăceri la libera alegere, pe când eu vegetez

în spațiul în care m-ați închis; nu respir, ci tremur. Vă previn, domnule, că sprijinul dumneavoastră este de prisos dacă nu m-ajuta să nu mor.

— Să mori?! Dumneata?! rosti contele, zâmbind. Haida-de!

— Vă atrag atenția că va purtați foarte rău cu mine, uitați că iubesc profund, cu pasiune pe cineva.

— Pe domnul Beausire?

— Da, pe Beausire. Vă spun sus și tare că-l iubesc. De altfel, nu v-am ascuns-o niciodată. Doar nu v-ați închipuit că-l voi uita pe scumpul meu Beausire?

— Atât de puțin mi-am închipuit acest lucru, încât m-am făcut luntre și punte ca să am știri din partea lui pe câte să ți le-aduc.

— Ah!

— Domnul de Beausire — continuă Cagliostro — este un băiat fermecător.

— Firește! Îl aprobă Oliva, care nu vedea unde bate contele.

— Tânăr și drăguț...

— Nu-i așa?

— Plin de imaginație...

— Înflăcărat... Puțin cam prea brutal pentru mine, dar... cum știe să iubească, știe și să pedepsească.

— Vorbe de aur. Ai tot atâta suflet cită minte și tot atâta minte cita frumusețe; și eu care știu asta, eu care ocrotesc tot ce este iubire pe lume — mânia mea — m-am gândit să te apropii de domnul de Beausire.

— Nu aveți această părere acum o lună — zise Oliva, cu un zâmbet silit.

— Dragă copilă, e firesc ca orice bărbat galant, care vede o ființa drăgălașă, să încerce să-i placă, mai ales dacă este liber cum sunt eu. Cu toate astea trebuie să recunoști că, dacă ți-am făcut un pic de curte, n-a fost de lungă durată, nu?

— E adevărat — replică Oliva, cu același ton. Cel mult un sfert de oră.

— Era firesc să mă retrag, văzând cât de mult îl iubești pe domnul de Beausire.

— Ei, nu vă mai bateți joc de mine!

— Nu, pe onoarea mea, mi-ai rezistat strașnic.

— Ah, nu-i așa? strigă Oliva, încântată că fusese prinsă în flagrant delict de rezistență. Da, recunoașteți că am rezistat.

— Era efectul firesc al dragostei pe care o porți în suflet — rosti flegmatic Cagliostro.

— Dar nici n-ați perseverat în dragostea dumneavoastră — ripostă Oliva.

— Domnișoară, nu sunt nici destul de bătrân, nici destul de urât, nici destul de prost, nici destul de sărac pentru ca să îndur să fiu refuzat sau înfrânt; l-ai preferat întotdeauna pe domnul de Beausire mie, am simțit asta și m-am resemnat.

— O, nicidecum, nicidecum! Îl asigură cochetă. Această faimoasă asociație pe care mi-ați propus-o, știți foarte bine, dreptul de a-mi oferi brațul, de a mă vizita, de a-mi face curte pe față, nu lăsa oare loc nici unei speranțe?

Și zicând aceste cuvinte, infama își aținti ochii arzători, care leneviseră prea îndelung, asupra vizitatorului ce părea gata să cadă în cursă.

— Mărturisesc că nimic nu-ți poate scăpa — răspunse Cagliostro.

Și se prefăcu că-și pleacă ochii pentru a nu fi mistuit de flăcările ce țâșneau din privirile Olivei.

— Să revenim la Beausire — spuse ea, jignită de indiferența contelui. Ce face? Unde este scumpul meu prieten?

Atunci Cagliostro continuă, privind-o cu o urmă de timiditate:

— Spuneam că aș vrea să te-ajut să-l întâlnești.

— Nu, nu despre asta vorbeai — murmură ea, disprețuitoare — însă, deoarece mi-o spuneți, o iau ca și când ar fi așa. Continuați. De ce nu l-ați adus cu dumneavoastră? Ar fi fost un gest caritabil. El e liber.

— Pentru că — răspunde Cagliostro, fără să ia în seamă ironia — domnul de Beausire, care ca și dumneata e înzestrat cu prea multă imaginație, are și el o mică încurcătura cu poliția.

— Și el? țipă Oliva, pălind; de data asta deslușise un sâmbure de adevăr.

— Ce-a făcut? bâigui tânăra femeie.

— O încântătoare șmecherie, o scamatorie absolut ingenioasă, o festă, cum o numesc eu, dar nu și indivizii ursuzi ai domnului de Crosne... Știi doar că domnul de Crosne nu înțelege de glumă; ei bine, dumnealor numesc asta un furt.

— Un furt?! exclamă Oliva, speriată. Dumnezeule!...

— Un furt bunicel însă: asta dovedește că bietul Beausire are un gust foarte ales.

— Domnule... domnule... și l-au arestat?

— Nu, dar îl caută.

— Jurați-mi că nu este arestat, că nu-l amenința nici o primejdie!

— Pot să jur că încă nu este arestat; în privința punctului doi însă, nu pot să-mi dau cuvântul. Știi și dumneata, copilă dragă, ca atunci când ești căutat, urmărit, când ești ținta unor cercetări, cu chipul, statură și toate celelalte binecunoscute semnalmente ale sale, dacă domnul de Beausire se va arăta, copoii îl vor mirosi numaidecât. Gândește-te ce lovitură măiastră ar fi pentru domnul de Crosne să te prindă pe dumneata datorită domnului de Beausire și pe domnul de Beausire datorită dumitale.

— Ah, da, da, trebuie negreșit să se ascundă! Bietul băiat! Am să m-ascund și eu. Lăsați-mă să fug din Franța, domnule. Faceți-mi acest serviciu; pentru că aici, vedeți dumneavoastră, închisa, mă înăbuș și nu mai rezist, așa că într-o bună zi am să fac vreo imprudență.

— Ce numești dumneata imprudență, scumpa domnișoară?

— Să ies... să iau puțin aer.

— Dar bine, draga prietenă, nu trebuie să exagerezi; ești palidă și vei sfârși prin a-ți pierde înfloritoarea-ți sănătate. Domnul de Beausire nu te va mai iubi. Nu! la oricât aer vrei, distrează-te privind trecătorii...

— Așa!... țipă Oliva. Văd că v-am dezamăgit și că vreți să mă lăsați în plata Domnului. Vă încurc, poate?

— Pe mine? Ești nebună! De ce să mă încurci? Întrebă el, pe un ton de gheață.

— Pentru ca... un bărbat care are chef de o femeie, un bărbat atât de important ca dumneavoastră, un senior atât de frumos cum sunteți, are dreptul să se înfurie și chiar să se simtă dezgustat dacă o ființă fără minte ca mine îl respinge. Ah, nu mă părăsiți, nu mă duceți la pierzanie, nu mă priviți cu ura, domnule!

Și tânăra, tot atât de îngrozită pe cât fusese de cochetă, își încolăci brațul în jurul gâtului lui Cagliostro.

— Biata micuță! spuse acesta, depunând un sărut cast pe fruntea Olivei. Ce frică îi este! Nu trebuie să ai o părere atât de proastă despre mine, fata mea! Te pândește o primejdie, am vrut să-ți vin în ajutor; plănuisem unele lucruri în legătura cu dumneata; m-am răzgândit, asta e tot. Nu te urăsc câtuși de puțin, după cum nici dumneata nu-mi datorezi câtuși de puțin recunoștință. Eu am lucrat în folosul meu, dumneata în folosul dumitale; suntem chit.

— Oh, domnule, ce bun sunteți, cât de generos!

Și Oliva încolăci cu amândouă brațele, în loc de unul singur, umerii lui Cagliostro. Acesta însă spuse, privind-o cu liniștea sa obișnuită:

— Vezi bine, Oliva, acum, dacă mi-ai oferi iubirea dumitale...

— Ei, ei?... făcu ea, roșie ca focul.

— Dacă mi-ai oferi fermecătoarea dumitale făptura, aș refuza, într-atât îmi place să inspir doar sentimente adevărate, pure și lipsite de orice interes. M-ai crezut interesat, ai căzut în puterea mea, te socoteai obligată; de aceea aș bănuî că ești mai mult recunoscătoare decât tandră, mai mult înspăimântată decât îndrăgostită: să rămânem așa cum suntem. Îți îndeplinesc astfel dorința, îți înlătur toate complicațiile.

Oliva lăsă să-i cadă frumoasele sale brațe și se îndepărta rușinată, umilită, înșelată de generozitatea lui Cagliostro, pe care nu contase.

— În felul acesta — continuă contele — scumpa mea Oliva, rămânem înțeleși: mă vei păstra ca prieten, vei avea o totală încredere în mine, te vei putea folosi de casă, averea și creditul meu, și...

— Și îmi voi spune — îl întrerupse Oliva — că sunt pe lume oameni mult superiori celor pe care i-am cunoscut.

Și rosti aceste cuvinte, cu un farmec și o demnitate ce să pară o urmă în acea inimă de bronz al cărui trup se numise altădată Balsamo.

"Orice femeie este bună, cu condiția să-i atingi acea coardă care îi mișca inima" — își zise el în sinea lui. Apoi, apropiindu-se de Nicole:

— Începând de astă-seară vei locui la ultimul etaj al palatului. Este un apartament compus din trei camere, așezate ca un observator deasupra bulevardului și a străzii Saint-Claude. Ferestrele dau spre Menilmontant și spre Belleville. Unele persoane vor putea să te vadă. Sunt vecini liniștiți, să nu-ți fie teamă. Oameni cumsecade, fără relații, incapabili să bănuiască cine ești. Poți să te lași văzută de ei, dar fără să exagerezi, bineînțeles, mai ales să nu te arăți trecătorilor, căci strada Saint-Claude este uneori cercetată de agenții domnului de Crosne; cel puțin acolo vei avea soare.

Oliva bătu veselă din palme.

— Vrei să te conduc acolo? spuse Cagliostro.

— Astă-seară?

— Astă-seară, desigur. Te deranjează?

Oliva îl privi lung pe Cagliostro. O vagă speranță reveni în inimă sau, mai precis, în capul ei ușuratic și perversit.

— Să mergem! hotărî ea.

Contele luă un felinar din anticameră, deschise el însăși mai multe uși și, urcând o scară, ajunsese, urmat de Oliva, la etajul al treilea, în apartamentul despre care îi vorbise. Ea găsi casa complet mobilată, împodobită cu flori, gata de locuit.

— S-ar zice că eram așteptată aici — se bucură fata.

— Nu dumneata, ci eu — spuse contele — căci mie îmi place vederea din acest pavilion și uneori dorm aici.

În privirea Olivei se aprinseră scânteii sălbatice ca în ochii pisicilor. Buzele i se mișcară, gata să rostească un cuvânt, dar Cagliostro o opri spunând:

— N-o să-ți lipsească nimic, camerista va fi aici într-un sfert de oră. Bună seara, domnișoară!

Și dispăru, după ce făcu o plecăciune adâncă, însoțită de un surâs grațios. Biata prizonieră căzu, consternată, zdrobită, pe patul făcut pentru noapte, care aștepta în elegantul alcov.

— Nu mai pricep absolut nimic din tot ce mi se întâmplă — murmură ea, urmărindu-l cu privirea pe acel om cu adevărat de neînțeles pentru ea.

Capitolul LXIV Observatorul

După plecarea cameristei trimisă de Cagliostro, Oliva se băgă în pat. Dormi puțin, căci gânduri de tot felul îi încolțiseră în minte după convorbirea cu contele și o făceau să viseze trează și să se zbuciume când ațipea; nu poți fi fericit multă vreme când ești prea bogat sau prea liniștit, după ce ai fost prea sărac sau prea neastâmpărat.

Oliva îl plângea pe Beausire, îl admira pe conte, pe care nu-l înțelegea, nu-l mai credea timid, nu mai bănuia că este insensibil, li era foarte teamă să nu ție tulburată de vreun spiriduș în timpul somnului și cele mai mici trosnete ale parchetului o făceau să tresară.

O dată cu zorile, zburară și spaimele care, de altfel, aveau farmecul lor. Spre ziuă, ea își îngădui să adoarmă, savurând voluptatea de a simți intrând în camera sa plină cu flori razele împurpurate ale soarelui ce se înalță pe cer, apoi de a vedea pasarelele zburând pe pervazul ferestrei și atingându-și aripile, cu un foșnet mătăsos, de frunzele trandafirilor și ale florilor de iasomie de Spania. Așa că se trezi târziu, foarte târziu, după ce două sau trei ore de somn ușor îi mângâiaseră pleoapele, după ce dormise când legănată de zgomotele străzii, când toropită de o odihnă molatică. Se simți destul de în putere ca să vrea să se miște, prea în putere ca să mai lenevească.

Scotoci prin toate colțurile noului apartament în care acel spiriduș de neînțeles nu găsisese, prostuțul de el, nici o trapă pe unde să intre și să se strecoare lângă pat, bătând din aripi, cu toate ca pe vremea aceea spiridușii, mulțumită contelui de Gabalis, nu pierduseră încă nimic din inocenta lor reputație.

Locuința Olivei era bogat împodobită în simplitatea ei neașteptată. Acest interior de femeie fusese la început un interior de bărbat. Puteai găsi aici tot ce face deliciul vieții, mai ales multă lumină și mult aer, care ar schimba temnițele în grădini dacă vreodată aerul și lumina ar pătrunde într-o închisoare.

Să vorbim despre bucuria copilăroasă, cu alte cuvinte desăvârșită, cu care Oliva alergă pe terasă, se întinse pe dale în mijlocul florilor și verdeții, întocmai ca o șopârlă ieșită din cuib, am face-o, desigur, dacă n-ar fi greu de zăgăvit exclamațiile ce însoțeau descoperirea fiecărui lucru nou.

Mai întâi, culcată, cum am spus, pe dale, ca să nu poată fi văzuții de afară, ea privi printre drugii balconului coroanele arborilor, bulevardele, casele cartierului Popincourt, coșurile, un ocean încețoșat ale cărui valuri inegale se-nvolburau la dreapta.

Scăldată în soare, cu urechea ațintită la zgomotul trăsurilor ce treceau destul de rar, e drept, dar oricum treceau pe bulevard, ea zăbovi acolo, fericită, timp de două ceasuri. Își bău ciocolata adusă de cameristă și citi o gazetă înainte de a se gândi să se uite pe stradă. Era o plăcere periculoasă. Copiii domnului de Crosne, acești dulăi omenești care vânează adulmecând aerul, ar fi putut s-o vadă. Ce cumplită trezire, după un somn atât de dulce!

Dar poziția aceasta orizontală nu putea să dureze, oricât de plăcută ar fi fost. Nicole se sprijini într-un cot. Atunci văzu nucii de la Menilmontant, uriașii arbori ai cimitirului, puzde-ria de case pestrițe ce se înșirau pe coasta dealului de la Charonne până la colinele Chaumont, boschetele de verdeață sau șanțurile argiloase ale falezelor acoperite cu arbuști și scaieți. Ici și colo de-a lungul drumurilor — panglici subțiri șerpuiind pe versantele acestor dealuri și printre vii — pe cărările albite, se zăreau minuscule ființe vii: țărani călare pe catări, copii plivind, aplecați deasupra gliei, podgorence dezgropând via. Toată această viață rustică o fermecă pe Nicole, care suspinase neîncetat după frumoasa moșie de Taverney, de când o părăsise pentru Parisul atât de mult râvnit.

Dar, în cele din urmă, ea sfârși prin a se sătura de priveliștea de țară și cum stătea tolănită fără teamă printre flori, cum știa să se uite fără a fi văzută, își coborî privirea de pe creasta muntelui în vale, din zonă îndepărtată la casa din față.

Pretutindeni, mai bine zis în spațiul pe care-l ocupau trei case, Oliva nu zări decât ferestre închise și nu prea îmbietoare. Aici, trei etaje locuite de bătrâni rentieri, unii care-și țineau coliviile agățate afară, alții care-și hrăneau pisicile înăuntru; colo, etajul patru, unde locuia unul din Auvergne, singurul care putea fi zărit, ceilalți locuitori părând a fi plecați undeva la țară. În sfârșit, puțin mai la stânga, în cea de-a treia casă, perdele de mătase galbenă, flori și, ca o dovadă de bunăstare, lângă fereastră, un fotoliu moale care parcă își aștepta pe visătorul sau visătoarea-i stăpâna. Oliva avu impresia că zărește în camera de unde soarele izgonise întunericul un fel de umbră umblând de colo-colo, cu mișcări regulate.

Își mărgini doar la atâta curiozitatea, apoi se ascunse și mai bine decât o făcuse până atunci și, chemându-și camerista, începu să discute cu ea pentru a amesteca plăcerile singurătății cu cele ale tovărășiei unei ființe gânditoare, dar mai ales vorbitoare. Însă, contrar tuturor tradițiilor, camerista era foarte rezervată. Binevoi să-i vorbească stăpânei sale despre Belleville, Charonne și Père-Lachaise, rosti numele bisericilor Saint-Ambroise și Saint-Laurent, arăta curba pe care o făcea bulevardul și panta spre malul drept, al Senei, dar când veni vorba despre vecini, camerista ta cu mâlc: nu știa mai mult decât stăpâna ei. Despre apartamentul cufundat în semiîntuneric, cu perdele de mătase galbenă, nu i se sufla un cuvânt Olivei. Nimic despre umbra care se mișca, nimic despre fotoliu. Dacă mai înainte Oliva nu avusese plăcerea s-o cunoască pe vecina ei, acum își făgădui să facă ea însăși cunoștință cu dânsa. O trimise în casa pe mult prea discretă servanță și se dedică, fără nici un martor, cercetărilor sale.

Prilejul nu întârzie să se arate. Vecinii începură să-și descuie ușile, să-și facă siesta de după-masă, să se îmbrace pentru plimbarea în Place Royale sau de Chemin Vert. Oliva îi numără. Erau șase, destul de potriviți în nepotrivirea lor, cum se cuvine unor oameni care au hotărât să se stabilească în strada Saint-Claude. Oliva petrecu o parte din zi privindu-le gesturile, studiindu-le obiceiurile. Îi trecu pe toți în revistă, cu excepția acelei umbre agitate care, fără să-și arate chipul, se cuibărise în fotoliul de lângă fereastra și se cufundase într-o adâncă visare. Era o femeie. Își lăsase părul în seama coaforului, iar acesta, în răstimp de o oră și jumătate, îi construisese în vârful chipului și pe tâmpile unui din acele edificii babiloniene în alcătuirea căruia intrau minerale și vegetale, în care ar fi intrat și animale, dacă Leonard, coaforul Mariei-Antoaneta, s-ar fi amestecat și el, sau dacă vreo femeie din vremea aceea ar fi consimțit să poarte pe cap o arcă a lui Noe cu toți pasagerii săi.

După aceea, femeia, pieptănată, pudrată, învăluită în albeața podoabelor și a dantelelor, se așeză din nou în fotoliu, cu gâtul sprijinit pe câteva pernițe destul de tari pentru ca această parte a trupului să țină în echilibru tot restul corpului și să îngăduie monumentalei pieptănături să rămână intactă indiferent de cutremurele care ar fi zdruncinat temelia.

Femeia nemișcată semăna cu un zeu indian stând pe tronul său, cu privirea fixă, pe care i-o dădea fixitatea gândirii. După nevoile trupului său capriciile spiritului, paznici și slujitori neobosiți, ei singuri trăiau pe chipul idolului.

Oliva băgă de seamă cât de drăgălașă era doamna proaspăt coafată. Cât de delicat și grațios era piciorul pe care îl sprijinea de marginea ferestrei, legănându-l ușor, într-un mic papuc de satin roz. Admiră rotunjimea brațului și a pieptului care se ghicea sub corset și rochia de casă. Dar ceea ce-o izbi mai mult decât orice fu atitudinea ei vădind o concentrare a gândurilor spre un țel nevăzut și îndepărtat, un gând atât de poruncitor, încât îi osândise întregul trup la nemișcare și îi acaparase cu desăvârșire voința.

Femeia, pe care noi am recunoscut-o, dar pe care Oliva nu avea cum s-o recunoască, nu bănuia că poate fi văzută. Niciodată nu se deschisese vreo fereastră în fața ferestrelor sale. Palatul domnului de Cagliostro nu-și dezvăluise nimănui tainele, în ciuda florilor pe care le găsisese Nicole și a pasarelelor pe care le văzuse zburând și în afară de zugravii care îl restauraseră, nici un om nu se arătase pe la geamuri.

Pentru a explica acest fenomen contrazis de Cagliostro, care afirmase că a locuit acolo, în apartament va fi de ajuns un cuvânt. Seara, în ajun, contele dăduse dispoziții să se amenajeze locuința pentru. Oliva, ca și când ar fi făcut-o pentru el însuși. Se mințise deci singur, într-atât de bine îi fuseseră îndeplinite poruncile.

Doamna cu pieptănătura ei minunată rămase deci cufundată în gândurile sale. Oliva își închipui ca frumoasa făptura visătoare își trece în revista iubirile.

Simpatia ce se naște datorită frumuseții, solitudinii, vârstei, plictiselii, iată câte motive pot lega una de alta două inimi care poate că se caută, după voia combinațiilor tainice, irezistibile și inexplicabile ale hazardului.

Din clipa când o văzu pe singuratica gânditoare. Oliva nu-și mai lua ochii de la ea. Era un fel de puritate morală în această atracție a unei femei către o altă femeie. Asemenea gingașii sunt mai des întâlnite decât s-ar crede la aceste nefericite fapte care-și duc viața numai prin frumusețea trupului. Biete exilate din paradisul spiritului, Olivei i se păru că găsește o soră în frumoasa solitară. Construi un roman asemănător cu al ei, închipuindu-și, biata copilă naivă, că nu poți fi frumoasă, elegantă și să locuiești, pierdută, în strada Saint-Claude, fără a avea o gravă neliniște în adâncul inimii.

După ce făuri din bronz și diamant o poveste romantică, Oliva, ca toate firile deosebite, se lasă furată de propria-i feerie; ea zbură în întâmpinarea vecinei sale, căreia, plină de nerăbdare, ar fi vrut să vadă cum îi cresc aripi ca ale ei. Doamna cu monumentul în creștetul capului nu făcu însă nici o mișcare, părând că a ațipit pe locul său. Trecură două ore fără să se clintească. Oliva era disperată. N-ar fi făcut, pentru Adonis sau pentru Beausire nici măcar un sfert din avansurile pe care le făcu pentru necunoscută.

Obosită de luptă și trecând de la tandrețe la ură, deschise și închise de zece ori fereastra; de zece ori înspăimânta pasarelele din frunziș și făcu gesturi telegrafice atât de compromițătoare, încât cel mai prost dintre oamenii domnului de Crosne, dac-ar fi trecut pe bulevard sau pe la capătul străzii Saint-Claude, n-ar fi putut să nu le zărească și să nu se întrebe ce se întâmplă.

În sfârșit, Nicole ajunse să se convingă că doamna cu frumosul păr împletit văzuse toate gesturile sale, înțelese toate semnele, dar că le disprețuia; că era sau încrezută, sau idioată. Idioată? Cu niște ochi atât de pătrunzători și de inteligenți, cu un picior atât de fin și o mână atât de nervoasă! Cu neputință. Îngâmfată, da; îngâmfată cum putea fi pe vremea aceea o femeie din înalta aristocrație față de o burghezii. Deslușind în trăsăturile tinerei femei toate caracteristicile aristocratei, Oliva trase concluzia că necunoscută era orgolioasă și că nu te puteai împrieteni cu ea. Renunță.

Întorcându-i spatele, fermecător de bosumflată, ea se întinse din nou la soare, de data asta un soare în asfințit și se înapoie în mijlocul florilor tovarășe inimoase care, la fel de mobile, de elegante, de pudrat, de cochete ca cele mai nobile doamne, se lăsau atinse, mirosite și răspundeau cu parfumul, prospețimea și mângâierea lor fremătătoare unui sărut prietenesc sau unui sărut dragăstos.

Nicole nici nu bănuia că pretinsa orgolioasă era Jeanne de Valois contesă de La Motte, care încă din ajun caută o soluție; ca această soluție avea drept scop s-o împiedice pe Maria-Antoaneta și pe cardinalul de Rohan să se întâlnească; ca un interes și mai mare cerea ca prelatul, fără s-o mai vadă, de fapt, pe regină în intimitate, să creadă cu tărie ca o vede ca mai înainte și, mulțumindu-se cu această viziune, să înceteze, în consecință, de a mai cere s-o întâlnească în realitate.

Gânduri grave, deci scuze foarte legitime pentru faptul că o tânără femeie nu a întors nici măcar o dată capul timp de două ore infernale.

Dacă Nicole ar fi știut toate astea, nu s-ar fi refugiat de furie în mijlocul florilor. Și n-ar fi împins de pe balcon un ghiveci cu frâsinele, care căzu în strada pustie cu un zgomot asurzitor.

Înspăimântată, Oliva privi repede ce stricăciune făcuse, îngândurată doamnă se trezi auzind zgomotul, văzu ghiveciul pe caldarâm, ajunse de la efect la cauză, cu alte cuvinte își ridică privirea de la pavajul străzii la terasa palatului. În clipa aceea o văzu pe Oliva. Văzând-o, scoase un țipăt sălbatic, un țipăt plin de groază, un țipăt care se sfârși printr-o înfiorare a întregului trup, atât de rece și de nemișcat până atunci. Privirea Olivei și cea a doamnei se încrucișară, în sfârșit, cufundându-se întrebătoare una în cealaltă.

În primul moment, Jeanne strigă:

— Regina! Apoi, dintr-o dată, împreunându-și mâinile și încruntându-se, fără a îndrăzni să se miște de teama de a nu face să dispară ciudata apariție, murmură: Ah, căutam o soluție, iat-o!

În clipa aceea, Oliva auzi pași în spatele său și se întoarse iute. Contele se afla în camera ei; surprinsese schimbul de priviri. "S-au văzut!" își zise el.

Oliva părăsi brusc terasa.

Capitolul LXV Vecinele

Din clipa când cele două femei se văzură, Oliva, fascinată de drăgălășenia vecinei sale, nu se mai prefăcu nepăsătoare și, întorcându-se cu precauție în mijlocul florilor sale, răspun-se zâmbind zâmbetelor ce i se trimiteau. Vizitând-o, Cagliostro nu uitase să-i recomande cea mai mare prudență.

— Mai ales — zise el — nu trebuie să ai de-a face cu vecinii. Cuvântul căzuse ca o grindină nimicitoare peste capul Olivei, care începuse să-și facă o plăcere din semnele și salutarile pe care le schimba cu stăpâna casei de alături. Să nu aibă de-a face cu vecinii însemna să întoarcă spatele acestei femei încântătoare al cărei ochi erau atât de strălucitori și de calzi, ale cărei gesturi erau atât de seducătoare, însemna să renunțe să comunice prin semne ba despre una, ba despre alta, însemna să părăsească o prietenă. Căci imaginația Olivei ajunsese atât de departe, încât Jeanne devenise pentru ea un obiect ciudat și scump. Fățarnica îi răspunse protectorului sau că se va feri să nu-i dea ascultare și că nu va stabili nici o legătura cu vecinii. Dar nici nu plecă el bine, ca Oliva se și instala pe terasă, în așa fel încât să atragă cât mai mult atenția vecinei sale. Aceasta, putem fi siguri, nici nu vroia altceva, astfel ca la primele semne amicale, răspunse cu fluturări de mână și sărutări din vârful degetelor. Oliva făcu fața cât putu mai bine acestor avansuri prietenești; observă că necunoscută nu se mai dezlipea de fereastră și ca, mereu atentă. Să trimită ba un semn de rămas bun, când plecă, ba o salutare, când se întorcea, părea că-și concentrase toată afecțiunea ei asupra balconului Olivei.

Lucrurile ajungând în acest punct, trebuia să urmeze rapide tentative de apropiere.

Iată ce se întâmplă.

Peste două zile, venind s-o vadă pe Oliva, Cagliostro se plânse că o doamnă necunoscută sosise în vizita la palatul lor.

— Cum se poate?! Se miră Oliva, roșind.

— Da — răspunse contele — o doamnă frumoasă, tânără, elegantă a venit și a vorbit cu un valet, care i-a deschis datorită insistenței cu care a sunat. Ea l-a întrebat cine este tânără persoană care locuiește la etajul trei, în apartamentul tău, scumpa mea. Nu încapă îndoiala că femeia aceea se referea la tine. Voia să te vadă, deci te cunoaște și are unele intenții cu tine; a descoperit cine ești? Fii atentă, poliția are spioni femei, ca și bărbați și te previn că nu voi putea refuza să te predau dacă domnul de Crosne mi te cere.

Olivia, în loc să se sperie, recunoscă numaidecât portretul vecinei sale; îi făcu o plăcere nespusa politețea acesteia și, foarte hotărâtă să-i mulțumească prin orice mijloc care îi stătea la îndemână, îi ascunse totul contelui.

— Nu ți-e teamă? întrebă Cagliostro.

— Nimeni nu m-a văzut — replică Nicole.

— Așadar, nu pe tine vroia să te vadă?

— Nu cred.

— Cu toate astea, să ghicești ca acolo sus se afla o femeie... Ah, fii atentă, fii atenta!

— O, domnule conte — spuse Oliva — de ce m-aș teme? Dacă am fost văzută, ceea ce nu cred, nu voi mai fi, iar dacă m-ar mai vedea, ar fi de la distanță, deoarece în această casă nu poate pătrunde nimeni, nu-i așa?

— Nimeni, într-adevăr — răspunse contele — numai dacă nu sare peste zid, ceea ce nu-i tocmai ușor, sau nu deschide porțița din dos cu o cheie ca a mea, ceea ce ar fi la fel de greu, având în vedere că o port neîncetat la mine...

Și spunând acestea, îi arătă cheia cu care deschidea porțița din dos.

— Așadar — continuă el — cum n-am nici un interes să te dau pe mâna lor, nu voi împrumuta nimănui cheia; și cum tu n-ai nici un interes să cazi în ghearele domnului de Crosne, nu vei lăsa pe nimeni să sară peste zid. Așa că, scumpă copilă, te-am prevenit, aranjează-ți treburile cum vrei.

Oliva protestă în toate felurile și se grăbi să-l conducă pe conte, care, de altfel, nici nu insista prea mult să rămână. A doua zi, la șase dimineața, ea se și instalase pe terasă, trăgând în plămâni aerul curat ce venea dinspre colinele învecinate și fixând, plină de curiozitate, ferestrele închise ale curtenitoarei sale prietene. Aceasta, care de obicei se trezea de-abia pe la unsprezece, se și arătă imediat ce apărură Oliva. S-ar fi zis că și ea pândea de după perdele prilejul, de a se face remarcată. Cele două femei se salutară și Jeanne, aplecându-se peste fereastră, privi de jur împrejur să vadă dacă ar putea s-o audă cineva, Nu se zărea nimeni. Nu numai strada, dar și ferestrele celorlalte case erau pustii. Își duse mâinile pânle la gură și, cu acel accent vibrant și stăruitor care nu este un strigăt, dar care se aude mai departe decât un glas puternic, îi spuse Olivei:

— Am vrut să vin să te văd, doamnă.

— Sst! făcu Oliva, trăgându-se înapoi cu spaimă.

Și își puse un deget pe buze.

La rândul său, Jeanne sări în spatele draperiilor, crezând că s-a ivit vreun indiscret; reapărură însă aproape imediat, liniștită de zâmbetul Nicolei.

— Deci nu pot veni să te văd? reluă ea.

— Vai, nu! Îi răspunse printr-un gest fata.

— Stai puțin — i se adresă din nou Jeanne — dar poți să primești scrisori?

— Ah, nu! strigă îngrozită Oliva.

Jeanne se gândi câteva clipe. Ca să-i mulțumească pentru caldă ei prietenie, Oliva îi trimise un fermecător sărut, sărut pe care Jeanne îl înapoie de două ori; după care, închizând fereastră, deslușise asta în privirea-i scăpărătoare când necunoscută o părăsise. Într-adevăr, după două ceasuri, Jeanne se întoarse; soarele ardea cu toată puterea; pavajul străzii se înfierbântase ca nisipul Spaniei pe vreme de arșiță. Oliva o văzu pe vecina ei apărând la fereastră, cu o arbaletă. Râzând, Jeanne îi făcu semn Olivei să se dea la o parte. Fata ascultă, râzând și ea și se adăposti în spatele oblonului. Țintind cu grijă, Jeanne lansa un mic proiectil de plumb, care din nenorocire însă, în loc să treacă peste parapetul balconului, se lovi de unul din drugii de fier și căzu în stradă. Oliva scoase un strigăt de dezamăgire. Ridicând mână din umeri, Jeanne caută din ochi proiectilul, apoi dispărură câteva clipe. Oliva, aplecată, privea în jos de la balcon; trecu un gunoier, căutând în stânga și în dreapta; oare văzuse proiectilul din rigolă? Oliva nu-și dădu seama; se ascunse spre a nu fi văzută ea însăși. Cea de-a doua încercare a Jeannei fu mai fericită. Arbaleta arunca cu precizie peste balcon, chiar în odaia Nicolei, un al doilea glonț în jurul căruia era înfășurat un bilet în care scria:

"M-ai fermecat, prea frumoasă doamnă. Te găsesc încântătoare și îmi place nespus chiar numai să te privesc. Deci ești prizonieră? Știi că am încercat zadarnic să te vizitez? Mă va lăsa oare vreodată vrăjitorul, care te ține astfel numai pentru el. Să mă apropii de dumneata pentru a-ți spune ce multă simpatie am pentru o biată victimă a tiraniei bărbaților?"

După cum vezi, am multă imaginație, când este vorba să-mi servesc prietenii. Vrei să fii prietena mea? Se pare că dumneata nu poți ieși; dar fără îndoială, că poți să scrii și cum eu pot să ies când vreau, așteaptă să trec pe sub balconul dumitale și aruncă-mi răspunsul.

Dacă se întâmplă ca jocul de-a arbaleta să fie periculos și să fie descoperit, să adoptăm un mijloc de corespondență mai ușor. Lasă să atârne de la înălțimea balconului dumitale pe înserat, un ghem de ață; leagă de el biletul, după aceea eu îl voi lega pe al meu și-l vei putea trage fără a fi văzută.

Gândește-te că, dacă ochii dumitale nu mint, contez pe un pic din prietenia pe care dumneata mi-ai inspirat-o și că împreună putem să înfrângem lumea.

A dumitale prietenă.

P.S. Ai văzut pe cineva luând primul meu bilet?"

Jeanne nu se iscălise: ba chiar își schimbase cu desăvârșire sensul.
Oliva fremăta de bucurie primind biletul. Răspunse cu următoarele rânduri:

"Și dumneata îmi placi la fel de mult, cum ți-am plăcut și eu. Dumitale. Sunt. Într-adevăr, victima răutății oamenilor. Dar cel ce mă ține aici este cineva care mă ocrotește, nu un tiran. Vine să mă vadă pe ascuns o dată pe zi. Am să-ți explic totul mai târziu. Prefer biletul tras de un capăt de ața, arbaletei.

Din nenorocire nu pot ieși; sunt ținută sub zăvor: spre binele meu însă. Ah, câte lucruri aș putea să-ți spun dacă aș avea fericirea să stau de vorbă cu dumneata! Sunt atâtea amănunte pe care e greu să le scrii!

Primul dumitale bilet n-a fost luat de nimeni, poate cel mult de un gunoier care tocmai trecea pe-acolo; dar acești amărâți nu știu să citească și pentru ei plumbul e plumb.

Prietena dumitale Oliva Legay."

Oliva iscăli apăsător. Făcu către contesă gestul de a desfășura un fir, apoi, când se înseră, desfășură ghemul. Jeanne se afla sub balcon, prinse firul și luă biletul, mișcări pe care cea cu care corespundea le simți prin fir, apoi se întoarse acasă ca să citească.

După o jumătate de oră, lega de binecuvântatul șnur un bilet cu aceste cuvinte:

"Putem face tot ce vrem. Nu ești păzită de nimeni, de vreme ce te văd mereu singură. Ar trebui deci să ai toată libertatea de a primi vizite sau chiar de a ieși dumneata însuți. Cum se încuie casa? Cu cheia? La cine se află cheia? La cel ce vine să te vadă, nu-i așa? Oare a ascuns-o atât de bine. Încât nu poți s-o iei pe furiș sau să-i scoți tiparul? Nu-i vorba să faci ceva rău; ci doar să ai câteva ore de libertate, de plimbări plăcute la brațul unei prietene care te va consola de toate nefericirile și-ți va dăruia mai mult decât ai pierdut. E vorba chiar, dacă ai să vrei cu orice preț, de întreaga libertate. Vom dezbate amănunțit subiectul la prima întâlnire."

Oliva sorbi cu nesaț biletul. Simți cum îi ard obraji de febră libertății și inimă de voluptatea de a mușca din fructul oprit. Băgase de seamă că, după ce intra în casă. Conte, care îi aducea fie o carte, fie un giuvaer, își pune micul felinar ce ardea mocnit, pe o comodă, iar cheia pe felinar. Oliva pregăti din vreme o bucată de ceară pe care întipări forma cheii, la prima vizită a lui Cagliostro. Acesta nu întoarse capul nici măcar o singură dată și, în timp ce ea îndeplinea această operație, el privi pe balcon florile ce se deschiseseră de curând. Oliva putu deci să-și ducă la bun sfârșit planul, fără a se teme de nimic.

Contele plecă. Oliva coborî într-o cutie tiparul cheii, pe care Jeanne îi primi împreună cu un bilet. Și chiar a doua zi, pe la amiază, arbaleta, mijloc extraordinar de expeditiv, care era, fața de corespondență cu ajutorul firului, ceea ce este telegraful față de curierul călare, arbaleta lansă un bilet astfel conceput:

"Scumpa mea, astă-seară la unsprezece, după ce va pleca tiranul, vei coborî, vei trage zăvorul și te vei afla în brațele celei care se numește a dumitale afectuoasă prietenă."

Oliva tresări de bucurie mai tare decât o tăcuse vreodată la cele mai tandre bilete ale lui Gilbert, în primăvara primei iubiri și a primelor întâlniri.

Coboři la unsprezece, fără să fi observat nici un fel de bănuială la conte. O găsi jos pe Jeanne, care o strânse cu drag în brațe, o urcă într-o trăsură ce aștepta pe bulevard și, buimăcita, emoționată și tulburată, tăcu împreună cu prietena ei o plimbare de două ore în timpul căreia se urziră planuri, se schimbară sărutări și se destăinuiră secrete.

Jeanne fu prima care își sfătui prietena să se întoarcă pentru a nu trezi nici o bănuială protectorului sau. Atlase ca acest protector este Cagliostro. Se temea de forța acestui om și nu-și vedea planurile îndeplinindu-se decât în cea mai desăvârșită taină. Oliva se destăinui se fără rezerve: Beausire, poliția, mărturisise totul. Jeanne se dădu drept o persoană de rang mare, având un iubit, împotriva voinței familiei ei. Una dintre ele știa totul, cealaltă nu știa nimic; așa arăta prietenia pe care și-o juraseră cele două femei.

Începând din acea zi, nu mai aveau nevoie de arbaleta, nici chiar de fir, Jeanne avea cheie. O tăcea pe Oliva să coboare ori de câte ori avea chef. O cină aleasă, o plimbare pe ascuns erau capcane în care Oliva se lăsa întotdeauna prinsă.

— Domnul de Cagliostro n-a descoperit nimic? Întrebă uneori neliniștită Jeanne.

— El?! Chiar dacă i-aș spune, tot n-ar crede — răspundea Oliva.

După opt zile de asemenea escapade nocturne, ele deveniră un obicei, o necesitate, o plăcere. După opt zile, numele Jeannei se afla pe buzele Olivei mult mai des decât se aflase vreodată cel al lui Gilbert sau Beausire.

Capitolul LXVI Întîlnirea

De-abia ajunse domnul de Charny la moșia sa, că după primele vizite se și închise în casă, doctorul recomandându-i să nu primească pe nimeni și nici să iasă, ordonanța pe care tânărul o aduse la îndeplinire cu atâta strășnicie, încât nici un locuitor din district nu-l zări pe eroul bătăliei navale care făcuse atâta vâlvă în întreaga Franța și pe care toate fetele încercau să-l vadă, deoarece se știa că este viteaz și se spunea că este și frumos.

Charny nu era însă atât de bolnav la trup pe cât se zicea. Răul nu se afla decât în inimă și la cap și ce rău, Dumnezeu! O durere ascuțită, permanentă, nemiloasă, durerea pricinuită de o amintire care arde, de o părere de rău sfâșietoare.

Dragostea nu este decât nostalgie: cel ce lipsește plânge un paradis ideal, deși trebuie să admitem, oricât de dornici de poezie am fi, ca femeia iubită este un paradis mult mai material decât cel ai îngerilor.

Domnul de Charny nu rezistă nici trei zile. Furios că toate visele sale fusesem năruite de imposibilitate, distruse de depărtare, dădu zvon în tot districtul ca medicul îi interzice să iasă, după cum știm; apoi, lăsând de pază la poartă un servitor de încredere, Olivier plecă de la castel într-o noapte, încălecând un cal pe cât de blând pe atât de iute. După opt ore era la Versailles și închiria o căsuță din spatele parcului, prin intermediul valetului său.

Casa, părăsita de la moartea tragică a unuia dintre gentilomi, care, la o vânătoare de lupi, își tăiasse beregata, îi convenea de minune lui Charny, care vroia să se ascundă aici mai bine decât la moșia lui.

Găsise căsuța gata mobilată și pusă la punct. Avea două uși, una care dădea pe o stradă pustie, alta pe alea ce înconjura parcul; și, de la ferestrele dinspre miazăzi, Charny putea să privească pe aleile carpenilor, caci ferestrele, deschizându-și obloanele acoperite de vița și iedera, erau ca niște uși la înălțimea unui parter destul de jos pentru oricine ar fi vrut să sară în parcul regal.

Aceasta vecinătate, lucru rar pe vremea aceea, era privilegiul acordat unui inspector de vânătoare pentru ca, fără să se obosească prea mult, să poată supraveghea cerbii și fazanii maiestății sale.

Și-acum, privind ferestrele vesel încadrate de verdeața bogată, să ni-l închipuim pe vânătorul de lupi stând melancolic, sprijinit în coate, la geamul din mijloc, într-o seară de toamna, în timp ce căprioarele, făcând să foșnească sub picioarele lor gingașe frunzele uscate, se zbenguiau prin poieni sub razele însângerate ale asfințitului. Singurătatea îi plăcu lui Charny mai mult decât orice. Oare iubea atât de mult natura? O să vedem numaidecât.

Odată instalat, după ce toate ușile fură închise, după ce valetul său potolise politicoasa curiozitate a vecinilor, Charny, fiind dat uitării, după cum el însuși uitase totul, începu o viață, ca doar gândindu-se la ea, cel care în trecerea sa pe pământ a iubit sau a auzit vorbindu-se despre iubire, ar tresări înfiorat.

În mai puțin de cincisprezece zile, află toate obiceiurile palatului, ale gărzilor, orele la care veneau păsărelele să bea apă din bălți, orele la care treceau antilopele, cu gâtul lungit de spaimă. Află care sunt ceasurile de liniște, cele în care se plimba regina sau doamnele sale de onoare, clipa în care trecea rondul; într-un cuvânt, trăi din depărtare viața pe care o duceau cei de la Trianon, templul iubirii sale nebunești.

Vremea, frumoasă și nopțile calme și înmiresmate ofereau ochilor săi puțința de a răzbate departe, iar sufletului său posibilitatea unei dulci visări; astfel, Olivier își petrecea o parte din noapte sub iasomia de la fereastră, pândind zgomotele îndepărtate ce veneau dinspre palat, urmărind prin răritura frunzișului jocurile de lumini până la ceasul când toți se duceau la culcare.

Curând, fereastra nu-i mai fu de ajuns. Se simțea prea departe de acel zgomot, de acele lumini. Sări din casă, jos pe iarbă, sigur că la ceasul acela nu va întâlni nici câini, nici gărzi și încercă delicioasă, primejdioasă voluptate de a merge până la liziera crângului, hotărât ce separa umbra deasă de strălucirea clarului de lună, ca să privească întrebător din locul acela siluetele negre și nedeslușite ce se mișcau neîncetat în spatele perdelelor albe ale reginei.

În felul acesta el o vedea în fiecare zi fără ca ea să știe. O recunoștea de la un sfert de leghe, când, mergând însoțită de doamnele sale sau de unul dintre prietenii ei gentilomi, se juca cu umbrela chinezească ce adăpostea uriașa-i pălărie împodobită cu flori. Era cu neputința să-i confunde mersul său gesturile... Știa pe dinafară toate rochiile reginei și deslușea, în mijlocul frunzișului, fusta largă, verde cu dungi negre, lucioase ce unduiau la orice nevinovată legănare a trupului. Și când viziunea dispărea, când seara, alungându-i pe plimbăreți, îi îngăduia să se așeze la pândă lângă statuile din peristil ca să urmărească ultimele mișcări ale umbrei adorate, Charny se înapoia la fereastră și privea de departe, printr-un fel de spărtura pe care și-o croise prin frunzișul codrului, lumina scânteietoare de la geamurile reginei, apoi dispariția luminii: și atunci trăia din amintire și speranța, cum trăise din urmărire și admirație.

Într-o seară, după ce se înapoiasă la el acasă, după ce trecuseră două ceasuri de când îi trimisese ultimul sau rămas bun umbrei care dispăruse, iar roua căzând din stele începuse să presare perle albe pe frunzele de iederă, Charny tocmai vroia să plece de la fereastră și să se culce, când urechea lui desluși scârțâitul ușor al unei porți; se întoarse la postul său de observație și ascultă. Era târziu, bătuse miezul nopții chiar și în parohiile cele mai îndepărtate de Versailles și Charny se miră de acest zgomot neobișnuit. Broasca neascultătoare era a uneia din porțile parcului aflată la vreo douăzeci și cinci de pași de casa lui Olivier și care nu se deschidea niciodată decât poate în zilele marilor vânători ca să poată trece coșurile pentru vânat.

Charny observa că cei ce deschideau poarta nu vorbeau; traseră zăvoarele la loc și o luam pe aleea ce trecea pe sub fereastra casei.

Desișul arborilor, vița de vie care atârna ascundeau obloanele și zidurile atât cât să nu fie zărite. De altfel, oaspeții nocturni își țineau capul plecat și se grăbeau. Charny îi vedea anevoie prin întuneric. Auzind însă un foșnet de fuste, recunoscă două femei ale căror pelerine de mătase foșneau la atingerea crengilor tăiate. Dând colțul aleii mari aflate în fața ferestrei lui Charny, femeile fură scăldate de razele lunii și Olivier aproape ca scoase un strigăt de mirare plină de bucurie, recunoscând ținuta și pieptănătura Mariei-Antoaneta, ca și jumătate din obraz, luminat, cu toată umbra pălăriei. Ținea în mână un minunat trandafir.

Cu inima bătând, Charny se lăsă să alunece în parc de la înălțimea ferestrei, apoi alergă pe iarbă ca să nu făcă zgomot, se ascunse în spatele arborilor mai mari și le urmări cu privirea pe cele două femei, care își încetineau pasul pe măsura ce înaintau.

Ce trebuia să facă? Regina era însoțită, nu o pândea nici o primejdie. Ah, de ce nu era singura! Ar fi îndurat orice chin ca să se apropie și să-i spună în genunchi: "Te iubesc!" Ah, de ce nu era amenințată de un mare pericol! Și-ar fi dat viața ca să salveze această prețioasă viață! Cum se gândea la toate astea, visând la mii de nebunii ale dragostei, cele două doamne se opriră deodată; cea mai scundă șopti ceva însoțitoarei sale și o parași. Regina rămase singură; cealaltă iuțea pasul spre o țintă pe care Charny nu putea s-o ghicească. Bătătorind nisipul cu piciorul ei micuț, regina se sprijini de un copac și se înfășură în pelerină în așa fel, încât aproape că-și ascunse și capul sub glugă care, puțin mai înainte, căzuse în largi falduri mătăsoase pe umerii săi.

Când Charny o văzu singura și visătoare, făcu un salt, ca și când ar fi vrut să i se arunce la picioare. Se gândi însă că se afla la cel puțin treizeci de pași de ea; că înainte de a străbate această distanță, ea îl va vedea, nu-l va recunoaște și o va cuprinde spaima; va striga sau va fugi, ca țipetele ei vor atrage atenția însoțitoarei sale, în primul rând, apoi a gărzilor; că parcul va fi răscolit, ca indiscretul va fi descoperit, ba, poate, chiar și ascunzătoarea lui și s-ar alege praful din taina, fericirea și dragostea lui.

Izbuti să se stăpânească și făcu foarte bine, căci de-abia își înfrână elanul înflăcărat, că însoțitoarea reginei se întoarse; și nu era singură. Charny văzu mergând în spatele ei, la doi pași, un bărbat înalt și impunător, înfășurat într-o mantie uriașă, ascuns sub o pălărie largă.

Bărbatul, a cărui înfățișare îl făcu să tremure de ură și de gelozie pe domnul de Charny, nu înainta ca un învingător. Clătinându-se, cu pasul șovăielnic, el părea că merge prin noapte pe dibuite, ca și când n-ar fi fost condus de tovarășa reginei, ca și când n-ar fi văzut-o pe regina însăși, aibă și dreapta, sub copac. De cum o zări pe Maria-Antoaneta, tulburarea necunoscutului, remarcată și de Charny, spori și mai mult. El își scoase pălăria și aproape că mătură pământul cu ea. Continuă să înainteze. Charny îl văzu intrând într-o pată de umbră deasă, salută adânc și de mai multe ori.

Tânărul ofițer nu mai era surprins, era uluit. De la uimire avea să treacă în curând la o emoție mult mai dureroasă. Ce căuta regină în parc la o oră atât de înaintată? Ce căuta bărbatul acela? De ce așteptase ascuns? De ce regina o trimisese pe tovarășa ei să-l caute, în loc să se ducă ea la el?

Charny simțea că-și pierde capul. Cu toate astea își aminti că regina se ocupa în secret de politică și că țesea unele intrigi la curtea germană, că întreținerea relații ce stârneau gelozia regelui și pe care acesta le interzicea cu severitate. Poate cavalerul misterios era un curier de la Schoenbrunn sau de la Berlin, vreun gentilom aducând un mesaj secret, una dintre acele figuri germane pe care Ludovic al XVI-lea nu mai voia să le vadă la Versailles de când împăratul Iosif al II-lea își permisese să vină în Franța să țină un curs de filozofie și de politică critică pentru cumnatul său, regele preacreștin.

Gândul acesta asemănător cu punga de gheață pe care medicul o pune pe o frunte înfierbântată îl înviora pe bietul Olivier, făcu să-i vină mintea la cap și-i potoli prima pornire de furie. De altfel, regina rămase într-o atitudine plină de decență și demnitate.

Însoțitoarea, trei pași mai departe, neliniștită, atentă, stând la pândă că acele prietene sau bătrâne dame de companie din serbările galante ale lui Watteau, năruia, prin teama ei

complice, ipotezele pline de candoare ale domnului de Charny. Este însă tot atât de periculos să fii descoperit la o întâlnire politică, pe cât este de rușinos să fii surprins la o întâlnire amoroasă. Și nimic nu seamănă mai mult cu un conspirator decât un îndrăgostit. Amândoi au aceleași pelerine, aceeași ureche ciulită ca să prindă orice zgomot, același pas nesigur.

Charny nu prea avea mult timp să chibzuiască mai adânc la toate astea; însoțitoarea care urmărea scena, întrerupse convorbirea Cavalerul făcu o reverență adâncă, aproape prosternându-se; fusese, desigur, concediat, audiența se sfârșise.

Charny se ascunse în dosul unui copac uriaș. De bună seamă că grupul, despărțindu-se, avea să treacă pe rând prin fața lui. Să-și țină respirația, să implore spiridușii să oprească toate ecourile pământului și cerului, iată singurul lucru care îi rămânea de făcut în acea clipă i se păru că vede un obiect de culoare deschisă alunecând de-a lungul mantiei regale; gentilomul se aplecă iute căutând în iarbă, apoi se ridică și, salutând respectuos, o luă la fugă, căci ar fi cu neputință să numim altfel iuțeala cu care plecă.

Fu însă oprit în fugă sa de către însoțitoarea reginei, care-l strigă încet și când el se opri, ea îi spuse cu glas scăzut:

— Așteptați!

Era un cavaler foarte ascultător, fiindcă se opri chiar în aceeași clipă și așteptă. Charny le văzu pe cele două femei trecând braț la braț, la doi pași de ascunzătoarea lui; rochia reginei știmi o adiere și firele de iarba unduiră până sub palmele lui Charny. El simți parfumul pe care se obișnuise să-l adore, parfumul reginei; verbina amestecam cu rezedă; dublă beție a simțurilor și a amintirii.

Femeile trecură mai departe și dispărură în noapte. Apoi, după câteva minute, se ivi, necunoscutul, pe care tânărul îl lăsase în plata Domnului în timp ce regina se îndrepta spre porțiță; acesta săruta cu patimă, cuprins de nebunie, un trandafir proaspăt, parfumat, care, cu siguranță era acel a cărui frumusețe o admirase Charny când regina intrase în parc și pe care îl văzuse căzând din mâinile suveranei.

Un trandafir, o sărutare data acestui trandafir! Să fie oare vorba despre o ambasadă și secrete de stat?...

Charny simți că înnebunește. Vroia să se repeadă la acel bărbat și să-i smulgă floarea, când însoțitoarea reginei se ivi strigând:

— Veniți, monseniore!

Charny înțelese că este vorba de un prinț de sânge și se sprijini de un arbore ca să nu cadă în iarbă, mai mult mort decât viu. Necunoscutul se îndreptă spre locul de unde venise glasul și dispăru împreună cu doamna.

Capitolul LXVII Mâna reginei

Când Charny se înapoie, zdrobit de cumplita lovitură, se simți cu desăvârșire sleit de puteri în fața ultimei nenorociri ce se abătuse asupra lui. Așadar, providența îl adusese la Versailles, îi pusese la îndemână aceasta ascunzătoare prețioasă numai ca să-i stârnească gelozia și să-i dezvăluie crima săvârșită de regină împotriva probității conjugale, a demnității regale și a credinței în dragoste. Fără îndoială, omul primit astfel în parc era un nou iubit. În zadar încerca Charny să se convingă, înfierbântat cum era, delirând de deznădejde, ca bărbatul căruia îi fusese dăruit trandafirul era un ambasador și că floarea nu însemna nimic altceva decât semnul unei convenții secrete menite să înlocuiască o misivă compromițătoare. Nimic nu fu mai tare decât bănuiala.

Nefericitului Olivier nu-i mai rămase decât să-și cerceteze purtarea și să se întrebe de ce nu întreprinsese nimic fiind martor la o asemenea nenorocire. Gândindu-se puțin. Își dădu lesne seama că instinctul îi ordonase să stea liniștit.

În clipa marilor încercări din viață, hotărârea de a acționa țâșnește într-o clipă din străfundurile firii și instinctul, care comandă acțiunea, nu este altceva, la oamenii echilibrați decât o combinație a obișnuinței și gândirii, laolaltă, împinsă la cel mai înalt grad de repeziciune și necesitate.

Dacă Charny nu acționase, era pentru că treburile reginei nu-l priveau; fiindcă, arătându-și curiozitatea, și-ar fi dezvăluit iubirea; fiindcă, dacă ar fi compromis-o pe regină, s-ar fi trădat și nu e prea convingătoare mărturia privitor la o trădare depusă de un trădător. Dacă nu acționase, era pentru că a te rezezi la un om pe care îl onora încrederea regală, însemna să riști un scandal odios, de prost gust, să cazi într-un fel de capcană, ceea ce regina nu i-ar fi iertat niciodată.

În sfârșit, cuvântul "monsieur", aruncat la sfârșit de către politicoasa însoțitoare, fusese un avertisment, salutar, deși sosea cam târziu, care îl salvase pe Charny, deschizându-i ochii, dincolo de furia sa. Ce s-ar fi întâmplat, dacă, cu sabia în mână, s-ar fi rezezit la acel necunoscut în clipa când era strigat "monsieur"? Și cât greu ar fi atârnat greșala să căzând de la o asemenea înălțime!

Aceste gânduri îl frământară pe Charny toată noaptea și în prima jumătate a zilei următoare. Când bătu ora douăsprezece, își ștersese din minte seara din ajun. Nu-i mai rămânea decât să aștepte înfrigurat, hărțuit de îndoieli, sosirea nopții, când putea face alte descoperiri. Cu câtă neliniște se așeza bietul Charny la fereastra devenită singurul loc unde trăia cu adevărat. Dacă l-ai fi văzut sub vița de vie în spatele găurilor făcute în obloane, căci se temea să lase să se vadă ca acea casă este locuită, dacă l-ai fi văzut, ziceam, încadrat de frunze de stejar și de verdeață, ai fi zis că e unul din acele portrete vechi, ascunse după draperii, portrete ale strămoșilor, care în castelele de demult sunt aruncate de către pioasa grijă a familiei.

Veni seara, aducând înflăcăratului ce stă de veghe dorințe sumbre și gânduri nesăbuite. Zgomotele obișnuite i se păreau a avea alte semnificații. În depărtare, o văzu pe regină mergând în spatele câtorva purtători de torțe. Îi făcu impresia că regină este gânditoare, nesigură pe ea, tulburată de cele ce se petreceau. Treptat-treptat, se stinseră toate luminile; parcul tăcut se cufundă în liniște și răcoare. S-ar putea spune că arborii și florile, care ziua își dau osteneala să înflorească pentru a place privirilor și a-i mângâia pe trecători, noaptea, când nimeni nu le vede și nu le atinge, se străduiesc să-și refacă prospețimea, mireasmă și suplețea. De aceea pădurile și plantele dorm ca și noi.

Charny își fixase bine în minte ceasul când avusese loc întâlnirea reginei. Bătu miezul nopții. Inima lui Charny mai-mai să se spargă în piept. El se rezemă de pervazul ferestrei pentru a-i înăbuși bătăile răsunătoare. În curând își spunea, poarta se va deschide, zăvoarele vor scârțâi. Nimic nu tulbură pacea pădurii.

Charny își dădu seama că este cu neputință ca două zile la rând să se întâmple aceleași lucruri, că nimic nu era obligatoriu în dragoste decât dragostea însăși și că îndrăgostiții ar fi de-a dreptul imprudenți, dacă, alegând asemenea căi primejdioase, n-ar lăsa să treacă nici măcar două zile fără să se vadă.

"Când te-apucă nebunia, se duce de râpă taina" — își zise Charny.

Da, era un adevăr de netăgăduit, regina nu va repeta a doua zi imprudența din ajun.

Deodată zăvorul icni și portița se deschise. Olivier se făcu galben ca ceară zăbindu-le pe cele două femei, îmbrăcate la fel ca și noaptea trecută.

— Trebuie că e tare îndrăgostită! murmură el.

Cele două femei făcură aceeași manevră ca și în ajun și trecură grăbite pe sub fereastra lui Charny. El, tot ca și în ajun, sări în parc îndată ce vizitatoarele fură destul de departe pentru a nu-l auzi; și mergând așa în spatele copacilor mai groși, își jură să fie prudent, tare, nepăsător; să nu uite că el este un supus, iar ea regină; că este bărbat, deci obligat la respect; că ea este femeie, deci are dreptul să pretindă să fie menajată; și cum

se temea de firea lui înflăcărată, năvalnică, își aruncă spada într-o tufă de nalbă, la rădăcina unui castan.

Între timp, cele două doamne ajunseră în același loc ca și noaptea trecută. Ca și atunci, Charny o recunoscuse pe regină; aceasta își ascunsese fruntea sub glugă, iar mult prea îndatoritoarea prietenă se duse să-l caute în ascunzătoare pe necunoscutul căruia i se adresa cu titlul de monseniore.

Unde se află ascunzătoarea? Iată întrebarea pe care și-o puneau Charny. Ah, da, mieroasa însoțitoare se ducea glonț spre băile lui Apolo, care nu puteau fi zărite din pricina carpenilor înalți și a umbrei proiectate de pilaștrii de marmură; dar cum de se putea ascunde acolo străinul? Pe unde intră? Charny își aminti că și în partea aceea a parcului se afla o porțiță asemănătoare celei pe care doamnele o deschideau spre a veni la întâlnire. Fără îndoială, necunoscutul avea o cheie a porțiței. El se strecură pe acolo până sub acoperișul băilor lui Apolo, unde aștepta să vină însoțitoare și să-l cheme.

Totul era pus la cale felul acesta; apoi pe aceeași porțiță, monseniorul o ștergea după întrevvedere cu regina.

După câteva minute, Charny zări pelerina și pălăria pe care le văzuse în ajun. De data aceasta, necunoscutul nu mai înainta spre regină, reținut și respectuos că în ajun; el mergea cu pași mari, neîndrăznind chiar să alerge; mergând ceva mai iute, ar fi alergat.

Regina, care la început stătuse sprijinită cu spatele de uriașul copac, se așeză pe mantia pe care noul Raleigh¹³ o întinsese pe jos și în timp ce vigilenta amică stătea de veghe, ca și în ajun, îndrăgostitul senior, îngenunchind pe mușchiul de pădure, începu să vorbească iute și pătimaș. Regina plecă fruntea, pradă unei melancolii specifice îndrăgostiților. Charny nu deslușea vorbele cavalerului, dar ele respirau o patimă arzătoare. Regina nu răspundea nimic. Cu toate acestea necunoscutul continuă s-o alinte cu vorbele lui, mereu mai tandre, încât uneori, lui Charny, nenorocitului Charny, i se părea că vorbele învăluite într-o asemenea tulburătoare vrajă vor ajunge deslușit până la el și că f în clipa aceea el va muri de furie și de gelozie. Nimic însă, nimic. Când cavalerul ridica glasul, un gest semnificativ din partea celei ce stă la pândă îl silea pe pătimașul orator să coboare diapazonul elegiilor sale.

Regina se încapățâna să tacă. Celălalt, implorând mereu, ceea ce Charny ghicea după melodia vibrantă a inflexiunilor, nu obținea decât consimțământul gingaș al tăcerii, favoare neîndestulătoare pentru buzele arzătoare care încep să soarbă din iubire. Deodată însă regina lăsa să-i scape câteva cuvinte. Cel puțin așa se părea. Cuvinte înăbușite, stinse, deoarece numai necunoscutul le putu auzi; dar de-abia le auzi, că, nebun de fericire, exclamă ca și când ar fi dorit să se audă pe el însuși:

— Mulțumesc, o, mulțumesc, gingașa mea regină! Deci pe mâine!

Regina își acoperi în întregime fața și așa destul de bine ascunsă.

Charny simți o sudoare rece, sudoarea morții curgându-i încet, pe tâmpile în broboane grele. Necunoscutul văzu amândouă mâinile reginei întinzându-se spre el. Le strânse într-ale sale, depunând pe fiecare un sărut atât de lung și atât de pătimaș încât Charny trecu în a st răstimp prin toate chinurile iadului. După ce primi sărutul, regina se scula sprintena și luă brațul însoțitoarei sale. Amândouă trecură fugind, ca și în ajun, pe lângă Charny.

Necunoscutul fugi și el, iar Charny, care nu-și putuse parași locul, unde îl ținea ținut o durere năuca de nedescris, auzi ca prin vis zgomotul a două porți ce se închideau în aceeași clipă.

Nu vom încerca să zugrăvim starea în care se afla Charny după această descoperire înfiorătoare. El își petrecu noaptea alergând mânios pe aleile parcului, pe care le învinuia cu disperare de criminala lor complicitate. Nebun câteva ceasuri în șir, el își veni în fire doar când se împiedica, în rătăcirea-i oarbă, de spada pe care o aruncase spre a nu fi ispitit s-o folosească. Lamă de care se izbi și din pricina căreia căzu la pământ îi dădu dintr-o

¹³ Walter Raleigh (1552-1618), om de stat englez, favorit al reginei Elisabeta I a Angliei. (n.t.)

dată sentimentul forței sale, ca și pe cel al demnității. Un bărbat care ține o spadă în mână nu mai poate, dacă este cuprins de nebunie, decât să se străpungă cu acea spadă sau să-l străpungă pe cel ce l-a jignit; nu mai are dreptul nici să fie slab, nici s; i se teamă.

Charny deveni ceea ce fusese întotdeauna: o minte sănătoasă, un trup viguros. Încetă să mai alerge nebunește lovindu-se de copaci și o porni liniștit pe alea pe care se mai puteau vedea încă urmele pașilor celor două femei și ale necunoscutului. Se duse până la locul unde se așezase regina. Ierburile încă strivite îi amintiră lui Charny nenorocirea să și fericirea altuia! În loc să geamă, în loc să lase clocotul, mâniei să-l amețească din nou, Olivier începu să se gândească la acea dragoste tăinuții și la calitatea persoanei care o inspiră. Cercetă pașii seniorului, cu aceeași atenție rece cu care ar fi examinat trecerea unui animal sălbatic. Recunoscu poarta din spatele băilor lui Apolo. Văzu, cățărându-se pe coama zidului, urme de copite de cal și iarba răvășită.

"Pe aici vine! Deci nu vine de la Versailles, ci de la Paris — chibzui Olivier. Vine singur și mâine va veni din nou, deoarece i s-a spus: "Pe mâine!" Până mâine să înduram în tăcere, nu lacrimile care îmi curg din ochi, ci sângele care curge în valuri din inima mea. Mâine va fi ultima zi din viața mea, iar dacă nu, înseamnă că sunt un laș și n-am iubit niciodată. Haide-haide — își spuse el, lovindu-se ușurel peste piept, așa cum călărețul își bate pe grumaz armăsarul în spume — haide, calm, forță, încercarea încă nu s-a sfârșit."

Zicându-și acestea, arunca o ultimă privire jur-împrejur, privi spre palat, unde se temea că va vedea lumină la ferestrele perfidei regine; lumina ar fi fost o minciună, o pată mai mult.

De fapt, o fereastră luminată nu înseamnă o cameră locuită? Și de ce să minți astfel când ai dreptul de a fi nerușinat și necinstit, când este atât de mică distanța între rușinea ascunsă și scandalul public?

Fereastra reginei era luminată.

— Vrea să ne facă să credem că este acasă în timp ce hoinărește prin parc împreună cu iubitul ei! Într-adevăr, păcat de toată demonstrația asta de cumințenie! zise Charny, vorbind sacadat și cu o amară ironie. O, e prea bună regină noastră, ca să se străduie să ne tragă în felul ăsta pe sfoară! Ce-i drept însă, poate că se teme să nu-și supere soțul!...

Și Charny, înfigându-și unghiile în carne, își relua cu pași măsurați drumul spre casă. Au spus "Pe mâine" — adăugă el, după ce încalecă pervazul. Da, pe mâine... pentru toată lumea, căci mâine vom fi patru la întâlnire, doamnă!

Capitolul LXVIII Femeie și regină

Ziua următoare aduse aceleași peripeții. Poarta se deschise la ultima bătaie a miezului de noapte. Cele două femei apărură. Era ca în basmele arabe: zânele și vrăjitorii veneau la ore fixe, dând ascultare talismanelor. Charny se hotărâse; vroia să-l identifice în astă-seară pe fericitul personaj aflat în grațiile reginei. Credincios obiceiurilor sale de curând dobândite, o porni, ascunzându-se în desiș, dar când ajunse la jocul unde de două zile se întâlneau îndrăgostiții, nu găsi pe nimeni. Însoțitoarea reginei o ducea pe maiestatea sa spre băile lui Apolo. O neliniște cumplită, o suferință cu totul nouă îl doborî pe Charny. În inocența lui neîntinată nu-și închipuise că se va merge până la asemenea mârșăvie.

Regina, zâmbind și șușotind, se îndrepta spre sumbrul adăpost, în pragul căruia o aștepta, cu brațele deschise, gentilomul necunoscut.

Intră întinzând și ea brațele. Grilajul de fier se închise în urma ei. Complicea rămase afară, sprijinită de o piatră funerară tocită de vreme și îngropată sub frunziș.

Charny se-ncrezuse prea mult în forțele sale. Șocul era prea violent. În clipa când, cuprins de turbare, vru să se năpustească asupra confidentei reginei că să-i smulgă masca, s-o recunoască, s-o insulte, ba poate chiar s-o sugrume, sângele i se urcă la cap ca un torent învingător, îi năvăli în gâtlee și-l sufocă. El se prăvăli pe mușchiul moale, gemând ușor, suspin ce tulbură o secundă, liniștea santinelei care stă de pază la porțile băilor lui Apolo. O hemoragie pricinuită de rana sa care se redeschisese îl înăbușea.

Charny fu readus la viața de rouă înghețată, de umezeală pământului și de durerea-i vie. Se sculă clătinându-se, recunoscă locurile, își aminti totul și începu să caute. Santinela dispăruse, nu se auzea nici un zgomot. Un orologiu bătând ceasurile doua la Versailles îl făcu să-și dea seama că leșinul durase foarte mult. Fără îndoială, înfiorătoarea priveliște dispăruse: regină, amant, însoțitoare avuseseră timp să fugă. Charny se încredință privind peste coama zidului urmele proaspete ale plecării cavalerului. Aceste semne și câteva crengi rupte în preajma grilajului băilor lui Apolo erau tot atâtea dovezi pentru bietul Charny.

Noaptea fu un lung delir. Dimineața încă nu se liniștise. Palid ca un mort, îmbătrânit cu zece ani, el își chemă vaietul și-i porunci să-l îmbrace în catifea neagră, ca pe un bogătaș din starea a treia. Întunecat, mut, stăpânindu-și durerea, se îndreptă spre palatul Trianon în clipa când se schimba garda, deci către ora zece. Regina tocmai ieșea din capelă, unde ascultase slujba. La trecerea ei, capete și spade se plecau cu respect.

Charny văzu câteva femei roșind de ciudă, ca regina este atât de frumoasă. Frumoasă, într-adevăr, cu părul sau minunat ridicat pe tâmpile. Chipul său delicat, gura surâzătoare, ochii obosiți, dar strălucind de o dulce lumină. Deodată îl zări pe Charny la capătului șirului. Se împurpură toată și scoase o exclamație de uimire. Charny nu-și plecă fruntea. Continuă s-o privească pe regina, care citi în privirile lui o nouă nenorocire. Se apropie de el.

— Te credeam la moșia dumitale, domnule de Charny — zise ea, severă.

— M-am întors, doamnă — răspunse el scurt și aproape nepoliticos.

Regina se opri, uluită, ea, căreia nu-i scapă nici o nuanță. După acest schimb de priviri și de cuvinte aproape dușmănos, Maria-Antoaneta se întoarse spre doamnele de onoare.

— Bună dimineața, contesă — i se adresă, prietenoasă, doamnei de La Motte.

Și clipi din ochi cu familiaritate. Charny tresări și o privi lung pe contesă. Jeanne, neliniștită de atenția cu care o cerceta tânărul conte întoarse capul. Charny o urmări ca un nebun, vrând să-i mai vadă o dată fața. Apoi se învârti în jurul ei, examinându-i mersul. Regina, salutând în dreapta și în stânga, urmări totuși manevra celor doi.

"Oare și-a pierdut mințile? Gândi ea. Bietul băiat!"

Și veni din nou spre el.

— Cum te simți, domnule Charny? îl întrebă cu o voce dulce.

— Foarte bine. Doamnă, dar, mulțumesc lui Dumnezeu nu atât de bine ca maiestatea voastră. Și salută în așa fel, încât s-o înspăimânte pe regină, după ce mai înainte o ulise.

"Se întâmplă ceva" — își zise Jeanne, atentă.

— Unde locuiești acum? reluă regina.

— La Versailles, doamnă.

— De când?

— De trei nopți — răspunse tânărul, întărind cu gestul, privirea și cuvântul aceasta mărturisire.

Regina nu se arătă tulburată; Jeanne însă tresări.

— Nu mai ai nimic să-mi spui? îl întrebă regina pe Charny, cu blândețe.

— Ah, doamnă — replică acesta — aș avea prea multe de spus maiestății voastre.

— Vino! îi porunci ea brusc.

"Să veghem" — își zise Jeanne.

Regina se îndreptă cu pași mari spre apartamentele sale. Unii o urmară, la fel de tulburați ca și ea. Ceea ce îi păru providențial doamnei de La Motte fu faptul că Maria-

Antoaneta, pentru a evita să rămână între patru ochi cu cineva anume, pofti câteva persoane s-o însoțească. În rândul acestora se strecura și Jeanne. Regina ajunsese în apartamentele sale și o concedie pe doamna de Misery, precum și pe celelalte cameriste.

Vremea, era plăcută, ușor înnegurată, soarele nu străpungea norii, dar își lăsă căldura și lumina să se strecoare prin blănurile lor dese, albe și vineții. Regina deschise fereastra ce dădea spre o mică terasă, se așeză în fața măsuței sale de scris ticsită de scrisori și aștepta. Încetul cu încetul, persoanele care o urmaseră își dădura seama că ea dorește să rămână singură și se îndepărtară.

Charny, nerăbdător și clocotind de mânie, își mototolea pălăria în mâini.

— Vorbește! Vorbește! îi porunci regina. Pari foarte tulburat, domnule.

— Cum să încep? rosti Charny, gândind cu glas tare. Cum să îndrăznesc să acuz cinstea, să acuz credința, să acuz maiestatea?

— Ce-ai spus? strigă Maria-Antoaneta, răsucindu-se brusc și cu ochii în flăcări.

— Și cu toate astea, n-am să spun ce-am văzut! continuă Charny.

Regina se ridică.

— Domnule — rosti ea, cu răceală — este prea devreme ca să te cred beat; totuși ai o atitudine nepotrivită cu un gentilom treaz.

Se aștepta să-l vadă zdrobit de această insultă disprețuitoare; ei însă, nemișcat, vorbi astfel:

— De fapt, ce este o regină? O femeie. Și eu ce sunt? Un bărbat și un supus în același timp.

— Domnule!

— Doamnă, să nu complicăm ceea ce vreau să spun, cu o furie care mă poate duce la nebunie. Cred că v-am dovedit îndeajuns că am tot respectul pentru maiestatea sa regală; mă tem chiar că am dovedit o dragoste nebunească pentru persoana reginei. Așa că alegeți: căreia dintre amândouă, reginei sau femeii, vreți ca adoratorul să-i arunce acuzația de infamie și necinste?

— Domnule de Charny! strigă regina, pălind și îndreptându-se spre tânăr. Dacă nu pleci imediat, voi chema gărzile să te alunge!

— Mai înainte însă de a fi alungat, va voi spune de ce cred că sunteți o regină nedemnă și o femeie fără cinste! urlă Charny, beat de furie. De trei nopți vă urmăresc în parc!...

În loc s-o facă pe regină să sară în sus, cum spera după o asemenea lovitură cumplită, Charny o văzu ridicând fruntea și apropiindu-se de el.

— Domnule de Charny — zise ea, luându-i mâna — ești într-o stare care mă umple de milă. Fii atent, ochii îți scapără, mâna îți tremură, obrații îți sunt palizi, sângele ți-a năvălit la inimă. Cred că ești bolnav, vrei să chem pe cineva?

— V-am văzut, v-am văzut! repetă el, rece. V-am văzut cu acel bărbat, v-am văzut când i-ați dat trandafirul, v-am văzut când v-a sărutat mâna, v-am văzut când ați intrat cu el în băile lui Apolo.

Regina își trecu mâna peste frunte, vrând parcă să se încredințeze că nu visează.

— Haide — zise ea, cu blândețe — haide, așează-te, căci dacă nu te țin eu, ai să cazi. Așează-te, îți spun!

Charny se prăbuși într-un fotoliu, regina se așeză lângă el pe un taburet, apoi luându-i ambele mâini și privindu-l lung, îi spuse:

— Stai liniștit, limpezește-ți mintea și inima și repetă-mi ceea ce mi-ai spus adineauri.

— Ah, vreți să mă ucideți! șopti nefericitul.

— Lasă-mă să te întreb eu. De când te-ai întors de la moșie?

— De cincisprezece zile.

— Unde locuiești?

— În casa vânătorului de lupi, pe care am închiriat-o special.

— A, da, casa sinucigașului din capătul parcului?

Charny încuviință din cap.

- Pomeneai de cineva pe care l-ai văzut cu mine?...
- În primul rând spun că v-am văzut pe dumneavoastră.
- Unde?
- În parc.
- La ce om și în ce zi?
- La miezul nopții, marți, pentru prima dată.
- M-ai văzut?
- Cum vă văd acum și am văzut-o și pe însoțitoarea dumneavoastră.
- Mă însoțea cineva? Ai recunoaște-o pe acea persoană?
- Adineauri mi s-a părut c-o văd aici, dar n-aș îndrăzni să susțin cu tărie. Numai ținuta seamănă; fața însă ți-o ascunzi când săvârșești asemenea ticăloșii.
- Bine! rosti regina, calmă. Nu ai recunoscut-o pe însoțitoarea mea, dar pe mine?...
- O, pe dumneavoastră, doamnă, v-am văzut... lată... acum, nu vă văd?...
- Ea bătu din picior cu mânie, curmându-i vorba:
- Și... cel ce mă întovărășea, cel căruia i-am dat trandafirul... căci m-ai văzut dăruind un trandafir, nu?
- Da, însă pe cavalerul acela n-am putut niciodată să-l văd de aproape.
- Cel puțin știi cum îl cheamă?
- I se spune monseniore; e tot ce știu.
- Regina se lovi peste frunte, cu o furie nemărginită.
- Continuă — porunci ea. Așadar, marți i-am dat un trandafir... și miercuri?...
- Miercuri i-ați îngăduit să vă sărute amândouă mâinile.
- Oh! murmură ea, frângându-și mâinile. În sfârșit, joi, ieri?
- Ieri ați stat o oră și jumătate în grota lui Apolo cu bărbatul acela, iar însoțitoarea dumneavoastră v-a lăsat singuri.
- Regina sări ca arsă.
- Și... dumneata... m-ai văzut? întrebă ea, accentuând fiecare silabă.
- Charny ridică mâna spre cer ca să jure.
- Ah! scrâșni regina, înfuriată de-a binelea. Uite că și jură!
- Charny repetă solemn gestul acuzator.
- Pe mine? Pe mine? Insista regina, izbindu-și cu pumnii în piept. Zici că pe mine m-ai văzut?
- Da, pe dumneavoastră. Marți purtați rochia verde cu dungi lucioase aurii, miercuri, rochia înflorată, albastru cu ruginiu, ieri... ieri, rochia de mătase galben-închis, pe care o purtați în ziua când v-am sărutat mâna pentru prima dată! Dumneavoastră erați, chiar dumneavoastră! Mor de durere și de rușine spunându-vă: "Jur pe viața mea! Jur pe onoarea mea! Jur pe Dumnezeu! Dumneavoastră erați, doamnă, dumneavoastră!"
- Regina începu să se plimbe cu pași mari pe terasă, fără să-i pese că toți îi văd tulburarea, ciudată pentru spectatorii care, de jos, o priveau cu curiozitate lacomă.
- Dacă, la rândul meu și eu aș jura... dacă aș jura pe fiul meu, pe Dumnezeu... am, ca și dumneata, un Dumnezeu... Nu, nu mă crede!... Nu mă crede!...
- Charny plecă fruntea.
- Nebuniile! strigă regina, zgâlțâindu-l cu putere de mână; apoi îl duse de pe terasă în cameră. Ascultă — zise ea. Așadar, este o voluptate rară să acuzi o femeie nevinovată, a cărei purtare este fără pată; este deci o cinste neobișnuită să dezonzorezi o regină... Mă crezi când îți spun că nu pe mine m-ai văzut? Mă crezi când îți jur pe Cristos ca de trei zile n-am ieșit din casa după ora patru după-amiaza? Vrei să-ți dovedesc cu mărturia cameristelor, cu mărturia regelui, care m-a văzut aici, că nu puteam fi în alții parte? Nu... nu... nu mă crede, nu mă crede!
- Am văzut! replică glacial Charny.
- Ah! strigă deodată regina. Știu, acum știu! N-am mai fost oare calomniata și altă dată? N-am fost oare văzută la balul Operei scandalizând curtea? N-am fost oare văzută la

Mesmer, căzând în extaz, intrigându-i pe curioși și pe curtezane?... Dumneata știi foarte bine, dumneata care te-ai bătut pentru mine!

— Pe vremea aceea doamnă, m-am bătut pentru că nu credeam. Astăzi m-aș bate deoarece cred.

Regina își ridică brațele spre cer cu disperare și doua lacrimi fierbinți îi alunecară de pe obraji pe piept.

— Dumnezeule! rosti ea. Trimite-mi un gând care să mă salveze! Nu vreau, Doamne, ca omul acesta să mă disprețuiască!

Charny fu zguduit până în adâncul sufletului de rugăciunea ei atât de simplă, de convingătoare. Își ascunse fața în palme.

Regina tăcea, apoi i se adresă, după ce chibzui o clipă:

— Domnule trebuie să-mi dai satisfacție. Iată ce-ți cer. Trei nopți la rând m-ai văzut noaptea în parc, întovărașită de un bărbat. Cu toate astea, știi că s-a vorbit despre o asemănare: o femeie, nu știu cine este, seamănă la chip și la mers cu mine. Cu mine, nefericita regină; dar pentru că-ți place mai mult să crezi că eu sunt aceea care hoinărește noaptea, pentru că susții că eu eram, să mergem în parc la aceeași oră, vino împreună cu mine. Dacă pe mine m-ai văzut ieri, cu siguranța nu mă vei vedea și astăzi, fiindcă voi fi lângă dumneata. Dacă este o alta, de ce nu am vedea-o împreună? Și dacă o vedem... Ah, domnule, vei regreta oare că m-ai tăcut să sufăr atâta?

Charny, cu mâna pe inimă, zise:

— Faceți prea mult pentru mine, doamna. Merit să mor; nu mă striviți cu bunătatea dumneavoastră.

— Te voi strivi cu dovezi — spuse regina. Nu sufla un cuvânt nimănui. Astă-seară, la zece, așteaptă singur la ușa căsuței de vânătoare, aici am hotărât să te conving. Du-te domnule și nu lăsa să se observe nimic.

Charny îngenunche fără să rostească un cuvânt și ieși. Străbătând cel de-al doilea salon, trecu fără să vrea prin fața Jeannei, care-l sorbea din ochi și care la prima chemare a reginei, se pregăti să intre la maiestatea sa împreună cu toată lumea.

Capitolul LXIX Femeie și demon

Jeanne observase tulburarea lui Charny, interesul reginei, graba amândurora de a sta de vorbă. Pentru o femeie ca ea era mai mult decât îi trebuia ca să ghicească o mulțime de lucruri; este de prisos să mai adăugăm ceva la ceea ce a înțeles de mult toată lumea. După întâlnirea dintre doamna de La Motte și Oliva, pusă la cale, de fapt de Cagliostro, comedia ultimelor trei nopți se poate lipsi de comentarii.

Intrând la regină, Jeanne asculta, observa, încerca să descifreze pe chipul Mariei-Antoaneta dovada bănuielilor sale. Dar de la un timp înapoi, regina învățase să se ferească de oricine. Ea nu lăsa să se vadă nimic. Jeanne fu deci nevoită să se mulțumească doar cu presupuneri, îi și poruncise unuia dintre lachei să-l urmărească pe domnul de Charny. Valetul se întoarse, anunțând-o ca domnul conte dispăruse într-o casă la capătul parcului lângă lizieră de carpeni.

Nu mai încăpea nici o îndoială: tânărul era un îndrăgostit, care văzuse totul. O auzi pe regină spunând doamnei de Misery:

— Mă simt cam slăbită, dragă Misery, așa că astă-seară mă voi culca la opt. Cum doamna de onoare insistă, regina adaugă: Nu voi primi pe nimeni.

— "E limpede — își zise Jeanne. Trebuie să fii nebun ca să nu înțelegi!"

Regina, prada încă emoțiilor prin care trecuse după scena cu Charny, nu întârzie să-și concedieze suita. Jeanne se felicită pentru prima dată de la venirea ei la curte.

"Cărțile sunt măsluite — își zise ea. La Paris! E timpul să desfac ce am făcut."

Și părăsi imediat Versailles-ul.

Ajunsa acasă, în strada Saint-Claude, găsi un splendid dar de argint, trimis din partea cardinalului chiar în dimineața aceea. După ce-și arunca ochii indiferentă asupra cadoului, cu toate că era de preț, privi, ascunsă după perdele, spre locuința Olivei, ale cărei ferestre nu se deschiseseră încă. Oliva dormea, obosiți desigur; era foarte cald în acea zi. Jeanne se duse la cardinal, pe care îl găsi radios, somnoros, mândru și vesel până la insolență; așezat în fața prețiosului său birou, operă a lui Boule, rupea și scria din nou neobosit o scrisoare care începea mereu la fel și nu se sfârșea niciodată. Când valetul anunță vizita, domnul cardinal strigă:

— Scumpă contesă!

Și alergă în întâmpinarea ei.

Jeanne primi sărutările cu care prelatul îi acoperea brațele și mâinile, apoi se așeză comod pe o canapea, gândind să susțină cât mai bine discuția ce avea să urmeze.

Monseniorul începu cu exclamații de recunoștință, nu lipsite de o grăitoare sinceritate. Jeanne îl întrerupse din efuziunile sale.

— Știți că sunteți un prieten foarte delicat, monseniore și că vă mulțumesc!

— Pentru ce?

— Pentru încântătorul dar pe care mi l-ați trimis azi-dimineață; pentru grija pe care ați avut-o de a mi-l expedia acasă. Într-adevăr, foarte delicat. Dumneavoastră nu va drămuți inima, o dați în întregime.

— Cine altul a dovedit vreodată mai multă delicatețe, dacă nu dumneavoastră! răspunse cardinalul.

— Nu sunteți numai un om fericit, sunteți un zeu triumfător — replică Jeanne.

— Vă mărturisesc că așa este și fericirea mă sperie, mă stânjenește, îmi face de nesuportat prezența celorlalți oameni. Îmi vine în minte fabula aceea pagână cu Iupiter, obosit de propria sa strălucire.

Jeanne zâmbi.

— Veniți de la Versailles? Întrebă el, lacom.

— Da.

— Ați... văzut-o?

— Tocmai... ne-am despărțit.

— N-a spus... nimic?

— Eh, ce voiați să spună?...

— Îertați-mă, n-am întrebat din curiozitate, ci din disperare.

— Nu mă mai întrebați nimic.

— Ah, contesa!...

— Nu, vă rog.

— Vai, cum roștiți aceste cuvinte! S-ar crede, după chipul dumneavoastră, că-mi aduceți o veste rea.

— Monseniore, nu mă faceți să vorbesc.

— Contesă, contesă... și cardinalul păli. O prea mare fericire — zise el — seamănă, în momentul culminant, cu roata norocului: lângă apogeu se afla începutul declinului. Nu mă cruțați însă, dacă trebuie să aflu că s-a întâmplat vreo nenorocire... dar nu s-a întâmplat... nu-i așa?

— Aș numi-o, dimpotrivă, monseniore, o mare bucurie — replică Jeanne.

— Cum?... Despre ce-i vorba?... Ce vreți să spuneți?... Ce bucurie?...

— De a nu fi fost descoperit — zise răspicat Jeanne.

— Oh!... Și cardinalul zâmbi. Cu toate măsurile de precauție, cu inteligența a două inimi și a unei minți...

- O minte și două inimi, monseniore, nu pot împiedica doi ochi să vadă prin frunziș.
- Am fost văzuți?! strigă îngrozit domnul de Rohan.
- Am toate motivele să cred că da.
- Atunci... dacă am fost văzuți, am fost și recunoscuți?
- Asta nu, monseniore, nici gând; dacă ați fi fost recunoscuți, dacă taina ar fi în puterea cuiva, Jeanne de Valois s-ar afla acum la capătul lumii, iar dumneavoastră, dumneavoastră ar trebui să fiți mort.
- Aveți dreptate. Toate șovăielile dumneavoastră, contesă, mă fac să mă perpelesc, însă la foc mic. Am fost văzuți, bun. Au fost văzuți însă niște oameni care se plimbau prin parc. Este interzis oare?
- Întrebați-l pe rege.
- Regele știe!
- E la mintea cocoșului ca, dacă regele ar ști, dumneavoastră ați fi la Bastilia, eu într-un azil. Dar cum o nenorocire pe care o poți evita tace cât două fericiri promise, am venit să vă spun să nu-l ispitiți pe Dumnezeu încă o dată.
- Ce spui? strigă cardinalul. Ce sens au cuvintele dumneavoastră, scumpă contesă?
- Nu pricepeți?
- Mi-e teamă...
- Eu m-aș teme dacă nu m-ați asigura.
- În ce privința?
- Că nu vă veți mai duce la Versailles.
- Cardinalul sări în sus.
- Ziua? întrebă el, surâzând.
- Mai întâi ziua, apoi și noaptea!
- Domnul de Rohan tresări.
- Imposibil — spuse el.
- Acum este rândul meu să vă privesc drept în față — răspunse ea. Ați spus, cred, imposibil. De ce imposibil, rogu-vă?
- Pentru că port în inima o dragoste care nu se va sfârși decât o dată cu viața mea.
- Bag de seamă — zise ea, cu ironie — ca, deoarece vreți să ajungeți mai repede la acest rezultat, stăruiti să vă reîntoarceți în parc. Da, dacă vă veți mai duce, dragostea dumneavoastră nu se va sfârși decât o dată cu viața și amândouă vor fi retezate cu aceeași lovitură.
- De unde atâta spaimă, contesă?! Dumneavoastră, atât de curajoasă ieri!
- Am curajul animalelor. Nu mă tem de nimic atâta vreme cât nu există nici o primejdie.
- Iar eu am curajul stirpei mele. Nu mă simt fericit decât când simt primejdia..
- Foarte bine, atunci însă permiteți-mi să vă spun...
- Nu vreau s-aud nimic, contesă, nimic! strigă prelatul. Am sacrificat totul, zarurile sunt aruncate, moartea dacă trebuie, dar împreună cu dragostea! Mă voi întoarce la Versailles.
- Singur? rosti întrebător contesa.
- Mă veți părăsi? zise muștrător domnul de Rohan.
- Mai întâi eu.
- Ea însă va veni.
- Vă înșelați, nu va veni.
- Îmi spuneți asta din partea ei? întrebă cardinalul, tremurând.
- Este lovitura pe care încerc s-o îndulcesc de o jumătate de oră.
- Nu vrea să mă mai vadă?
- Niciodată și eu am sfătuit-o astfel.
- Doamnă — rosti prelatul, cu glas solemn — este urât din partea dumneavoastră să împlântați cuțitul într-o inimă pe care o știți cât este de iubitoare.

— Ar fi și mai urât din partea mea, monseniore, dac-aș lăsa două ființe fără minte să se distrugă și nu le-aș da o povața bună. Eu le-o dau, cine vrea, să asculte.

— Contesă, contesă, mai bine moartea!

— Asta vă privește pe dumneavoastră, e calea cea mai simplă.

— Să mor fără nici o noimă — zise cardinalul, cu glas sumbru. Prefer sfârșitul renegatului. Binecuvântat fie iadul în care-mi voi regăsi complicea.

— Sfinte părinte, blestemați! zise contesa. Ca supus, vă detronați regina! Ca bărbat, duceți la pierzanie o femeie!

Cardinalul apucă pe contesă de mână și-i vorbi pătimaș:

— Mărturisiți că nu v-a spus așa ceva — urlă el — și că nu mă va renega!

— Vă vorbesc în numele său.

— Îmi cere doar un răgaz.

— Luați-o cum vreți, dar respectați porunca.

— Parcul nu este singurul loc unde ne putem vedea, sunt mii de locuri mult mai sigure. În sfârșit, regina a fost și la dumneavoastră acasă!

— Monseniore, nici un cuvânt mai mult; port pe umerii mei povara cumplită a acestei taine. Nu mă simt în stare s-o mai duc multă vreme. Ceea ce nu va face indiscreția dumneavoastră, întâmplarea sau răutatea unui dușman, o vor face remușcările. O cred capabilă, vedeți dumneavoastră, să mărturisească totul regelui, într-un moment de disperare.

— Dumnezeule! Este cu putință?! strigă domnul de Rohan. Ar face ea asta?

— Dacă ați vedea-o, v-ar fi milă de ea.

Cardinalul se ridică brusc.

— Ce este de făcut? întrebă el.

— Să o consolăm tăcând.

— Va crede că am uitat-o, Jeanne ridică din umeri, mă va acuza că sunt laș.

— Laș nu puteți fi dacă o salvați.

— Te iartă o femeie când te poți lipsi de prezența ei?

— Nu o judecați pe ea cum mă judecați pe mine.

— O cred mare și puternică. O iubesc pentru curajul și inima ei nobilă. Poate să se încreadă în mine, cum mă încred și eu în ea. O voi vedea pentru ultima dată; va ști tot ce gândesc și ceea ce va hotărî ea, după ce mă va asculta, voi îndeplini ca pe un jurământ sacru.

Jeanne se ridică.

— Faceți cum doriți — spuse ea. Duceți-vă! Numai că vă veți duce singur. Venind aici, am aruncat cheia de la poarta parcului în Sena. Vă veți duce la Versailles, după cum doriți, în timp ce eu voi pleca în Elveția sau Olanda. Cu cât voi fi mai departe de bombă, cu atât mă voi teme mai puțin de explozie!

— Contesă, mă părăsiți, mă lăsați?! O, Doamne! Atunci cu cine voi vorbi despre ea?

Aici Jeanne juca adevărate scene din Molière; niciodată un Valère mai nesocotit nu a dat replici mai potrivite unei Dorine mai viclene.

— Nu aveți parcul și ecourile? zise Jeanne. Le veți învăța numele ei.

— Contesă, aveți milă! Sunt disperat! Se tângui prelatul, cu un glas pornit din inimă.

— Ei bine — replică Jeanne, cu violența și brutalitatea chirurgului care hotărăște amputarea unui picior — dacă sunteți disperat, domnule de Rohan, nu faceți copilării care sunt mai periculoase decât praful de pușcă, ciuma sau moartea! Dacă țineți atât de mult la această femeie, păstrați-o în loc s-o pierdeți și dacă aveți un dram de inimă și minte, nu târați, în căderea dumneavoastră și pe cei care v-au slujit din prietenie. Eu nu mă joc cu focul. Îmi jurați că nu veți face un pas pentru a o vedea pe regină? A o vedea, am zis, rețineți, nu a-i vorbi, de acum în cincisprezece zile? Jurați? Rămân și vă mai pot face încă multe servicii. Sunteți hotărât să înfrunțați totul pentru a trece peste măsurile mele de apărare și ale ei? Voi afla și zece minute mai târziu, plec! Vă veți descurca cum veți putea.

— Îngrozitor — murmură cardinalul — căderea mă zdrobește! Să pierzi o asemenea fericire! Am... am să mor!

— Haide-haide! îi șopti Jeanne la ureche. Altfel înseamnă că nu iubiți decât din amor propriu.

— Acum iubesc cu adevărat — răspunse cardinalul.

— Atunci trebuie să suferiți — replică Jeanne. Este condiția firească a acestei stări. Haideți, monseniore, hotărâți-vă: rămân aici? Mă aflu în drum spre Lausanne? Ce fac?

— Rămâneți, contesă, dar găsiți ceva ca să mă liniștească. Rana e prea dureroasă.

— Jurați să-mi dați ascultare?

— Aveți cuvântul unui Rohan!

— Bine! Am și găsit cu ce să vă liniștesc. Vă interzic întâlnirile, dar nu vă interzic scriso-rile.

— Adevărat?! exclamă nesocotitul, însuflețindu-se la această speranță. Voi putea să-i scriu?

— Încercați.

— Și... ea îmi va răspunde?

— Voi încerca...

Cardinalul acoperi cu sărutări mâna Jeannei, numind-o îngerul său păzitor.

Ce strașnic se mai distra diavolul ascuns în inima contesei!

Capitolul LXX Noaptea

În aceeași zi, la ceasurile patru după-amiază, un bărbat călare se opri la marginea parcului, în spatele băilor lui Apolo. Cavalerul se plimba la pas; gânditor ca Hipolit, frumos ca acesta, mâna sa lăsase frâul în voia armăsarului. Se opri, după cum am spus, acolo unde domnul de Rohan își strunise calul în ultimele trei zile. În locul acela, pământul era răscolit de copite, iar arbuștii din vecinătatea stejarului, de al cărui trunchi fusese legat căpăstrul, nu mai avea frunze: calul păscuse în voie.

Cavalerul descălecă, spunându-și: "Iată un loc răvășit de-a binelea. Și se apropie de zid. Iată urmele escaladării; iată o poartă deschisă de curând. Este întocmai cum mi-am închipuit. Nu te lupti cu pieile-roșii din savane fără să te pricepi la urme de cai și de oameni. Or, de cincisprezece zile, domnul de Charny s-a întors; de cincisprezece zile, domnul de Charny nu s-a arătat, lata poarta pe care a folosit-o domnul de Charny ca să intre la Versailles".

Spunând acestea, cavalerul suspină zgomotos, ca și când și-ar fi smuls sufletul o dată cu suspinul.

— Să lasam aproapelui nostru fericirea sa — murmură el, privind, una câte una, urmele ce vorbeau de la sine pe gazon și pe ziduri. Ceea ce soarta dă unora refuză altora. Nu degeaba îi face pe unii fericiți, iar pe alții nenorociți!

"Ar trebui totuși o dovadă. Cu ce preț prin ce mijloace s-o obțin? Ah, nimic mai simplu! Stând trântit într-un tufiș, noaptea, un om nu poate fi descoperit și din ascunzătoarea sa, el îi poate vedea pe cei care vin. Astă-seară mă voi piti în tufiș."

Cavalerul luă frâul calului, se urcă încet în șa și, fără să se grăbească sau să-și îmboldească armăsarul, dispăru la colțul zidului.

Cât despre Charny, acesta, ascultând de ordinul reginei, se închisese în casă și aștepta un mesaj din partea ei. Coborî noaptea și nimic nu se întâmpla. Charny, în loc să stea la pândă la fereastra căsuței ce dădea în parc, pândea din aceeași cameră ce dădea pe străduță.

Regina spusese: "La ușa căsuței de vânătoare"; dar fereastra sau ușa erau totuna, deoarece se aflau pe aceeași parte. Principalul era să poți vedea tot ce se întâmpla.

Charny privea întrebător în noaptea adâncă, sperând dintr-o clipă în alta să audă galopul unui cal sau pasul grăbit al unui curier. Bătura orele zece și jumătate. Nimic. Regina îl păcălise. Îi făcuse o concesie, apoi, rușinată, îi făcuse o promisiune de care nu se putea ține; și, lucru îngrozitor, ea îi făgăduise știind că nu va veni. Cu acea ușurință de a da curs bănuiei care îi caracterizează pe îndrăgostiții înflăcărați, tânărul conte se mustră că fusese prea încrezător.

— Cum de-am putut — strigă el în gura mare — eu care am văzut-o cu ochii mei, să cred în niște minciuni și să-mi sacrific convingerea, certitudinea pentru o speranță stupidă?

Dădea cu furie frâu liber acestui gând nefast, când zgomotul unui pumn de nisip aruncat în geamul celeilalte ferestre îi atrase atenția și-l făcu să alerge până acolo și să se uite în parc. Atunci văzu jos, sub șirul de carpeni, învăluită într-o uriașă mantie neagră, silueta unei femei care ridica spre el o față palidă și tulburată. Nu-și putu reține un strigăt de bucurie și de părere de rău în același timp. Femeia care-l aștepta, care-l chema era regină!

Dintr-un salt se aruncă pe fereastră și căzu la picioarele Mariei-Antoaneta.

— Ah, iată-te, domnule! În sfârșit! spuse ea în șoaptă, foarte emoționată. Ce făceai?

— Dumneavoastră! Dumneavoastră, doamnă! Dumneavoastră înșivă! Este oare cu puțință? Îngăimă Charny, prosternându-se.

— Așa mă așteptai?

— Așteptam la fereastra dinspre stradă, doamnă.

— De ce să vin pe stradă când este atât de simplu să vin prin parc?

— Nu mai speram să vă văd, doamnă — spuse Charny cu un accent de recunoștință pasionată.

Ea îl întrerupse:

— Să nu rămânem aici, e prea lumină; ai spada la dumneata?

— Da.

— Bun!... Pe unde zici că au intrat cei pe care i-ai văzut?

— Pe poarta aceasta.

— Și la ce oră?

— De fiecare dată la miezul nopții.

— Nu au nici un motiv ca să nu vină și în noaptea asta. Sper că n-ai suflat nimănui vreun cuvânt?

— Nimănui.

— Să ne ascundem în desigur și să așteptăm.

— Ah, maiestate...

Regina trecu înainte și, cu un pas hotărât, parcurse drumul în sens invers.

— Înțelegi, desigur — spuse ea deodată, ca pentru a veni în întâmpinarea gândului lui Charny — că nu ma amuzat să-i povestesc istoria șefului poliției. De când m-am plâns și până acum, domnul de Crosne ar fi trebuit să descopere adevărul. Dacă ființa care îmi uzurpă numele, după ce mi-a uzurpat asemănarea, n-a fost încă arestată, dacă tot misterul acesta n-a fost încă lămurit, vezi și dumneata că nu pot fi decât două cauze: sau incapacitatea domnului de Crosne — ceea ce n-ar fi nimic — sau ralierea lui cu dușmanii mei. Căci mi se pare greu de crezut că în parcul meu, la mine, să-și permită cineva mârșava comedie pe care dumneata mi-ai semnalat-o, fam a fi sigur de un sprijin direct sau de o tacită complicitate. Iată de ce aceia care s-au făcut vinovați îmi par a fi destul de primejdioși pentru a nu mă încrede decât în mine însămi că să-i demasc. Dumneata ce crezi?

— Cer permisiunea maiestății voastre de a nu spune nimic. Sunt disperat; acum nu mai am bănuiei, am numai temeri.

— Cel puțin dumneata ești un om cinstit — zise cu însuflețire regina. Dumneata spui lucrurilor pe nume; este o calitate care uneori poate răni un nevinovat atunci când te înșeli în privința lui; dar o rană se vindecă.

— Oh, doamnă, este ora unsprezece; tremur...

— Convinge-te că nu este nimeni aici — spuse regina ca să-l îndepărteze pe însoțitorul ei.

Charny ascultă. Străbătu în goana desigur până la zid.

— Nimeni — raportă el când se întoarse.

— Unde s-a petrecut scena pe care mi-ai descris-o?

— Chiar în clipa asta, doamnă, întorcându-mă din cercetările mele, am simțit ca un cuțit în inimă. V-am zărit chiar în locul unde am văzut în ultimele trei nopți pe... pe falsa regină a Franței.

— Aici?! exclamă regina, îndepărtându-se repede de locul unde se afla.

— Da, doamnă, sub acest castan.

— Atunci să nu rămânem aici, domnule — spuse Maria-Antoaneta — fiindcă, dacă au fost, vor mai veni.

Charny o urmă pe regină pe o altă alee. Inima îi bătea atât de tare, încât se temea că nu va auzi zgomotul porții când se va deschide. Ea, tăcută și dreaptă, aștepta ca dovada vie a nevinovăției sale să apară. Bătu miezul nopții. Poarta nu se deschise. Se scurse o jumătate de oră în care timp Maria-Antoaneta îl întrebă de cel puțin zece ori pe Charny dacă impostorii fuseseră punctuali la întâlnire.

Unu fără un sfert la capelă Saint-Louis din Versailles. Regina bătu nerăbdătoare din picior.

— Ai să vezi ca astăzi n-au să vină — zise ea Numai mie mi se poate întâmpla asemenea nenorocire!

Și spunând acestea, îl privi pe Charny, gata să se ia la harță dacă ar fi surprins în ochii lui cea mai mică scânteie de triumf sau ironie. El însă, pălind pe măsură ce-l năpădeau din nou bănuielile, păstra o atitudine atât de gravă și melancolică, încât cu siguranța fața sa oglindea în acele clipe senina răbdare a martirilor și a înșelătorilor. Regina îl luă de braț și îl duse din nou sub castanul sub care se opriseră prima dată.

— Spui că aici i-ai văzut? murmură ea.

— Chiar aici, doamnă.

— Aici femeia i-a dat un trandafir bărbatului.

— Da, maiestate.

Regina era istovită: obosise de atâta umblet prin parcul umed, așa că se rezemă cu spatele de trunchiul unui copac și-și lăsă capul în piept. Pe nesimțite, genunchii i se înmuiară; Charny nu o sprijini cu brațul și ea mai degrabă căzu decât se așeză pe iarbă. El rămase neclintit și posomorât. Ea își acoperi fața cu mâinile, așa că Charny nu putu să-i vadă lacrimile lunecându-i printre degetele lungi și albe. Deodată, ea înălța capul și zise:

— Domnule, ai dreptate; sunt condamnată. Am făgăduit să dovedesc astăzi că m-ai calomniat. Dumnezeu nu vrea, mă supun.

— Doamnă... — șopti Charny.

— Am făcut ceea ce nici o femeie n-ar fi făcut în locul meu — continuă ea. Nu vorbesc de regine. Ah, domnule, ce este o regină care nu poate să domnească nici asupra unei singure inimi? Ce este o regină dacă nu se bucura nici măcar de respectul unui om cinstit? Haide, domnule, ajută-mă cel puțin să mă ridic, ca să plec; nu mă disprețui într-atât, încât să-mi refuzi mâna dumată.

Ca un nebun, Charny, se aruncă la picioarele ei.

— Doamna — spuse el, lovindu-se cu fruntea de pământ — dacă nu eram un nefericit care vă iubește, m-ați fi iertat, nu-i așa?

— Dumneata?! exclamă regina, cu un râs amar. Dumneata mă iubești și mă crezi o ticăloasă?...

— Oh, doamnă...

— Dumneata, dumneata care ar trebui să ai memorie, mă acuzi de a fi dăruit aici o floare, colo un sărut, dincolo iubirea mea unui alt bărbat... domnule, fără minciuni; nu mă iubești!

— Doamnă, fantoma era acolo, fantoma reginei îndrăgostite. Și chiar aici unde sunt eu acum, stătea fantoma iubitului. Smulgeți-mi inima, fiindcă aceste două imagini infernale sunt vii în inima mea și mi-o sfâșie.

Ea îi luă mâna și-l trase spre ea, cu un gest exaltat.

— Da, ai văzut! Ai auzit... eram eu, nu-i așa! rosti cu voce înăbușită. Da, eram eu, nu mai căuta altă dezlegare. Ei bine, dacă în același loc sub același castan, așa cum ședeam, cu dumneata la picioarele mele, cum stătea și celălalt, dacă îți strâng mâna, dacă mă apropii de dumneata, dacă te iau în brațe, dacă-ți spun... eu care am făcut același lucru cu celălalt, nu-i așa? Eu care am spus același lucru celui alt, nu-i așa? Dacă-ți spun: "Domnule de Charny, nu am iubit, nu iubesc și nu voi iubi decât o singură ființă pe lumea asta... pe dumneata"... Doamne Dumnezeule! Asta oare te va convinge că nu pot fi o ticăloasă când port în inimă fla-căra divină a unei asemenea iubiri?

Charny gemu ca un om care-și dă duhul.

Vorbindu-i, regina îl vrăjise cu răsuflarea ei; o simțise vorbindu-i, mâna ei se odihnea arzătoare pe umărul său, pieptul ei înfierbântat îi fripsese inima, răsuflarea ei îi arsesse buzele.

— Lăsați-mă să-i mulțumesc lui Dumnezeu — murmură el. Ah, dacă nu m-aș gândi la Dumnezeu, m-aș gândi prea mult la dumneavoastră! Ea se ridică încet și privi cu ochi pătimiși, înotând în lacrimi. Vreți viața mea? Întrebă el, năuc.

Ea tăcea, privindu-l într-una.

— Dă-mi brațul dumatăle — spuse — și du-mă peste tot unde au fost ceilalți. Mai întâi aici, aici unde a fost dăruit un trandafir. Ea își smulse de la piept un trandafir, fierbinte încă de focul ce o mistuia. Ia-l! Zise. El respira mireasma parfumată a florii și o strânse la piept. Aici — continuă ea — *cealaltă* i-a dat mâna să i-o sărute?

— Amândouă mâinile! spuse Charny, clătinându-se ca beat în clipa când își simți fața cuprinșii în palmele fierbinți ale reginei.

— Iată un loc purificat — zise regina, cu un surâs adorabil. Apoi nu s-au dus oare la băile lui Apolo? Charny, ca și când îi căzuse cerul în cap, se opri uluit, pe jumătate mort. Este un loc — rosti veselă regina — unde nu intru niciodată decât ziua. Hai să mergem să vedem împreună ușa pe unde dispărea acel iubit al reginei.

Ușoară, voioasă, la brațul celui mai fericit om de pe pământ, ea străbătu aproape alergând peluzele ce despărțeau crângul de zidul rondului. Ajunseră astfel la poarta în spatele căreia se vedeau urmele copitelor de cai.

— Aici, afară... — zise Charny.

— Am toate cheile — răspunse regina Deschide, domnule de Charny, să ne lămurim.

Trecură pragul porții și se aplecară ca să vadă: luna ieși dintr-un nor, viind parcă să-i ajute în cercetările lor.

Razele albe se plimbară blând pe chipul frumos al reginei, care se sprijinea de brațul lui Charny, ascultând și privind ierburile din jur. După ce se încredință, ea îi făcu semn gentilomului să intre din nou în parc, trăgându-l spre ea și strângându-l afectuoasă.

Poarta se închise în urma lor.

Bătu ora două.

— Adio! spuse ea. Du-te acasă. Pe mâine.

Ea îi strânse mâna și, fără a mai rosti un cuvânt, se îndepărtă repede pe sub carpeni, în direcția palatului.

În spatele porții pe care o închiseseră, un bărbat se ridică din mijlocul tufișurilor și dispăru în pădurea ce mărginea drumul.

Plecând, acest om ducea cu el taina reginei.

Capitolul LXXI Despărțirea

A doua zi, regina ieși, zâmbitoare și frumoasă și se duse să asiste la slujba religioasă. Gărzile aveau ordin să lase pe toată lumea să treacă. Era într-o duminică și maiestatea să se trezise spunând:

— Ce zi frumoasă! E plăcut să trăiești într-o asemenea zi. Păru că respiră cu mai mare plăcere decât de obicei parfumul florilor preferate; fu mai mărinimoasă ca oricând, făcând daruri bogate; se grăbi mai mult decât altă dată să se apropie de oameni. Ascultă întreaga liturghie în cea mai deplină reculegere, niciodată nu-și plecase atât de mult capul ei maiestuos. În timp ce se rugă cu ardoare, curtenii se înghesuiau, ca și în alte duminici pe porțiunea dintre apartament și capelă, ba chiar și scările erau ticsite de gentilomi și doamne. Printre acestea din urmă strălucea, modest dar elegant îmbrăcata, doamna de La Motte. Și în șirul dublu, format din gentilomi, se afla în dreapta domnul de Charny, pe care prietenii îl felicitau pentru că se însănătoșise, pentru că se afla din nou printre ei, dar mai ales fiindcă arăta atât de bine.

Favoarea este un parfum subtil care se împrășteie atât de iute în văzduh, încât, mult înainte de a fi deschis capacul cutiuței cu dresuri, aromă este definită, recunoscută și apreciată de către cunoscători. Olivier era prietenul reginei doar de șase ore, dar de îndată toți voiau să se numere printre prietenii lui Olivier.

În timp ce primea felicitările, cu voia bună a unui om într-adevăr fericit, și-n timp ce întregul șir din stânga trecea la dreapta pentru a-i dovedi cât de mult îl cinstea, Olivier, silit să-și plimbe privirile peste grupul ce forfotea în jurul lui, zări dinaintea sa, solitar, un chip a că mi sumbra paloare și imobilitate îl izbiră. Îl recunosc pe Filip de Taverney, cu trupul strâns în uniformă și cu mâna pe spadă. De la vizitele de politețe tăcute de Taverney în anticamera adversarului său, după duel, de la sechestrarea lui Charny de către doctorul Louis, nici o relație nu mai existase între cei doi rivali.

Charny, văzându-l pe Filip cum îl privește liniștit, fără bunăvoința, dar nici amenințător, schița un salut, la care Filip răspunse de departe. Apoi își croi drum printre cei ce-l înconjurau, spunându-le:

— La o parte, domnilor, lăsați-mă să-mi fac datoria la care mă obligă politețea.

Și traversând spațiul aflat între șirul din dreapta și cel din stânga, se îndreptă spre Filip, care nici nu se clinti.

— Domnule de Taverney — îi spuse, salutându-l cu mai mare curtenie decât prima dată — ar fi trebuit să vă mulțumesc pentru interesul pe care ați binevoit să-l arătați pentru sănătatea mea, dar de-abia ieri m-am întors. Filip roși, îl privi țință, apoi plecă ochii. Voi avea onoarea, domnule — continuă Charny — să vă pot vizita de mâine și sper că nu mi-ați purtat pica.

— Deloc, domnule — replică Filip.

Charny voia tocmai să-i întindă mâna, când toboșarul anunță sosirea reginei.

— Iat-o pe regină, domnule — rosti rar Filip, fără să răspundă gestului prietenesc al lui Charny.

Și-și sublinie cuvintele printr-o reverență mai mult melancolică decât glacială. Charny, oarecum surprins, se grăbi să se întoarcă în mijlocul prietenilor săi, în șirul din dreapta. Filip rămase la locul său, ca și când ar fi pândit ceva. Regina se apropie; fu văzută zâbind multora, primind jalbe; de departe ea îl zărise pe Charny și, fără să-și mai dezlipească ochii de la el, cu acea temerară sfidare pe care o puneă în prietenie și pe care dușmanii o numeau nerușinare, ea rosti cu glas tare:

— Astăzi puteți cere, domnilor, cereți, n-aș putea să refuz nimic.

Charny fu pătruns până în adâncul inimii de tonul și sensul acestor cuvinte vrăjite. Tresări de mulțumire și în acest chip îi mulțumi în sufletul său reginei. Deodată, aceasta fu smulsă din dulcea dar primejdioasă sa contemplare de zgomotul unui pas, de sunetul unui glas necunoscut.

Pasul se făcea auzit dinspre stânga, glasul emoționat dar profund o chemă:

— Doamnă!...

Regină îl zări pe Filip; nu-și putu stăpâni un gest de uimire, văzându-se din nou între cei doi bărbați dintre care pe unul se muștră că îl iubește prea mult, pe celălalt prea puțin.

— Dumneata, domnule de Taverney! exclamă ea, revenindu-și. Dumneata?! Vrei să-mi ceri ceva? Vorbește!

— O audiență de zece minute când dorește maiestatea voastră — zise Filip, încleștându-și fruntea palidă și severă.

— Chiar acum, domnule — răspunse regina, privindu-l pe furiș pe Charny, de care, fără să vrea, se temea văzându-l atât de aproape de fostul său adversar. Urmează-mă!

Grăbi pasul când îl auzi pe Filip venind în urma ei și trecu de Charny. După ce dădu câteva porunci, se îndreaptă spre palat. Un sfert de oră mai târziu, Filip era introdus în bibliotecă, unde maiestatea sa primea duminica.

— Poftim, intră, domnule de Taverney — zise ea, cu glas voios — intră și spune-mi ceva drăguț. Trebuie să-ți mărturisesc că sunt cuprinsă de neliniște de câte ori un Taverney dorește să-mi vorbească. Familia dumitale este prevestitoare de rele. Liniștește-mă repede, domnule de Taverney și spune-mi că n-ai venit să-mi aduci la cunoștința vreo nenorocire.

Filip și mai palid după acest preambul decât fusese după întâlnirea cu Charny și văzând cât de puțină căldură pune regină în vorbele ei, se mulțumi să răspundă:

— Doamnă, am onoarea de a afirma în fața maiestății voastre că îi aduc de data aceasta o veste bună.

— Ah! Așadar, o veste! exclamă regina.

— Din păcate, da, maiestate.

— Doamne! răspunse ea, reluându-și acel aer vesel care-l tăcea pe Filip atât de nenorocit. Iată că ai spus "din păcate". "Sărmanul de mine!" ar zice un spaniol. Domnul de Taverney a spus: "Din păcate!"

— Doamnă — zise solemn Filip — două cuvinte o vor liniști cu desăvârșire pe maiestatea voastră și nu numai că nobila sa frunte nu se va înnora astăzi la apropierea unui Taverney, dar niciodată nu se va mai înnora din vina unui Taverney Maison-Rouge. Începând de astăzi, doamnă, ultimul din această familie, căreia maiestatea voastră a binevoit să-i acorde o oarecare atenție; va dispărea pentru totdeauna de la curtea Franței.

Părăsind imediat voioșia pe care o arătase ca să se apere și presimțind emoțiile ce s-ar putea ivi în urma acestei întrevederi, regina exclamă:

— Pleci!

— Da, maiestate.

— Și... dumneata?!

Filip se înclină.

— Sora mea, doamnă, a avut înaintea mea regretul de a o părăsi pe maiestatea voastră — spuse el. Și eu eram, în felul meu, nefolositor reginei, așa că plec.

Regina se așază foarte tulburată, gândindu-se că Andreea o părăsise a doua zi după întrevederea de la Louis, când domnul de Charny deslușise primul semn al afecțiunii ce i se purta.

— Ciudat! murmură ea, visătoare și nu mai adaugă nici un cuvânt.

Filip rămase în picioare ca o statuie de marmură, așteptând să i se îngăduie să se retragă. Ieșind din letargia sa, regina îl întrebă:

— Și unde te duci?

— Vreau să-l întâlnesc pe domnul de La Perouse, răspunse Filip.

- Domnul de La Perouse se afla în Terra-Nova în clipa asta.
- Am tăcut toate pregătirile ca să-l ajung din urmă.
- Știi că i s-a prezis o moarte tragică?
- Tragica, n-am auzit — spuse Filip — subită, după câte știu.
- Și cu toate acestea pleci...

El zâmbi, frumos, nobil și blând, apoi zise:

- De aceea mă și duc să-l întâlnesc pe La Perouse.

Regina se cufundă în tăcerea ei îngrijorată. Filip așteptă din nou, respectuos. Deodată ea se ridică, se apropie de tânăr și, încrucișându-și ambele-i brațe pe piept, îl întreabă:

- De ce pleci?
- Fiindcă îmi place mult să călătoresc — răspunse el, pașnic.
- Dar ai făcut ocolul lumii — reluă regina, înșelată o clipă de calmul acesta eroic.
- Al lumii noi, da, doamnă — preciză Filip — dar nu al lumii vechi și noi laolaltă.

Regina făcu un gest de ciudă și repetă ceea ce îi spusese și Andreei:

— Oameni de fier, inimi de oțel acești Taverney! Sora dumitale și dumneata sunteți niște oameni teribili, prieteni pe care ajungi să-i urăști. Nu pleci ca să călătorești, te-ai săturat de atâtea drumuri, ci ca să mă părăsești. Sora dumitale, care zicea că simte o chemare spre călugărie, ascunde o inimă în flăcări sub cenușă. În sfârșit, a vrut să plece, a plecat. De-ie Domnul să fie fericită! Dumneata, dumneata, care puteai fi fericit, pleci și dumneata! Când îți spuneam adineauri că cei din familia Taverney îmi poartă nenoroc!

— Îndurare, doamnă! Dacă maiestatea voastră ar binevoi să privească mai atent în inimile noastre, n-ar vedea decât un devotament fără margini.

— Ascultă! strigă regina, mânioasă. Dumneata ești un quaker și ea o filozoafă, niște creaturi imposibile; ea își închipuie lumea ca pe un paradis în care nu intri decât cu condiția de a fi sfânt; dumneata, dumneata crezi că lumea este un infern în care nu trăiesc decât diavoli; și amândoi fugiți de lume; unul pentru că găsește ceea ce nu caută, celălalt pentru că nu găsește ceea ce caută. N-am dreptate? Eh, dragă domnule de Taverney, lasă-i pe oameni să fie imperfecti, nu cere familiilor regale decât să fie cele mai puțin imperfecte dintre speciile umane; fii îngăduitor sau, mai exact, nu fi egoist!

Accentuă cu prea multă pasiune ultimele cuvinte. Filip câștigase.

— Doamnă — spuse el — egoismul este o virtute când îl folosești pentru a-i înalță pe cei pe care-i iubești.

Ea se împurpură la față și zise:

— Tot ce știu este ca o iubeam pe Andreea și ea m-a părăsit, că țin la dumneata și totuși mă părăsești. Este umilitor pentru mine să văd cum două persoane atât de desăvârșite — nu glumesc, domnule — se îndepărtează de casa mea.

— Nimic nu poate umili o augustă persoană ca domnia-voastră, doamnă — zise cu răceală Taverney. Rușinea nu atinge frunțile care se ridică atât de sus, cum este a dumneavoastră.

— Încerc să aflu cu toată grijă ce anume a putut să te jignească, continuă regina.

— Nu m-a jignit nimic, doamnă — protestă cu asprime Filip.

— Gradul dumitale a fost confirmat, averea este în creștere, te prețuiam...

— Repet maiestății voastre că nu-mi place nimic la curte.

— Și dacă ți-aș spune să rămâi... dacă ți-aș porunci?...

— Aș avea durerea de a o refuza pe maiestatea voastră.

Pentru a treia oară, regina se cufundă în tăcere. Și cum ieșea întotdeauna din aceste răgazuri printr-o nouă izbucnire, întreabă:

— Poate că este cineva care îți displace aici? Ești o fire ascunsă — spuse ea, privindu-l pe Filip cu ochii săi limpezi.

— Nimeni nu-mi displace.

— Credeam că nu te ai bine... cu un gentilom... cu domnul de Charny... pe care l-ai rănit în duel... — Zise regina, înflăcăându-se încetul cu încetul. Și cum e simplu să fugi de

cei care nu-ți plac, îndată ce ai văzut ca domnul de Charny s-a întors, ai și vrut să părăsești curtea.

Filip nu răspunse.

Regina, înșelându-se asupra acestui om atât de cinstit și de viteaz, crezu că are de-a face cu un gelos obișnuit. Îl execută fără nici o milă.

— Știi — continuă ea — ca domnul de Charny s-a întors abia astăzi! Spun astăzi! Și chiar astăzi dumneata vrei să pleci?

Filip deveni livid. Atacat astfel, călcat în picioare, răspunse cu cruzime:

— Doamnă, este adevărat că de-abia astăzi am aflat despre întoarcerea domnului de Charny; numai că știam mai demult decât își închipuie maiestatea voastră, deoarece l-am întâlnit pe domnul de Charny, către ora două noaptea, la poarta parcului ce dă spre băile Apolo.

Regina păli la rândul său; și după ce privi cu o admirație amestecată cu groază desăvârșită curtenie pe care gentilomul o păstra în mânia lui, murmură cu voce stinsă:

— Bine, du-te domnule, nu te mai rețin.

Filip salută pentru ultima oară și plecă cu pași măsurați.

Regina căzu fulgerată într-un fotoliu, spunând:

— Franța, țara inimilor nobile!

Capitolul LXXII Gelozia cardinalului

În acest timp, cardinalul văzu trecând trei nopți cu totul diferite de cele pe care imaginația să ie reînvia neîncetat. Nici o veste de la nimeni, nici o speranță să primească vreo știre. Această desăvârșită tăcere, după zbuliumul patimeii, venea ca întunericul după lumina soarelui.

La început, cardinalul se legănase cu speranța că iubita sa, mai mult femeie decât regină, va dori să afle ce fel de dragoste îi poartă el și dacă o iubește tot atât de mult după mărturisire ca și înainte. Prin urmare, văzând că nu se întâmpla nimic și ascultând întruna numai liniștea, cum zice domnul Delille¹⁴, începu să se teamă, nefericitul, că a căzut în dizgrație.

De aici, o spaimă, o groază, o neliniște pe care nimeni nu și le poate închipui dacă n-a suferit de acele nevralgii generale care fac din capătul fiecărei fibre nervoase un șarpe de foc ce se răsucesce încoace și încolo, după cum are chef. Această stare îi deveni insuportabilă cardinalului; trimiterea de zece ori, într-o jumătate de zi, acasă la doamna de La Motte, de zece ori la Versailles. Cel de-al zecelea curier i-o aduse, în sfârșit, pe Jeanne, care îi supraveghea acolo pe Charny și pe regină și care se bucură în sinea ei de nerăbdarea cardinalului, căruia îi va datora curând izbândirea celor ce pune la cale.

Văzând-o, cardinalul izbucni:

— Cum puteți fi atât de liniștită?! Cum?! Știți în ce hal mă chinui și dumneavoastră, dumneavoastră care ziceți că sunteți prietena mea, mă lăsați să mă perpelesc, să mor!...

— Eh, monseniore — replică Jeanne — răbdare, vă rog! Ceea ce făceam eu la Versailles, departe de dumneavoastră, este mult mai folositor decât ce faceți dumneavoastră aici, așteptându-mă.

— Doar nu puteți fi atât de crudă — spuse excelența sa, potolit de speranța că va primi vești. Vorbiți, ce zice, ce face lumea acolo?

— Absența este un rău îngrozitor, fie că suferi la Paris, fie că suferi la Versailles.

¹⁴ Delille (1736-1813), poet francez, plin de delicatețe, traducător al operelor lui Virgiliu și Milton. (n.t.)

- Iată ceva care îmi place și vă mulțumesc, dar...
- Dar ce?...
- Dovezi!
- Ah, Dumnezeule! strigă Jeanne. Ce tot spuneți, domnule! Dovezi! Ce înseamnă acest cuvânt? Dovezi!... Sunteți oare în toate mințile, monseniore, când îi cereți unei femei dovezi de vinovăție?
- Nu cer o piesă de proces, contesă, cer o dovadă de dragoste.
- Mi se pare — făcu ea, după ce o privi pe excelența sa într-un anume fel — că începeți să fiți extrem de exigent, dacă nu chiar foarte uituc.
- Ah, știu ce-mi veți spune, știu că trebuie să fiu foarte fericit, foarte onorat; dar gândiți-vă la inima mea ca și când ar fi a dumneavoastră, contesa! Ați accepta să fiți astfel aruncata deoparte, după ce se părea că vi s-au acordat, toate favorurile?
- Am impresia că ați spus "se părea", nu? zise Jeanne, pe același ton batjocoritor.
- O, vezi bine, mă puteți certa pentru pretențiile mele nerușinate, contesa; vezi bine, nimic nu-mi dă dreptul să mă plâng, cu toate astea mă plâng...
- Atunci, monseniore, nu pot fi răspunzătoare de nemulțumirea dumneavoastră dacă nu are decât cauze frivole sau dacă n-are nici un fel de cauză.
- Contesă, ce urât va purtați cu mine!
- Monseniore, repet cuvintele dumneavoastră. Urmăresc șirul lor.
- Mai bine v-ați gândi la ce e de tăcut decât să mă dojeniți pentru nebuniile mele; ajutați-mă, în loc să mă chinuiți.
- Nu vă pot ajuta acum pentru că nu cred că se poate face ceva.
- Nu credeți că se poate face ceva? repeta cardinalul, apăsând pe fiecare cuvânt.
- Nu.
- Ei bine, doamnă — ripostă domnul de Rohan, cu vehemență — poate nu toată lumea este de acord cu dumneavoastră.
- Vai, monseniore, iată că v-ați înfuriat și nu ne mai înțelegem. Excelența voastră mă va ierta că îi atrag atenția.
- M-am înfuriat! Da... din cauză că sunteți atât de răuvoitoare, contesă.
- Nu credeți că sunteți nedrept?
- Deloc! Dacă nu vreți să-mi faceți servicii, este pentru că nu mai puteți, o văd prea bine.
- Aveți o părere bună despre mine; atunci de ce mă acuzați?
- Pentru că erați datoare să-mi spuneți întregul adevăr, doamnă.
- Adevărul?! V-am spus tot ce știam.
- Nu mi-ați spus că regină este o perfidă, că este o cochetă, că-i face pe oameni s-o adore și-i lasă apoi să înnebunească de disperare.
- Jeanne îl privi, surprinsă.
- Explicați-vă — zise ea, tremurând, dar nu de teamă, ci de bucurie.
- Întrevedea în gelozia cardinalului o ieșire din situația dificilă în care se afla, pe care poate împrejurările nu i-ar fi pus-o la îndemână.
- Mărturisiți — continuă cardinalul, orbit de patimă — mărturisiți, vă implor, că regina refuză să mă vadă.
- Nu pot spune așa ceva, monseniore.
- Mărturisiți ca, deși nu mă respinge de bunăvoie, ceea ce încă mai sper, mă îndepărtează ca să nu neliniștească cine știe ce alt iubit căruia insistențele mele i-au trezit gelozia.
- Ah, monseniore!... exclamă Jeanne, pe un ton atât de mieros, încât lăsa să se bănuiască cu mult mai mult decât voia ea să ascundă.
- Ascultați-mă — reluă domnul de Rohan — ultima dată când am văzut-o pe maiestatea sa, cred că am auzit pe cineva umblând prin tufișuri.
- Curată nebunie!
- O să vă spun tot ce bănuiesc.

— Nu mai spuneți nici un cuvânt în plus, monseniore, o jigniți pe regină; și, de altfel, chiar dacă-i adevărat că era atât de nefericită, încât să se teamă că este pândita de către un iubit, ceea ce nu cred, sunteți oare atât de nedrept încât să-i faceți o vină dintr-un trecut pe care îl părăsește pentru dumneavoastră?

— Trecutul! Trecutul! Iată un cuvânt mare care își pierde înțelesul, contesă, dacă acest trecut este, de fapt, prezent și va deveni viitor.

— Rușine, monseniore! Îmi vorbiți ca unui misit pe care îl acuzați că ți-a mijlocit o afacere proastă. Bănuielile dumneavoastră, monseniore, o jignesc atât de mult pe regina, încât se răsfrâng și asupra mea.

— Atunci, contesă, dovediți.

— Monseniore, dacă mai repetați aceste cuvinte, voi considera că mă insultați pe mine.

— În sfârșit!... Mă iubește puțin?

— Dar este foarte simplu, monseniore — răspuse Jeanne, arătând cardinalului masa lui de lucru și tot ce trebuia pentru scris. Așezați-vă și întrebați-o pe ea însăși.

Cardinalul, în al nouălea cer, îi strânse mâinile Jeannei, rostind:

— O să-i dați biletul?

— Dacă nu i-l dau eu, cine i-l va da?

— Și... îmi făgăduiți un răspuns?

— Dacă nu veți avea răspuns, cum veți ști ce să credeți?

— Ah, să fie într-un ceas bun! Așa îmi plăceți, contesă.

— Nu-i așa — făcu Jeanne, cu zâmbetul ei șăgalnic.

El se așeză, luă pana și începu să scrie. Domnul de Rohan avea o pană înaripată, se exprima cu ușurință; cu toate astea rupse zece foi înainte de a fi mulțumit de sine.

— Dacă o să continuați în felul acesta, nu veți termina niciodată.

— Știți, contesa, mă tem de dragostea mea; ea se revarsă, oricât aș vrea s-o stăvilesc; n-aș vrea s-o obosesc pe regină.

— Ei — zise Jeanne, ironică — dacă o să-i scrieți ca un om politic, o să vă răspundă că o diplomată. Vă privește.

— Aveți dreptate și sunteți o adevărată femeie și la suflet și la minte. Spuneți, contesă de ce să avem secrete față de dumneavoastră, care știți totul'?

Ea zâmbi și răspuse:

— Adevărul este că nu aveți ce să-mi ascundeți.

— Citiți peste umărul meu — citiți la fel de repede cum scriu, dacă se poate; fiindcă inima mea arde și pana aleargă mistuind hârtia.

Într-adevăr, scrise; așternu o scrisoare atât de înflăcărată, de nebunească, de plină de dojeni de dragoste și asigurări compromițătoare, încât, când isprăvi, Jeanne, care îl urmărise până la iscălitura, își zise în sinea ei: "A scris ceea ce eu n-aș fi îndrăznit să-i dictez".

Cardinalul reciti și o întrebă pe Jeanne:

— E bine așa?

— Dacă vă iubește — răspuse trădătoarea — o să vedeți mâine. Acum stați liniștit.

— Până mâine, da.

— Nici nu cer mai mult, monseniore.

Lua biletul pecetluit și, spre seară, se întoarse acasă. Aici, se dezbracă, își răcori obrazul și începu să se gândească. Situația era cea la care voise chiar de la început să ajungă. Încă doi pași și își va atinge țelul. Pe care din doi să-l ia drept scut: pe regină sau pe cardinal?

Scrisoarea îl pune pe cardinal în imposibilitatea de a o acuza vreodată pe doamna de La Motte, în ziua când ea îl va sili să plătească sumele datorate în contul colierului. Admițând că regina și cardinalul s-ar vedea și ar descoperi totul, cum ar îndrăzni ei s-o compromită pe doamna de La Motte, care deținea un asemenea scandalos secret? Regina

nu va da lucrurile în vileag și va crede că prelatul o urăște; cardinalul va crede că regină este o cochetă; dezbaterele însă, dacă vor fi, vor avea loc cu ușile închise și doamna de La Motte, chiar dacă ar fi cât de cât bănuită, s-ar hotărî, sub acest pretext, să se expatrieze, realizând frumoasa sumă de un milion și jumătate. Cardinalul va ști precis ca Jeanne a luat diamantele, regina va ghici, desigur; la ce le-ar servi însă să facă zarvă în jurul unei împrejurări atât de strâns legată de cea din parc și de la băile lui Apolo?

Numai că nu era de ajuns o scrisoare ca să construiască tot acest sistem de apărare. Cardinalul avea o pană minunată, va mai sene încă de șapte sau opt ori. În ceea ce o privește pe regina, cine știe dacă în clipa asta nu făurește, împreună cu domnul de Charny, arma de care să se folosească Jeanne de La Motte!

Atâtea tulburări și discuții vor sfârși în cel mai rău caz cu o fugă și Jeanne își închipuia dinainte etapele. Mai întâi va fi scadența, bijutierii își vor cere banii. Regina se va duce drept la domnul de Rohan. Cum? Prin intermediul Jeannei, este inevitabil. Jeanne îl va preveni pe cardinal și-l va pofti să plătească. Dacă va refuza, îl va amenința că publică scrisorile; el va plăti. Odată plata făcută, nici un pericol. În ce privește scandalul public, rămâne să se pună capăt intrigii. Asupra acestui punct, satisfacție deplină. Onoarea unei regine și a unui prinț al bisericii la prețul de un milion și jumătate este mult prea ieftin plătită. Jeanne era aproape sigură că ar putea scoate trei milioane dacă ar vrea.

Pe ce se-ntemeia Jeanne în privința intrigii? Pe convingerea cardinalului ca o văzuse trei nopți în șir pe regină în tufișurile de la Versailles și nici o putere din lume nu putea să-i dovedească acum că s-ar fi înșelat. Există o singură mărturie a escrocheriei, o dovadă vie și zdrobitoare și această dovadă Jeanne o va face să nu poată intra în discuție.

Ajunsă la acest punct al meditațiilor sale, ea se apropie de fereastră și o văzu pe Oliva stând pe balcon, neliniștită și curioasă.

"Între noi două acum" — gândi Jeanne, salutându-și cu toată afecțiunea complicea.

Contesa îi făcu Olivei semnul convenit ca să coboare diseară. Bucuroasă că primise această comunicare oficială Oliva intră din nou în cameră; Jeanne își continua meditațiile.

Să sfarmi instrumentul de care nu te mai poți folosi este obiceiul tuturor intriganților; numai că cei mai mulți dau greș, fie că în clipa în care se sfarmă, unealta mai scoate un geamăt care dezvăluie taine, fie că nu o sfarmă de tot așa fel încât mai poate sluji și altora. Jeanne se gândi că micuța Oliva, toată numai pofta de viața, nu se va lăsa zdrobită fără să scoată un țipăt. Era necesar să nascocеști pentru ea o poveste care s-o hotărască să fugă; alta care să o facă să fugă bucuroasă.

Greutățile apar la fiecare pas; unele minți însă găsesc în a birui aceste greutăți tot atâta plăcere ca alții în a rupe trandafiri.

Oliva, oricât de mult ar fi fost fermecată de tovărășia noii sale prietene, nu era decât relativ fermecată. Cu alte cuvinte, prin gratiile închisorii în care se afla, găsea această legătura delicioasă. Dar Nicole, foarte sinceră din fire, nu-i ascundea deloc prietenei sale că i-ar plăcea mai mult să trăiască la lumina zilei, să se plimbe la soare, să guste din toate bucuriile reale ale vieții decât să facă plimbări nocturne, îmbrăcând haina unei fictive regalități.

Lucrurile în afara vieții obișnuite erau Jeanne, cu mângâierile și confesiunile ei; realitatea însemna bani și Beausire.

Jeanne, care studiase în amănunt această teorie, își tăgădui să o pună în aplicare la prima ocazie. Pe scurt, își propusese ca tema a întrevederii cu Nicole nevoia absoluției de a tace să dispară dovada criminalei escrocherii comise în parcul de la Versailles.

O dată cu venirea nopții, Oliva coborî. Jeanne o aștepta la poartă. Străbătura amândouă strada Saint-Claude până la bulevardul pustiu, se suiră în trăsura care le aștepta și care, ca ele să poată discuta în voie, mergea la pas pe drumul ce duce la Vincennes. Nicole, deghizată într-o rochie simplă și purtând o glugă m; ire, Jeanne îmbrăcata ca o femeiușcă oarecare, erau de nerecunoscut. De altfel, ca să le poți vedea, ar fi trebuit să intri în trăsura și numai poliția avea acest drept. Nimic însă nu trezise curiozitatea poliției. Mai ales că trăsura nu era una oarecare, ci purta pe portiere armele

familiei de Valois, respectabile santinele cărora nici un agent n-ar fi îndrăznit să le nesocotească prezența.

Oliva începu prin a acoperi cu sărutări pe Jeanne, care i le întoarse însutit.

— Oh, ce tare m-am plictisit! strigă Oliva. Te-așteptam, mă rugam în gând să vii.

— Era imposibil, scumpa mea, să vin să te văd; mă pândeai și, mai ales, te-ai fi pândit pe tine o primejdie prea mare.

— Cum asta? întrebă Nicole, mirată.

— O primejdie teribilă, draga mea, de teama căreia mai tremur încă.

— Oh, povestește-mi, hai repede!

— Aici te plictiseai de moarte...

— Da din păcate.

— Și ca să te distrezi puțin, ai vrut să ieși.

— Și m-ai ajutat ca o adevărată prietenă.

— De asemenea, ți-am vorbit de acel ofițer, nițel cam trăsniț, dar foarte politicoș, care s-a îndrăgostit de regină, cu care semeni puțin.

— Da, știu.

— Am avut slăbiciunea să-ți propun o distracție nevinovată și anume să ne amuzăm pe seama bietului băiat și să-l facem să creadă că regina îl place.

— Vai!... suspină Oliva.

— Nu-ți voi mai aminti cele două plimbări pe care le-am făcut noaptea în grădina Versailles-ului, întovărășite de acest sărman băiat. Oliva suspină din nou. De cele două nopți în care ți-ai jucat atât de bine rolișorul, încât cavalerul nostru a luat lucrurile în serios.

— N-a fost frumos din partea noastră — spuse încet Oliva — să-l înșelăm, n-o merită; e un cavaler cu adevărat fermecător.

— Nu-i așa?

— O, da!

— Dar ia stai, nu aici e buba; să-i dai un trandafir, să te lași numită maiestate, să întinzi mâinile să ți le sărute, astea sunt simple șotii... Dar... micuța mea Oliva se pare că n-a fost totul...

Oliva roși atât de tare, încât, dacă noaptea n-ar fi fost atât de neagră, Jeanne ar fi fost silită să bage de seamă. Ce-i drept însă, ca o femeie binecrescută, privea drept înaintea și nicidecum spre tovarăsa sa.

— Cum adică... — se bâlbâi Nicole. Cum... cum n-a fost totul?

— A mai avut loc și a treia întrevvedere — spuse Jeanne.

— Da — zise Oliva, șovăitoare. Doar știi, că erai acolo.

— Iertare, scumpa mea, mă aflu, ca de obicei, la oarecare distanță, pândind sau prefăcându-mă că pândesc pentru ca rolul tău să fie cât mai veridic. Deci n-am văzut, nici n-am auzit ce s-a întâmplat în grotă. Nu știu decât ce mi-ai povestit. Or, la întoarcere, mi-ai spus că v-ați plimbat, că ați discutat, că ați continuat jocul cu trandafirul și cu sărutatul mâinilor. Eu cred tot ce mi se spune, draga mea.

— Păi... păi... — bâigui Oliva, tremurând.

— Păi, drăguța mea, se pare că nebunul pretinde că așa-zisa regină i-a acordat mult mai mult.

— Ce?...

— Se pare că, beat de fericire, năuc, înnebunit, s-a lăudat că a obținut de la regină o nedezmințită dovada de dragoste împărtășită. Nu încapă îndoială că sărmanul om este nebun de legat.

— Doamne Dumnezeule! murmură Oliva.

— E nebun, în primul rând, pentru că minte, nu-i așa? întrebă Jeanne, perfidă.

— Sigur că minte... — se bâlbâi Oliva.

— Doar nu te-ai fi expus unei primejdii atât de îngrozitoare fără să-mi spui. Pe biata fată o trecu florii. Ce aparențe neplăcute — continuă teribila prietena — pentru tine, care-l

iubești pe domnul Beausire și căreia eu îi dedic timpul meu, tocmai tu, căreia îi face curte domnul de Cagliostro și pe care îl refuzi, să dai, dintr-un simplu capriciu, acestui nebun... dreptul... de... a spune... Nu, și-a pierdut miriștile, părerea asta nu mi-o schimb.

— Și ce primejdie mă paște? strigă Nicole. Să vedem!

— Iat-o. Avem de-a face cu un nebun, deci cu un om care nu se teme de nimic și care nu ține seama de nimeni. Atâta timp cât era vorba numai de trandafiri și sărutări de mâini, nimeni n-avea ce spune: o regină are mulți trandafiri în parc și mâinile îi sunt la dispoziția supușilor săi; dar dacă-i adevărat că la cea de-a treia întâlnire... Ah, scumpă copilă, nu mai îmi vine deloc să râd de când mă frământă gândul ăsta.

Oliva simți cum îi clănțâne dinții de frică.

— Și ce-o să se întâmple, draga mea prietenă, întrebă fata.

— În primul rând, după câte știu eu, cel puțin nu ești regina.

— Nu.

— Și uzurpând această calitate a maiestății sale pentru a săvârși o... nesocotință ca asta...

— Ei, ei?...

— Ei bine, asta se numește lezmaiestate. Și odată rostit acest cuvânt, lucrurile pot ajunge departe. Oliva își ascunse fața în mâini. La urma urmei — continuă Jeanne — cum n-ai făcut ce se laudă el că ai făcut, vei putea dovedi oricând; celelalte nesocotințe vor fi pedepsite cu închisoare de la doi la patru ani și surghiunul.

— Închisoare?! Surghiun?! strigă Oliva, îngrozită.

— Nu-i o nenorocire atât de mare; dar eu va trebui să-mi iau măsuri de precauție și să mă pun la adăpost.

— Ești și dumneata neliniștită?

— Ba bine că nu! N-o să mă denunțe imediat și pe mine nebunul ăsta? Ah, biata mea Oliva! Înșelătoria asta ne va costa scump.

Oliva începu să plângă.

— Și eu, eu — spuse ea — care nu pot să stau liniștită nici o clipă! Ah, minte nesăbuită! Ah, satana! Parcă a intrat dracu-n mine, nu vezi! După nenorocirea asta, sunt sigură c-am să m-arunc în ghearele alteia.

— Nu dispera, încearcă numai să eviți un scandal.

— Mă duc să mă închid imediat în casa protectorului meu. Dacă i-aș mărturisi totul?

— Grozavă idee, n-am ce zice! Un om care te crește cu toată grijă, încercând să-și ascundă iubirea, un om care nu așteaptă decât un cuvânt ca să te adore și căruia tu îi vei spune că ai săvârșit o astfel de imprudență cu un altul. Notează: spun imprudență... fără a mai pune la socoteală bănuielile ce se vor trezi în mintea lui.

— Dumnezeu, ai dreptate!

— Și mai e ceva: zvonul se va răspândi, cercetările magistraților vor trezi scrupulele protectorului tău. Cine știe dacă, spre a se pune bine cu curtea, nu te va preda?

— Oh!

— Să admitem că te va goni, pur și simplu, ce se va alege de tine?

— Știu, sunt pierdută.

— Și când va afla totul domnul de Beausire... — spuse rar Jeanne, studiind efectul acestei ultime lovituri.

Oliva sări în sus. Cu gesturi repezite, începu să-și smulgă părul din cap.

— O să mă omoare! Ah, nu... — murmură ea — am să mă omor eu... Apoi, întorcându-se spre Jeanne, zise cu disperare: Nu mă poți salva pentru că ești și dumneata în primejdie.

— Am o bucată de pământ în Picardia, undeva departe... o fermă — răspunse Jeanne. Dacă am putea s-o ștergem fără a fi văzute înainte să izbucnească scandalul, poate ne-ar mai rămâne o șansa?...

— Dar nebunul ăla te cunoaște, te va găsi oriunde te vei duce.

— Dacă tu pleci, te-ascunzi și nu te poate găsi, eu nu mă mai tem de smintit. O să-i spun sus și tare: "Ți-ai pierdut mințile de poți să afirmi așa ceva. Dovedește!" Or, lucrul ăsta îi va fi cu neputință și-atunci am să-i șoptesc la ureche: "Ești un laș!"

— Plec când vrei și unde vrei — hotărî Oliva.

— Cred că așa este mai cuminte — încuviință Jeanne.

— Trebuie să plec imediat?

— Nu, așteaptă să pregătesc totul în așa fel încât reușita să fie sigură. Ascunde-te, nu te mai arăta nici măcar pentru mine. Deghizează-te chiar și când te uiți în oglindă.

— Da, da, bizuie-te pe mine, scumpă prietenă.

— Să începem prin a ne întoarce; nu mai avem ce ne spune.

— Să ne-ntoarcem. Cât timp îți trebuie să faci toate pregătirile?

— Nu știu; dar ia aminte ce-ți spun: de azi până în ziua plecării tale n-am să mă mai arăt la fereastră. Dacă mă vezi, înseamnă că vei pleca în aceeași zi, așa că fii gata!

— Da, îți mulțumesc, scumpa prietena.

Se întoarseră încet spre strada Saint-Claude, Oliva nemaiîndrăznind să-i vorbească Jeannei, Jeanne cugetând mult prea adânc ca să-i mai vorbească Olivei. Când ajunseră, se îmbrățișară; Oliva îi cern cu umiliința iertare prietenei sale pentru toate nefericirile încurcături în care intrasem din cauza prostiei sale.

— Sunt femeie — replică doamna de La Motte, parodiindu-l pe poetul latin — și înțeleg slăbiciunea femeii.

Capitolul LXXIII Fuga

Oliva se ținu de cuvânt. Chiar de-a doua zi, Nicole își tăinu existența față de toată lumea; nimeni n-ar fi putut bănui că ea locuiește în casa din strada Saint-Claude.

Stătea ascunsă tot timpul în dosul unei perdele sau a unui paravan, cu ferestrele veșnic închise, în ciuda razelor de soare care băteau în geam. Jeanne, care pregătea totul din umbră, știind că a doua zi aducea cu sine termenul primei plăți a celor cinci sute de mii de livre, orându-i lucrurile în așa fel, încât să nu existe nici o umbră în clipa când va exploda bomba. Acea clipă îngrozitoare era țelul final al cercetărilor sale.

Ea calculase cu înțelepciune alternativă de a fugi, lucru ușor, de altfel, dar fuga însemna o acuzație categorică. Să rămână, să rămână neclintită, asemenea duelistului care îndura loviturile adversarului; contesa decise deci să rămână cu riscul de a cădea, dar și cu șansa de a-și ucide dușmanul.

Iată de ce, chiar a doua zi după întrevvedere cu Oliva, se arătă la fereastră către ora două, semn pentru falsa regină că e timpul să se pregătească s-o șteargă în aceeași seară. Să descriem bucuria, să descriem groaza Olivei, ar imposibil. Necesitatea fugii era determinată de primejdie; posibilitatea de a fugi însemna salvarea. Oliva îi trimise o sărutare pătimasă Jeannei, apoi își făcu pregătirile punând în micul său pachet câteva din lucrurile prețioase ale protectorului său.

După ce dăduse semnalul, Jeanne dispăru de acasă și se ocupă să găsească o trăsură căreia să-i încredințeze prețioasa soartă a domnișoarei Nicole.

Și asta a fost totul — tot ceea ce chiar cel mai atent observator ar fi putut descifra din semnele, de obicei, grăitoare, prin care comunicau cele două prietene.

Perdele trase, ferestre închise, lumini mișcătoare până târziu în noapte. Apoi unele foșnete, câteva zgomote misterioase, o ușoară agitație căreia îi urma răsunetul și liniștea. Băteau orele unsprezece noaptea la Saint-Paul și vântul sufla în rafale dinspre râu,

ajungând până în strada Saint-Claude, când Jeanne ajunse în strada Saint-Louis, cu o trăsură de poștă la care erau înhămați trei cai zdraveni. Pe capră trăsurii, un om înfășurat într-o mantie îl îndruma pe surugiu. Jeanne îl trase pa acest om de poalele veșmântului și-i spuse să oprească la colțul străzii Roi-Dore. Omul veni să vorbească cu stăpâna.

— Trăsura să rămână aici, dragă domnule Reteau — zise Jeanne. O jumătate de oră va fi de ajuns. Voi veni aici cu o persoană, care se va urca și pe care o vei duce, minând cât se poate de repede, la căsuța mea de la Amiens.

— Da, doamnă contesă.

— Acolo o vei preda arendașului meu Fontaine, care știe ce are de făcut.

— Da, doamnă.

— Ah, uitam... ești înarmat, scumpul meu Reteau?

— Da, doamnă.

— Doamna este urmărită de un nebun... Poate o să vrea s-o oprească pe drum...

— Ce să fac?

— Vei trage asupra oricui te împiedica să mergi mai departe.

— Da, doamnă.

— Mi-ai cerut o gratificație de douăzeci de ludovici pentru ceea ce știi, îți voi da o sută și-ți plătesc și călătoria pe care o vei face la Londra, unde mă vei aștepta peste cel puțin trei luni.

— Da, doamnă.

— Iată cei o sută de ludovici. Fără îndoială că nu ne vom mai vedea, deoarece este mai prudent pentru dumneata să ajungi la Saint-Valery și să te îmbarci imediat pentru Anglia.

— Puteți conta pe mine.

— Este în folosul dumitale.

— Este în folosul nostru — zise domnul Reteau, sărutând mâna contesei. Așa că aștept.

— Și eu ți-o trimit pe doamna.

Reteau se urcă în trăsură, în locul Jeannei, care cu pas sprinten, ajunse în strada Saint-Claude și intră în casă. Totul dormea (în acest nevinovat cartier. Jeanne aprinse lumânarea și o duse pe balcon: era semnalul convenit pentru ca Oliva să coboare.

"Este o fată extrem de precaută" — își spuse contesa, văzând fereastra întunecată.

Jeanne ridică și coborî de trei ori lumânarea. Nimic. I se păru însă că aude un fel de suspin sau un da, abia susurat prin văzduh, sub frunzișul de pe fereastră.

"Va coborî fără să aprindă lumina — își zise Jeanne. Nu-i nimic rău în asta." Și coborî și ea în stradă. Poarta nu se deschise. Oliva se încurcase fără îndoială în cine știe ce pachete grele și stânjenitoare.

— Proastă! bombăni contesa. Pierdem atâta vreme pentru niște cârpe!

Nu venea nimeni. Jeanne se duse până la ușa din fața. Nimic. Ascultă lipindu-și urechea de ghinturi. Trecu astfel un sfert de oră; bătu trei și jumătate. Jeanne se duse pe bulevard, să vadă de departe dacă ferestrele se luminau. I se păru că zărește strecurându-se o lumină blândă prin golul lăsat de frunziș, de sub perdelele duble.

"Ce face, pentru Dumnezeu! Ce face nemernica asta? Poate n-a văzut semnalul? Haide, curaj, să urcăm din nou!"

Așadar, se duse din nou acasă și reîncepu jocul lumânărilor. La semnalele sale nu răspunse nimeni.

"Cu siguranța că e bolnavă — își spuse Jeanne, mototolindu-și furioasă manșetele. E bolnavă și nu se poate mișca ticăloasa asta. Dar ce importanță are! Vie sau moartă, va pleca astă-seară!"

Coborî încă o dată scara, grăbindu-se ca o leoaică urmărită. Ținea în mână cheia care, de atâtea ori, îi dăduse Olivei libertatea nocturnă, în clipa când vâri cheia în broască, se opri.

"Și dacă este cineva sus, lângă ea? Gândi contesa. Imposibil, voi auzi glasuri și voi avea timp să cobor dacă voi întâlni pe cineva pe scară... Oh!"

În fața acestei periculoase perspective fu gata să dea înapoi. Tropotul cailor pe pavajul sonor o făcu să se hotărască. "Fără primejdie, nu se înfăptuiește nimic mare! Îndrăzneala învinge primejdia!" își zise ea și răsuci cheia în broască uriașă: poarta se deschise.

Jeanne cunoștea dispoziția încăperilor; datorită inteligenței sale, fără să-și dea seama și le închipuisse de multe ori când o aștepta seara pe Oliva. Scara fiind la stânga, Jeanne se îndreptă spre scară. Nici un zgomot, nici o lumină, nimeni. Ajunse astfel pe palierul de la apartamentul Nicolei. Acolo, sub așa, se vedea o dungă de lumină; acolo, în dosul ușii, se auzea zgomotul unui pas fără odihnă.

Jeanne, gâfâind dar ținându-și răsuflarea, asculta. Nu vorbea nimeni. Oliva, singura deci, umbla de colo-colo: își făcea bagajele, fără îndoială. Așadar, nu era bolnavă și nu era vorba decât de o mică întârziere.

Jeanne zgârie încetisor lemnul ușii, șoptind:

— Oliva! Oliva! Scumpă prietenă! Draga mea!...

Pașii de pe covor părură că se apropie.

— Deschide! Deschide! o grăbi Jeanne.

Ușa se deschise și un val de lumină o scaldă pe Jeanne, din creștet până-n tălpi: în fața ei se afla un bărbat ținând în mână un sfeșnic cu trei brațe. Contesa scoase un strigăt îngrozitor ascunzându-și fața.

— Oliva, nu ești tu? zise bărbatul și ridică ușurel gluga contesei. Doamna contesă de La Motte! strigă la rândul său, jucând admirabil rolul omului uimit la culme.

— Domnul de Cagliostro? murmură Jeanne, clătinându-se gata să leșine.

Dintre toate primejdiile pe care și le închipuisse Jeanne numai asta nu-i trecuse prin minte. La prima vedere, nu părea ceva înspăimântător, dar dacă te gândeai puțin, dacă luai seama cât de sumbru și ascuns era acest om straniu, primejdia trebuia să fie cumplită. Jeanne aproape că-și pierdu cumpănii, se trase înapoi, mai-mai să se repeadă în jos pe scări și să nu se mai oprească până în stradă.

Cagliostro îi întinse politicos mâna și o pofti să ia loc.

Cărui fapt datorez cinstea vizitei dumneavoastră, doamna? întrebă el, cu voce tăioasă.

— Domnule — bâigui intrigantă, care nu-și putea lua ochii de la conte — venisem... căutam...

— Permiteți-mi, doamnă, să sun ca să-i pedepsesc pe servitorii mei care au avut neîndemânarea, grosolănia de a lăsa să vină neanunțată o femeie de rangul dumneavoastră.

Jeanne tremura. Opri mâna contelui.

— Nu încape îndoială — continuă acesta netulburat — că ați dat peste ticălosul acela de portar neamț care se îmbată. Nu v-a recunoscut V-a deschis poarta fără să zică nimic, fără să facă nimic; o fi și adormit după ce v-a deschis.

— Nu-l certați, domnule — îngăimă Jeanne, ceva mai stăpână pe sine și fără a bănuși capcana, Vă rog...

— El v-a deschis, nu-i așa, doamnă?

— Cred că da... Mi-ați făgăduit însă că nu-l veți certa.

— Mă voi ține de cuvânt — spuse contele, zâmbind. Acum însă, doamnă, binevoți și lămurți-mă.

O dată ce i se oferea această porțiță de scăpare, Jeanne, care nu mai era bănușită de a fi deschis ea însăși poarta, putea să mintă și asupra scopului vizitei sale. Nu pierdu prilejul.

— Am venit — zise ea repede — să vă consult, domnule conte, asupra unor zvonuri care circulă.

— Ce zvonuri, doamnă?

— Nu mă zoriți, vă rog — spuse ea, alintându-se. Intervenția mea este delicată...

"Caută, caută! gândi Cagliostro. Eu am și găsit."

- Sunteți prieten cu eminența sa monseniorul cardinal de Rohan — începu Jeanne.
- "Oho, nu-i rău deloc! Își zise Cagliostro. Mergi până la capătul firului care este în mâna mea; mai departe însă, îți interzic".
- Sunt, într-adevăr, în termeni buni cu eminența sa, răspunse el.
- Și am venit — continuă Jeanne — să mă informez la dumneavoastră despre...
- Despre?... repeta Cagliostro, cu o nuanță de ironie.
- V-am spus că situația mea e delicată, domnule, vă rog să nu abuzați. Probabil nu vă este necunoscut faptul că domnul de Rohan are pentru mine oarecare afecțiune și așa fi vrut să știu până unde pot conta... În fine, domnule, se spune că dumneavoastră citiți în cele mai ascunse cute ale minții și sufletului...
- Lămuriți-mă încă puțin pentru a putea să citesc în adâncurile minții și sufletului dumneavoastră.
- Domnule, se zice că eminența sa iubește pe altcineva; că eminența sa iubește pe cineva cu o poziție foarte înaltă... Se zice chiar...
- Aici Cagliostro fixa asupra Jeannei, care simți că-și pierde cumpătul, o privire încărcată de fulgere.
- Doamnă, pot, într-adevăr, să descifrez tenebrele — zise el — dar ca s-o pot face bine, am nevoie să fiu ajutat. Binevoiți să răspundeți la următoarele întrebări: Cum de-ați venit să mă căutați aici? Eu nu locuiesc aici.
- Jeanne tresări.
- Cum ați intrat aici, deoarece nu există nici un fel de portar beat sau valet în această parte a palatului? Și dacă nu pe mine mă căutați, atunci pe cine? Nu răspundeți? Se adresează el contesei, care dârdâia de frică. Am să vă ajut eu să vă aduceți aminte. Ați intrat cu o cheie pe care cred că o aveți în buzunar: iat-o. Ați venit să o căutați pe tânăra femeie pe care, din pură bunătate, o ascundeam aici.
- Jeanne se clătină ca un pom smuls din rădăcină.
- Și... dacă ar fi așa? șopti ea. Ce crima așa fi comis? Nu este îngăduit unei femei să viziteze o altă femeie? Chemați-o și vă va spune că prietenia noastră nu are nimic de ascuns...
- Îmi spuneți asta, doamnă, pentru că știți că nu se mai afla aici.
- Nu se mai afla aici?!... strigă Jeanne, îngrozită. Oliva nu mai e aici?
- Oh! exclamă Cagliostro. Nu cumva nu știți că a plecat, tocmai dumneavoastră care ați ajutat să fie răpită?
- Să fie răpită?! Eu?! strigă Jeanne, care începu din nou să spere. A fost răpită și mă acuzați pe mine?
- Fac chiar mai mult, vă conving — spuse Cagliostro.
- Dovediți-o! zise imprudentă contesa.
- Cagliostro lua o hârtie de pe masă și i-o arătă:

"Monsenior și generos protector — scria în biletul adresat lui Cagliostro — iertați-mă că vă părăsesc; da, îl iubesc mai mult decât orice pe domnul de Beausire; vine să mă ia, îl urmez. Adio! Primiți expresia recunoștinței mele."

— Beausire!... rosti Jeanne, înmărmurită. Beausire... El care nici nu știa adresa Olivei!...

— A, ba da, doamnă — răspunse Cagliostro, arătându-i o a doua hârtie, pe care o scoase din buzunar. Iată, am ridicat hârtia asta de pe scară, venind aici să fac obișnuita mea vizită. Hârtia o fi căzut din buzunarele domnului Beausire.

Contesa citi înfiorată:

"Domnul de Beausire o va găsi pe domnișoara Oliva. În strada Saint-Cloude, colț cu bulevardul; o va lua cu el imediat. Este sfatul unei prietene sincere. A sosit momentul."

Oh, făcu contesa, mototolind hârtia.

— Și a luat-o cu el — conchise cu răceala Cagliostro.

— Cine a scris biletul? întrebă Jeanne.

— Dumneavoastră, după cât se pare, sinceră prietenă a Olivei.

— Cum a intrat însă aici? strigă Jeanne, privindu-l cu furie pe impasibilul ei interlocutor.

— Nu cumva cu cheia dumneavoastră? zise Cagliostro.

— Dacă o am eu, nu putea s-o aibă domnul de Beausire.

— Când ai o cheie, poți să ai și doua — răspunse Cagliostro, privind-o drept în ochi.

— Aveți dovezi — rosti rar contesa — în timp ce eu n-am decât bănuieli.

— Am și eu bănuieli, chiar mai temeinice decât ale dumneavoastră, doamnă.

Zicând acestea, o concedie cu un gest abia schițat Ea se grăbi să coboare, dar pe tot parcursul acestei scări pustii, întunecate, pe care o urcase, găsi douăzeci de luminări și douăzeci de lachei așezați din loc în loc, dinaintea cărora Cagliostro strigă cu voce tare de zece ori: "Doamna contesa de La Motte".

Jeanne ieși pufnind de furie și de dor de răzbunare, așa cum sufla iguana flăcări și otravă.

Capitolul LXXIV Scrisoarea și chitanța

A doua zi era ultimul termen de plata fixat de însăși regină bijutierilor Boehmer și Bossange. Cum misiva maiestății sale le recomanda discreție, ei așteptară să le fie aduse cele cinci sute de mii de livre. Și cum pentru toți negustorii, oricât de bogați ar fi, încasarea a cinci sute de mii de livre este o treabă serioasă, asociații pregătiră chitanța cu cea mai înflorită scriere a casei. Chitanța rămase nefolosită, căci nu veni nimeni s-o schimbe contra a cinci sute de mii de livre.

Noaptea trecu, chinuitoare pentru bijutieri, în așteptarea unui mesager ce nu mai apărea. Poate reginei îi venise vreo idee mai neobișnuită; avea poate nevoie să se ascundă, deci curierul său va sosi poate după miezul nopții.

Dar zorile zilei următoare îi încredințară pe Boehmer și pe Bossange că era vorba de o himeră. Boehmer se hotărî să meargă la Versailles, într-o trăsură în fundul căreia aștepta asociatul său. Ceru să fie introdus la regină. I se răspunse că, dacă nu are audiență, nu poate intra. Uluit, neliniștit, insistă: și cum cunoștea lumea și cum avusese talentul să lase ici și colo prin anticamere câteva pietre nu prea grozave, fu protejat și i se permise să se așeze pe drumul pe care îl făcea maiestatea sa în plimbarea-i la Trianon.

Așadar, Maria-Antoaneta, încă tulburată în urmă întâlnirii cu Charny, când îi devenise iubita fără a-i deveni amantă, se întorcea de la plimbare, cu inima plină de bucurie, cu cugetul curat, când zări chipul cam necăjit dar plin de respect al lui Boehmer. Ea îi zâmbi într-un fel pe care bijutierul îl interpretează ca pe un semn cât se poate de bun și îndrăzni să ceară o scurtă audiență, pe care regina i-o promise pentru ora două, deci după masa de prânz. Boehmer se duse să-i ducă această veste minunată lui Bossange, care aștepta în trăsură și care, fiind suferind, nu dorise să arate reginei o față bolnavă.

— Nici o îndoială — își spuseră ei, comentând cele mai mici gesturi, cele mai neînsemnate cuvinte ale Mariei-Antoaneta — nici o îndoială că maiestatea sa are în sertar suma pe care nu a putut-o avea ieri; a spus la ora două pentru ca la două va fi singură.

Și se întrebară, ca cei doi prieteni din fabulă, dacă vor lua suma în bilete, în aur sau în argint. Bătu ora două, bijutierul se afla la postul său; fu introdus în iatacul maiestății sale.

— Ce mai este, Boehmer — zise regina cum îl zări intrând — iar vrei să-mi vorbești despre bijuterii? Să știi că ai picat prost.

Boehmer crezu că cineva stă ascuns prin apropiere, că regina se temea să nu fie auzită. Lua deci aerul că a priceput și răspunse privind în jur:

— Ce te uiți așa cercetător? Îl întrebă regina mirată. Nu cumva ai o taină, hm?

El nu răspunse nimic, năucit cum era de acest joc.

— Aceeași taină ca și altă dată: o bijuterie de vânzare — continuă regina — cine știe ce piesă rară? Nu-ți fie frică, nu e nimeni să ne audă.

— Atunci... — murmură Boehmer.

— Atunci...? Ce vrei să spui?

— Atunci pot să spun maiestății sale...

— Spune repede, dragă Boehmer. Bijutierul se apropie, cu un surâs curtenitor.

— Pot să spun maiestății sale ca regina ne-a uitat ieri — rosti el, arătându-și dinții puțin îngălbeniți, dar cu totul binevoitori.

— V-am uitat?! În ce privință? făcu regina, surprinsă.

— Fiindcă ieri... era termenul.

— Termenul?!... Ce termen?...

— Cer iertare, maiestate, dacă-mi permit..., Știu că este o indiscreție. Poate că regina nu este pregătită. Ar fi o mare nenorocire, dar, în sfârșit...

— Ascultă, Boehmer, nu pricep nici un cuvânt din tot ce-mi spui. Lămurește-mă deci, dragul meu.

— Mi se pare că maiestatea voastră a uitat cu totul. Este foarte firesc, având atâtea preo-cupări.

— Încă o dată te întreb: am uitat ce?

— Ieri a fost primul termen de plata al colierului — zise timid Boehmer.

— Așadar, ați vândut colierul? spuse regina.

— Păi... — îngăimă Boehmer, privind-o uluit — păi... mi se pare că da.

— Și cei căroră l-ai vândut nu ți-au plătit, bietul meu Boehmer! Cu atât mai rău! Trebuia ca acei oameni să facă așa cum am tăcut eu: dacă nu pot cumpăra colierul, să ți-l înapoieze, lăsându-ți acontul.

— Poftim?... bâigui bijutierul, clătinându-se asemenea călătorului neprevăzător, bătut în cap de soarele Spaniei. Ce binevoiește maiestatea voastră să-mi spună?

— Spun, sărmanul meu Boehmer, că dacă zece cumpărători îți înapoiază colierul, așa cum am făcut eu, lăsându-ți două sute de mii de livre bacșiș, vei aduna două milioane și-ți va rămâne și colierul.

— Maiestatea voastră zice că mi-a înapoiat colierul? strigă Boehmer, lac de nădușeală.

— Asta zic, bineînțeles — răspunse liniștită regina. Dar ce ai?

— Cum, maiestatea voastră tăgăduiește ca a cumpărat colierul?

— Ah; iarăși!... Dar ce înseamnă comedia asta? rosti cu asprime regina. Oare acest blestemat colier este sortit să facă mereu pe câte cineva să-și iasă din fire?

— Dar — reluă Boehmer, tremurând din cap până în picioare — mi se pare că am auzit chiar din gura maiestății voastre... că mi-a înapoiat, maiestatea voastră a spus ÎNAPOIAT colierul de diamante.

Regina îl privi pe Boehmer, încrucișându-și brațele.

— Din fericire, am cu ce să-ți împrăpățez memoria, căci ești un om într-adevăr uituc, domnule Boehmer, ca să nu spun un cuvânt și mai neplăcut. Se duse glonț la comodă, scoase o hârtie pe care o despătură și plimbă ochii peste ea și i-o întinse, calmă,

nefericitului Boehmer. Presupun că ți-e destul de limpede. Și se așeză; astfel încât să-l vadă mai bine pe bijutier în timp ce acesta citea.

Chipul lui Boehmer exprima întâi o totală neîncredere, apoi, din ce în ce mai mult, o groază de nedescris.

— Ei bine — reluă regina — recunoști chitanța care dovedește în modul cel mai clar că ai primit colierul? Dacă nu cumva ai uitat că te cheamă Boehmer...

— Doamnă — țipă Boehmer, cu glas sugrumat de furie și de spaimă în același timp — nu eu am semnat aceasta chitanță.

Regina făcu un pas înapoi, fulgerându-l cu privirea.

— Tăgăduiești?!

— Da, tăgăduiesc... chiar de ar fi să-mi luați libertatea sau chiar viața. N-am primit niciodată colierul; n-am semnat niciodată această chitanță. Chiar de-ar fi aici butucul și călăul, am să repet mereu: "Nu, maiestate, chitanța nu e semnată de mine!"

— Așadar, domnule — rosti regina, pălind ușor — eu te-am furat, colierul este deci la mine?

Boehmer caută înfrigurat în portofel și scoase o scrisoare pe care, la rândul său, o întinse reginei...

— Nu cred, doamnă — zise el, cu o voce respectuoasă, dar schimbații de emoție — nu cred că, dacă maiestatea voastră mi-ar fi înapoiat colierul, mi-ar fi trimis această scrisoare.

— Ce-i cu peticul ăsta de hârtie? strigă regina. N-am sens niciodată așa ceva! Nu vezi că nu e scrisul meu?

— E semnat! bolborosi Boehmer, distrus.

— Maria-Antoaneta de Franța... Ești nebun! Ce, eu sunt de Franța? Eu sunt arhiducesa de Austria! Nu, este absurd ca eu să fi scris asta! Haide, domnule Boehmer, farsa este mult prea grosolană! Du-te și debitează-o falsificatorilor dumitale.

— Falsificatorilor mei... — bâigui bijutierul, care aproape leșina auzind aceste cuvinte. Maiestatea voastră mă bănuiește pe mine, Boehmer?

— Dumneata îndrăznești să mă bănuiești pe mine, Maria-Antoaneta! replică regina, cu trufie.

— Dar scrisoarea? obiectă el, arătând hârtia pe care ea încă o mai ținea în mână.

— Dar chitanța? ripostă ea, arătând hârtia pe care el nu o lăsase din mână.

Boehmer se văzu silit să se sprijine de un fotoliu; podeaua începu să se învârtască cu el. Trăgea aer în piept cât mai adânc și culoarea purpurie a apoplexiei înlocuia paloarea cadaverică a leșinului.

— Înapoiază-mi chitanța — zise regina — o iau de bună și ia-ți scrisoarea semnată *Antoaneta de Franța*, primul procuror îți va spune că nu are nici o valoare.

Și zvârlindu-i hârtia, după ce-i smulse din mână chitanța, ea îi întoarse spatele și trecu într-o cameră alăturată, lăsându-l singur pe nefericitul om, cu desăvârșire buimac și care, împotriva oricărei etichete, se prăbuși pe un fotoliu. Totuși, după câteva minute, mai venindu-și în fire, el se repezi, cu totul zdrobit, afară din apartament și se duse să-l găsească pe Bossange, căruia în așa fel îi povesti cele petrecute, încât asociatul său bănuia că-i ascunde ceva. Boehmer repetă însă atât de exact și de atâtea ori toată istoria, încât Bossange începu să-și smulgă perucă, în timp ce asociatul său își smulse părul, ceea ce pentru trecătorii care aruncau o privire în trăsura era un spectacol negrăit de trist și de comic totodată.

Cum însă nu se poate sta o zi întreaga într-o trăsură, cum, după ce și-au smuls părul sau perucă, au dat de craniu și, sub craniu, sunt, sau trebuie să fie, ideile, cei doi bijutieri ajunseră la concluzia că e neapărată nevoie să-și unească forțele pentru a încerca, de era cu putință, să-și croiască drum până la regină și să obțină ceva ce ar semăna cu o explicație. O luară deci înapoi spre palat, într-o stare demnă de milă, când se întâlniră cu unul dintre ofițerii reginei care îl chemă pe unul dintre ei la ea. Ne putem închipui bucuria și graba lor de a se supune. Fura introduși fără întârziere.

Capitolul LXXV Rege nu pot fi, prinț nu vreau, rămân un Rohan

Regina părea că așteaptă nerăbdătoare; așa că, imediat ce-i zări pe bijutieri, zise cu însuflețire:

— Ah, iată-l și pe domnul Bossange! Ți-ai adus întăriri, Boehmer! Cu atât mai bine!

Boehmer nu avea nimic de zis; el chibzuia adânc. Lucrul cel mai bun de făcut într-un asemenea caz este un gest grăitor și Boehmer se aruncă la picioarele Mariei-Antoaneta. Gestul era într-adevăr expresiv. Bossange, ca un desăvârșit asociat, îl imită.

— Domnilor — zise regina — m-am calmat și nu mă voi mai enerva. De altfel, mi-a venit o idee care îmi schimbă sentimentele față de voi. Nu încape nici o îndoială că în toată afacerea asta am fost, atât eu cât și voi, victimele unui mic mister... care nu mai este un mister pentru mine.

— Ah, doamnă! strigă Boehmer, entuziasmat de vorbele reginei. Așadar, nu mă mai bănuieți... că aș fi... Ah, ce cumplit suna cuvântul falsificator!

— Vă rog să mă credeți că și mie mi-e la fel de greu să-l aud, cum vă este și vouă să-l roștiți — zise regina. Nu, nu vă mai bănuiesc.

— Maiestatea voastră bănuiește pe altcineva?

— Răspundeți la întrebările mele. Pretindeți deci că nu mai aveți diamantele?

— Nu le mai avem — răspuseră într-un glas cei doi bijutieri.

— Și nu vă interesează cui le-am dat ca să vi le înapoieze, aceasta mă privește pe mine. N-ați văzut-o cumva, pe doamna contesă de La Motte?

— Iertare, doamnă, am văzut-o...

— Și nu v-a dat nimic... din partea mea?

— Nu, doamnă. Doamna contesă ne-a spus doar atât: "Așteptați".

— Dar scrisoarea semnată de mine cine v-a dat-o?

— Scrisoarea — răspuse Boehmer — cea pe care maiestatea voastră a avut-o în mână, ne-a adus-o în timpul nopții un mesager necunoscut. Și ani ta falsa scrisoare.

— Ah, ah! exclamă regina. Bun! Vedeți deci că n-a venit direct de la mine. Suna și se înființa un valet. Să fie chemata doamna contesă de La Motte — porunci liniștita regina. Și n-ați mai văzut și pe altcineva, nu l-ați văzut cumva pe domnul de Rohan? continuă ea, cu același calm.

— Pe domnul de Rohan? Ba da, doamnă, a venit și ne-a vizitat spre a ne informa...

— Foarte bine! răspuse regina. Să nu mergem prea departe; din moment ce și domnul de Rohan este amestecat în această afacere, n-aveți dreptul să disperați. Încep să ghicesc: doamna de La Motte, spunându-vă: *Așteptați*, a vrut... Nu, nu pot ghici nimic și nici nu vreau să ghicesc... Duceți-vă și căutați-l pe domnul cardinal și povestiți i tot ce mi-ați spus mie; nu pierdeți timpul și adăugați că știu totul.

Reînsuflețiți de această mică scânteie de speranță, bijutierii schimbă între ei o privire ceva mai puțin îngrozită.

Bossange, vrând doar să-și spună și el părerea, îndrăzni să șoptească:

— Totuși, regina are în mână o chitanță falsă și un fals este o fărădelege.

Maria-Antoaneta se încruntă și zise:

— Într-adevăr, dacă n-ați primit colierul, înscrisul acesta constituie un fals. Dar pentru a constata falsul, este absolut necesar să vă pun față în față cu persoana pe care am însărcinat-o să vă înapoieze diamantele.

— Când vrea maiestatea voastră! exclamă Bossange. Noi nu ne temem de lumină, noi suntem negustori cinstiți.

— Atunci duceți-vă și căutați să vă lumineze domnul cardinal, el singur poate lămuri toate astea.

— Și maiestatea voastră ne va permite să o încunoștințăm de răspuns? întrebă Boehmer.

— Îl voi afla înaintea voastră — spuse regina — tot eu vă voi scoate din încurcătură. Duceți-vă.

Îi concedie și, după ce bijutierii plecară, lăsându-se pradă tulburării de care era cuprinsă, trimise curier după curier la doamna de La Motte. Nu o vom mai urma în cercetările și bănuielile sale, dimpotrivă, o vom părăsi spre a alergera, împreună cu bijutierii, în întâmpinarea acestui adevăr atât de râvnit.

Cardinalul era acasă, citind cu o furie imposibil de descris o scrisoare pe care tocmai i-o trimisese doamna de La Motte și care venea de la Versailles, după cum spunea. Scrisoarea era crudă, îi lua cardinalului orice speranță; îl somă să nu mai spere nimic; îi interzicea să mai apară, după obicei, la Versailles; tăcea apel la loialitatea lui de a nu încerca să reia relații devenite imposibile. Recitind aceste cuvinte, prințul sari în sus; cântarea fiecăre silabă, părea să ceară cont hârtiei de duritățile care fuseseră așternute de o mână crudă.

— Cochetă, capricioasă, perfidă! strigă el, în disperarea care îl cuprinsese. Ah, mă voi răzbuna!...

Îngrămădi în mintea sa, una după alta, toate învinuirile care alina sufletele slabe de durerile iubirii, dar nu le vindeca de dragostea însăși.

— Iată — zise el — cele patru scrisori pe care mi le-a trimis, una mai nedreaptă și mai despotica decât alta. N-am fost pentru ea decât un capriciu! Este o umilință pe care n-am să i-o iert cu una cu două, dacă nu cumva mă sacrific unui capriciu mai nou.

Sărmanul amăgit recitea cu fervoarea speranței scrisorile, care, cu toată asprimea lor, aveau o nemiloasă armonie. Ultima era o capodoperă de răutate, inima nefericitului cardinal era răscolită până în cele mai ascunse unghere, dar cu toate astea el iubea în asemenea măsură, încât, din spirit de contradicție, se delecta citind și recitind aceste rânduri tăioase și reci trimise, după cum pretindea doamna de La Motte de la Versailles.

În acest moment cei doi bijutieri se prezentară la palatul său. Fu extrem de surprins, văzând insistența cu care cereau să fie primiți. Îl alungă de trei ori pe valetul său, care reveni a patra oară, spunând că Boehmer și Bossange declaraseră că nu vor pleca decât dacă vor fi siliți s-o facă.

— Ce să însemne asta? zise cardinalul. Lăsați-i să intre!

Și cei doi intrară. Fețele lor răvășite dovedeau cât de grea fusese lupta morală și fizică pe care o dăduseră. Chiar dacă ar fi fost învingători într-una din aceste lupte, ar fi fost biruiți în cealaltă. Niciodată capete mai buimace nu trebuiseră să stea să judece în fața unui prinț al bisericii.

— În primul rând — strigă cardinalul, văzându-i — ce înseamnă o asemenea barbarie, domnilor bijutieri! Vă purtați de parcă vi s-ar datora ceva în această casă!

Tonul acesta îi îngheță de spaimă pe cei doi asociați.

— Nu cumva scenele de dincolo reîncep? murmură Boehmer, trăgând cu coada ochiului spre asociatul său.

— A, nu, nicidecum — răspunse acesta din urmă, înfundându-și perucă, cu un gest războinic. Eu sunt hotărât să rezist la orice.

Și făcu un pas amenințător, în timp ce Boehmer, mai prudent, rămase în spate. Cardinalul îi crezu nebuni și le-o spuse răspicat.

— Monsenior — zise Boehmer, disperat, punctându-și fiecare silabă cu un suspin — faceți-ne dreptate, aveți milă, nu vă supărați și nu ne obligați să fim nerespectuoși față de cel mai mare, cel mai ilustru prinț.

— Domnilor, ori sunteți în toate mințile și atunci veți fi aruncați pe fereastră — replică prelatul — ori nu sunteți în toate mințile și atunci veți fi pur și simplu dați afară. Alegeți!

— Monsenior, nu suntem nebuni, am fost prădați!

— Și ce-mi pasă mie — răspunse monseniorul de Rohan. Nu sunt ofițer de poliție.

— Dar ați avut colierul în mână, monsenior — spuse Boehmer, hohotind. Veți putea depune mărturie în fața justiției, monsenior, veți...

— Am avut colierul? repetă prințul. Deci colierul a fost furat?!

— Da, monsenior.

— Ei bine și ce spune regina? strigă cardinalul, foarte curios.

— Regina ne-a trimis la dumneavoastră, monsenior.

— Este foarte amabil din partea maiestății sale. Dar ce pot face în privința asta, bieții de voi?

— Puteți totul, monsenior; puteți spune ce s-a făcut cu colierul.

— Eu?

— Sigur că da.

— Dragă Boehmer, ai fi fost îndreptățit să-mi vorbești astfel dacă aș fi făcut parte din banda de tâlhari care i-a furat reginei colierul.

— Nu reginei i-a fost furat colierul.

— Atunci cui, Doamne sfinte?!

— Regina tăgăduiește să-l fi avut.

— Cum tăgăduiește? zise cardinalul, șovăind. Doar aveți o chitanță de la dânsa.

— Regina spune că această chitanță e falsă.

— Haida-de! se stropși la ei cardinalul. Nu mai știți ce vorbiți, domnilor!

— Așa a spus — și Boehmer se întoarse către Bossange, care încuviință dând din cap de trei ori.

— Regina a tăgăduit, fiindcă era cineva la ea când i-ați vorbit — spuse cardinalul.

— Nimeni, monsenior; dar asta nu e totul.

— Ce mai e?

— Nu numai că regina a tăgăduit, nu numai că a pretins că scrisoarea era falsă, dar ne-a arătat și o chitanță din partea noastră prin care se dovedește că am primit colierul.

— O chitanță din partea voastră? repetă cardinalul. Și ce e cu ea?

— Este falsă, ca și cealaltă, domnule cardinal, știți foarte bine.

— Falsă... Două falsuri... Și spuneți că eu știu foarte bine?

— Cu siguranță, de vreme ce ați venit să confirmați cele ce ne spusese doamna de La Motte; dumneavoastră știați foarte bine că am vândut colierul și că se afla în mâinile reginei.

— Stați să vedem — rosti cardinalul, trecându-și mâna peste frunte. Iată niște lucruri nespuse de grave, după cât mi se pare. Să ne înțelegem. Haideți să recapitulăm cele petrecute.

— Da, monsenior.

— Mai întâi cumpărarea de către mine, în contul maiestății sale, a unui colier pe care l-am acontat cu două sute cincizeci de mii de Livre.

— Este adevărat, monsenior.

— Apoi vânzarea lui direct reginei... așa mi-ați spus, cel puțin... la termenele fixate de ea și având garanția semnăturii sale, da?

— A semnăturii sale... Ați spus că este semnătura reginei, nu-i așa, monsenior?

— Arătați-mi-o.

— Iată-o.

Bijutierii scoaseră scrisoarea din portofelul lor. Cardinalul o cercetă dintr-o aruncătură de ochi.

— Ei, dar sunteți niște copii!... strigă el. *Maria-Antoaneta de Franța*... Păi regina este o fiică a casei de Austria! Ați fost prădați; scrisul și semnătura sunt amândouă false!

— Atunci, doamna de La Motte trebuie să-l cunoască pe falsificator și pe tâlhar! Țipară bijutierii, în culmea exasperării.

Adevărul acestei afirmații îl izbi pe cardinal.

— S-o chemăm pe doamna de La Motte — hotărî el, tulburat.

Și sună, cum făcuse și regina. Slujitorii sai porniră în urmărirea Jeannei, a cărei trăsură nu putea fi prea departe. Cu toate astea, Boehmer și Bossange, cuibărindu-se în promisiunile reginei că iepurele în culcuș, repetau neîncetat: "Unde este colierul? Unde este colierul?"

— O să mă asurziți — rosti supărat cardinalul. Ce știu eu unde-i colierul? L-am dat eu însumi reginei, iată tot ce știu.

— Colierul! Dacă n-avem banii... colierul! Repetau cei doi negustori.

— Domnilor, nu mă privește — mai spuse cardinalul, ieșindu-și din fire, gata să-i dea afară pe cei doi creditori.

— Doamna de La Motte! Doamna contesă! strigară Boehmer și Bossange, răgușiți de atâtea țipete. Numai ea ne-a pierdut!

— Vă interzic să suspectați probitatea doamnei de La Motte, altfel o să pun să vă snopească în bătaie!

— În sfârșit, trebuie să existe un vinovat — îngaimă Boehmer, cu o voce jalnică. Cele două falsuri au fost făcute de cineva.

— Nu cumva de mine? se oțărî trufaș domnul de Rohan.

— Vai de mine, monseniore, nu asta vrem să spunem!

— Atunci ce?

— Pentru Dumnezeu, monseniore, trebuie să existe o explicație!

— Așteptați să mă lămuresc întâi eu însumi.

— Ce să-i spunem însă reginei, monseniore, deoarece maiestatea să ne învinuiește tot pe noi?

— Și ce spune?

— Spune că dumneavoastră sau doamna de La Motte aveți colierul, nu dânsa.

— Li bine! ripostă cardinalul, palid de rușine și de furie. Duceți-vă și spuneți-i reginei că... Nu, nu-i spuneți nimic. Destul scandal și așa. Mâine însă... mâine, auziți, țin slujba în capelă de la Versailles; veniți. O să mă vedeți apropiindu-mă de regină, îi vorbesc, o întreb dacă n-are colierul și veți auzi ce-mi va răspunde; dacă neaga și în fața mea... atunci, domnilor, eu sunt un Rohan și voi plăti!

Și după ce rosti aceste cuvinte cu o măreție ce nu poate fi descrisă, prințul îi concedie pe cei doi asociați, care plecară de-a-ndăratelea, cot la cot.

— Pe mâine, deci — bâigui Boehmer — nu-i așa, monseniore'?

— Pe mâine, la unsprezece dimineața, la capelă de la Versailles — răspunse cardinalul.

Capitolul LXXVI Scrimă și diplomație

A doua zi către ora zece intra la Versailles o trăsură cu blazonul domnului de Breteuil. Domnul de Breteuil, rival și dușman personal al domnului de Rohan, pândea de mult ocazia de a da o lovitură mortală dușmanului său.

Diplomația este superioară crimei deoarece în această din urmă știință o ripostă bună sau rea trebuie să fie dată într-o secundă, în timp ce diplomații au cincisprezece ani și chiar mai mult dacă trebuie ca să combine lovitura pe care o dau și ca s-o facă cât mai

nimicitoare cu putință. Domnul de Breteuil ceruse, o oră mai înainte, audiență regelui și o găsi pe maiestatea sa îmbrăcându-se ca să meargă la slujbă.

— E o vreme splendidă — spuse Ludovic al XVI-lea bine dispus, văzându-l pe diplomat intrând în cabinetul său. Așa cum se cuvine pentru sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului. Priviți, nici urmă de nor pe cer.

— Sunt extrem de dezolat, sire, dar trebuie să aduc o înnorare seninătății voastre — răspunse ministrul.

— Oh, Doamne! exclamă regele, posomorându-se. Văd că ziua începe prost. Ce este?

— Sunt cam încurcat, sire, că trebuie să vă istorisesc toate astea, cu atât mai mult cu cât, la prima vedere, nu este o afacere de resortul ministerului meu. Este un fel de furt, așă că îl privește pe șeful poliției.

— Un furt?! făcu regele. Sunteți ministru de justiție și, în ultimă instanță, tâlharii ajung în fața justiției. Deci îl privește și pe ministrul de justiție. V-ascult!

— Sire, iată despre ce este vorba. Maiestatea voastră a auzit vorbindu-se despre un colier de diamante?

— Cel al domnului Boehmer?

— Da, sire.

— Cel pe care l-a refuzat regina?

— Exact.

— Refuz datorită căruia au putut cumpăra un minunat vas: pe Suffren — spuse regele, frecându-și mâinile.

— Ei bine, sire — continuă baronul de Breteuil, nesimțitor la tot răul pe care îl declanșa — acel colier a fost furat.

— Ah, cu atât mai rău, cu atât mai rău! rosti regele. Era prețios; diamantele însă, pot fi recunoscute. A le separa ar însemna să pierzi roadele furtului. Colierul va fi lăsat așa cum este și poliția îl va găsi.

— Sire — interveni baronul de Breteuil — nu este un furt oarecare. A stârnit unele zvonuri.

— Zvonuri?! Ce vreți să spuneți?

— Sire, se susține că regina a păstrat colierul.

— Cum? L-a păstrat? Doar l-a refuzat în prezența mea, chiar fără să-l privească. Prostii, absurdități, baroane! Regina n-a păstrat colierul.

— Sire, nu am folosit cuvântul cel mai potrivit; calomniile la adresa suveranilor pot fi complet lipsite de temei, iar expresiile folosite rănesc prea tare urechile regale... Cuvântul *a păstrat*...

— Ah, domnule de Breteuil — spuse regele, zâmbind — sper că nu se spune că regină a furat colierul de diamante!

— Sire — vorbi apăsător domnul de Breteuil — se spune că regina a reluat pe ascuns târgul rupt în fața domniei-voastre; se spune și nu este nevoie să repet maiestății voastre, că respectul și devotamentul meu resping aceste infame presupuneri, se spune deci că giuvaergii au primit, din partea maiestății sale regina, o chitanță prin care atestă că păstrează colierul.

Regele păli.

— Se spune așa ceva?! repetă el. Dar câte lucruri nu se spun? Totuși mă miră. Chiar dacă regina ar fi cumpărat pe ascuns colierul, tot n-aș învinui-o. Regină este femeie, colierul este o piesă rară și superbă! Mulțumesc lui Dumnezeu, dacă vrea, regina poate cheltui un milion și jumătate pentru toaletele ei. Voi fi de acord; n-ar avea decât o vină: aceea de a nu-mi fi spus. Dar nu regele trebuie să se amestece în asemenea treburi: ele îl privesc pe soț. Soțul o va certa pe soția sa, dacă vrea sau dacă poate: nu recunosc nimănui dreptul de a se amesteca nici măcar bârfind.

Baronul se înclină în fața cuvintelor atât de hotărâte ale regelui. Ludovic al XVI-lea nu era însă nici pe departe atât de hotărât cum părea. O clipă mai târziu redevenise neliniștit, șovăitor.

— Și-apoi — reluă el — despre ce furt vorbeați?... Ați spus furt, mi se pare?... Dacă s-a furat colierul, atunci nu poate fi la regină. Nu e logic.

— Am încremenit, văzând-o pe maiestatea voastră atât de mânioasă — zise baronul — și n-am mai putut să termin.

— Oh, mânia mea!... Eu să fiu mânios!... Despre asta însă, baroane... baroane... Și regele începu să râdă în hohote. Haide, continuați, spuneți-mi absolut tot; spuneți-mi chiar că regina a vândut colierul unor cămătari. Biata femeie are adesea nevoie de bani și eu nu-i pot da întotdeauna.

— Este exact ce voiam să spun maiestății voastre. Regina ceruse acum două luni cinci sute de mii de livre prin domnul de Calonne și maiestatea voastră a refuzat să semneze.

— Este adevărat.

— Ei bine, sire, cu banii aceștia, SE SPUNE, trebuia plătită prima rată a datoriei contractate la cumpărarea colierului. Regina, neavând bani, a refuzat să plătească.

— Și mai departe? zise regele, care, încetul cu încetul, devenise interesat, așa cum se întâmplă când printre îndoieli apar și lucruri ce par a fi adevărate.

— Ei bine, sire, aici începe povestea pe care datoria îmi ordonă s-o aduc la cunoștința maiestății voastre.

— Cum?! Spuneți că povestea de-abia începe? Ce mai e, pentru Dumnezeu?! strigă regele, trădându-și neliniștea în fața baronului, care începând din acest moment, păstră avantajul.

— Sire, se spune că regină a cerut bani de la cineva.

— De la cine? De la un cămătar, nu-i așa?

— Nu, sire, nu de la un cămătar.

— Ei, pentru Dumnezeu, mi-o spuneți cu un aer bizar, Breteuil. Mai departe, ghicesc: trebuie să fie ceva în legătură cu amestecul străinilor: regina a cerut bani fratelui său, familiei sale. Simt că aici este amestecată casa de Austria.

Se știe cât de susceptibil era regele față de curtea de la Viena.

— Ar fi fost mai bine — replică domnul de Breteuil.

— Cum ar fi fost mai bine?! Cui a putut regina să ceară bani?

— Sire, nu îndrăznesc...

— Mă uluiți, domnule — rosti regele, bravând. Vă rog să vorbiți imediat și să-mi spuneți numele acestui domn care împrumută bani.

— Domnul de Rohan, sire.

— Mă mir că nu roșiți rostind numele domnului de Rohan, omul cel mai ruinat din întregul regat!

— Sire... — reluă domnul de Breteuil, lăsând ochii în jos.

— Nu-mi place tonul dumneavoastră — spuse regele. Vă rog să vă explicați imediat, domnule ministru de justiție.

— Nu, sire, pentru nimic în lume, deoarece nimic pe lume nu mă poate sili să las să-mi iasă din gură vreun cuvânt care ar compromite onoarea regelui meu și pe cea a reginei.

Regele se încruntă.

— La ce mahalagisme ne coborâm, domnule de Breteuil! exclamă el. Raportul dumneavoastră răspândește miasmele din cloacă de unde a ieșit.

— Orice calomnie răspândește miasme otrăvitoare, sire și iată de ce regii sunt datori să intervină, fie chiar și prin mijloace radicale, dacă nu vor ca onoarea lor să fie ucisă de aceste otrăvuri ajunse până la tron.

— Domnul de Rohan! murmură regele. Dar ce legătură este?... Cardinalul spune deci?...

— Maiestatea voastră se va convinge, sire, că domnul de Rohan a dus tratative cu bijutierii Boehmer și Bossange, că afacerea a fost încheiată de el și că el a stipulat și reglementat condițiile de plată.

— Nu mai spuneți! strigă regele, mușcat de gelozie și furie.

- Este un fapt pe care îl va dovedi cel mai simplu interogatoriu, îmi iau această însărcinare în fața maiestății voastre.
- Spuneți că vă luați această însărcinare?
- Fără nici o rezervă, îmi asum întreaga responsabilitate, sire.
- Regele începu să măsoare cabinetul în lung și-n lat.
- Ce lucruri îngrozitoare! repeta el. Dar în toate acestea nu văd ce caută furtul.
- Sire, bijuterii au primit o chitanță semnată, spun ei, de către regină, deci regina trebuie să aibă colierul.
- Ah! izbucni regele, plin de speranță. Ea neagă! Vedeți bine că neagă, Breteuil!
- Sire, am lăsat-o eu vreodată pe maiestatea voastră să creadă că nu cunosc nevino-văția reginei? Sunt atât de neghiob, încât maiestatea voastră nu vede tot respectul, toată dragostea pe care le port în suflet celei mai curate dintre femei?!...
- Nu-l acuzați decât pe domnul de Rohan, deci?
- Sire, aparențele ne impun...
- Gravă acuzație, baroane!
- Care va cădea, poate cu prilejul unei anchete; ancheta însă este indispensabilă. Imaginați-vă, sire, că regina pretinde că n-are colierul; că bijuterii susțin că l-au vândut reginei; că diamantele nu sunt găsite și că în popor se rostește cuvântul furt, legat de numele domnului de Rohan și de numele sacru al reginei.
- Aveți dreptate, aveți dreptate — zise regele, foarte tulburat — aveți dreptate, Breteuil! Trebuie ca întreaga afacere să fie clarificată.
- Negreșit, sire.
- Dumnezeu! Cine trece acolo jos, prin galerie? Nu este domnul de Rohan, care se duce la capelă?
- Nu încă, sire, domnul de Rohan nu poate să se ducă la capelă. Nu este încă ora unsprezece, și-apoi domnul de Rohan, care predică astăzi, ar fi îmbrăcat în veșminte pontificale. Nu e el. Maiestatea voastră dispune de încă o jumătate de oră.
- Dar ce să fac? Să-i vorbesc? Să-l chem la mine?
- Nu, sire. Permiteți-mi să dau un sfat maiestății voastre: nu faceți cunoscută povestea înainte de a discuta cu maiestatea sa regina.
- Da, încuviința regele — ea îmi va spune adevărul.
- Să nu ne îndoim nici o clipă, sire.
- Haide, baroane, așezați-vă colo și spuneți-mi, fără nici o rezervă, fără nici un menajament, tot ce s-a întâmplat, tot ce se comentează.
- Am expus totul cât se poate de amănunțit, cu dovezile cele mai grăitoare.
- La treabă, atunci! Așteptați numai să spun să se închidă ușa cabinetului. Aveam două audiențe în dimineața asta, le voi amâna.
- Regele dădu poruncile necesare și, așezându-se, arunca o ultimă privire pe fereastră. De data asta este chiar cardinalul, priviți!
- Breteuil se ridică, se apropie de fereastră și, din dosul perdelei, îl zări pe domnul de Rohan, care, în mare ținută de cardinal și arhiepiscop, se îndrepta spre apartamentul care îi era rezervat de fiecare dată când venea să țină solemna slujbă de la Versailles.
- În sfârșit, iată-l că vine! Izbucni, ridicându-se.
- Cu atât mai bine — spuse domnul de Breteuil. Explicația nu va fi amânată.
- Și începu să-l informeze pe rege, cu zelul celui hotărât să-și distrugă adversarul. Cu o artă infernală, adunase în geanta lui tot ce putea să-l zdrobească pe cardinal. Regele vedea îngrămădindu-se, una după alta, dovezile vinovăției domnului de Rohan, dar fu disperat văzând că nu sosesc tot atât de repede și dovezile nevinovăției reginei. Îndură nerăbdător de un sfert de ora acest chin, când niște țipete răsunară în coridorul alăturat. Regele trase cu urechea. Breteuil își întrerupse lectura. Un ofițer veni să ciocănească la ușa cabinetului.
- Ce este? întrebă regele, ai cărui nervi erau încordați la culme de când domnul de Breteuil îi adusesese totul la cunoștință.

Ofițerul se prezentă:

- Sire, maiestatea sa regina roagă pe maiestatea voastră să binevoiți a veni până la dânsa.
- S-a mai întâmplat ceva — spuse regele, pălind.
- Poate — zise Breteuil.
- Mă duc la regina — declara regele. Așteptați-mă aici, domnule de Breteuil.
- Cu atât mai bine, înseamnă că ne apropiem de deznodământ — murmură ministrul de justiție.

Capitolul LXXVII Gentilom, cardinal și regină

La ora la care domnul de Breteuil intrase la rege, domnul de Charny, palid, tulburat, ceruse o audiență reginei. Aceasta se îmbracă; văzu pe fereastra budoarului sau, care dădea spre terasă, pe Charny insistând să fie primit. Dădu ordin să fie introdus chiar înainte ca el să-și fi formulat până la sfârșit cererea.

Regina cedă dorinței inimii sale; își spunea că o dragoste curată ca a lui, cu desăvârșire dezinteresată, avea dreptul să intre la orice oră chiar și în palatul reginelor. Charny intră, atinse tremurând mâna pe care i-o întindea regina și spuse cu glas înăbușit:

- Ah, doamnă, ce nenorocire!
- Dar ce ai? strigă ea, văzându-l atât de palid.
- Doamnă, știți ce am aflat? Știți ce se spune? Știți ce știe și regele, poate, sau ce va ști, în orice caz, mâine'?

Ea se înfiora, gândindu-se la acea noapte de plăceri nevinovate când, poate, o privire plină de invidie sau dușmănie o văzuse în parcul de la Versailles cu Charny.

- Spune-mi totul, sunt tare — răspunse ea, apăsându-și o mână pe inimă.
- Doamnă, se spune că ați cumpărat un colier de la Boehmer și Bossange.
- L-am dat înapoi — zise ea repede.
- Ascultați! Se spune că v-ați prefăcut numai că-l restituiți, că ați contat că-l puteți plăti, ca regele v-a împiedicat refuzând să semneze cererea domnului de Calonne; ca atunci v-ați adresat altcuiva ca să vă procure banii și ca acea persoană este... ibovnicul dumneavoastră.

— Dumneata! exclamă regina, fă când un gest de totală și sublima încredere. Dumneata, domnule, lasă-i să vorbească pe cei ce spun așa ceva. Titlul de ibovnic nu este pentru ei o insultă atât de plăcută de aruncat cum titlul de prieten este o dulce realitate consacrată pentru totdeauna între noi doi.

Charny se opri, tulburat de această declarație energică și atât de sinceră care izvorăște întotdeauna dintr-o dragoste adevărată.

Pauza pe care o făcu însă spori neliniștea reginei. Ea strigă:

- Despre ce vorbești, domnule de Charny'? Calomnia se servește de un limbaj pe care nu-l înțeleg niciodată. Dumneata ai înțeles ceva?
- Doamnă, binevoiți a-mi acorda toată atenția, circumstanțele sunt grave. Ieri am fost cu unchiul meu, domnul de Suffren, la bijutierii curții. Boehmer și Bossange. Unchiul meu a adus diamante din India și dorea să le evalueze. S-a vorbit despre o mulțime de lucruri. Bijutierii au povestit domnului amiral o istorie îngrozitoare, răspândită de dușmanii maiestății voastre. Doamnă, sunt disperat! Dacă ați cumpărat colierul, spuneți-mi; dacă nu l-ați plătit, spuneți-mi, dar nu mă lăsați să cred că l-a plătit domnul de Rohan pentru dumneavoastră!

— Domnul de Rohan?! strigă regina.

— Da, domnul de Rohan, cei ce trece drept ibovnicul reginei, cel de la care regina împrumută bani, cel pe care un nefericit cu numele de Charny l-a văzut în parcul de la Versailles, zâmbind reginei, îngenunchind în fața reginei și sărutându-i mâinile, cel care...

— Domnule, strigă Maria-Antoaneta — dacă ești în stare să crezi toate câte se spun în spatele meu, înseamnă că nu mă iubești îndeajuns nici când sunt în fața dumată.

— Oh! exclamă tânărul. Ne pândește o mare primejdie; nu vă cer nici sil fiți sinceră, nici curajoasă, vă rog să-mi faceți un serviciu.

— Mai întâi — spuse regina — despre ce primejdie este vorba, claca ești bun'?

— Primejdia?! Dar bine, doamnă, numai un nesocotit nu o întrevăde! Răspunzând în locul reginei, plătind în locul reginei, cardinalul o distruge pe regină. Nu vreau să vă vorbesc despre teribilele suferințe pe care i le pot pricinui domnului de Charny o încredere asemă-nătoare cu cea pe care v-o inspira domnul de Rohan. Nu. Durerea aceasta te ucide, dar nu te plângi.

— Ești nebun! izbucni Maria-Antoaneta, supărată.

— Nu sunt nebun, doamnă, dumneavoastră sunteți nefericită, pierdută. V-am văzut în parc... Nu m-am înșelat, sunt sigur. Astăzi s-a aflat oribilul, fiorosul adevăr... Domnul de Rohan poate se laudă...

Regina îl apucă de braț pe Charny.

— Nebun! Nebun! repetă ea, cu o spaimă nemaipomenită. N-ai decât să urăști, n-ai decât să vezi fantome, n-ai decât să crezi într-un lucru imposibil, dar, pentru numele lui Dumnezeu, după tot ce ți-am spus, nu mă socoti vinovată... Vinovată! Acest cuvânt mă face să mă simt de parc-aș sta pe cărbuni aprinși... Vinovată... eu... Eu care nici o singură dată nu. M-am gândit la dumneata fără să-l rog pe Dumnezeu să-mi ierte chiar și acest, gând pe care îl numeam o crimă! Ah, domnule de Charny, dacă nu vrei să mă vezi astăzi zdrobită, mâine poate moartă, nu-mi mai spune că mă bănuiești, sau fugi atât de departe, încât să nu auzi zgomotul căderii mele în clipa când voi muri.

Olivier își frângea mâinile, înspăimântat.

— Ascultați-mă — spuse el — dacă vreți să vă fac un adevărat serviciu...

— Un serviciu... dumneata?... strigă regina. Dumneata, care ești ai crud chiar decât dușmanii mei... căci ei doar mă acuza în timp ce dumneata, dumneata mă bănuiești. Un serviciu din partea omului care mă disprețuiește? Niciodată... domnule, niciodată!

Olivier se apropie și luă mâna reginei.

— Veți vedea — spuse el — că nu sunt un om care geme și plânge; clipele sunt prețioase; diseară va fi prea târziu ca să facem ceea ce ne mai rămâne de făcut. Vreți să mă salvați de disperare, salvându-vă de oprobriu?

— Domnule!

— În fața morții, n-am să-mi drămuiesc cuvintele. Dacă nu mă ascultați astă-seară, mâine, vă spun, vom fi amândoi morți, dumneavoastră de rușine, eu văzându-vă murind. Țineți-vă dreaptă în fața dușmanului, doamnă, ca în bătăliile noastre! Dreaptă în fața primejdiei! Dreaptă în fața morții! Să mergem împreună, eu ca soldat obscur, cum și sunt, dar viteaz, veți vedea; dumneavoastră cu maiestate, cu forța, în focul bătăliei. Dacă veți cădea, ei bine, nu veți fi singură. Doamnă, priviți-mă ca pe un frate... Aveți nevoie... de bani ca să... plătiți colierul?

— Eu?

— Nu mai tăgăduiți.

— Îți spun...

— Nu-mi spuneți că n-aveți colierul.

— Îți jur...

— Nu jurați dacă vreți să vă mai pot iubi.

— Olivier!

— Va mai rămâne un mijloc să vă salvați și onoarea și dragostea ce vă port. Colierul face un milion șase sute de mii de livre, ați plătit până acum două sute cincizeci de mii. Iată un milion și jumătate, luați-l.

— Ce este asta?

— Nu vă uitați, luați și plătiți.

— Ți-ai vândut proprietățile? Moșiile pe care eu ți le-am dăruit, scoase la mezat? Olivier! Ai ajuns sărac pentru mine! Inima dumitale este bună și nobilă și nu mai vreau să-mi drămuiesc declarațiile în fața unei asemenea iubiri. Olivier, te iubesc!

— Așadar, acceptați.

— Nu, dar te iubesc!

— Va plăti deci domnul de Rohan? Gândiți-vă bine, doamnă, nu mai este vorba, din partea dumneavoastră, de generozitate, ci de o cruzime zdrobitoare... Acceptați din partea cardinalului...

— Eu? Dar bine, domnule de Charny, eu sunt regina și dacă dau supușilor mei dragoste sau bogății, nu accept niciodată nimic.

— Atunci ce veți face?

— Numai dumneata îmi poți dicta ce să fac. Ce spuneai că gândește domnul de Rohan?

— Crede că sunteți iubita lui.

— Ești crud, Olivier...

— Vorbesc cum vorbești în fața morții.

— Ce spuneai că gândesc bijutierii?

— Că dacă regina nu va putea plăti, domnul de Rohan va plăti pentru ea.

— Ce spuneai că gândește lumea cu privire la colier?

— Că este la dumneavoastră, că l-ați ascuns, că veți mărturisi totul doar după ce va fi plătit, fie de cardinal, din dragoste pentru dumneavoastră, fie de către rege, de teama unui scandal.

— Bine! Și dumneata, Charny, la rândul dumitale, te privesc în fața și te întreb: ce crezi despre scenele pe care le-ai văzut în parcul de la Versailles?

— Cred, doamnă, că e nevoie să-mi dovediți nevinovăția dumneavoastră — răspunse hotărât gentilomul.

Regina își șterse sudoarea care îi șiroia pe tâmpile.

— Prințul Louis, cardinalul de Rohan, mare prelat al Franței! strigă un ușier pe coridor.

— El! murmură Charny.

— Iată-te servit la cerere — spuse regina.

— Îl veți primi?

— Mă pregăteam să-l chem.

— Dar eu...

— Intră în iatacul meu și lasă ușa întredeschisă ca să auzi mai bine.

— Doamnă!

— Repede, vine cardinalul!

Îl împinse pe domnul de Charny în camera pe care i-o arătase, trase ușa cum spusese și porunci să intre cardinalul. Domnul de Rohan apăru în prag. Era strălucitor îmbrăcat în odăjdii... În spatele său se ținea, la distanță, o suită numeroasă, ale cărei veșminte sclipeau ca și cele ale stăpânului lor. Printre cei care i se-nchinau în cale puteau fi zăriți Boehmer și Bossange, oarecum stânjeniți în hainele lor de ceremonie.

Regina ieși în întâmpinarea cardinalului, încercând să-i suradă, dar zâmbetul i se stinse pe buze. Louis de Rohan era serios, trist chiar. Avea calmul omului curajos care merge la luptă și aerul vag amenințător al preotului care poate va trebui să ierte. Regina îi arată un taburet; cardinalul rămase în picioare.

— Doamnă — începu el, după ce se înclinase tremurând vizibil — aveam mai multe lucruri importante să comunic maiestății voastre, care se străduiește mereu să mă evite.

— Eu vă evit atât de puțin, domnule cardinal, încât tocmai trimiteam să vă cheme — replică regina.

Cardinalul arunca o privire spre iatac.

— Voi fi singur cu maiestatea voastră? întrebă el cu voce scăzută. Am dreptul să vorbesc în voie?

— În toată voia, domnule cardinal; nu vă rețineți, suntem singuri.

Și cu glas ferm, părea că trimite cuvintele gentilomului ascuns în camera vecină. Se bucura, mândră de curajul ei și sigură că încă de la primele cuvinte domnul de Charny era, fără îndoială, foarte atent. Cardinalul se hotărî. Apropie taburetul de fotoliul reginei, în așa fel încât să se țină cât mai departe cu putință de ușa cu două canaturi.

— Iată o introducere cam lungă — spuse regina, prefăcându-se vesela.

— Aș vrea... începu cardinalul.

— Ați vrea... repetă regina.

— Nu va veni regele? întrebă domnul de Rohan.

— Nu vă temeți nici de rege, nici de altcineva — vorbi tare Maria-Antoaneta.

— Ah, numai de dumneavoastră mă tem — șopti emoționat cardinalul.

— Atunci, cu atât mai mult, eu nu prea sunt de temut; spuneți în câteva cuvinte și cu glas tare ca să se înțeleagă, fiindcă îmi place franchețea și dacă mă veți lua pe ocolite, voi crede că nu sunteți un om de onoare. A, vă rog să nu faceți nici un gest; mi s-a spus că vă plângeți împotriva mea. Vorbiți, îmi place lupta, sunt dintr-un neam care nu se sperie! Și dumneavoastră la fel, știu. Ce aveți să-mi reproșați?

Cardinalul suspină și se ridică părând că vrea să aspire mai profund aerul încăperii. În sfârșit, stăpân pe el, începu în felul următor.

Capitolul LXXVIII Explicații

După cum am spus, regina și cardinalul se aflau, în sfârșit, față în față. Charny, din iatac, putea să audă cei mai mic cuvânt al interlocutorilor și explicațiile așteptate cu atâta nerăbdare de ambele părți aveau să aibă, în sfârșit, loc.

— Doamnă — spuse cardinalul, înclinându-se — știți ce se întâmplă în legătură cu colierul nostru?

— Nu, domnule, nu știu și de-abia aștept să aflu de la dumneavoastră.

— De ce maiestatea voastră mă obliga de atâta vreme să comunic cu ea doar prin intermediar? De ce, dacă are vreun motiv să mă urască, nu mi-l mărturisește, lămurindu-mă?

— Nu știu la ce vă referiți, domnule cardinal, n-am nici un motiv să vă urase; dar nu cred că acesta este obiectul discuției noastre. Binevoiți deci să-mi dați despre acel nenorocit de colier informații mai exacte și spuneți-mi mai întâi unde este doamna de La Motte.

— Tocmai voiam s-o întreb pe maiestatea voastră.

— Iertați-mă, dar dacă există cineva care să știe unde se afla doamna de La Motte, cred că acela sunteți numai dumneavoastră.

— Eu, doamnă? În ce calitate?

— Nu sunt aici să vă ascult confesiunile, domnule cardinal, am avut nevoie să-i vorbesc doamnei de La Motte, am trimis să o cheme, a fost căutată acasă de zece ori și n-a fost găsită. Trebuie să recunoașteți și dumneavoastră că dispariția ei este bizară.

— Și eu, de asemenea, doamnă, sunt uimit de această dispariție, fiindcă am trimis la doamna de La Motte, cu rugămintea să treacă pe la mine; nu mi-a răspuns nici mie, așa cum n-a răspuns nici maiestății voastre.

— Atunci, domnule, să lăsăm povestea cu contesa și să vorbim despre noi.

— Ba nu, doamnă, mai întâi să vorbim despre dânsa, deoarece unele cuvinte ale maiestății voastre m-au făcut să am o îngrozitoare bănuială și anume mi se pare că maiestatea voastră mă învinuiește de o prea mare insistență față de contesă.

— Domnule, încă nu v-am adus nici o învinuire, răbdare însă!...

— Doamnă, o asemenea bănuială mi-ar explica toate susceptibilitățile dumneavoastră și atunci aș înțelege, deși aș fi disperat, severitatea, până acum inexplicabilă, de care ați dat dovadă față de mine.

— Iată că începem să nu ne mai înțelegem — spuse regina. Ceea ce spuneți mi se pare de neînțeles și doar nu ca să apară neînțelegeri și mai mari vă cer explicații. Să trecem la obiect!

— Doamnă! strigă cardinalul, împreunându-și mâinile și apropiindu-se de regină. Faceți-mi favoarea și nu schimbați subiectul: încă două cuvinte asupra celor ce am discutat adineauri și totul se va lămuri.

— Într-adevăr, domnule, vorbiți un limbaj pe care nu-l înțeleg; să folosim din nou limbajul obișnuit, vă rog. Unde se află colierul pe care l-am restituit bijutierilor?

— Colierul pe care l-ați restituit?! strigă domnul de Rohan.

— Da, ce-ați tăcut cu el?

— Eu?! Nu știu nimic, doamnă!

— Un moment, faptele sunt simple: doamna de La Motte a luat colierul și l-a restituit în numele meu; bijutierii pretind că nu l-au primit. Eu am o chitanță care arată contrariul; bijutierii spun că aceasta chitanță este falsă. Doamna de La Motte ar putea, cu un cuvânt, să lămurească totul... Nu e de găsit. Ei bine, lăsați-mă să fac presupuneri în locul acestor fapte atât de încâlcite. Doamna de La Motte a vrut să înapoieze colierul. Dumneavoastră, care ați avut întotdeauna mania, binevoitoare, fără îndoială, să mă faceți să cumpăr colierul, dumneavoastră, care mi l-ați adus, oferindu-vă să plătiți în locul meu, ofertă...

— Pe care maiestatea voastră a respins-o atât de energic — îi luă vorbă din gură cardina-lul, suspinând.

— Ei bine, da, dumneavoastră ați perseverat în această idee fixă ca eu să păstrez colierul și nu l-ați înapoiat bijutierilor pentru a mă face să-l iau cu o altă ocazie. Doamna de La Motte a fost slabă, cunoscându-mi împotrivirea și știind foarte bine că-mi era imposibil să plătesc și că luasem ferma hotărâre să nu primesc colierul fără bani; doamna de La Motte a conspirat cu dumneavoastră din devotament față de mine și acum, de teama că mi-a stârnit mânia, nu are curajul să vină. Nu-i așa? Nu-i așa că am reconstituit totul, exact, din mijlocul acestor tenebre? Lăsați-mă să vă dojenesc pentru că ați fost ușuratic și n-ați ascultat ordinele mele; am să vă dojenesc și totul se va sfârși. Fac chiar mai mult, vă promit iertarea pentru doamna de La Motte, spuneți-i să iasă din locul unde își ispășește greșeala. Dar, pentru Dumnezeu, lumină, lumină, domnule, nu vreau ca în clipa asta să existe o pată în viața mea, nu vreau, înțelegeți?!

Regina rostise aceste cuvinte cu atâta patimă, le accentuase cu atâta ardoare, încât cardinalul nu îndrăznise, nici nu putuse s-o întrerupă, dar îndată ce ea se opri, spuse înăbușindu-și un suspin:

— Doamnă, voi răspunde tuturor presupunerilor dumneavoastră. Nu, nu am perseverat în ideea că trebuie să aveți colierul, întrucât eram sigur că el se află în mâinile domniei-voastre. Nu, n-am conspirat absolut nimic împreună cu doamna de La Motte în privința colierului. Nu, nu se afla nimic la mine, cum nu se afla nici la bijutieri și, după cum spuneți, nici la dumneavoastră.

— Nu este posibil! exclamă regina, uluită. Nu aveți colierul?

— Nu, doamnă.

- Nu ați sfătuit-o dumneavoastră pe doamna de La Motte să se țină pentru moment departe?
- Nu, doamnă.
- Nu o ascunderi dumneavoastră?
- Nu, doamnă.
- Nu știți unde se află?
- Tot atât de puțin cât și dumneavoastră, doamnă.
- Atunci cum vă explicați toate astea?
- Doamnă, mă văd silit să mărturisesc că nu mi le explic în nici un fel. Mai mult decât atât, nu este prima dată când mă plâng reginei că nu mă înțelege.
- Cum asta, domnule? Nu-mi amintesc...
- Fiți bună, doamnă — spuse cardinalul — și recitiți în esența scrisorile mele.
- Scrisorile dumneavoastră?! zise regina, mirată. Mi-ați scris dumneavoastră?
- Foarte rar, doamnă, față de ce era în sufletul meu.
- Regina se ridică.
- Am impresia — spuse ea — că ne înșelăm și unul și celălalt; să isprăvim cât mai repede această glumă. Despre ce scrisori e vorba? Ce scrisori și ce aveți pe inimă sau în inimă, nu prea știu cum ați zis?
- Dumnezeule, doamnă, poate nu m-am stăpânit îndeajuns și am spus prea tare taina sufletului meu.
- Ce taină?! Sunteți în toate mințile, domnule cardinal?
- Doamnă!
- A, să n-o mai lungim atâta! Vorbiți ca un om care vrea să-mi întindă o cursă sau care vrea să mă facă să mă simt stânjenită în fața unor martori.
- Vă jur, doamnă, că n-am spus nimănui nimic... ne ascultă oare cineva?
- Nu, domnule, de o mie de ori nu, nu este nimeni! Vă rog să-mi explicați totul și, dacă aveți mintea întreaga, demonstrați-o.
- Oh, doamnă, de ce nu este aici doamna de La Motte? Ea, prietena noastră, m-ar ajuta să trezesc, dacă nu afecțiunea, cel puțin amintirile maiestății voastre.
- Prietena *noastră*? Afecțiunea mea? Amintirile mele? Sunt picată din nori!
- Doamnă, vă rog — replică prelatul, revoltat de tonul acru al reginei — cruțați-mă. Sunteți liberă să încetați de a iubi, dar nu mă insultați.
- Dumnezeule! strigă regina, pălind. Ah, Doamne!... Ce tot îndrugă omul acesta!
- Foarte bine! continuă domnul de Rohan, care se înflăcăra pe măsură ce începea să clocotească de mânie. Foarte bine! Doamnă, cred că am fost destul de discret și de rezervat, ca să nu vă purtați astfel cu mine; nu vă învinuiesc decât că ați fost frivolă. Greșesc când stăruie într-una. Ar fi trebuit să știu că, dacă o regină spune: "Nu mai vreau", este o hotărâre la fel de imperioasă ca și a unei femei care spune "Vreau".
- Regina scoase un țipăt sălbatic și-l apucă pe cardinal de mâneca de dantelă.
- Domnule, spuneți-mi repede — rosti ea, cu voce tremurătoare. Am spus eu: Nu mai vreau după ce spusese: Vreau? Cui i-am spus una sau alta?
- Mie, mie și una și alta.
- Sunteți un om de nimic, domnule de Rohan, sunteți un mincinos!
- Eu?
- Sunteți un laș, calomniați o femeie.
- Eu?
- Sunteți un trădător, o insultați pe regină.
- Și dumneavoastră sunteți o femeie fără inimă, o regină nedemnă.
- Nefericite!
- M-ați făcut ca, puțin câte puțin, să ajung să vă iubesc ca un nebun. M-ați lăsat să mă hrănesc cu speranțe...
- Speranțe?! Dumnezeule! Nu cumva sunt nebună? Sau acest om este un scelerat?

— Aș fi îndrăznit eu să vă cer întâlnirile nocturne pe care mi le-ați acordat? Regina scoase un răcnet de furie, căruia îi răspunse din iatac un lung suspin. Aș fi îndrăznit eu să vin singur în parcul de la Versailles, dacă n-ați fi trimis-o la mine pe doamna de La Motte?

— Dumnezeuule!

— Aș fi îndrăznit eu să fur cheia care deschide poarta de lângă căsuța de vânătoare?

— Dumnezeuule!

— Aș fi îndrăznit eu să vă cer acest trandafir, pe care-l port la mine? Trandafir adorat! Trandafir blestemat! Ofilit, ars de sărutările mele?!...

— Dumnezeuule!

— V-am silit eu să veniți a doua zi și să mă lăsați să vă sărut amândouă mâinile, ale căror parfum îmi tulbura fără încetare mintea și mă face să înnebunesc? Aveți dreptate să-mi imputați toate acestea.

— Oh, destul, destul!

— În sfârșit, sunt eu acela care, stăpânit de un nemărginit orgoliu, am îndrăznit să visez la acea a treia noapte cu cer limpede, cu tăceri mângâietoare, cu manifestări de dragoste mincinoase?

— Domnule! Domnule! strigă regina, îndepărtându-se de cardinal. Afirmăți niște nelegiuri!

— Dumnezeuule! răspunse cardinalul, ridicându-și ochii spre cer. Mi-ești martor ca pentru a păstra dragostea acestei femei înșelătoare mi-aș fi dat averea, libertatea, chiar și viața!

— Domnule de Rohan, dacă vreți să vă păstrați libertatea, averea și viața, va trebui. Să declarați imediat că nu căutați decât să mă distrugeți, că ați născocit toate aceste orori, că nu v-ați dus noaptea la Versailles...

— Am fost — replică tăios cardinalul.

— Sunteți ca și mort dacă continuați să vorbiți astfel.

— Un Rohan nu minte. Am fost!

— Domnule de Rohan, domnule de Rohan, în numele cerului, spuneți că nu m-ați văzut în parc...

— Voi muri dacă va fi nevoie, cum m-ați amenințat adineauri, dar numai pe dumneavoastră v-am văzut în parcul de la Versailles, unde veneam condus de doamna de La Motte.

— Iarăși! strigă regina lividă, tremurând toată. Retrageți-vă cuvintele!

— Nu!

— Pentru a doua oară vă întreb: recunoașteți că ați pus la cale împotriva mea aceasta infamie?

— Nu!

— Pentru ultima oară, domnule de Rohan, recunoașteți că v-au putut înșela și pe dumneavoastră, ca toate astea sunt calomnii, o închipuire, ceva imposibil sau mai știu eu ce; recunoașteți că sunt sau că aș putea fi nevinovată?

— Nu!

Regina se ridică amenințătoare:

— Veți avea de-a face cu justiția regelui, deoarece recuzați justiția lui Dumnezeu.

Cardinalul se înclină fără să spună nimic. Regina sună atât de energic, încât mai multe dintre doamnele sale intrară buluc.

— Să fie anunțată maiestatea sa că o rog să-mi facă cinstea să vină aici.

Un ofițer plecă să îndeplinească ordinul. Cardinalul, hotărât să meargă până la capăt, rămase curajos într-un colț al camerei. Maria-Antoaneta se duse de zece ori până la ușa iatacului, fără să intre, ca și cum de fiecare dată, pierzându-și mințile, le-ar fi regăsit dinaintea acelei uși. Nu trecură nici zece minute de la acest fioros joc de scenă, ca regele și apăru în prag, cu mâna pe jaboul de dantelă.

În tot acest timp puteau fi văzute, în ultimele rânduri ale grupului de curteni, fețele speriate ale lui Boehmer și Bossange, care presimțeau furtuna.

Capitolul LXXIX Arestarea

De-abia se ivi regele în pragul cabinetului, ca regina îl și interpelă, cu o nemaipomenită vioiciune:

— Sire — zise ea — iată-l pe domnul cardinal de Rohan, care spune niște lucruri de necrezut; binevoiți și rugați-l să vi le repete.

La auzul acestor cuvinte neașteptate, a unei muștrări atât de directe, cardinalul păli. Situația era atât de bizară, încât prelatul nu mai înțelegea nimic. El, pretinsul iubit, putea oare să repete regelui sau, el, supusul respectuos, putea oare să declare soțului tot ceea ce îl făcea să creadă că are drepturi asupra reginei și femeii?

Regele însă, întorcându-se către cardinal, absorbit în gândurile sale, spuse:

— În legătură cu un oarecare colier, nu-i așa, domnule, aveți să-mi spuneți niște lucruri de necrezut, iar eu va trebui să aud asemenea lucruri de necrezut, nu? Vorbiți, vă ascult.

Domnul de Rohan se hotărî pe loc; dintre două rele, îl alegea pe cel mai mic; dintre două atacuri, va riposta celui mai onorabil pentru rege. Și regină; și dacă, din imprudență, va trebui să înfrunte și cea de-a doua primejdie, ei bine, va caută să iasă ca un om curajos și ca un cavalier.

— Da, în legătura cu colierul, sire — murmură el.

— Domnule — întrebă regele — deci ați cumpărat colierul?

— Sire...

— Da sau nu?

Cardinalul o privi pe regină și nu răspunse.

— Da sau nu? repetă și ea. Adevărul, domnule, adevărul; nu vi se cere nimic mai mult.

Domnul de Rohan întoarse capul și nu răspunse.

— Deoarece domnul de Rohan nu vrea să răspundă, răspundeți dumneavoastră, doamnă — zise regele. Trebuie să știți ceva din toate acestea. Ați cumpărat colierul, da sau nu?

— Nu! rosti categoric regina.

Domnul de Rohan tresări.

— Iată cuvântul unei regine! exclamă regele, solemn. Fiți atent, domnule cardinal!

Pe buzele domnului de Rohan trecu un zâmbet de dispreț.

— Nu spuneți nimic? zise regele.

— Care este acuzația care mi se aduce, sire?

— Bijutierii pretind că au vândut colierul, dumneavoastră sau reginei. Arată o chitanță dată de maiestatea sa.

— Chitanța este falsă! interveni regina.

— Bijutierii — continuă regele — spun că dumneavoastră ați garantat și v-ați luat angajamente în numele reginei, domnule cardinal...

— În privința plății, nu discut, sire — rosti domnul de Rohan. Acesta trebuie să fie adevărul de vreme ce regina îi lasă să vorbească.

Și își sfârși fraza și gândul, cu o altă privire și mai disprețuitoare decât prima. Regina se înfioră. Disprețul cardinalului nu era o insultă pentru ea fiindcă nu o merita, dar simțea că este răzbunarea unui om cinstit și se sperie.

— Domnule cardinal — reluă regele — aceasta nu schimbă faptul că e la mijloc un fals care a compromis semnătura reginei Franței.

— Un alt fals — strigă regina — și acesta poate fi imputat unui gentilom: este falsul care pretinde că bijuterii au primit înapoi colierul.

— Regină este liberă — zise domnul de Rohan, cu același ton — să-mi atribuie ambele falsuri; dacă am comis unul sau două, ce mai contează!

Regina aproape se sufocă de indignare, regele îi făcu semn să se stăpânească.

— Băgați de seamă — i se adresă el cardinalului — vă agravați situația, domnule... Eu vă spun: justificați-vă, iar dumneavoastră aveți aerul de a acuza.

Cardinalul se gândi o clipă, apoi, ca și când ar fi fost zdrobit de greutatea acestei misterioase calomnii ce îi păta onoarea, spuse:

— Să mă justific? Cu neputință!

— Domnule, unii oameni afirmă că un colier a fost furat; propunând să-l plătiți, recunoașteți că sunteți vinovat.

— Cine va crede? rosti cardinalul, semeț.

— Chiar dacă presupuneți că nu va crede nimeni, totuși se va crede.

Și regele tresări de mânie.

— Sire, nu știu nimic din ceea ce s-a spus — reluă cardinalul — nu știu nimic din ceea ce s-a făcut; tot ce pot spune este că n-am avut colierul; tot ce pot afuma este că diamantele sunt în posesia cuiva care ar trebui să recunoască acest lucru, dar care nu vrea s-o facă și mă silește să rostesc cuvintele sfintei scripturi: răul se abate asupra capului celui ce l-a săvârșit.

La aceste cuvinte, regina vru să-l ia pe rege de braț, dar acesta îi spuse:

— Lupta se dă între dumneavoastră și el, doamnă! Pentru ultima oară: aveți colierul?

— Nu! Pe onoarea mamei mele, pe viața fiului meu! răspunse regina.

Vesel și liniștit după această declarație, regele se întoarse spre cardinal:

— Deci este o afacere între justiție și dumneavoastră, domnule. Dacă nu cumva preferați să vă adresați milei mele.

— De mila regilor au nevoie inovații — răspunse cardinalul. Prefer justiția oamenilor.

— Nu vreți să mărturișiți nimic?

— N-am nimic de spus.

— Dar bine, domnule — strigă regina — tăcerea dumneavoastră pune onoarea mea în joc! Cardinalul tăcu. Ei bine, eu n-am să tac — continuă regina. Această tăcere mă arde, dovedește o generozitate de care n-am nevoie. Aflați, sire, ca domnul cardinal nu se face vinovat doar de vânzarea sau de furtul colierului.

Domnul de Rohan ridica fruntea și păli.

— Adică? făcu regele, neliniștit.

— Doamnă... — murmură cardinalul, înspăimântat.

— Nici o rațiune, nici o teamă, nici o slăbiciune nu-mi va închide gura; am aici, în inima mea, motive care mă împing să-mi strig nevinovăția chiar și într-o piață publică.

— Nevinovăția dumneavoastră?! rosti regele. Doamnă, cine ar putea fi atât de îndrăzneț sau de laș ca să oblige pe maiestatea voastră să rostească acest cuvânt?!

— Doamnă, vă implor! spuse cardinalul.

— Aha! Ați început să tremurați! Deci am ghicit; comploturile pe care le puneți la cale au nevoie de întineric! Mie îmi place lumina! Sire, somați-l pe domnul cardinal să vă spună ce mi-a spus mie adineauri, aici, în acest loc.

— Doamnă, doamnă! Se precipită domnul de Rohan. Luați seama, depășiți orice limită!

— Ce-ați spus? rosti regele, cu trufie. Cine vorbește astfel reginei? Presupun că n-am vorbit eu?

— Într-adevăr, sire — zise Maria-Antoaneta. Domnul cardinal vorbește astfel reginei pentru că pretinde că are dreptul.

- Dumneavoastră, domnule?! murmură regele, devenind livid.
- El! strigă regina, cu dispreț. El!...
- Domnul cardinal are dovezi? reluă regele, făcând un pas către prinț.
- Domnul de Rohan are scrisori, sau cel puțin așa pretinde! Tăcu regina.
- Haide, domnule! insistă regele.
- Scrisorile! strigă regina, înfuriată. Scrisorile!

Cardinalul își trecu mâna peste fruntea scăldată de o sudoare rece și păru că întreabă cerul cum de-a putut să dea unei ființe atâta îndrăzneală și perfidie. Tăcu însă.

— A și asta nu-i totul — continuă regina, care se înflăcăra încetul cu încetul, mănâtă de propria-i impetuozitate. Domnul cardinal a obținut și întâlniri.

- Doamnă, fie-vă milă! făcu regele.
- În numele pudoarei! spuse cardinalul.

— În fine, domnule — încheie regina — dacă nu sunteți ultimul dintre oameni, dacă aveți ceva sfânt pe lume, aveți dovezi, arătați-le!

Domnul de Rohan ridică încet capul și rosti:

- Nu, doamnă, nu am.

— Nu veți adăuga și această crimă celorlalte — continuă regina — nu mă veți copleși cu infamie după infamie. Aveți o ajutoare, o complice, un martor la toate astea: roștiți-i numele.

- Cine este? strigă regele.
- Doamna de La Motte, sire — răspunse regina.

— Ah! exclamă regele, triumfător, văzând că presimțirile sale în privința Jeannei se ade-vereau. Va să zică așa... Ei bine, să fie adusă și interogată.

— Bine ar fi — vocifera regina — numai că a dispărut. Întrebați-l pe domnul ce s-a întâmplat cu ea. Avea cel mai mare interes să nu fie găsită.

— Alții, care aveau un și mai mare interes, au făcut-o să dispară — răspunse cardinalul. De aceea probabil că n-o vom mai regăsi.

— Dar deoarece sunteți nevinovat, domnule, ajutați-ne să-i găsim pe vinovați — spuse regina.

Însă cardinalul de Rohan, după ce aruncase o ultimă privire, întoarse spatele și încrucișă brațele.

- Domnule, rosti regele, jignit. Vă voi trimite la Bastilia.

Cardinalul se înclină, apoi zise cu îndrăzneală:

— Îmbrăcat astfel? În veșminte pontificale? În fața întregii curți? Binevoii să vă gândiți, sire, scandalul va fi uriaș. Va fi cu atât mai zdrobitor pentru capul asupra căruia vă cădea.

- Așa vreau! Hotărî regele, nespus de agitat.

— Este o nemeritată durere pe care un prelat o îndura mult prea devreme, sire și tortură nu este legală înainte de a se formula acuzarea.

— Trebuie să procedez astfel — răspunse regele, deschizând ușa camerei ca să caute din ochi pe cineva căruia să-i transmită ordinul.

Domnul de Breteuil era acolo; ochii săi arzători ghiciseră, în exaltarea reginei, în tulburarea regelui, în atitudinea cardinalului, distrugerea dușmanului său. Nici nu terminase regele să-i vorbească în șoaptă, că ministrul justiției, uzurpând funcția căpitanului gărzilor, strigă din răsuputeri, cu un glas ce răsună până în fundul coridoarelor:

- Arestați-l pe domnul cardinal!

Domnul de Rohan tresări. Murmurele pe care le auzea pe sub bolți, agitația curtenilor, sosirea grabnică a gărzilor dădeau scenei un caracter de rău augur. El trecu prin fața reginei fără s-o salute, ceea ce o făcu să spumege pe mândra principesa. Se înclină cu toată umilinta în fața regelui și, trecând pe lângă domnul de Breteuil, se prefăcu atât de bine că-l privește cu milă, încât baronul trebui să-și spună că nu se răzbunase îndeajuns. Un locotenent al gărzilor se apropie timid și păru că cere însuși cardinalului confirmarea ordinului pe care îl auzise.

— Da, domnule — îi spuse domnul de Rohan — da, eu sunt cel arestat.

— Îl veți conduce pe domnul în apartamentele sale în așteptarea hotărârii pe care o voi lua în timpul slujbei — zise regele în mijlocul unei tăceri de moarte.

Regele rămase singur la regină, cu ușile închise, în timp ce cardinalul se îndepărta încet pe coridor, în urma locotenentului gărzilor, cu pălăria în mână.

— Doamnă — spuse regele, gâfâind, deoarece se stăpânise cu mare greutate — știți că totul va sfârși cu o judecată publică, deci cu un scandal în care vinovații vor fi dezonorați?

— Vă mulțumesc! strigă regina, strângând entuziasmată mâinile regelui. Ați ales singura cale de a-mi face dreptate.

— Îmi mulțumiți?

— Din tot sufletul. V-ați purtat ca un rege! Eu, ca o regină! Credeți-mă!

— Foarte bine — răspunse regele, copleșit de o mare bucurie. Cel puțin vom pune capăt tuturor acestor josnicii. După ce șarpele va fi, odată pentru totdeauna strivit, atât eu cât și dumneavoastră sper să putem trăi liniștiți.

O sărută pe regină pe frunte și se întoarse în apartamentele sale. În acest timp, la capătul coridorului, domnul de Rohan îi găsi pe Boehmer și Bossange, pe jumătate leșinați, unul în brațele celuilalt. Apoi, câțiva pași mai încolo, cardinalul îl zări pe omul său de încredere, care, înspăimântat de întreaga nenorocire, pândea o privire a stăpânului său.

— Domnule — se adresă cardinalul ofițerului care-l conducea — petrecând toată ziua aici, voi neliniști o mulțime de lume; n-aș putea să anunț acasă că sunt arestat?

— Monsenior, numai să nu vă vadă nimeni — spuse tânărul ofițer.

Cardinalul mulțumi, apoi, vorbind în germană cu omul său de încredere, scrise câteva cuvinte pe o foaie din cartea sa de rugăciuni, pe care o rupse. Și în spatele ofițerului, care stătea de pază pentru a nu fi descoperiți, cardinalul răsuci foaia și o lăsă să cadă.

— Vă urmez, domnule — îi spuse el apoi ofițerului.

După aceea, dispărură amândoi. Omul de încredere se aruncă asupra hârtiei, ca un vultur asupra prăzii, alergă afară din palat, încalecă și goni spre Paris. Cardinalul îl văzu alergând peste câmpuri, uitându-se pe una dintre ferestrele scării pe care o cobora împreună cu călăuza lui.

— Ea mă distruge — murmură el — eu o salvez! Fac asta pentru tine, Doamne! Îndură-te de mine!

Capitolul LXXX Rapoartele

Regele de-abia se înapoiase radios în apartamentele sale, de-abia semnase ordinul ca domnul de Rohan să fie dus la Bastilia, ca și apărui domnul conte de Provence, care intră în cabinet făcând domnului de Breteuil semne pe care acesta, cu tot respectul și bunăvoința sa, nu le înțelese. Dar nu ministrului de justiție îi erau adresate semnele, prințul le făcea în scopul de a atrage atenția regelui, care privea într-o oglindă în timp ce redacta ordinul. Manevrelle își atinseră scopul: regele le observă și, după ce-l concedie pe domnul de Breteuil, îl întrebă pe fratele sau:

- De ce-i făceai semne lui Breteuil?
- Oh, sire...
- Ce trebuie să înțeleg din toată agitația asta, din aerul tău preocupat?
- Fără îndoială... trebuie să... însă...
- Ești liber să taci, scumpul meu frate — zise regele, înțepat.
- Sire, am aflat despre arestarea domnului cardinal de Rohan.
- Ei, și! Întrucât această știre te face să te frământă în halul acesta, dragă frate? Ai impresia că domnul de Rohan nu e vinovat? Fac rău să pedepsesc chiar pe unul dintre cei puternici?
- Rău? Desigur că nu, frate. Nu faci rău. Nu asta vroiam să zic.
- M-ar surprinde foarte mult, domnule conte de Provence, dacă ați da câștig de cauză, împotriva reginei, omului care încearcă să o dezonoreze. Am vorbit cu regina, scumpul meu frate și cu un singur cuvânt, m-a convins...
- Sire, Doamne ferește, nu o acuz pe regină! Știți foarte bine. Maiestatea sa, scumpa mea soră, n-are alt prieten mai devotat decât pe mine. De câte ori nu mi s-a întâmplat să fiu nevoit s-o apăr, v-o spun fără imputare, chiar în fața dumneavoastră?
- Deci, dragă frate, este acuzați deseori?
- Sunt nefericit, sire: răstălmăciți fiecare cuvânt pe care îl scot... Voiam să spun că nici regina n-ar crede că mă îndoiesc de nevinovăția sa.
- Atunci vă bucurați împreună cu mine de umilința la care-l supun pe cardinal, de procesul care va urma, de scandalul care va pune capăt tuturor calomniilor pe care nu ar îndrăzni să și le permită nici chiar fața de o simplă doamna de onoare și pe care atâția le repetă cu nerușinare, pentru că regină, după cum spuneam, sta deasupra acestor josnicii?
- Da, sire, aprob întru totul conduita maiestății voastre și spun că totul este spre a lămuri lucrurile cât mai bine în afacerea colierului.
- Pe naiba, scumpul meu frate, nimic mai limpede! Nu se vede oare nici mâna domnului de Rohan. Care își face un titlu de glorie din relațiile lui amicale cu regina, încheind, în numele său, un târg cu diamantele refuzate de ea și lăsând să se spună ca diamantele au fost luate de regină și că se află la dânsa? O monstruozitate... și cum spunea și ea: "Ce s-ar crede dacă aș fi avut drept complice în acest trafic misterios pe domnul de Rohan?"
- Sire...
- Și-apoi, dragă frate, nu știi că o calomnie nu se oprește niciodată la jumătatea drumului, ca ușurința domnului de Rohan o compromite pe regina, iar darea în vileag a acestei ușurințe o dezonorează.
- O, desigur, scumpul meu frate, desigur, o repet, ai avut perfectă dreptate în ce privește afacerea colierului.
- Cum — spuse regele, uluit — mai este și altceva?
- Sire, dar... regina v-a spus, fără îndoială...
- Să-mi spună?... Ce anume?
- Sire, sunt de-a dreptul încurcat. Este imposibil ca regina să nu va fi spus...
- Vorbește, domnule! Ce anume?
- Sire...
- Ah, lăudăroșeniile domnului de Rohan, prefăcătoriile, pretinsa corespondență?
- Nu, sire, nu.
- Atunci, ce? Întâlnirile pe care regina i le-ar fi acordat domnului de Rohan în vederea afacerii colierului în chestiune?
- Nu, sire, nu despre asta e vorba.
- Tot ce știu — reluă regele — este că am în regină o încredere absolută, pe care o merită prin noblețea caracterului său. Îi era ușor maiestății sale să nu spună nimic din tot ce se întâmpla. Îi era ușor să plătească sau să-i lase pe alții să plătească, să plătească sau să lase lumea să vorbească; curmând brusc toate aceste mistere care deveniseră scandaloase, mi-a dovedit că apelează la mine înainte de a apela la marele public. Pe mine

m-a chemat regina, mie mi-a încredințat grijă de a-i răzbuna onoarea. M-a luat drept confident, drept judecător, deci regina mi-a spus totul.

— Ei bine — răspunse contele de Provence, mai puțin stânjenit decât ar fi trebuit să fie, fiindcă simțea că regele nu este atât de convins cum vrea să pară — iată că iar începeți să puneți la îndoială prietenia și respectul pe care-l port scumpei mele surori, regina. Dacă sunteți atât de susceptibil față de mine, nu vă mai spun nimic, fiindcă mă tem că eu, care o apăr, să nu trec drept dușmanul său acuzatorul ei. Și cu toate astea, vedeți bine că nu judecați cu chibzuială. Mărturisirile reginei v-au făcut să aflați adevărul care dă dreptate scumpei mele surori. De ce nu vreți să vi se dezvăluie și alte lucruri care să aducă și mai multă lumină în privința nevinovăției reginei noastre?

— Scumpe frate... — spuse regele, stânjenit — începi întotdeauna prin niște ocolișuri în care mă pierd.

— Introduceri oratoricești, sire, lipsite de patimă. Cer, vai! Iertare maiestății voastre; este un viciu de educație. Am fost răsfățat de Cicero.

— Scumpe frate, Cicero nu este echivoc decât atunci când apăra o cauză rea; dumneavoastră vă aflați de partea unei cauze bune, fiți clar, pentru Dumnezeu!

— A-mi critica felul de a vorbi, înseamnă a mă reduce la tăcere.

— Haide, iată *irritabile genus rhetorum* care se înfurie! strigă regele, supărat de toate sforăriile contelui de Provence. La obiect, domnule avocat, la obiect! Ce știți mai mult decât mi-a spus regina?

— Dumnezeule, sire, nimic și totul! Să precizăm mai întâi ce v-a spus regina.

— Regina mi-a spus că nu are colierul.

— Bun!

— Mi-a spus că n-a semnat chitanțe bijutierilor.

— Bun!

— Mi-a spus că orice părea un aranjament făcut cu domnul de Rohan era fals și născocit de dușmanii săi.

— Foarte bine, sire!

— Mi-a mai spus că niciodată n-a dat domnului de Rohan dreptul să creadă că este altceva decât unul dintre supușii săi, o ființă oarecare, un necunoscut.

— Ah... a spus așa ceva?...

— Și cu un ton care nu admitea nici o replică, iar cardinalul, într-adevăr, n-a replicat.

— Atunci, sire, deoarece cardinalul n-a replicat, înseamnă că recunoaște că este un mincinos și, prin aceasta, îndreptățește alte zvonuri cu privire la unele preferințe acordate de regină anumitor persoane.

— Ei, Doamne! Ce mai e? rosti regele, descurajat.

— Nimic altceva decât niște absurdități, după cum veți vedea. Din moment ce s-a constatat că domnul de Rohan nu s-a plimbat cu regina...

— Cum?! strigă regele. Se spune că domnul de Rohan s-a plimbat cu regina?

— Ceea ce a fost dezmințit de însăși regina, sire și tăgăduit de domnul de Rohan; în sfârșit, din moment ce s-a constatat, vă dați seama că a trebuit. Să se cerceteze — răutatea oamenilor nu s-a putut stăpâni — cum se face atunci că regina se plimba noaptea în parcul de la Versailles?

— Noaptea?! În parcul de la Versailles?! Regina?...

— Și cu cine se plimba? continuă cu răceala contele de Provence.

— Cu cine?... murmură regele.

— Fără îndoială!... Oare nu toți ochii sunt îndreptați asupra faptelor unei regine? Oare acești ochi, pe care nu-i orbește nici strălucirea zilei, nici strălucirea maiestății, nu sunt mai clarvăzători atunci când e vorba să vadă noaptea?

— Dar, dragă frate, fii atent, spui niște infamii!

— Sire, repet și repet cu o asemenea indignare, încât, sunt sigur, o voi constrânge pe maiestatea voastră să descopere adevărul.

— Cum, domnule?! Se spune că regina s-a plimbat noaptea... însoțită... în parcul de la Versailles?!

— Nu însoțită, sire, ci doar în doi... Dacă nu s-ar spune decât *însoțită*, chestiunea n-ar merita să-i dăm atenție.

Deodată regele izbucni:

— Va trebui să dovediți ceea ce repetați — zise el — și de asemenea să dovediți că s-a spus așa ceva.

— E foarte ușor, mult prea ușor — replică domnul de Provence. Sunt patru mărturii: prima, cea a căpitanului meu de vânătoare, care a văzut-o pe regina două zile la rând, sau mai bine zis, două nopți la rând, ieșind din parcul de la Versailles prin poarta de lângă căsuța de vânătoare. Iată raportul: este semnat. Citiți.

Regele luă hârtia tremurând, o citi și o înapoie fratelui său.

— Sire, veți vedea unul și mai ciudat; este al gărzii de noapte care veghează la Trianon. Omul declară că noaptea a trecut cu bine, ca în pădurea de la Satory s-a tras un foc, fără îndoială de către braconieri; ca în parc a domnit liniștea, în afara zilei în care maiestatea sa regina a făcut o plimbare împreună cu un gentilom căruia îi oferea brațul. Raportul, vedeți, este limpede.

Regele citi, îl trecură fiorii și brațele îi căzură de-a lungul trupului.

— Al treilea — continuă imperturbabil domnul conte de Provence — este al elvețianului de la poarta dinspre răsărit. Acesta a văzut-o și a recunoscut-o pe regină în clipa când ieșea pe poarta căsuței de vânătoare. Descrie felul în care era îmbrăcată regina... vedeți, sire; scrie că, de departe, n-a putut să-l recunoască pe gentilomul *de care se despărțea maiestatea sa*, dar că, după ținută, părea să fie un ofițer. Și acest raport este semnat în raport este menționat un lucru interesant de reținut și anume ca prezența reginei nu poate fi pusă la îndoială, deoarece maiestatea sa era însoțită de doamna de La Motte, prietena reginei.

— Prietena reginei! strigă regele, furios. Da, asta e: prietena reginei!

— Nu-i purtați pică acestui slujitor cinstit, sire; nu poate fi vinovat decât de exces de zel. Este însărcinat să păzească și păzește; să vegheze și veghează. Ultimul — continuă contele de Provence — mi se pare cel mai clar dintre toate. Este al lăcătușului-șef, însărcinat să verifice dacă toate porțile sunt închise după ce a sunat stingerea. Omul acesta, maiestatea voastră îl cunoaște, declară că a văzut-o pe regina intrând la băile lui Apolo, în grotă, împreună cu un gentilom...

Palid, înăbușindu-și mânia, regele smulse hârtia din mâinile contelui și o citi.

Cu toate acestea, în timp ce regele citea, domnul de Provence continuă:

— Este adevărat ca doamna de La Motte a rămas afară, la vreo douăzeci de pași și că regină a zăbovit doar un ceas înăuntru.

— Numele gentilomului? strigă regele.

— Sire, în raport nu este trecut numele. De aceea trebuie ca maiestatea sa să-și dea osteneala să parcurgă acest ultim document. Este a unui pădurar care se afla în spatele zidului ce înconjoară băile lui Apolo.

— Poartă data zilei următoare — obiectă regele.

— Da, sire și el a văzut-o pe regina ieșind din parc pe portiță și privind afară; dădea brațul domnului de Charny?

— Domnul de Charny?!... strigă regele, pe jumătate turbat de furie și rușine. Bine... bine... Așteptați-mă aici, conte, vom ști, în sfârșit, care este adevărul.

Și regele ieși valvârtej din cabinet.

După ce regele părăsi camera reginei, aceasta alergă în iatac, de unde domnul de Charny putuse să audă totul. Deschise ușa și se întoarse ca să închidă ea însuși pe cea a apartamentului său; apoi, căzând într-un fotoliu ca și când s-ar fi simțit prea slabă ca să reziste acestor șocuri, aștepta în tăcere părerea pe care și-o făcuse despre ea domnul de Charny, judecătorul cel mai de temut. Nu așteaptă însă mult timp; contele ieși din iatac, mai trist și mai palid ca niciodată.

— Ei bine? zise ea, întrebător.

— Doamnă — răspunse el — vedeți că totul se împotrivește ca noi să fim prieteni. Dacă de acum înainte nu vă vor mai jigni părerile mele, o vor face zvonurile publice; după scandalul de astăzi, eu nu voi mai avea liniște, iar dumneavoastră veți fi hărțuită fără încetare. Dușmanii și mai îndârjiți după ce-au făcut prima rană, se vor năpusti asupra dumneavoastră să vă soarbă tot sângele, așa cum fac muștele cu gazela ranită...

— Văd că nu găsești acea vorbă pornită din inima pe care o cauți — rosti regina, melancolică.

— Nu cred să fi dat vreodată prilej maiestății voastre să se îndoiască de sinceritatea mea — răspunse Charny. Dacă uneori am izbucnit cu prea multă brutalitate, vă cer iertare.

— Atunci — spuse regina, foarte tulburată — tot ce am făcut eu, toată zarvă, tot războiul primejdios declanșat împotriva unuia dintre cei mai puternici seniori ai regatului, ostilitatea mea declarată bisericii, reputația mea la cheremul zâzaniilor parlamentului, toate acestea nu sunt de ajuns. Nu mai vorbesc despre încrederea regelui, zdruncinată pentru totdeauna: probabil că asta nu-ți spune nimic, nu-i așa?... Regele, ce poate să însemne... un soț?!

Și ea zâmbi cu amărăciune și deznădejde și lacrimi îi izvorâră din ochi.

— Oh! strigă Charny. Sunteți cea mai nobilă, cea mai generoasă dintre femei. Dacă nu vă răspund pe loc, așa cum îmi dictează inima, este pentru că mă simt inferior și că nu îndrăznesc să profanez acest suflet sublim cerând un loc într-însul.

— Domnule de Charny, mă crezi vinovată.

— Doamnă!...

— Domnule de Charny, ai dat crezare cuvintelor cardinalului.

— Doamnă!...

— Domnule de Charny, te somez să-mi spui ce impresie ți-a făcut atitudinea domnului de Rohan.

— Trebuie să spun, doamnă, ca domnul de Rohan nu mi s-a părut a fi un om cu mințile rătăcite, cum îl credeți dumneavoastră și nici slab, cum s-ar putea presupune; este un om convins, un om care vă iubea, care vă iubește și care, în clipa aceasta, este victima unei erori menită să-l ducă pe el la pierzanie, pe dumneavoastră...

— Pe mine?

— Pe dumneavoastră, în mod inevitabil, la dezonoare.

— Dumnezeu!

— În fața mea se ridică amenințător un spectru, o femeie odioasă, doamna de La Motte, dispărută în momentul când mărturia ei ne-ar reda pe viitor totul: liniștea, onoarea, siguranța. Această femeie este geniul dumneavoastră rău, este flagelul regalității, această femeie căreia cu atâta imprudență i-ați împărtășit secretele și, poate, din nenorocire, chiar secrete intime...

— Secrete... secrete intime, oh, domnule, vă rog! replică regina.

— Doamnă, cardinalul v-a spus destul de clar și a și dovedit în chip convingător că ați pus la cale împreună cu el cumpărarea colierului.

— Ah... din nou acest lucru, domnule de Charny! spuse regina, roșind.

— Iertare, iertare, vedeți bine ca sufletul meu este mai puțin generos decât al dumneavoastră, vedeți bine că sunt nedemn să vă cunosc gândurile. Încerc să mângâi și jignesc.

— Domnule — rosti regina, cu orgoliu amestecat cu mânie — ceea ce crede regele, poate crede oricine; nu vreau să fiu mai binevoitoare cu prietenii mei decât cu soțul meu. Mi se pare că un bărbat nu poate să iubească o femeie dacă nu o și stimează. Nu vorbesc de dumneata domnule — se întrerupse ea brusc — eu nu sunt o femeie, sunt regina; dumneata nu ești un bărbat, ci un judecător pentru mine.

Charny se înclină atât de adânc, încât regina fu satisfăcută de umilința acestui devotat *supus*.

— Te-am sfătuit — continuă ea — să rămâi la moșia dumitale; era un sfat înțelept. Să fi stat departe de curtea ale cărei obiceiuri te dezgustă, dumneata care ești atât de cinstit și, permite-mi să ți-o spun, atât de lipsit de experiență. Departe de curte, spuneam, ai fi putut să apreciezi mai bine personajele care joacă un rol în acest teatru. Iluzia optică trebuie menajată, domnule de Charny, în fața mulțimii trebuie să-ți păstrezi fardul și tocurele înalte. Regina prea plină de bunăvoință, nu m-am îngrijit destul să întrețin la cei care mă iubesc prestigiul orbitor al regalității. Ah, domnule de Charny, aureola pe care o desenează coroana pe fruntea reginelor le dispensează de castitate, căldura, inteligența și, mai adesea, le dispensează de suflet. Când ești regină, domnule, domnești; la ce servește să te faci iubită?

— Nu pot să vă spun, doamnă — rosti Charny, foarte emoționat — cât de rău îmi face asprimea maiestății sale. Am putut uita că sunteți regină, dar recunoașteți că n-am uitat că sunteți prima femeie demnă de respectul și de...

— Nu mai continua, eu nu cerșesc. Da, am spus, ar fi fost bine să lipsești un timp. Ceva îmi spune că și numele dumitale va fi rostit în toate astea.

— Imposibil, doamnă!

— Spui imposibil! Ei bine, gândește-te la puterea celor care de șase luni se joacă cu reputația mea, cu viața mea. Nu spuneai chiar dumneata că domnul cardinal este convins și acționează în virtutea unei erori la care a fost împins? Cei care sunt capabili să opereze asemenea convingeri, domnule conte, cei care pun la cale asemenea erori vor avea și forța să-ți dovedească dumitale că ești un supus neloial față de rege și un prieten imoral al meu. Cei care născocesc falsuri atât de reușite vor descoperi cu ușurința adevărul! Nu pierde timpul, primejdia este mare; retrage-te la moșiile dumitale, fugi de scandalul cu care se va sfârși procesul ce mi se va intenta: nu vreau să fii amestecat în destinul meu, nu vreau să-ți distrugi cariera. Eu, care, mulțumesc lui Dumnezeu, sunt nevinovată și puternică, eu, care am o viață fără pată, eu, care sunt hotărâtă să-mi deschid pieptul dacă trebuie pentru a arăta dușmanilor curățenia inimii mele, eu voi rezista. Pentru dumneata ar însemna ruina, defăimarea, poate chiar închisoarea; ia cu dumneata banii pe care mi i-ai oferit cu atâta noblețe, precum și asigurarea că nu mi-a rămas necunoscută nici una din frământările sufletului dumitale generos; să știi că nici una dintre îndoielile dumitale nu m-a jignit, ca nici una dintre suferințele dumitale nu m-a lăsat indiferentă. Pleacă și caută în altă parte ceea ce regina Franței nu-ți mai poate da: încredere, speranță, fericire. Până când întregul Paris va afla vestea arestării cardinalului, până când va fi convocat parlamentul, până când se vor face cercetările, cred că vor trece cincisprezece zile. Pleacă! Alege unul dintre cele două vase pe care unchiul dumitale le are la Cherbourg și la Nantes; îndepărtează-te însă de mine. Eu aduc nenorocire; fugi departe de mine! Nu țineam decât la un singur lucru pe lume și, deoarece îmi lipsește, mă simt pierdută.

Spunând acestea, regina se ridică brusc și păru că-l concediază pe Charny, așa cum se obișnuiește la sfârșitul audiențelor. El se apropie de ea, cu același respect, dar mai repede.

— Maiestatea voastră — spuse el, cu o voce schimbată — mi-a ordonat ce trebuie să fac. Nu la moșia mea, nu în afara Franței este primejdie, ci la Versailles, unde apasă bănuiala asupra dumneavoastră, ci la Paris, unde veți fi judecată. Important este, doamnă, să dispară orice bănuială pentru ca sentința să fie o dezvinovățire și cum nu puteți avea un

martor mai loial, un sprijin mai hotărât, rămân. Cei ce știu atâtea lucruri, doamnă, le vor spune. Dar cel puțin vom avea cinstea, de neprețuit pentru cei cu inima tare, de a ne vedea dușmanii în față. Să tremure în fața unei regine nevinovate și în fața curajului unui om mai bun decât ei! Da, doamnă, rămân și, credeți-mă, maiestatea voastră nu mai trebuie să-mi ascundă gândurile sale; ceea ce este clar este că nu voi fugi; ce trebuie să știți este că nu mă tem de nimic; ceea ce trebuie să știți este că nu trebuie să mă exilați ca să nu mă mai vedeți niciodată. Doamnă, de departe, inimile se înțeleg de departe, dorințele sunt mai arzătoare decât de aproape. Vreți să plec pentru dumneavoastră, nu pentru mine; nu vă temeți de mine, voi fi aproape ca să vă ajut, ca să vă apăr, nu ca să vă insult și să vă dăunez. Așa-i că nu m-ați văzut vreme de opt zile când am locuit la o sută de stânjeni de dumneavoastră, urmărindu-vă toate gesturile, numărându-vă pașii, trăind doar ca un reflex al vieții voastre?... Ei bine, la fel va fi și acum, deoarece nu pot să mă supun voinței voastre, nu pot pleca! De altfel, ce vă pasă!... Parcă vă veți gândi la mine?

Regina făcu o mișcare, îndepărtându-se de tânăr.

— Cum vrei — spuse ea — dar... m-ai înțeles, nu trebuie să te înșeli asupra mea, nu sunt o cochetă, domnule de Charny; să spună ce gândește, să gândească ce spune, iată privilegiul unei adevărate regine: eu așa sunt. Într-o zi, domnule, te-am ales dintre toți. Nu știu ce mă atrăgea la dumneata. Eram însetată de o prietenie puternică și curată și te-am lăsat să vezi asta destul de limpede, nu? Astăzi nu mai este același lucru, nu mai gândesc ce gândeam. Sufletul dumitale nu mai este frate cu al meu. Ți-o spun la fel de deschis: să ne cruțăm unul pe celălalt.

— Bine, doamnă — răspunse Charny — n-am crezut niciodată că m-ați ales, n-am crezut niciodată... Ah, doamnă, nu suport gândul de a vă pierde. Doamnă, sunt înnebunit de gelozie și de teamă. Doamnă, nu voi putea suporta să-mi smulgeți inima pe care mi-ați dăruit-o; este a mea, mi-ați dăruit-o, nimeni nu mi-o va lua decât o dată cu viața. Fiți femeie, fiți bună, nu abuzați de slăbiciunea mea, deoarece mi-ați reproșat chiar adineauri îndoielile mele în timp ce acum mă zdrobiți cu ale dumneavoastră.

— Inimă de copil, inimă de femeie — spuse ea... Vrei să contez pe dumneata! Grozavi apărători mai suntem unul pentru celălalt! Slab, oh, da, ești slab și eu, din păcate, nu sunt mai tare decât dumneata!

— Nu v-aș iubi dacă ați ft altfel decât sunteți — murmură el.

— Cum — rosti ea, cu pasiune — această regină blestemată, această regină pierdută, această femeie care va fi judecată în parlament, pe care opinia publică o va osândi, pe care un soț, regele său o va alunga poate, această femeie găsește o inimă care o iubește?

— Un slujitor care o venerează și care îi oferă tot sângele său în schimbul unei lacrimi pe care a vărsat-o adineauri.

— Această femeie — exclamă regina — se simte binecuvântată! Este mândră, este cea dintâi dintre femei, cea mai fericită dintre toate. Această femeie este mult prea fericită, domnule de Charny, nu știu cum de a putut să se plângă, te rog s-o ierți!

Charny căzu la picioarele Mariei-Antoaneta, pe care le îmbrățișa într-un elan sfânt de dragoste. În clipa aceea ușa coridorului secret se deschise și regele rămase ca fulgerat în prag: îl surprinsese pe cel pe care îl acuza domnul de Provence la picioarele Mariei-Antoaneta.

Capitolul LXXXII Cererea în căsătorie

Regina și Charny schimbă o privire atât de speriată, încât și celui mai crud dintre dușmanii lor i-ar fi fost milă de ei. Charny se ridică încet și-l salută pe rege, cu un profund respect. Sub dantela jaboului se vedea cât de tare bate inima lui Ludovic al XVI-lea.

— Ah, exclamă el, cu voce surdă. Domnul de Charny!...

Contele nu răspunse decât printr-un alt salut. Regina simți că nu poate deschide gura și că este pierdută. Regele continuă, cu un calm de necrezut:

— Domnule de Charny, nu prea este onorabil pentru un gentilom să fie prins în flagrant delict de furt.

— De furt?! murmură Charny.

— De furt?! repetă regina, căreia i se părea că aude din nou șuierând la ureche îngrozi-toarele acuzații cu privire la colier și închipuindu-și că va fi amestecat și contele alături de ea.

— Da — continuă regele — să îngenunchezi în fața soției altuia este un furt; și când această femeie este o regină, se numește crima de lezmajestate, domnule. O să vi se spună acest lucru de către ministrul de justiție.

Contele vru să vorbească, vru să se disculpe, dar regina, în generozitatea ei, nu suportă să fie acuzat de necinste omul pe care îl iubea; îi veni în ajutor.

— Sire — se repezi ea — sunteți, după cum mi se pare, pe cale să credeți tot felul de lucruri urâte și să faceți presupuneri neplăcute; bănuielile acestea sunt false, vă previn. Văd că, din respect, contele nu este în stare să deschidă gura! Eu însă, care îl cunosc până în adâncul sufletului, nu-l voi lăsa să fie acuzat fără să-l apăr.

Ea se opri, sfârșită de emoție însăimântată de minciună pe care trebuia neapărat s-o găsească și pe care, răătăcită, vedea că n-o găsește. Dar editarea aceasta a fost pur și simplu mântuirea femeii.

— O să-mi spuneți cumva — replică Ludovic al XVI-lea, căzând, din rolul de rege, în rolul de soț neliniștit — că nu l-am văzut pe domnul de Charny îngenuncheat în fața dumneavoastră, doamna? Or, ca să îngenuncheze, trebuie...

— Trebuie, domnule — replică regina — ca un supus al reginei Franței să aibă o favoare de cerut... Este, pare-mi-se, un lucru destul de frecvent la curte.

— Să vă ceară o favoare?! strigă regele.

— Și încă o favoare pe care nu o puteam acorda — continuă regina, fără de care, domnul de Charny n-ar fi insistat, vă jur și i-aș fi spus să se ridice repede, bucuroasă să pot să îndeplinesc dorințele unui gentilom pe care îl stimez în mod deosebit.

Charny respiră. Privirea regelui deveni nehotărâtă, fruntea i se descrețea puțin câte puțin și amenințarea ce plutise în aer din clipa când îl surprinsese dispărea. În tot acest timp Maria-Antoaneta caută să găsească ceva, furioasă de a fi silită să mintă și chinuită de a nu putea născoci nimic. Crezuse că, mărturisindu-și neputința de a acorda contelui favoarea pe care acesta o solicita, va stăvili curiozitatea regelui. Sperase ca interogatoriul se va opri aici. Se înșela: orice altă femeie ar fi fost mai îndemnată, arătându-se mai puțin rigidă; pentru ea însă era un supliciu îngrozitor să mintă în fața omului pe care îl iubea. A se arăta în lumina asta urâtă și falsă, jucând o asemenea comedie, însemna să întărească toate neadevărurile, vicleniile, toate manevrele intrigii din parc printr-un deznodământ pe măsura acestor infamii; însemna aproape să arate ca o vinovată; era mai rău decât moartea.

Mai șovăia încă. Și-ar fi dat viața ca Charny să găsească minciuna; el însă, gentilom loial, nu putea, nici nu se gândea măcar. În delicatețea lui, se temea prea mult chiar și să pară că apară onoarea reginei. Maria-Antoaneta aștepta, neputându-și desprinde privirea de buzele regelui și întrebarea veni în cele din urmă.

— Haideți, doamnă, spuneți-mi ce favoare a solicitat zadarnic domnul de Charny și care l-a făcut să îngenuncheze în fața dumneavoastră. Și, ca și cum vroia să îndulcească brutalitatea unei întrebări atât de bănuitoare, regele adaugă: Voi fi poate mai norocos decât dumneavoastră, doamnă și nu va fi nevoie ca domnul de Charny să îngenuncheze și în fața mea.

— Sire, v-am spus că domnul de Charny cerea ceva imposibil.

— Cel puțin vreau să știu ce!

"Ce poate fi cerut în genunchi?... se întrebă în gând regina. Ce poate să-mi fie implorat și eu să nu pot acorda?... Iată! Ah, da..."

— Aștept — adăugă regele.

— Sire, cererea domnului de Charny este un secret de familie.

— În fața regelui nu există secrete, el e stăpân în regatul său și tată de familie, care se ocupă de onoarea și siguranța supușilor, care sunt copiii săi... chiar și-atunci când — adaugă Ludovic al XVI-lea, cu o voce care inspira teamă — chiar și atunci când acești copii denaturați atacă onoarea și liniștea părintelui lor.

La aceasta ultimă amenințare a primejdiei, regina sări imediat.

— Domnul de Charny — strigă ea, cu mintea răătăcită, cu mâinile tremurătoare — domnul de Charny vroia să obțină de la mine...

— Ce anume, doamnă?

— Îngăduința de a se căsători.

— Adevărat?! strigă regele, liniștindu-se. Apoi, simțind din nou chinurile geloziei, el zise, fără să bage de seamă cât de mult suferea biata femeie că trebuise să rostească acele cuvinte și cât de palid era Charny, văzând suferința reginei: Ei bine și de ce, mă rog, este atât de imposibil ca domnul de Charny să se căsătorească? Nu este de viță nobilă? Nu are avere? Nu este viteaz și frumos? Într-adevăr, de ce să nu fie primit într-o familie? Ca să fie refuzat de o femeie, trebuie ca aceasta să fie ori dintr-o casă princiară, ori să fie măritată. Nu văd decât aceste două motive care ar face imposibilă căsătoria. Așa că spuneți-mi mie, doamnă, numele celei cu care vrea să se căsătorească domnul de Charny și dacă nu este vorba de nici unul din cazurile amintite, va promit că voi înlătura dificultatea... spre a vă face plăcere.

Împinsă de primejdia mereu mai mare, antrenată în mod firesc de prima minciună, regina reluă cu toată forța:

— Nu, domnule, nu; sunt greutăți pe care nu le puteți învinge. Cea de care ne ocupăm este de acest fel.

Un motiv în plus ca să aflu ce anume este imposibil pentru rege — replică Ludovic al XVI-lea, stăpânindu-și mânia.

Charny o privi pe regină, care părea gata să se prăbușească. Era cât pe ce să facă un pas spre ea; regele însă nu se mișcă, ceea ce îl făcu să se oprească. Cu ce drept el, care nu era nimic pentru această femeie, i-ar fi oferit brațul, ca să se sprijine, celei pe care regele și soțul sau o abandonau?

"Care este — se întrebă ea — puterea împotriva căreia regele n-are nici un drept? Doamne, mai ajută-mă o dată, trimite-mi un gând salvator!"

Deodată, o rază de lumină îi trecu fulgerător prin minte.

— Ah, Dumnezeu însuși îmi trimite acest ajutor — murmură ea. Cele care aparțin lui Dumnezeu nu-i pot fi luate nici chiar de către rege. Așa că, ridicând capul, îi răspunse, în sfârșit regelui: Domnule, cea cu care vrea să se căsătorească domnul de Charny se află într-o mânăstire.

— Ah! exclamă regele, iată un motiv grav, este, într-adevăr, foarte greu să răpești ce este al Domnului și să-l dăruiești oamenilor. Ciudat este că domnul de Charny s-a îndrăgostit așa, deodată; nimeni nu mi-a spus nimic până azi, nici chiar unchiul său, care poate obține orice de la mine. Cine este femeia pe care o iubești, domnule de Charny? Spune-mi, te rog.

Regina simți o durere sfâșietoare. Va auzi un nume rostit de buzele lui Olivier; va îndura chinurile acestei minciuni. Și cine știe dacă Charny nu va rosti fie un nume pe care îl iubise cândva, amintire a trecutului, care încă mai sângera, fie un nume, ofrandă a dragostei, speranța nedeslușită a viitorului? Ca să nu primească această lovitură îngrozitoare, Maria-Antoaneta se grăbi să spună:

— Sire, dar dumneavoastră o cunoașteți pe cea pe care domnul de Charny vrea s-o ceară în căsătorie, este... domnișoara Andreea de Taverney.

Charny scoase un strigăt și-și ascunse fața în mâini. Regina își apăsă mâna pe inimă și căzu aproape leșinată pe fotoliu.

— Domnișoara de Taverney! repetă regele. Domnișoara de Taverney, care s-a retras la Saint-Denis?

— Da, sire... — de-abia reuși să îngaime regina.

— Dar încă n-a făcut legământul, după câte știu?

— Trebuie să-l facă în curând.

— O vom împiedica — zise regele. Nu înțeleg însă — adaugă el, cu un ultim grăunte de îndoială — de ce a trebuit să se ducă la mănăstire?

— Este săracă — răspunse Maria-Antoaneta — nu i-ați dat avere decât tatălui său — adăugă ea, cu asprime.

— Este o greșeală pe care o voi repara, doamnă. Domnul de Charny o iubește...

Regina se-nfioră și-i aruncă tânărului o privire rătăcită, ca și când l-ar fi implorat să nege. Charny o privi țința pe Maria-Antoaneta și nu răspunse.

— Bine! spuse regele, luând tăcerea contelui drept o respectuoasă încuviințare. Și fără îndoială că și domnișoara de Taverney îl iubește pe domnul de Charny? Îi voi face o dotă domnișoarei de Taverney, îi voi dăruie cele 500 000 de livre pe care am fost nevoit să vi le refuz zilele trecute prin domnul de Calonne. Mulțumește-i reginei, domnule de Charny, pentru că a binevoit să-mi povestească totul, asigurând astfel fericirea vieții dumitale.

Charny făcu un pas înainte și se înclină asemenea unei palide statui care, printr-un miracol, învie o clipă.

— Merită osteneala de a mai îngenunchea o dată — spuse regele, cu o ușoară nuanță zeflemitoare.

Regina tresări și-i întinse tânărului, cu un gest spontan, amândouă mâinile. El îngenunche în fața sa și depuse pe frumoasele-i mâini înghețate un sărut în care implora cerul să-i îngăduie să-și dea sufletul.

— Haide — zise regele — s-o lăsam acum pe doamna să se ocupe de treburile dumitale. Vino, domnule, vino.

Și părăsi atât de repede încăperea, încât Charny putu să se întoarcă din prag și să vadă durerea de nedescris a acestui rămas bun pentru totdeauna pe care i-l trimiteau ochii reginei.

Și așa se închise între ei, bariera de netrecut în viitor pentru dragostea lor nevinovată.

Capitolul LXXXIII Saint-Denis

Regina rămase singură și deznădăjduită. Primise atâtea lovituri dintr-o dată, încât nici nu mai știa care dintre ele îi pricinuiseră durerea cea mai mare. După ce rămase o oră pradă îndoielii și descurajării, își spunea că era timpul să găsească o soluție. Primejdia crescuse.

Mândru de victoria sa împotriva aparențelor, regele se va grăbi să răspândească zvonul. Se putea întâmpla că zvonul să fie primit în afară în așa fel, încât tot beneficiul înșelătoriei pe care o săvârșise să se piardă.

Și înșelătoria asta! Ah, cum se mai mustra regina! Cum ar fi vrut să-și ia înapoi cuvântul, cum ar fi vrut să-i smulgă chiar și Andreei fericirea nemăsurată, pe care poate, ea o va refuza! Aici se ivi însă o alta dificultate. Numele Andreei salvase totul în fața regelui. Dar cine putea să garanteze cât de cât în privința acelei ființe capricioase, independente, voluntare care era domnișoara de Taverney? Cine putea fi sigur că acea persoană mândra

își va pierde libertatea, viitorul pentru o regină pe care, cu câteva zile în urmă, o părăsise ca pe o dușmancă.

Ce se va întâmpla atunci? Andreea va refuza mai mult ca sigur; tot eșafodajul clădit din minciuni se va prăbuși. Regina se transformă într-o intrigantă de duzină, Charny într-un filfizon banal, într-un mincinos și calomnia, preschimbata în acuzație, va lua proporțiile unui adulter incontestabil. Maria-Antoaneta simți că începe să-și piardă mințile la aceste gânduri; trebui să admită posibilitatea lor de a deveni o realitate; își sprijini în palme fruntea arzătoare și așteptă. În cine să aibă încredere? Cine oare era prietena reginei? Doamna de Lamballe? Rațiune pură, rece și inflexibilă rațiune! De ce să apeleze la această minte virginală, de altfel neînțeleasă de doamnele de onoare, servile adulatoare ale prosperității, tremurând să nu cadă în dizgrație, dispuse poate să dea o lecție reginei, care acum avea nevoie de ajutor?

Nu mai rămânea decât însăși domnișoara de Taverney. Era o inimă de diamant cu care puteai să tai sticla, dar numai ea singură, cu seriozitatea ei fără egal, cu cinstea-i nemaipomenită, putea să înțeleagă marile dureri ale unei regine. Maria-Antoaneta se va duce deci s-o caute pe Andreea. Îi va arăta cât este de nenorocită și o va implora să se sacrifice. Andreea va refuza, fără îndoială, fiindcă nu era dintre acele ființe cărora le poți impune ceva; încetul cu încetul însă, înduioșată de rugămințile sale, va consimți. Cine știe dacă nu vor obține astfel o amânare și dacă, odată trecut primul șoc, regele, liniștit de consimțământul aparent al celor doi logodnici, nu va sfârși prin a uita?... În acest caz, o călătorie va aranja totul. Andreea și Charny se vor îndepărta pentru câțiva vreme până când hidra calomniei se va potoli și vor putea spune că se despărțeau prin bună înțelegere; nimeni nu va ghici că acest proiect de căsătorie fusese un joc. Astfel, libertatea domnișoarei de Taverney nu va fi compromisă și nici Charny nu și-o va pierde pe a sa. Iar regina nu va mai avea acele îngrozitoare remușcări de a fi sacrificat două vieți egoismului de a-și păstra onoarea; și această onoare, care era și onoarea soțului și a copiilor săi, nu va fi pusă în discuție.

Va fi transmisă fără pată viitoare regine a Franței. Acestea erau gândurile sale.

Așa credea ea că a împăcat totuși și conveniențe și interese particulare. Trebuia să raționeze cât mai bine, cât mai ferm și logic în fața unui pericol atât de crâncen. Trebuia să se înarmeze cu toate armele împotriva unui adversar atât de dificil de combătut cum era domnișoara de Taverney, atunci când ea își ascultă orgoliul și nu inima.

Când se simți pregătită Maria-Antoaneta se hotărî să plece. Ar fi vrut să-l prevină pe Charny, ca să nu facă nici un demers nepotrivit, dar se abținu la gândul că este, fără îndoială pândita de spioni; că, din partea să; totul ar fi greșit interpretat într-un asemenea moment; și; de altfel, cunoștea destul de bine cinstea, devotamentul și hotărârea lui Olivier spre a fi convinsă că el va accepta tot ce va găsi ea de cuviință.

Se făcu ora trei; dineul ceremonios, prezentările, vizitele. Regina primi pe toată lumea, cu o figură senină și o amabilitate ce nu răpea nimic binecunoscutului sau orgoliu. Fața de cei pe care-i considera dușmanii săi se arăta mult mai fermă, ceea ce nu prea se potrivește în mod obișnuit cu sentimentul de vinovăție. Niciodată nu fusese atâta lume la curte; niciodată curiozitatea nu scormonise atât. de adânc trăsăturile unei regine în primejdie. Maria-Antoaneta făcu față tuturor, își zdrobi dușmanii și își vrăji prietenii; îi preschimba pe indiferenți în zeloși, pe zeloși în entuziaști; și păru atât de frumoasă și de puternică, încât însuși regele îi adresă felicitări în public. Apoi, când totul se sfârși cu bine, lăsând să-i piară de pe buze zâmbetul de comandă, întorcându-se la amintirile sale, adică la zbuciumul său, singură, cu totul singură pe lume, își schimbă îmbrăcămintea, luă o pălărie cenușie cu panglici și flori albastre, o rochie cenușiu-închis, se urcă în trăsură și, fără gardă, cu o singură doamnă de onoare, ceru să fie condusă la Saint-Denis.

Era ceasul la care călugărițele, înapoindu-se la chiliile lor, treceau de la zgomotul stins al sălii de mese la tăcerea meditațiilor ce preced rugăciunea de seara.

Regina ceru să vină la vorbitor domnișoara Andreea de Taverney. Aceasta, îngenuncheata, înfășurata în veșmântul sau de lână albă, privea pe fereastră cum se ridica luna în spatele teilor uriași și, în armonia nopții ce pogorâse, ea găsi subiectul rugilor sale fierbinți, arzătoare, pe care le trimitea cerului că să se îndure de sufletul său. Își sorbea cu înghițituri lungi durerea iremediabilă a izolării pe care singura și-o hărăzise.

Andreea părăsise de bunăvoie curtea, rupsesse chiar ea cu tot ce putea să-i hărăzească dragostea. Trufașă ca și Cleopatra, n-a îndurat nici măcar ideea ca domnul de Charny să se gândească la altă femeie, nici chiar dacă acea femeie era însăși regina. Nu avusese nici o dovadă în legătura cu aceasta iubire fierbinte pentru o alta. Cu siguranța, geloasa Andreea ar fi scos din această dovadă toate pricinile care fac să sângereze o inimă. Nu-l văzuse oare pe Charny trecând indiferent pe lângă ea? N-o bănuise ea pe regină că atrage — fără să vrea, bineînțeles — omagiile și preferințele lui Charny?

La ce bun, din acea clipă, să mai rămână la Versailles? Ca să cerșească complimente? Să colecționeze zâmbete? Să i se ofere din când în când brațul, să i se strângă mâna, când, în timpul plimbărilor, regina îi va împrumuta atențiile lui Charny, neputând în acel moment să le păstreze pentru ea? Nu, această inimă stoică nu avea nici o slăbiciune lașă, nu înțelegea să facă nici un fel de tranzacție. Viața — cu dragostea și întâietatea în inima celui iubit; mănăstirea — cu dragostea și orgoliul rănit.

"Niciodată, niciodată! Își repeta trufașa Andreea. Cel pe care îl iubesc din umbră, cel care nu este pentru mine decât un nor, un portret, o amintire, acela nu mă insultă, îmi zâmbește mereu, îmi zâmbește doar mie!"

Iată de ce ea petrecuse atâtea nopți chinuite dar libere, iată de ce era fericită să plângă atunci când se simțea slabă, să blesteme când se exaltă. Andreea prefera să dispară cu totul, așa cum îi cerea integritatea iubirii și demnității sale, decât să revadă un om pe care-l ura fiind constrânsă să-l iubească.

De altfel, aceste contemplații mute ale iubirii pure, acest extaz al visului solitar însemnau mult mai multă viață pentru sălbatica Andreea decât serbările luminoase de la Versailles, cu obligația de a se apleca în fața rivalelor și cu teama de a la să să-i scape taina ferecată în inima.

Am spus că în seara Sfântului Ludovic, regina a venit s-o caute pe Andreea la Saint-Denis și a găsit-o visătoare în chilia sa.

Așadar, i se spuse Andreei ca a sosit regina, ca a fost primită de consiliul canonicilor în marele vorbitor și ca maiestatea sa, după primele cuvinte de politețe, a întrebat dacă poate să vorbească cu domnișoara de Taverney.

Ce lucru ciudat! Atât i-a trebuit Andreei, inima copleșită de dragoste, ca să țâșnească în întâmpinarea aceluia parfum care venea de la Versailles — parfum blestemat încă în ajun și cu atât mai prețios cu cât se îndepărta mai mult, prețios ca tot ce se evaporă, ca tot ce se uita, prețios ca iubirea!

— Regina! murmură Andreea. Regina la Saint-Denis! Regina mă cheamă!

— Repede, grăbește-te! I se răspunse.

Prin urmare, se grăbi: își arunca pe umeri lunga mantie de călugăriță, își strânse cingătoarea de lână peste rochia largă și. Fără să-și arunce măcar ochii în micuța oglinda, o urmă pe călugărița care venise s-o cheme. Dar de-abia făcuse o sută de pași, că se simți umilită fiindcă simțise atâta bucurie.

"De ce mi-a tresărit inima? Se întrebă în sinea ei. Întrucât o privește pe Andreea de Taverney ca regina Franței vizitează mănăstirea Saint-Denis? Îmi satisface orgoliul? Regina nu se află aici pentru mine. Sunt fericită? Nu o mai iubesc pe regină. Haide! Calm, călugărița proastă care nu aparții nici lui Dumnezeu, nici oamenilor; încearcă cel puțin să-ți aparții ție însăși..."

Andreea se muștră astfel, coborând marea scară și, sta până pe voința sa, făcu să i se stingă din obraji roșeața trecătoare a grabei, își domoli mișcările. Dar ca să reușească, îi trebui mai mult timp să coboare ultimele șase trepte decât îi trebuise ca să le străbată pe primele treizeci. Când ajunse în spatele corului, în vorbitorul de zile mari unde strălucirea

candelabrelor și a luminărilor creștea sub îngrijirea înfrigurată a câtorva surori gospodine. Andreea era rece și palidă. Când își auzi numele rostit de către maica portăreasa care o condusesese, când o zări pe Maria-Antoaneta, așezată în jilțul abațial, în timp ce lângă ea se înclinau îngrămădindu-se, frunțile cele mai nobile ale sfântului lăcaș, bătaile grăbite ale inimii o siliră pe Andreea să stea pe loc mai multe secunde.

— Ah, în sfârșit, ai venit și putem vorbi, domnișoară — spuse regina, schițând un zâmbet.

Andreea se apropie și plecă fruntea.

— Îngăduiți, doamnă — spuse regina, întorcându-se către maica stareță.

Aceasta răspunse printr-o reverență și parași vorbitorul, urmată de toate maicile. Regina rămase singură cu Andreea, a cărei inimă bătea atât de tare, încât puteai s-o auzi dacă n-ar fi fost ticăitul bătrânei pendule.

Capitolul LXXXIV O inimă moartă

Regina vorbi prima, cum era și firesc.

— Iată-te deci domnișoară — spuse ea, cu un zâmbet blând — știi că, așa, călugăriță îmi faci o impresie ciudată.

Andreea nu răspunse.

— Să vezi o veche prietenă — continuă regina — pierdută pentru lumea în care noi încă trăim, este ca un avertisment sever de dincolo de mormânt. Nu ești de aceeași părere, domnișoară?

— Doamnă — replică Andreea — cine și-ar permite să dea sfaturi maiestății voastre? Moartea însăși nu o va avertiza pe regină decât în ziua în care o va lua, într-adevăr, cum ar putea face altfel?

— De ce nu?

— Pentru ca, doamnă, o regină este sortită, prin însăși felul în care este crescută, să nu suporte pe lumea asta decât ceea ce nu se poate evita. Are tot ce poate face viața mai plăcută; spre a-și înfrumuseța existența, o regină poate lua tot ce posedă un altul.

Regina schița un gest de mirare.

— Și este dreptul său — se grăbi să adauge Andreea. Pentru o regină, ceilalți înseamnă o colecție de supuși ale căror bunuri, onoare și viața aparțin suveranilor. Viața, onoare și bunuri morale sau materiale sunt deci proprietatea reginelor.

— Iată niște teorii care mă miră — rosti rar Maria-Antoaneta. În țara asta faceți dintr-o suverană un fel de căpcăun din basme care înghite averea și fericirea muritorilor de rând. Sunt eu o asemenea femeie, Andreea? Te-ai putut plânge în mod serios de mine pe vremea când erai la curte?

— Maiestatea voastră a avut bunătatea să-mi mai pună această întrebare atunci când am părăsit-o — răspunse Andreea. Am răspuns că și astăzi: "Nu, doamnă".

— Uneori — reluă regina — ne mâhnește o greșală săvârșită față de cineva. Am jignit oare pe careva dintre ai dumitale și, prin urmare, merit să-mi vorbești atât de aspru? Andreea, refugiul pe care l-ai ales este un adăpost împotriva tuturor pornirilor rele din lume. Dumnezeu te învață să fii blândă, calmă, să uiți insultele, virtuți a căror pildă desăvârșita este el însuși. Trebuie oare să găsesc, venind aici, o frunte încruntată și cuvinte veninoase? Trebuie oare ca eu, care vin ca prietenă, să întâlnesc muștrările și dușmănia de-abia ascunsă a unei potrivnice pe viață?

Andreea ridică ochii, uluită de atâta îngăduință cu care Maria-Antoaneta nu-și răsfățase supușii. De obicei era trufașă și nu suportă să i se împotrivească nimeni. Să asculte, fără să se enerveze, cuvintele pe care le rostise Andreea, era un efort de răbdare și o dovadă de prietenie care o impresionară profund pe sălbatica solitară.

— Maiestatea să știe foarte bine — spuse ea în șoaptă — că cei din familia de Taverney nu pot fi dușmanii săi.

— Înțeleg — răspunse regina — nu mă poți ierta că am fost rece cu fratele dumitale și el însuși mă acuză de ușurință, poate chiar că sunt capricioasă?

— Fratele meu este un supus mult prea cinstit ca s-o acuze pe regină — replică Andreea, silindu-se să-și păstreze tonul înghețat.

Regina pricepu că devenea suspectă arătând prea multă blândețe destinată să îmblânzească cerberul. Se opri în mijlocul avansurilor.

— Venind la Saint-Denis să mă rog Sfintei Fecioare, am vrut să te văd și să te asigur că, de aproape sau de departe, rămân prietena dumitale.

Andreea simți nuanța; se temea, la rândul său, că jignise pe cea care venise s-o mângâie; se temea și mai mult să nu dezvăluie dureroasa-i rană ochiului întotdeauna pătrunzător al unei femei.

— Maiestatea voastră mă copleșește cu prea multă cinste și bucurie — răspunse ea, cu tristețe.

— Nu vorbi astfel, Andreea — zise regina, strângându-i mâna. Îmi sfâșii inima. Cum, nu se poate oare ca o regină nefericită să aibă o prietenă, să fie sigură de inima cuiva, să-și odihnească, încrezătoare, privirea într-o privire plină de farmec, așa cum este a dumitale, fără să bănuiască în adâncul acestor ochi interesul sau ură?! Da, da, Andreea, invidiază-le pe aceste regine, pe aceste stăpâne ale averilor, ale onoarei și ale vieții tuturor. Oh, da, sunt regine! Da, posedă aurul și sângele popoarelor lor, sufletul însă, niciodată, niciodată! Nu-l pot lua, trebuie să li se dăruiască.

— Vă asigur, doamnă — murmură Andreea, zguduită de aceste cuvinte atât de calde — că am iubit-o pe maiestatea voastră mai mult decât aș putea iubi pe oricine pe lumea asta.

Și spunând acestea, roși și plecă fruntea.

— M-ai... iubit! exclamă regina, prinzând din zbor cuvintele. Deci nu mă mai iubești?

— Oh, doamnă!

— Nu te întreb nimic, Andreea... Blestemată fie mânăstirea care stinge atât de repede amintirea din unele inimi!

— Nu-mi învinuiți inima — rosti cu patimă Andreea — ea este moartă.

— Inima dumitale este moartă?! Dumneata, Andreea, atât de tânără, de frumoasă, spui că inima dumitale este moartă? Ah, nu te juca cu aceste cuvinte nefaste. Inima unei ființe care are un asemenea zâmbet, o asemenea frumusețe nu poate muri; nu spune așa ceva, Andreea.

— Vă repet, doamnă, pentru mine nu mai există nimic, nici la curte, nici pe lume. Aici trăiesc că iarba sau alta plantă; am bucurii pe care numai eu le înțeleg; iată de ce adineauri, când v-am revăzut în toată splendoarea voastră, n-am înțeles imediat, eu care sunt o timidă și obscură călugăriță; ochii mei s-au închis, orbiți de strălucirea voastră; vă implor să mă iertați; nu este o crimă prea mare aceea de a uita vanitoasele glorii ale lumii; duhovnicul meu mă felicita în fiecare zi, doamnă, nu fiți, vă rog, mai severă decât el.

— Cum?! Îți place la mânăstire? întrebă regina.

— Mă cufund cu bucurie în singurătate.

— Nu-ți mai rămâne nimic pe lume care să te atragă?

— Nimic.

"Dumnezeule! gândi regina. Nu cumva voi da greș?"

Și o spaimă de moarte o cuprinse. "Să încercam s-o ispitim — își spuse ea. Dacă nici acest mijloc nu reușește, am să recurg la rugăminți. Ah, s-o rog așa ceva, s-o rog să-l accepte pe domnul de Charny! Cerule, să fiu atât de nefericită!"

— Andreea — relua Maria-Antoaneta, stăpânindu-și emoția — ți-ai exprimat mulțumirea în cuvinte care înlătura speranțele pe care mi le făcusem.

— Ce speranțe, doamnă?

— Să nu mai vorbim, dacă ești atât de hotărâtă cum piui... ce păcat! Ar fi fost pentru mine o umbră de bucurie, a dispărut. Pentru mine, toate sunt umbre! Să nu ne mai gândim.

— Cu toate astea, doamnă, mai ales că ar fi trebuit să fie pentru dumneavoastră o bucurie, explicați-mi...

— La ce bun? Te-ai retras din lume, nu-i așa?

— Da, doamnă.

— De bunăvoie?

— Da, din toată inima!

— Și te feliciți că ai făcut așa?

— Mai mult ca oricând.

— Vezi bine deci că este în zadar. Să mai vorbesc. Cu toate astea, Dumnezeu mi-e martor, am vrut o clipă să te fac fericită.

— Pe mine?

— Da, pe dumneata, nerecunoscătoare care mă învinuiești. Astăzi însă ai găsit alte bucurii, știi mai bine decât mine care îți sunt gusturile și vocația. Renunț...

— Dar, doamnă, faceți-mi cinstea unui amănunt.

— Foarte simplu, vroiam să te aduc înapoi la"curte.

— Ah! exclamă Andreea, zâmbind cu amărăciune. Eu să mă întorc la curte?... Dumnezeule!... Nu! Nu!... Niciodată, doamnă!... Oricât de greu mi-ar fi să nu dau ascultare maiestății voastre.

Regina se înfioră. Sufletul i se umplu de o durere fără margini. Ea, o corabie atât de puternică, eșua pe un atom de granit.

— Refuzi? murmură.

Și pentru a nu-și arată tulburarea, își ascunse obrazul în mâini. Andreea, crezând-o zdrobită, veni lângă ea și îngenunche spre a îndulci, prin respectul său, rană pe care o pricinuisse prieteniei sau orgoliului.

— Gândiți-vă — spuse ea — ce-ați putea face cu mine la curte, tristă cum sunt, fără viață, săracă, blestemată, cu mine, pe care o ocolesc toți fiindcă n-am știut să inspir, femeilor obișnuite, neliniștea rivalității, iar bărbaților, obișnuita simpatie a diferenței dintre sexe?... Ah, doamnă și scumpă stăpână, lăsați-o pe aceasta călugăriță, încă neprimită de Dumnezeu, care o găsește prea păcătoasă, el, care primește atâția infirmi ai trupului și sufletului. Lăsați-mă în mizeria și izolarea mea, lăsați-mă!

— Ah! Ceea ce vroiam să-ți propun — reluă regina, ridicând ochii — dezmințe toate umilințele de care te plângeai! Căsătoria despre care este vorba te face una dintre cele mai mari doamne ale Franței.

— O... căsătorie?! bâigui Andreea, uluită.

— Refuzi — spuse regina, din ce în ce mai descurajată.

— Da, refuz, refuz!

— Andreea... — Mai încercă regina.

— Refuz, doamnă, refuz!

Cu o cumplită strângere de inimă, Maria-Antoaneta se pregăti s-o implore. În clipa când se ridica, nehotărâtă, tremurând, neștiind cum să-și înceapă rugămintea, Andreea i se așeza în drum.

— Cel puțin, doamnă — zise ea, apucând-o de rochie deoarece credea că vrea să plece — faceți-mi deosebita favoare și spuneți-mi numele celui care ar accepta să-i fiu tovarășă de viață. Am suferit atâtea umilințe în viața mea, încât numele acestui bărbat generos... — și zâmbi cu o ironie sfâșietoare —... va fi balsamul pe care îl voi pune de-acum înainte pe toate rănilor orgoliului meu.

Regina păru nehotărâtă, însă dorea să meargă până la capăt.

— Domnul de Charny — rosti cu o voce tristă, indiferentă.

— Domnul de Charny?! țipă Andreea, cu o patimă cumplită. Domnul Olivier de Charny?!...

— Domnul Olivier, da — repetă regina, privind-o uimită pe tânăra fată.

— Nepotul domnului de Suffren? continuă Andreea, cu obrazii în flăcări și ochii scânteind ca niște stele.

— Nepotul domnului de Suffren — zise Maria-Antoaneta, din ce în ce mai uluită de schimbarea petrecută pe chipul Andreei.

— Cu domnul Olivier voiați să mă căsătoriți, doamna?

— Cu el...

— Și... el consimte?...

— Te cere în căsătorie.

— Ah, accept, accept! izbucni Andreea, ca nebună, cu desăvârșire transportată. Deci pe mine mă iubește! Mă iubește așa cum îl iubesc și eu!

Regina se trase înapoi lividă, clătinându-se cu un geamăt surd; căzu zdrobită într-un fotoliu în timp ce Andreea, cu mintea răătăcită, îi săruta genunchii, rochia, îi scaldă mâinile în lacrimi și le acoperea cu sărutări fierbinți.

— Când plecam? întrebă fata când, în sfârșit, putu să articuleze și altceva decât strigăte sugrumate și suspine.

— Vino! murmură regina, simțind că-și dă sufletul și vrând să-și salveze onoarea înainte de a muri.

Se ridică și se sprijini de Andreea, ale cărei buze fierbinți îi căutau obrazii înghețați; și în timp ce tânăra fată se pregătea de plecare, nefericita regină, în mâinile căreia se afla viața și onoarea a treizeci de milioane de supuși, rosti suspinând cu amărăciune:

— Doamne, ajung atâtea suferințe pentru o singură inimă! Și cu toate astea trebuie să-ți mulțumesc, Dumnezeuule! adăugă ea. Căci îmi salvezi copiii de oprobriu și îmi dai dreptul să mor sub mantia mea regală!

Capitolul LXXXV În care se explică de ce se îngrașă baronul

În timp ce la Saint-Denis regina hotăra soarta domnișoarei de Tavernev. Filip, cu inima sfâșiată de tot ce aflase, de tot ce descoperise, grăbea pregătirile plecării. Un soldat obișnuit să străbată lumea e mai tot timpul gata să-și facă bagajele și să îmbrace mantaua de călătorie. Filip avea însă motive mai puternice decât oricare altul ca să se îndepărteze în cea mai mare grabă de Versailles: nu voia să fie martorul dezonoarei, aproape sigure și de neînlăturat, a reginei, unica sa iubire.

Astfel încât fu văzut mai zelos ca oricând înșeuându-și caii, încărcându-și armele, îndesând în valize ceea ce îi era necesar pentru viața cu care se obișnuise; când isprăvi toate astea, îl anunță pe domnul de Taverney-tatăl că dorește să-i vorbească.

Bătrânelul se întorcea de la Versailles, mișcându-și pe cât putea picioarele subțiri ce purtau o burtă rotunjoară. De trei sau patru luni baronul se îngrașă, ceea ce-i clădea o mândrie ușor de înțeles dacă ne gândim că, pentru el, obezitatea era semnul unei mulțumiri desăvârșite.

Or, la domnul de Taverney, mulțumirea desăvârșită însemna ceva ce cuprindea o mulțime de lucruri.

Baronul se întorcea deci foarte bine dispus din plimbarea sa la palat. Seara luase cuvenita parte la scandalul din timpul zilei. Zâmbise domnului de Breteuil împotriva domnului de Rohan; domnilor de Soubise și de Guemenes împotriva domnului de Breteuil; domnului de Provence împotriva reginei; domnului d'Artois împotriva domnului de Provence; la o sută de persoane care erau împotriva altor o sută de persoane; nimănui care susținea pe cineva. Își făcuse provizii de răutate, de mici infamii. Cu coșul plin, se întorcea fericit.

Când valetul îi spusese că fiul său dorește să-i vorbească, în loc să aștepte vizita lui Filip, el fu cel care străbătu întregul palier spre a veni să-l vadă pe călător. Intră, fără să se anunțe, în camera unde domnea neorânduială, ca de obicei înaintea unei plecări.

Filip nu se aștepta nici la izbucniri tandre din partea tatălui său când îi va comunica hotărârea pe care o luase, dar nici nu se aștepta la un exces de indiferență. Andreea părăsise casa părintească, deci o ființă mai puțin de chinuit; bătrânul baron trebuie că simțea golul și atunci când golul se va mări prin plecarea ultimului martir, baronul, asemenea copiilor cărora li se ia câinele și pasărea cu care se jucau, ar putea să scâncească, chiar dacă ar face-o numai din egoism.

Filip fu însă de-a dreptul mirat când îl auzi pe baron izbucnind într-un râs plin de satisfacție:

— Ah, Doamne, pleacă, pleacă...

Filip se opri, uitându-se uluit la baron.

— Eram sigur — continuă baronul. Aș fi pus răămășag. Bine jucat, Filip, bine jucat!

— Poftim? Ce spuneți, domnule? întrebă tânărul. Ce este bine jucat, vă rog?

Bătrânul începu să fredoneze, sărind într-un picior și ținându-și începutul de burtă cu amândouă mâinile. Totodată, îi făcea lui Filip cu ochiul, ca acesta să-și concedieze valetul. Înțelegând, tânărul se supuse. Baronul îl împinse afară pe Champagne și închise imediat ușa după el; apoi, întorcându-se lângă fiul său, șopti:

— Admirabil, admirabil!

— Mă lăudați atâta, domnule — zise cu răceală Filip — fără să știu întrucât o merit...

— Ah! Ah! Ah! exclamă bătrânul, făcând câțiva pași, cu mersul său legănat.

— Dacă nu cumva toată această veselie, domnule, nu este pricinuită de plecarea mea, care vă scapă de mine.

— Oh! Oh! Oh!... exclamă din nou bătrânul, râzând într-un alt registru. Lasă, lasă, nu te mai prefăce față de mine, nu te mai osteni; doar pe mine nu mă poți păcăli... Ah, ah, ah!...

Filip își încrucișa brațele, întrebându-se dacă bătrânului nu-i sărise vreo doagă.

— Să vă păcălesc? În ce privință? întrebă el.

— În privința plecării tale, ce naiba! Nu cumva îți închipui că am să cred în plecarea ta?

— Nu credeți?

— Champagne nu mai este aici, îți repet. Nu te mai prefăce! De altfel, mărturisesc că nici nu aveai altă cale de ales, așa că faci foarte bine.

— Domnule, mă uluiți peste măsură!...

— Este destul de uluitor că am ghicit totul; ce vrei însă, Filip, nu există om mai curios ca mine și când sunt curios, cercetez; nu există om care să găsească mai ușor ceea ce caută decât mine; deci am aflat că te prefaci numai că pleci și te felicit.

— Mă prefac?! strigă Filip, intrigat.

Bătrânul se apropie, atinse pieptul tânărului cu degetele-i osoase ca ale unui schelet și, din ce în ce mai confidențial, îi spusese:

— Pe cuvânt de onoare, cred că, fără acest truc, mai mult ca sigur că totul ar fi fost descoperit. O faci la timp. Uite, chiar și mâine ar fi fost prea târziu. Pleacă repede, fiule, pleacă repede!

— Domnule — rosti Filip, pe un ton de gheață — vă asigur că nu înțeleg nici un cuvânt, dar absolut nici unul din tot ce-mi faceți cinstea de a-mi spune.

— Unde-ți vei ascunde caii? continuă bătrânul, fără să-l ia în seamă. Ai o iapă care poate fi ușor recunoscută. Fii atent să nu fie văzută aici când se va crede că ești în... Fiindcă veni vorba, încotro te prefaci că pleci?

— Mă duc la Taverney-Maison-Rouge, domnule.

— Bine... foarte bine... te faci că mergi la Maison-Rouge... Nimeni nu se interesa exact... Foarte bine... Cu toate astea fii prudent: o mulțime de ochi vă privesc pe amândoi.

— Pe amândoi?!... Care amândoi?

— Ea este prea înflăcărată, vezi tu — continuă bătrânul — ea are nesăbuițe care pot zădărnici totul. Fii atent! Fii tu mai chibzuit decât ea...

— Cred, într-adevăr, domnule — strigă Filip, cu o mânie surdă — că vă distrați pe socoteala mea, ceea ce nu este deloc frumos, vă jur; ceea ce nici nu este bine, pentru că mă faceți, mâhnit și enervat cum sunt, să uit respectul pe care vi-l datorez.

— Ah, bine, da, respectul... te scutesc; ești un băiat destul de mare ca să te ocupi de treburile noastre și-o faci atât de bine, încât îmi inspiri respect chiar și mie. Tu ești Bătrânul, eu sunt Zăpăcitul. Haide, lasă-mi o adresă unde să te pot anunța dacă se întâmpla ceva important.

— La Taverney, domnule — spuse Filip, crezând că, în sfârșit, bătrânul își mai venise în fire din nebunia lui.

— Ei, frumos îți stă!... La Taverney? La optzeci de leghe?! Îți închipui că, dacă am un sfat important, grabnic să-ți trimit, o să m-apuc să-mi omor curierii pe drumul spre Taverney, nu-i așa? Haide, nu-ți cer să-mi dai adresa căsuței tale din parc, fiindcă s-ar putea ca trimișii mei să fie urmăriți sau va fi recunoscută livreaua casei mele, clar caută o a treia adresă, la distanța de un sfert de oră; doar ai imaginație, ce dracu! Când ai făcut în dragoste ceea ce faci tu, înseamnă că ești capabil să te descurci, la naiba!

— O casă în parc? Dragoste? Imaginație, domnule?! Ne jucăm de-a enigmele. Numai că sunteți singurul care cunoașteți și dezlegarea.

— Nu cunosc animal mai afurisit și mai ascuns decât tine! strigă tatăl, înciudat, Nu știu pe altul a cărui discreție să fie mai jignitoare. S-ar spune că ți-e teamă să nu te trădez? Foarte, foarte ciudat!

— Domnule! strigă Filip, exasperat la culme.

— Bine, bine! Păstrează-ți secretele, păstrează secretul fostei căsuțe de vânătoare pe care ai închiriat-o!

— Fu am închiriat căsuța de vânătoare, eu?

— Păstrează secretul plimbărilor nocturne pe care le-ai făcut însoțit de două încântătoare prietene.

— Eu?!... M-am plimbat, eu? murmură Filip, pälind.

— Păstrează secretul acestor sărutări dulci ca mierea din florile înprospătate de rouă.

— Domnule! urlă Filip, turbat de gelozie. Domnule, n-aveți de gând să tăceți?

— Bine, bine, tot ce-ai tăcut, știam, nu ți-am spus doar? Bănuiai că știam? La naiba, acest lucru ar trebui să te facă să ai mai multă încredere. Intimitatea ta cu regina, favorurile acordate, excursiile la băile lui Apolo, Doamne! Dar bine, e vorba despre viața și averea noastră, a tuturor! Nu-ți fie teamă de mine, Filip... Încrede-te în mine!

— Domnule, îmi faceți silă! strigă Filip, ascunzându-și fața în mâini.

Și, într-adevăr, silă simțea nefericitul Filip pentru cel care-i zgândărea rănile și, nemulțumit de a le zgândări, le și adâncea, le sfâșia cu un fel de furie. Simțea într-adevăr sila pentru omul care-i atribuia lui fericirea altuia și care, crezând că-l mângâie, îl zdrobea arătându-i norocul rivalului sau.

Tot ceea ce atlase tatăl, tot ce ghicise, tot ce răuvoitorii puneau în seama domnului de Rohan, iar cei mai bine informați, în seama domnului de Charny, baronul puneau în seama fiului său. În ochii lui, pe Filip îl iubea regina și-l împingea încetul cu încetul, din umbră, pe

cele mai înalte culmi ale favorurilor. Iată desăvârșita mulțumire care, de câteva săptămâni, îl făcea pe domnul de Taverney să se îngrașe.

Când Filip descoperi că e din nou târât în noroiul infamiei, se înfioră văzând că e singurul care ar fi trebuit să lupte alături de el, pentru onoarea sa, îl afundă mai adânc; lovitura fusese însă atât de brutală, încât Filip rămase buimac, mut, în timp ce baronul pălăvrăgea, mai plin de vervă ca oricând.

— Vezi tu — zicea el — ai realizat o adevărată capodoperă, ai zăpăcit pe toată lumea; astă-seară, cincizeci mi-au spus: "Este Rohan". O sută mi-au spus: "Este Charny". Două sute mi-au spus: "Este și Rohan și Charny!" Nici unul, ascultă-mă bine, nici unul n-a spus: "E Taverney". Îți repet că este o capodoperă, așa că lasă-mă, cel puțin, să-ți prezint felicitările mele... în rest, atât ție cât și ei, va face cinste, dragul meu. Ei, fiindcă te-a ales; ție, pentru că este a ta.

În clipa când Filip, înnebunit de ultimele cuvinte, îl fulgeră cu privirea pe nemilosul bătrân, o privire care prevestea furtuna, în curtea palatului răsună huruitul unei trăsură și zgomotul, alergătura, ciudatul du-te-vino atraseră atenția lui Filip spre ceea ce se întâmpla afară.

Îl auzi pe Champagne țipând:

— Domnișoara! Este chiar domnișoara!

Și mai multe voci repetară:

— Domnișoara!...

— Cum domnișoara? zise bătrânul Taverney. Ce domnișoară este acolo?

— Sora mea! murmură Filip, cuprins de uimire când o recunosc pe Andreea, care cobora din trăsură, luminată de torță portarului.

— Sora dumitale?! repetă bătrânul Andreea... este cu puțință?

Și Champagne, sosind ca să confirme ceea ce anunțase Filip, îi spuse acestuia:

— Domnule, domnișoara sora dumneavoastră, se află în iatacul de lângă salonul cel mare; îl așteaptă pe domnul ca să-i vorbească.

— Să mergem în întâmpinarea ei! strigă baronul.

— Cu mine vrea să vorbească — preciza Filip, salutându-l pe bătrân. Mă voi duce primul, dacă n-aveți nimic împotriva.

În acea clipă, o a doua trăsură intră cu zgomot în curte.

— Cine dracu mai vine? murmură baronul. Este seara surprizelor.

— Domnul conte Olivier de Charny! strigă portarul către valet.

— Să fie condus domnul conte în salon — îi spuse Filip lui Champagne. Îl va primi domnul baron. Eu mă duc în iatac să vorbesc cu sora mea.

Cei doi coborâră încet scara.

"De ce vine contele?" se întrebă Filip.

"De ce-a venit Andreea?" se gândea baronul.

Capitolul LXXXVI Tatăl și logodnica

Salonul palatului era așezat în primul corp al clădirii, la parter. La stânga se afla iatacul având ieșire spre scara ce ducea către apartamentul Andreei. La dreapta, un alt salon mai mic prin care se intra în cel mare.

Filip ajunsese primul în iatac, unde îl aștepta sora lui. Traversând vestibulul, grăbise pasul pentru a se afla mai repede în brațele acestei dragi prietene. Nici nu apucă să

închidă bine ușa dublă a iatacului, că Andreea îi și sări de gât și-l sărută, cu o veselie cu care nu mai era obișnuit de multă vreme acest îndrăgostit fără noroc, acest frate nefericit.

— Cerul fie lăudat! Ce ți s-a întâmplat? o întrebă tânărul pe Andreea.

— O mare bucurie! Ah, o foarte mare bucurie, frate!

— Și vii ca să mi-o spui?

— Vin pentru totdeauna! exclamă Andreea, cu o izbucnire de fericire care preschimba exclamația ei într-un strigăt triumfător.

— Mai încet, surioară, mai încet! zise Filip. Pereții acestei case nu sunt obișnuiți cu bucuria și, în plus, în salonul de alături se află sau se va afla imediat cineva care te-ar putea auzi.

— Cineva? repetă Andreea Cine?

— Ascultă — răspunse Filip.

— Domul conte de Charny! anunță valetul, introducându-l pe Olivier din micul salon în salonul cel mare.

— Ei! Ei! strigă Andreea, mângâindu-l cu și mai multă înflăcărare pe fratele său. Ah, știu foarte bine de ce se află aici.

— Știi?

— Uite! Știu atât de bine, încât, cum îmi dau seama că îmbrăcămintea mea e în neorânduială și cum prevăd clipa când va trebui, la rândul meu, să intru în acest salon și să aud cu urechile mele ceea ce va spune domnul de Charny...

— Vorbești serios, scumpa mea Andreea?

— Ascultă, ascultă, Filip și lasă-mă să urc în apartamentul meu. Regina m-a adus cam prea repede, trebuie să-mi schimb cămașa de călugăriță cu veșmintele unei... logodnice.

Și cu aceste cuvinte pe care i le șopti lui Filip, însoțindu-le de o veselă sărutare, Andreea, plutind de fericire, se avânta, ușoară ca un fulg, pe scara ce ducea în apartamentul său. Filip rămase singur și-și lipi obrazul de ușa care făcea legătura între iatac și salon: asculta. Contele de Charny intrase. Măsura cu pași mari uriașa încăpere pardosită cu parchet și părea că mai curând meditează decât așteaptă. Domnul de Taverney-tatăl intră, la rândul său, și-l salută pe conte, cu o politețe aleasă, deși prefăcută.

— Cărui fapt — rosti el — datorez cinstea acestei vizite neașteptate, domnule conte? Oricum, vă asigur că sunt copleșit de bucurie.

— Am venit, domnule, după cum vedeți, în ținuta de ceremonie și vă rog să mă iertați că nu l-am adus și pe unchiul meu, domnul amiral de Suffren, așa cum ar fi trebuit s-o fac.

— De ce? se bâlbâi baronul. Bineînțeles că vă iert, scumpe domnule de Charny.

— Așa s-ar fi convenit, știu, pentru cererea pe care mă pregătesc să v-o prezint.

— O cerere? zise baronul.

— Am onoarea — rosti Charny, cu un glas pe care emoția îl făcea să vibreze — să vă cer mâna domnișoarei Andreea de Taverney, fiica dumneavoastră.

Baronul tresări în fotoliul său. Privea cu ochi scânteietori, părând că soarbe fiecare cuvânt rostit de contele de Charny.

— Fiica mea!... murmură el. Mi-o cereți pe Andreea în căsătorie?

— Da, domnule baron: numai dacă domnișoara de Taverney nu are ceva împotriva acestei căsătorii.

"Ah, așa deci — gândi bătrânelul. Favorurile acordate lui Filip sunt atât de nemai-pomenite, încât chiar unul dintre rivali vrea să profite căsătorindu-se cu sora lui! Pe legea mea, joci și dumneata taie, domnule de Charny!"

Și adaugă tare, zâmbind:

— Această alegere este o cinste atât de mare pentru familia noastră, domnule conte, încât accept cu mare bucurie în ceea ce mă privește. Dar, cum țin să plecați de aici având un consimțământ total, voi trimite să fie chemată și fiica mea.

— Domnule — îl întrerupse contele cu răceală — n-aveți nici o grijă. Regina a binevoit s-o consulte pe domnișoara de Taverney în această privință și răspunsul fiicei dumneavoastră îmi este favorabil.

— Ah! exclamă baronul, din ce în ce mai încântat. Așadar, regina...

— Da, domnule, și-a dat osteneala de a merge la Saint-Denis.

Baronul se ridică.

— Nu-mi mai rămâne, domnule conte — spuse el — decât să vă aduc la cunoștință situația materială a domnișoarei de Taverney. Am aici sus titlurile averii mamei sale. Nu vă căsătoriți cu o fată bogată, domnule conte și înainte de a lua hotărârea...

— Inutil, domnule baron — rosti sec Charny. Sunt bogat pentru amândoi și domnișoara de Taverney nu este dintre femeile pentru care te târguiești.

De-abia sfârși aceste cuvinte, ca ușa iatacului se deschise și Filip se ivi, palid, desfigurat, cu o mână la piept și cu cealaltă încleștată. Charny îl salută ceremonios și i se răspunse la fel.

— Domnule — spuse Filip — tatăl meu avea dreptate să vă propună o discuție asupra bunurilor familiei; dorim amândoi să vă dăm anumite lămuriri. În timp ce domnul baron va urca în apartamentul său să aducă hârtiile despre care vă vorbea, eu voi avea cinstea de a discuta cu dumneavoastră unele amănunte.

Și Filip, cu o privire plină de autoritate, îl concedie pe baron, care ieși cam stânjenit, presimțind că ceva nu era în regulă. Filip îl conduse pe baron până la ușa micului salon pentru a fi sigur că acea încăpere rămâne goală. Se duse și arunca o privire și în iatac și, după ce se încredința că nu putea fi auzit de nimeni în afară de cel cu care vorbea, zise încrucișându-și brațele la piept dinaintea contelui:

— Cum se face, domnule de Charny, că îndrăzniți să veniți aici și s-o cereți pe sora mea în căsătorie?

Olivier se dădu înapoi și roși.

— Nu cumva ca să vă ascundeți mai bine dragostea pentru femeia pe care o urmăriți neîncetat, femeia care vă iubește? Nu cumva pentru că, fiind căsătorit, nu se va mai putea spune că aveți o iubită?

— Adevărul, domnule, este ca... — îngână Charny, clătinându-se, zdrobit.

— Nu cumva — continuă Filip — pentru că, devenit soțul unei femei care va putea fi în preajma iubitei dumneavoastră la orice oră, vă va fi mai ușor s-o vedeți pe adorata dumneavoastră iubită?

— Domnule, depășiți orice limită!

— Sau poate și cred că mai curând asta este — vorbi mai departe Filip, apropiindu-se de Charny — fără îndoială, pentru că, devenind cumnatul dumneavoastră, nu mai pot da în vileag ceea ce știu în privința iubirii din trecut?

— Ceea ce știți?! zise Charny, tulburat. Băgați de seamă!

— Da — rosti Filip, înflăcăându-se — căsuța de vânătoare pe care ați închiriat-o, plimbările tainice în parcul de la Versailles... noaptea... strângerile de mână, suspinele și, mai ales, acele afectuoase priviri schimbate la porțița parcului.

— Domnule, în numele cerului, domnule, nu știți nimic, spuneți că nu știți nimic.

— Nu știu nimic! strigă Filip, cu o ironie biciuitoare. Cum să nu știu nimic eu, care eram ascuns în tufișurile din spatele băilor lui Apolo, când ați ieșit de acolo la braț cu regina?

Charny făcu doi pași, ca un om care a primit o lovitură de moarte și caută să se sprijine de ceva. Filip îl privi într-o tăcere cumplită. Îl lăsa să sufere, îl lăsa să-și ispășească cu un chin trecător toate clipele de neînchipuita bucurie pe care i le reproșase.

Charny își învinse disperarea.

— Ei bine, domnule — i se adresă el lui Filip — chiar după tot ce mi-ați spus, vă cer și dumneavoastră mâna domnișoarei de Taverney. Dacă n-aș fi decât un laș calculator, cum presupuneți adineauri, dacă m-aș căsători numai pentru mine, aș fi destul de nemernic încât să-mi fie frică de omul care deține taina mea și a reginei. Regina însă trebuie salvată, domnule, trebuie!

— Și care sunt prejudiciile pe care le suferă regina? Întrebă Filip. Fiindcă domnul de Taverney a văzut-o ținând strâns brațul domnului de Charny și ridicând spre cer ochii umeziți de fericire? Ce suferință îi poate pricinui reginei faptul că eu știu că va iubește? Ah, nu este un motiv ca sora mea să fie sacrificată, domnule și nu voi permite să fie!

— Domnule — răspunse Olivier — știți de ce regină este pierdută dacă această căsătorie nu se face? Pentru că azi-dimineață, chiar în timp ce era arestat domnul de Rohan, regele m-a surprins la picioarele reginei.

— Dumnezeule!

— Și regina, la întrebările regelui gelos, a răspuns că îngenuncheasem ca să-i cer mâna sorei dumneavoastră. Iată de ce, domnule, dacă nu mă căsătoresc cu sora dumneavoastră, regina este pierdută. Acum înțelegeți?...

Două zgomote curmară fraza lui Olivier: un țipăt și un suspin. Amândouă se auziră în aceeași clipă, unul din iatac, celălalt din salonaș. Olivier alergă într-acolo de-unde venise suspinul; o văzu în iatac pe Andreea de Taverney, îmbrăcată în rochie albă de logodnică. Auzise totul și leșinase.

Filip alergase spre salonașul de unde venise țipătul. Zări trupul baronului de Taverney, pe care dezvăluirea dragostei reginei pentru Charny îl lovi ca un trăsnet, nimicindu-i toate speranțele. Lovit de apoplexie, baronul își dăduse suflarea. Filip, care înțelesese totul, chiar și rușinea acestei morți, se îndepărtă în tăcere de cadavru și se întoarse în salon, la Charny, care o contemplă tremurând și fără să încerce a o atinge pe frumoasa și tânăra fată, zăcând rece și neînsuflețită.

Cele două uși deschise lăsau să se vadă cele două trupuri așezate paralel, simetric, fiecare în locul unde primise lovitură revelației.

Filip, cu ochii ieșiți din orbite, cu inima clocotind de mânie, avu curajul să vorbească și să-i spună domnului de Charny:

— Domnul baron de Taverney a murit. După el, eu sunt capul familiei. Dacă domnișoara de Taverney supraviețuiește, v-o dau în căsătorie.

Charny privi cu spaimă cadavrul baronului, cu disperare trupul Andreei.

— Conte de Charny — adaugă el, după ce reuși să se stăpânească — îți promit, în numele sorei mele, care nu mă aude: îți va dăruia fericirea reginei și poate că într-o zi și eu voi fi destul de fericit ca să-i pot dăruia viața. Adio, domnule Charny, adio, cumnate!

Și salutându-l pe Olivier, care nu știa cum să plece fără să treacă pe lângă una dintre victime, Filip o ridică pe Andreea, o strânse în brațe și lăsa astfel cale liberă contelui, care dispăru prin iatac.

Capitolul LXXXVII După balaur, vipera

E timpul să ne întoarcem la acele personaje pe care, ca să ne putem continua firul povestirii și să respectăm adevărul istoric, le-am trecut pe planul al doilea.

Oliva se pregătea să fugă, sfătuită de Jeanne, tocmai când Beausire, prevenit de un bilet anonim, Beausire, gâfâind de disperare ca Nicole dispăruse, se pomeni condus până în brațele acesteia și o răpi de la Cagliostro în timp ce domnul Reteau de Villette aștepta zadarnic la capătul străzii Roi-Doré. Ca să-i găsească pe fericiții îndrăgostiți, pe care domnul de Crosne avea atâta interes să-i descopere, doamna de La Motte, care se socotea înșelata, puse la treabă toți oamenii săi de încredere.

Îi plăcea mai mult, nu încapă îndoială, să vegheze ea însăși asupra tainei sale, decât s-o lase la bunul plac al altora și pentru ca afacerea pe care o pune la cale să nu dea greș, era absolut necesar ca Nicole să nu poată fi găsită.

Este imposibil să descriem spaimele pe care le îndura când toți trimișii săi o anunțară, întorcându-se, că toate căutările fuseseră zadarnice. Chiar în acel moment primea, stând ascunsă, ordinele reginei de a se prezenta și de a da socoteală de tot ce făcuse în legătura cu colierul, îndată ce coborî noaptea, înfășurată în voaluri, pleca la Bar-sur-Aube, unde avea o căsuța și ajungând acolo pe căi ocolite, fără să fie recunoscută, se opri să studieze în adevărata ei lumină situația în care se afla.

Câștigă astfel două sau trei zile, fața în față cu ea însăși și avu timp, iar datorită timpului, forța de a susține printr-o argumentare solidă edificiul calomniilor sale.

Regina și regele, care o căutau, nu aflară că este la Bar-sur-Aube decât în clipa când era pregătită să se războiască. Un trimis special urma s-o aducă. În acel moment afla de aresta-rea cardinalului. Oricare alta, în locul ei, ar fi fost zdrobită de aceasta ofensivă energetică, Jeanne însă nu mai avea nimic de pierdut. Ce mai însemna libertatea pe lângă problemele de viața și de moarte care se înmulțeau zilnic?

Aflând de întemnițarea cardinalului și de scandalul pe care îl iscase regina, își zise: "Regina și-a scufundat singură corăbiile; ei îi este cu neputință să mai modifice trecutul. Refuzând să cadă la învoială cu cardinalul și să-i plătească pe bijutieri, ea s-a hotărât să joace totul pe-o carte. Asta dovedește că-și face socotelile fără mine și că nu bănuiește ce forțe voi arunca în bătlie."

Iată ce armură își pregătea Jeanne. Când un om, pe jumătate polițist, pe jumătate mesager, se prezentă în fața ei și anunță că este însărcinat *s-o aducă la curte*. Trimisul însărcinat s-o aducă la curte vru s-o conducă direct la rege; Jeanne însă, cu abilitatea pe care i-o cunoaștem, îl întrebă:

— Domnule, o iubiți pe regină, nu-i așa?

— Vă mai îndoiiți, doamnă contesă?! răspunse mesagerul.

— Ei bine, în numele acestei afecțiuni sincere și a respectului pe care-l purtați reginei, vă conjur să mă conduceți întâi la regină.

Ofițerul vru să se împotrivească.

— Cu siguranță că știți mai bine decât mine despre ce este vorba — reluă contesa. Iată de ce cred că vă dați seama că o discuție secretă între mine și regină este absolut necesară.

Trimisul, care auzise și el multe dintre calomniile care înveninau atmosfera de la Versailles în ultimele luni, crezu că, într-adevăr, îi face un serviciu reginei, ducând-o pe doamna de La Motte întâi la ea și apoi la rege.

Să ne imaginăm trufia, orgoliul, mândria reginei în fața acestui demon pe care încă nu-l cunoștea, dar asupra căruia începuse să aibă unele bănuieli referitoare la perfidia amestecului său în unele treburile. Să ne-o închipuim pe Maria-Antoaneta văduva încă neconsolata a dragostei sale sfârșimate de un scandal, Maria-Antoaneta zdrobită de jignirea unei acuzații pe care n-o putea respinge, să ne-o închipuim, după atâtea suferințe, pregătindu-se să pună piciorul pe capul șarpelui care o mușcase.

Disprețul nemărginit, mânia rău ascunsă, ura femeii față de altă femeie, sentimentul unei superiorități incomparabile datorită poziției, iată care erau armele adversarilor. Regina începu prin a chema ca martore două dintre doamnele sale de onoare; una cu ochii plecați, muta, făcând reverențe solemne; o inimă plină de ascunzișuri, o minte plină de gânduri, disperarea ca ultim resort, iată cum se prezenta cel de-al doilea campion. Imediat ce le zări pe cele două femei, doamna de La Motte își spuse: "Iată doi martori care vor fi repede expediați!"

— Ah, în sfârșit, iată-te doamnă! strigă regina. În sfârșit, ai fost găsită!

Jeanne se înclină pentru a doua oară.

— Te ascundeai deci? rosti nerăbdătoare Maria-Antoaneta.

— Să mă ascund?! Nu, doamnă — replică Jeanne, cu o voce dulce și slabă, ca și când emoția pe care i-o producea maiestatea regală îi schimba timbrul obișnuit. Nu mă ascundeam; dacă m-aș fi ascuns, n-aș fi fost găsită.

— Cu toate astea ai fugit? Fie, să-i zicem cum vrei.

— Da, am părăsit Parisul, doamnă.

— Fără învoirea mea?

— Mă temeam că maiestatea voastră nu-mi va acorda micul concediu de care aveam nevoie pentru a pune în ordine unele treburi la Bar-sur-Aube, unde mă aflam de șase zile, când am primit ordinul maiestății sale. De altfel, trebuie să vă spun că nu mă credeam atât de necesară maiestății voastre, încât să fiu obligată s-o anunț că voi lipsi opt zile.

— Ai dreptate, doamnă. Și de ce te-ai temut că voi refuza să te las să pleci? De ce să-mi ceri voie să pleci? De ce trebuie să-ți acord eu permisiunea? Ai oare vreo treabă aici?

Era, în aceste cuvinte, un dispreț fără margini. Jeanne se simți jignită, dar se stăpâni, cum fac tigrii atinși de săgeata.

— Doamnă — răspunse ea, cu umilință — este adevărat că n-am la curte nici o însărcinare. Maiestatea voastră însă îmi făcea cinstea unei încrederi atât de prețioasă, încât mă consideram mult mai angajată față de dânsa, din recunoștința ce i-o purtăm, decât se simțeau multe altele din datorie.

Jeanne căutase îndelung, găsisese cuvântul încredere și se sluzea de el.

— Despre încredere — repetă regina cu un dispreț și mai zdrobitor decât prima dată — vom mai vorbi. L-ai văzut pe rege?

— Nu, doamnă.

— O să-l vezi.

Jeanne se înclină:

— Va fi o mare cinste pentru mine.

Regina încercă să se calmeze ca să poată obține ce vroia prin întrebările sale. Jeanne profită de acest răgaz, ca să adauge:

— Dar, pentru Dumnezeu, doamnă! Cât de severă este maiestatea voastră cu mine! Am început să tremur!

— Încă n-ai ajuns la capăt — o bruscă regina. Știi că domnul de Rohan se află la Bastilia?

— Mi s-a spus, doamnă.

— Cred că bănuiești pentru ce?

Jeanne o privi ținută pe regină și, întorcându-se către doamnele de onoare, a căror prezență părea s-o stânjenească răspunse:

— Nu știu, doamnă.

— Știi totuși că mi-ai vorbit despre un colier de diamante, nu?

— Despre un colier de diamante, da, doamnă.

— Și că mi-ai propus, din partea cardinalului, un aranjament ca să plătesc acest colier?

— Adevărat, doamnă.

— Am acceptat sau am refuzat acel aranjament?

— Maiestatea voastră a refuzat.

— Ah! exclamă regina, cu bucurie amestecată cu uimire.

— Maiestatea voastră a dat chiar un acot de două sute de mii de livre — adăugă Jeanne.

— Întocmai... și-apoi?

— Apoi, maiestatea voastră, neputând să plătească, fiindcă domnul de Calonne a refuzat să-i dea banii, a înapoiat cutia bijutierilor Boehmer și Bossange.

— Prin cine l-am înapoiat?

— Prin mine.

— Și dumneata ce-ai făcut?

— Eu — răspunse rar Jeanne, simțind toată greutatea cuvintelor pe care le rostea — eu am dat diamantele domnului cardinal.

— Domnului cardinal?! izbucni regina. Și de ce, mă rog, în loc să le înapoiezi bijutierilor?

— Pentru că, doamnă, domnul de Rohan se ocupase de toată chestiunea spre a fi pe placul maiestății voastre și l-aș fi jignit dacă nu-i lăsam prilejul s-o ducă el însuși până la capăt.

— Cum se face însă că ai primit o chitanța de la bijutieri?

— Domnul de Rohan mi-a dat chitanța.

— Și scrisoarea pe care ai dat-o bijutierilor și pe care o aveai, chipurile, de la mine?

— Domnul de Rohan m-a rugat s-o transmit.

— Așadar, peste tot și în toate este amestecat domnul de Rohan! strigă regina.

— Nu știu ce vrea să spună maiestatea voastră — zise Jeanne, cu un aer absent — și nici în ce este amestecat domnul de Rohan.

— Spun că chitanța bijutierilor, dată sau trimisă de mine dumitale, este falsă!

— Falsă?! Se miră Jeanne cu candoare. O, doamnă!

— Spun că pretinsa scrisoare de primire a colierului, semnată, chipurile, de mine, e falsă!

— Oh! exclamă Jeanne, prefăcându-se și mai uimită decât prima dată.

— În sfârșit spun — continuă regina — că va fi nevoie să fii confruntată cu domnul de Rohan ca să lămurim toată chestiunea.

— Confruntată?! spuse Jeanne. Dar de ce este nevoie, doamnă, să fiu confruntată cu domnul cardinal?

— O cere el însuși.

— El?

— Te caută peste tot.

— Bine, doamnă, dar este imposibil!

— Spunea că vrea să dovedească că l-ai înșelat.

— A, dacă-i așa, doamnă, atunci cer eu să fim confrunțați.

— Veți fi, doamnă, poți fi convinsă. Deci spui că nu știi unde este colierul?

— De unde să știu?!

— Negi că l-ai ajutat pe domnul cardinal în unele combinații?...

— Maiestatea voastră are tot dreptul să mă arunce în dizgrație, dar n-are nici un drept să mă jignească. Sunt o Valois, doamnă.

— Domnul cardinal a susținut în fața regelui niște calomnii pe care spera să le și dovedească.

— Nu înțeleg.

— Cardinalul a declarat că mi-a scris.

Jeanne o privi pe regină drept în ochi și nu răspunse.

— Mă auzi? o întrebă regina.

— Da, aud, maiestate.

— Și ce ai de spus?

— Voi răspunde când voi fi confruntată cu domnul cardinal.

— Până atunci, dacă știi adevărul, ajută-ne!

— Adevărul, doamnă, este ca maiestatea voastră mă învinuiește fără motiv și mă jignește degeaba.

— Nu este un răspuns.

— Altul nu voi da aici, doamnă.

Și Jeanne le privi încă o dată pe cele două femei. Regina înțelese, dar nu cedă. Curiozitatea nu fu mai mare decât respectul față de om.

În reticențele Jeannei, în atitudinea sa în același timp umilă și insolentă, străbătea siguranța pe care ți-o dă deținerea unei taine. Poate ca regina ar fi reușit să obțină acea taină prin blândețe. Respinse însă ca nedemnă această posibilitate.

— Domnul de Rohan a fost trimis la Bastilia pentru că a vrut să vorbească prea mult — spuse Maria-Antoaneta, ia seama, doamnă, să n-ai aceeași soartă pentru că te-ai încăpățânat să taci.

Jeanne își înfipse unghiile în came, dar zâmbi:

— Ce poate să facă împotriva unei conștiințe curate persecuția? Bastilia mă va convinge oare să recunosc o fărădelege pe care n-am săvârșit-o?

Regina o privi pe Jeanne, încruntată.

— Vei vorbi? întrebă ea.

— N-am nimic de spus, doamnă, decât numai dumneavoastră.

— Mie? Dar nu vorbești cu mine?

— Nu sunteți numai dumneavoastră.

— Ah, va să zică, așa! strigă regina. Vrei să discutăm în taină. Te temi de scandalul unei mărturisiri publice, după ce m-ai amestecat în scandalul unei bănuieli publice.

Jeanne își înălță capul.

— Să nu mai discutăm — spuse ea — tot ce-am făcut a fost numai pentru dumneavoastră.

— Ce îndrăzneală!

— Îndur cu respect insultele reginei mele — replică Jeanne, fără să roșească.

— Vei dormi astă-seară la Bastilia, doamna de La Motte.

— Fie, doamnă. Înainte de a adormi, ca de obicei, îl voi ruga pe Dumnezeu să păstreze onoarea și bunăvoia maiestății voastre — răspunse acuzata.

Ridicându-se furioasă, regina trecu în camera vecină, trântind ușile cu violență.

— După ce l-am răpus pe balaur — spuse ea — o voi strivi și pe viperă!

"Știu pe de rost tot ce va face — gândi Jeanne — cred că am câștigat."

Capitolul LXXXVIII Cum se-ntâmplă ca domnul de Beausire crezând că vânează un iepure, a fost vânat el însuși de către agenții domnului de Crosne

Doamna de La Motte fu încarcerată, așa cum ordonase regina. Nimic nu i-ar fi făcut mai multă plăcere regelui, care o ura instinctiv pe această femeie. Începu instrucția în afacerea colierului, cu toată furia pe care o pot pune niște negustori ruinați care speră să iasă din încurcătură, niște acuzați care vor să fie scoși de sub acuzație și niște judecători din popor care au în mână onoarea și viața unei regine, fără să mai punem la socoteală amorul-propriu și spiritul de castă.

Întreaga Franță se porni să strige. Acum putură fi deosebiți partizanii de dușmanii reginei.

De când fusese închis, domnul de Rohan cerea neîncetat să fie confruntat cu doamna de La Motte. I se îndeplini această dorință. Prințul trăia la Bastilia ca un mare senior, într-o casă pe care o închiriasse. În afară de libertate, totul i se punea la dispoziție.

Acest proces aruncase chiar de la început o lumină extrem de urâtă asupra tuturor persoanelor incriminate. Toată lumea era uluită că un Rohan putea fi acuzat de furt. Ofițerii și guvernatorii Bastiliei arătară față de cardinal toată condescendența și respectul pe care le ai față de o nenorocire. Pentru ei, el nu era un acuzat, ci un om în dizgrație.

Cu totul altceva se petrecu însă atunci când se răspândi în public vestea că domnul de Rohan căzuse victimă intrigilor de la curte. Prințul nu mai trezi numai simpatie, ci un adevărat entuziasm. Și domnul de Rohan, unul dintre cei dintâi nobili ai regatului, nu înțelese că dragostea poporului îi venea numai din faptul că era persecutat de către un nobil mai mare decât el. Deci domnul de Rohan era considerat o victimă a despotismului.

Întrevederea sa cu doamna de La Motte fu marcată de un incident remarcabil. Contesa, căreia i se permisesese să vorbească în șoaptă de câte ori se pomenea de regină, reuși să-i spună cardinalului:

— Îndepărtați pe toată lumea și va voi da lămuririle pe care le doriți.

Așa că domnul de Rohan ceru să rămână singur și s-o chestioneze pe șoptite. I se refuza cererea; consilierul său fu însă lăsat să discute cu contesa. În privința colierului, Jeanne răspunse că nu știe ce se întâmplase cu el, dar că se putea prea bine să i-l fi dat chiar ei. Și cum consilierul începu să țipe, năucit de îndrăzneala acestei femei, ea îl întrebă dacă serviciul pe care-l făcuse reginei și cardinalului nu valora un milion. Avocatul îi repetă cuvintele cardinalului, care păli, plecă fruntea și-și dădu seama că picase în cursa întinsa de acest infernal uliu. Dar dacă el se gândea să înăbușe scandalul care o compromitea pe regina, dușmanii și prietenii îl sfătuiau să nu întrerupă ostilitățile. I se argumenta că este în joc onoarea lui, că fusese vorba despre un furt, ca, fără o hotărâre a parlamentului, nu-și putea dovedi nevinovăția. Or, ca să-și poată dovedi nevinovăția, trebuia să dovedească raporturile pe care le avusese cu regina, prin urmare, să arate crima pe care o făptuise aceasta.

Jeanne răspunse că nu o va acuza niciodată pe regina sau pe cardinal; dar că, dacă va mai fi trasă la răspundere în privința colierului, va face ceea ce nu dorea să facă, adică va dovedi că regina și cardinalul aveau interesul s-o acuze de minciună.

După ce fură comunicate cardinalului aceste concluzii, prințul îi arăta întregul său dispreț aceleia care spunea că va trebui să-i trădeze. Adăuga chiar că înțelegea până la un punct purtarea Jeannei, dar că nu o înțelegea deloc pe cea a reginei.

Aceste cuvinte raportate Mariei-Antoaneta și comentate, o făcură să spumege și să sară în sus. Ceru să se procedeze la un interogatoriu special care să limpezească anumite părți ale procesului. Și atunci ieși la iveală marea gogoriță a întâlnirilor nocturne, îngroșate de către calomniatori și zvonști. Din acea clipă, regina începu să fie amenințată. În fața trimișilor reginei, Jeanne afirma că nu știe nimic despre asemenea lucruri; dar față de oamenii cardinalului, nu era deloc atât de discretă și repetă într-una:

— Să fiu lăsată în pace, altfel voi vorbi.

Toate aceste reticențe și tăceri pline de modestie îi dădeau aerul unei eroine și încurcau atât de bine procesul, încât chiar și cei mai bravi cercetători de dosare dărdăiau când consultau mărturiile și nici un judecător de instrucție nu îndrăznea să continue interogatoriile contesei.

Cardinalul a fost oare mai slab, mai sincer? O fi mărturisit vreunui prieten ceea ce el considera taina lui de dragoste? Nu se știe; și nici nu e de crezut, deoarece prințul avea o inimă nobilă și credincioasă. Dar oricât de loială fu tăcerea sa, se răspândi totuși zvonul întrevederilor sale cu regina. Tot ceea ce spusese contele de Provence, tot ceea ce Charny și Filip știau sau văzuseră, toate misterele indescifrabile pentru oricare altul în afara unor oameni ca fratele regelui sau a unor rivali în dragoste ca Charny și Filip, toate tainele acestei iubiri atât de calomniate și de nevinovate se evaporară ca un parfum, căpătară un iz de vulgaritate, pierdură aroma ilustră de la început. Toată lumea se gândea dacă regina va găsi înfocați apărători, dacă domnul de Rohan va găsi partizani devotați.

Întrebarea nu mai era: regina a furat sau nu un colier de diamante? O asemenea întrebare, destul de dezonorantă prin ea însăși, nu mai era însă suficientă. Ea suna acum așa: regina a fost oare nevoită să lase să fie furat colierul de către cineva care i-a aflat taina dragostei sale adulterine?

Iată unde reușise doamna de La Motte să aducă lucrurile. Iată cum ajunsese regina pe o cale de unde nu putea ieși decât dezonorată. Dar ea nu se lăsa doborâtă și hotărî să lupte; regele o susținu. Ministerul, de asemenea, o sprijini din toate puterile. Regina își aminti că domnul de Rohan era un om cinstit, incapabil să dorească distrugerea unei femei. Își aminti cât de convins era când jurase că avuseseră întâlniri nocturne la Versailles. Trase concluzia, că nu cardinalul era dușmanul său direct și că totul nu era

pentru el decât o chestiune de onoare că și la ea. Din acest moment, cercetările procesului se îndreptară asupra contesei și a urmelor colierului dispărut.

Regina, acceptând dezbaterile asupra acuzației de adulter, aruncă Jeannei zdrobitoarea acuzație de furt fraudulos.

Totul vorbea împotriva contesei, antecedentele, sărăcia de la început, parvenirea neobișnuită.

Jeanne constată că greșise și că regina, îndurând acuzația ce i se aducea, necedând spaimei de scandal, îl obliga și pe cardinal s-o imite; că loialitatea amândurora îi va face să înțeleagă și să limpezească totul și chiar dacă vor fi zdrobiți, va fi o cădere atât de înfiorătoare, încât va strivi sub ea pe biata și neputincioasă Valois, prințesa unui milion furat, pe care nici măcar nu-l avea la îndemâna ca să-i corupă pe judecători.

Așa stăteau lucrurile, când se produse un nou episod care schimbă situația.

Domnul de Beausire și domnișoara Oliva duceau fericiți un trai îmbelșugat într-o casă de țară, când, într-o zi, domnul, care o lăsase acasă pe doamna și plecase la vânatoare, căzu în ghearele a doi dintre agenții cu care domnul de Crosne împânzise întreaga Franță în scopul de a clarifica odată toată povestea.

Cei doi îndrăgostiți nu știau nimic din cele ce se petreceau la Paris; nu se gândeau decât la ei înșiși. Domnișoara Oliva se îngrășase ca o nevăstuică în hambar, iar domnul de Beausire, fiind fericit, pierduse acea neliniștitoare curiozitate, semn caracteristic al păsărilor hoațe ca și al oamenilor de pradă, însușire pe care natura a dat-o și unora și altora ca să se poată apăra.

Spuneam deci că Beausire ieșise în ziua aceea ca să vâneze iepuri. Dădu peste un stol de potârnicchi din care pricină trebui să treacă drumul. Iată cum, căutând altceva decât ar fi trebuit să caute, găsi ceea ce nu căuta. Agenții o căutau mai ales pe Oliva, dar îl găsiră pe Beausire. Acestea sunt capriciile obișnuite ale vânătorii.

Unul dintre copoi era un băiat inteligent. Când îl recunoscă pe Beausire, în loc să-l aresteze în mod brutal, ceea ce n-ar fi rezolvat nimic, făcu următorul plan împreună cu însoțitorul său.

"Beausire vânează, trăiește deci liber și are destui bani; are poate cinci sau șase ludovici în buzunar, dar e foarte posibil să aibă două sau trei sute de ludovici acasă. Să-l lăsăm să se întoarcă acolo; intrăm și-i luăm tot. Dacă-l predăm pe Beausire la Paris, nu vom primi decât o sută de livre, ca de obicei; ba or să ne și muștruluiască strașnic că procopsim închisoarea cu un individ atât de neînsemnat. Să facem din Beausire afacerea noastră personală."

Începură să vâneze potârnicchi, ca și domnul Beausire, iepuri, cum tăcea și domnul Beausire și tot asmuțindu-și crinii după iepuri și tot doborând potârnicchile în lucerna, nu-și slăbiră deloc omul.

Beausire, văzând ca niște străini se amestecă în vânatoarea lui, fu mai întâi extrem de uimit și după aceea, nemaipomenit de supărat. Era gelos pe vânatul sau, ca orice boiernaș care se respectă; deci se posomorî la vederea acestor noi veniți. În loc să-i chestioneze chiar el pe tovarășii pe care întâmplarea îi scosese în cale, se duse întins la unul din paznicii de pe câmp și-l puse să-i întrebe pe cei doi domni de ce vâneau pe-acolo.

Paznicul îi răspunse că nu-i cunoștea pe acești domni ca fiind de prin părțile locului și că se gândise și el să le spună să nu mai vâneze, ceea ce și făcu. Cei doi străini răspunseră însă ca ei vâneau împreună cu prietenul lor, domnul de colo. Și-l arătară pe Beausire. Paznicul îi conduse la el, cu tot necazul pe care confruntarea i-o pricinuia nobilului vânător.

— Domnule de Linville — spuse paznicul — domnii pretind că vânează împreună cu dumneavoastră.

— Împreună cu mine? strigă Beausire, scos din fire. Asta-i bună!

— Ia te uită! îi șopti la ureche unul dintre agenți. Te numești deci domnul de Linville, dragă Beausire?

Beausire tresări fiindcă aici își ascunsese cu multă grijă adevăratul nume. Îl privi îngrozit pe agent, apoi pe însoțitorul său și i se păru că recunoaște vag chipurile lor; ca

până la urmă să nu înrăutățească lucrurile și mai și, îl concedie pe pândar, spunându-i că domnii vor vâna împreună cu el.

— Vă să zică știți cine sunt? se stropși paznicul.

— Da, acum ne-am recunoscut unul pe altul — răspunse unul dintre agenți.

Așa ca Beausire se trezi în prezența celor doi vânători, destul de stânjenit la gândul că, orice-ar spune, s-ar putea compromite.

— Poftește-ne acasă la masă, Beausire — zise cel mai isteț dintre agenți.

— Acasă?! Păi... — se bâlbâi Beausire.

— N-ai să fi atât de nepoliticos cu noi, dragă Beausire.

Beausire își pierdu capul; nu mai era stăpân pe situație și se lasă condus. Cum zăriră căsuța, agenții îi lăudară eleganța, poziția, arborii din jur și perspectiva, cum era normal să facă orice om de gust și, într-adevăr, Beausire găsisse un loc încântător ca să-și cuibărească dragostea.

Era o vale împădurită, tăiată de un râuleț; casa era așezată pe o pantă spre răsărit. Un fel de clopotnița fără clopot îi servea de observator lui Beausire și de acolo putea cuprinde cu privirea tot câmpul, în zilele de plictiseală, atunci când visele sale trandafirii începeau să se veștejească și când vedea spionii poliției în fiecare agricultor aplecat asupra plugului său. Locuința, plăcută și veselă, putea fi privită dintr-o singură parte; din celelalte dispărea printre pomi și denivelările de teren.

— Ce bine te poți ascunde într-un asemenea loc! îi spuse cu admirație unul din agenți.

Beausire se înfioră auzind glumă și intră primul în casă, întovărașit de lătratul crinilor de curte. Polițiștii îl urmară cu tot respectul.

Capitolul LXXXIX Turturelele sunt băgate în colivie

Intrând pe poartă, Beausire avea planul lui: voia să facă zgomot ba s-o prevină pe Oliva să se păzească. Fără să știe nimic despre afacerea colierului, Beausire știa destule lucruri despre povestea balului Operei și cea a hârdăului lui Mesnier, ca să se teamă s-o arate pe Oliva unor necunoscuți. Și procedă foarte înțelept; tânăra femeie, care citea romane ușoare pe o canapea din salonașul sau, auzind lătratul câinilor, privi în curte și-l văzu pe Beausire că vine însoțit, ceea ce o împiedică să-i iasă în întâmpinare ca de obicei.

Din nenorocire, cele două turturele nu erau cu totul la adăpost de ghearele vulturului. A trebuit pusă masa și un valet neîndemânatic — oamenii de la țara nu sunt niște Frontin¹⁵ — a venit de două sau de trei ori să întrebe care sunt dispozițiile doamnei.

Cuvântul îi făcu pe sticleți să ciulească urechile. Îl luă amical peste picior pe Beausire, cu privire la doamna pe care o ținea ascunsă și a cărei tovarășie era, pentru un sihastru care avea bani berechet, tot ce-i mai trebuia ca să fie fericit. Beausire îi lăsă să râdă de el, dar nu le-o arată pe Oliva.

Li se servi o masă grozavă din care cei doi agenți se-nfruptară pe cinste. Se bău mult și se ridică adesea paharul în sănătatea doamnei absente. La desert, capetele se cam înfierbântaseră și domnii de la poliție se gândiră că ar fi inuman să prelungească chinurile gazdei lor. Aduseră cu îndemânare discuția asupra plăcerii pe care o au inimile generoase de a-și regăsi vechile cunoștințe. În acest moment, Beausire, destupând o sticlă cu lichior, îi întrebă pe cei doi necunoscuți în ce loc și împrejurare îi întâlnise.

¹⁵ Tipul valetului îndrăzneț și spiritual în vechile comedii franceze. (n.t.)

— Eram — zise unul dintre ei — prietenii unuia dintre asociații dumitale, în clipa când a avut loc o mică afacere pe care ați pus-o la cale împreună cu mai mulți, afacerea de la ambasada Portugaliei.

Beausire păli. Când te atingi de asemenea treburi, ai întotdeauna senzația unui capăt de funie în faldurile jaboului.

— Ah, da! exclamă el, înfiorat. Și veniți să-mi cereți din partea prietenului vostru...

— Într-adevar, e o idee — replică polițaiul tovarășului său. Intrăm în subiect mai ușor. A cere drepturile unui prieten care lipsește este un lucru cum nu se poate mai moral.

— Ba mai mult, aceasta rezervă drepturi asupra restului — răspunse prietenul moralistului, cu un zâmbet dulce-acrișor care-l făcu pe Beausire să se-nfioare din creștet până-n tălpi.

— Deci?... reluă el.

— Deci, scumpe domnule Beausire, ne-ați îndatora mult dacă ați înapoia unuia dintre noi partea prietenului nostru. Zece mii de livre, cred.

— Cel puțin, pentru că nu vrem să ne gândim la dobânzi — adăugă apăsător celălalt agent.

— Domnilor — replică Beausire, sufocat de îndrăzneala unei asemenea cereri — nu ții acasă, la țară, zece mii de livre.

— Se înțelege de la sine, scumpul meu domn și noi nu cerem imposibilul. Cât poți să ne dai imediat?

— Am cincizeci sau șaiszeci de ludovici, nimic mai mult.

— Îi luam și vă mulțumim pentru amabilitatea dumneavoastră.

"Ah! se gândi Beausire, încântat de ușurința cu care aceștia priveau lucrurile. Sunt destul de înțelegători. Nu cumva le este și lor tot atât de frică de mine câtă îmi este și mie de ei? Să încercam."

Începu să-și spună ca acești domni, tot strigând în gura mare, vor sfârși prin a mărturisi că sunt complicii săi și că, pentru autoritățile locale, n-ar fi o recomandare prea grozavă. Beausire trase concluzia că acești indivizi se vor declara satisfăcuți și că vor păstra tăcerea. Merse atât de departe cu imprudența sa încredere, încât se căi că nu le-a oferit treizeci de ludovici în loc de șaiszeci; își făgădui însă că, după ce le-o da banii, să scape de ei cât mai repede. Numai că își făcea socotelile fără să țină seama de oaspeții săi; aceștia din urmă se simțeau foarte bine la el acasă; gustau acea satisfacție senină pe care ți-o dă o digestie plăcută; în acea clipă erau buni fiindcă i-ar fi obosit să se arate răi.

— Este un prieten încântător acest Beausire — rosti cel cu vocea poruncitoare prietenului său. E plăcut să iei cei șaiszeci de ludovici pe care ni-i dă.

— Vi-i dau imediat! strigă gazda, înspăimântată că-i vede pe invitații săi izbucnind în familiarități bahice.

— N-avem de ce să ne grăbim... — spuseră cei doi prieteni.

— Ba da, ba da, n-am să am conștiința împăcată decât după ce voi plăti. Ori ești delicat, ori nu ești.

Și vru să iasă ca să aducă banii. Acești domni aveau însă obiceiuri de portărei, obiceiuri prea înrădăcinate și pe care nu le pierzi cu una cu două, când ai apucat să le ai. Domnii aceștia nu știau să lase prada din mână o dată ce o înhățaseră; ca și câinele de vânătoare, care nu lasă potârnichea rănită decât în mâna vânătorului.

Portărelul care își cunoaște meseria este cel care, o dată ce a pus mâna pe pradă, nu o pierde nici din mână, nici din ochi. Știe foarte bine cât de capricios este destinul vânătorilor și cât de departe este ceea ce nu mai ții în mână. Astfel ca, amândoi, amețiți cum erau, începură să strige într-un singur glas:

— Domnule Beausire! Dragă Beausire!

Și îl opriră, trăgându-l de poalele veșmântului sau de postav verde.

— Ce este? întrebă Beausire.

— Faceți-ne favoarea și nu ne părăsiți — spuseră ei, silindu-l curtenitor să se așeze din nou.

— Păi, cum vreți să vă dau banii dacă nu mă lăsați să urc?

— Te vom însoți — răspuse cel cu glas poruncitor, plin de o tandrețe înspăimântătoare.

— Bine... dar... este camera soției mele — răspuse gazda.

Cuvântul, care domnului Beausire i se părea că-i va opri, fu pentru zbiri scânteia ce dădu foc la pulbere. Nemulțumirea lor care mocnea — un portărel este întotdeauna nemulțumit de ceva — lua o formă, un corp, o rațiune de a fi.

— Dar, la urma urmei — strigă primul agent — de ce-ți ascunzi nevasta?

— Chiar așa! Nu cumva nu suntem destul de prezentabili? zise al doilea.

— Dacă ai ști ce facem pentru dumneata, ai fi mai cinstit cu noi — reluă primul.

— Și ne-ai da tot ce-ți vom cere — adaugă curajos al doilea.

— Hm! Vorbiți cam de sus, domnilor! replică Beausire.

— Vrem să-ți vedem nevasta — rosti zbirul cu glas poruncitor.

— Și eu vă jur c-am să vă dau afară! strigă Beausire, sătul de beția lor.

Ei îi răspunseră printr-un hohot de râs, care ar fi trebuit să-l pună pe gânduri. Nu ținuseră seama și se încăpățănă.

— Uite ce este — zise el — acum nu vă dau nici banii pe care vi i-am făgăduit și-o să vă luați imediat tălpășița.

Ceilalți hohotiră și mai tare decât prima dată. Beausire, tremurând de furie, spuse cu voce înăbușită:

— Pricep eu ce vreți: o să faceți zgomot și-o să vorbiți; dar dacă vorbiți, pierdeți și voi o dată cu mine.

Musafirii continuă să râdă între ei; gluma li se părea strașnică. A fost singurul lor răspuns. Beausire crezu că-i înspăimânta, arătându-și forța și se repezi spre scară, nu ca un om care vrea să aducă ludovicii, ci ca unul furios care caută o armă. Zbirii se ridicară de la masă și, credincioși principiilor lor, alergară după Beausire, pe care îl înhățară. Acesta tipă, o ușă se deschise și, în pragul ce dădea spre camerele de la etajul întâi, apară o femeie înspăimântată.

Văzând-o, cei doi îi dădură drumul lui Beausire și scoaseră și ei un țipăt, dar de bucurie, de victorie, de exaltare sălbatică. O recunoscuseră pe cea care semăna atât de uluitor cu regina Franței. Beausire, care îi crezu o clipă dezarmați de apariția unei femei, văzu repede că se înșelase. Cel cu vocea poruncitoare se apropie de domnișoara Oliva și zise cu un ton nu prea politicos, neavând ochi decât pentru uluitoarea asemănare.

— Ah, ah! Te arestez!

— S-o arestați? strigă Beausire. De ce?

— Pentru că așa ne-a poruncit domnul de Crosne — replică celălalt agent. Și noi în serviciul domnului de Crosne suntem.

Dacă între cei doi îndrăgostiți ar fi căzut trăsnetul, ei ar fi fost mai puțin înspăimântați decât de această declarație.

— Iată ce înseamnă, Beausire, să nu fi vrut să fii amabil — îi spuse cel cu vocea poruncitoare.

Agentul n-avea nici un fel de logică, iar însoțitorul său îi atrase atenția:

— N-ai dreptate, Legrigneux, fiindcă, dacă Beausire ar fi fost amabil și ne-ar fi arătat-o pe doamnă, noi tot am fi arestat-o.

Beausire își cuprinsese în palme fruntea înfierbântată. Nici nu se gândea măcar ca cei doi servitori, soț și soție, ascultau jos, la piciorul scării, ciudata scenă ce se petrecea pe trepte. Deodată îi veni o idee, care îi surâse și el se învioră numaidecât.

— Ați venit să mă arestați pe mine? Îi întrebă pe polițiști.

— Nu, întâmplarea a vrut așa — răspunseră ei, cu naivitate.

— N-are importanță, ați fi putut să m-arestați, dar pentru șaizeci de ludovici, ați vrut să mă lăsați liber.

— A, nu, intenția noastră era să mai cerem încă șaizeci.

— Și nu ne luăm cuvântul înapoi — continuă celălalt. Așa că, pentru o sută douăzeci de ludovici, te lăsam liber.

— Dar... doamna? Întrebă Beausire, tremurând.

— A, cu doamna este altceva — răspunse cel cu vocea poruncitoare.

— Doamna face două sute de ludovici, nu-i așa? se grăbi să spună Beausire.

Cei doi agenți începură din nou să râdă în felul acela înfiorător, pe care, din păcate, de data aceasta Beausire îl înțelese.

— Trei sute... — zise el — patru sute, o mie de ludovici, lăsați-o însă liberă! Ochii lui Beausire scânteiau în timp ce vorbea. Văd că nu-mi răspundeți. Știți că am bani și vreți să mă siliți să plătesc. Foarte bine. Vă voi da două mii de ludovici, patruzeci și opt de mii de livre, vă îmbogățiți amândoi, numai lăsați-i libertatea!

— Va să zică o iubești pe femeia aceasta? Vorbi cel cu glas poruncitor.

Fu rândul lui Beausire să râdă și râsul lui ironic fu atât de fioros, arăta atât de bine cât de disperat; era dragostea ce-i mistuia inimă împietrită, încât celor doi zbiri li se făcu frică și hotărâră să-și ia toate precauțiile ca să înlăture izbucnirea deznădejdiei pe care o citeau în privirea lui rătăcita. Fiecare scoase din buzunar câte două pistoale și, apăsându-le în pieptul lui Beausire, îi spuseră:

— Nici pentru o sută de mii de scuzi nu ți-o înapoiem pe această femeie. Domnul de Rohan ne-o va plăti cu cinci sute de mii de livre, iar regina un milion.

Beausire ridică ochii spre cer, cu o expresie care ar fi împlânzit poate și o fiară, dar nu un polițai.

— Să mergem! zise cel cu vocea poruncitoare. Probabil că ai o brișcă, ceva cu care să plecăm. Poruncește să se înhame caii la trăsura pentru doamnă, trebuie să faci asta pentru ea.

— Și cum suntem băieți buni — adaugă celălalt — n-o să întindem prea mult coardă. Te luăm și pe dumneata, așa, de formă; pe drum, întoarcem capul, sări jos din brișcă și noi n-o să băgăm de seamă decât după ce vei fi la o distanță de vreo mie de pași. Îți convine, da?

Beausire răspunse doar atât:

— Unde merge ea, merg și eu. Cât voi trăi pe lumea asta, n-am s-o părăsesc!

— Oho! Nici pe cealaltă! Adaugă Oliva, înghețata de spaimă.

— Cum vrei... Cu atât mai bine! Îi răspunse cel cu vocea poruncitoare. Cu cât îi ducem mai mulți prizonieri domnului de Crosne, cu atât se veselește mai tare.

Un sfert de oră mai târziu, brișca lui Beausire plecă de acasă, ducându-i pe cei doi îndrăgostiți captivi și pe paznicii lor.

Capitolul xc Biblioteca reginei

Ne putem închipui efectul pe care îl produse asupra domnului de Crosne, capturarea celor doi. Agenții nu primiră probabil milionul la care sperau, dar se poate presupune că au fost pe deplin satisfăcuți. În ceea ce-l privește pe șeful poliției, după ce-și frecă bine mâinile în semn de mulțumire, se duse la Versailles într-o trăsură, urmată de o alta cu perdelele trase și bine ferecate.

Era a doua zi după ce agentul cu glas poruncitor și amicul său o predaseră pe Nicole în mâinile șefului poliției.

Domnul de Crosne porunci ca ambele trăsuri să intre la Trianon, coborî din cea pe care o ocupase și o lăsă pe cealaltă în paza primului său aghiotant. Ceru să fie introdus la regină, căreia îi ceruse în prealabil o audiență la Trianon. Regina, care de o lună urmărea

cu sufletul la gură cercetările poliției, acceptă pe loc audiența înaltului funcționar; veni dis-de-diminează, cu o suită restrânsă, în această locuință pe care o iubea mai mult decât pe oricare alta, zicându-și că poate i se va comunica un secret ce trebuia păstrat.

Îndată ce domnul de Crosne fu introdus, regina, văzându-i chipul strălucitor de bucurie, își dădu seama că aducea vești bune. De atâta vreme vedea în jurul ei numai fețe posomorâte și reci. Simți izvorându-i din inima rănită de moarte o mare bucurie, prima din ultimele treizeci de zile infernale. Magistratul, după ce-i sărută mâna, spuse:

— Doamnă, se află la Trianon o sală unde maiestatea sa să poată vedea ce se întâmplă fără a fi văzută?

— Biblioteca mea — răspunse regina. În spatele rafturilor am amenajat un mic salon, unde să poți lua o gustare și uneori, mâncând acolo, mă distram cu doamna de Lamballe sau cu domnișoara de Taverney, pe vremea când o aveam lângă mine, să privesc strâmbăturile hazlii ale abatelui Vermond când îi cădea în mână vreun pamflet în care era vorba despre el.

— Foarte bine, doamnă — răspunse domnul de Crosne. Acum aș vrea să intre în castel trăsura pe care am lăsat-o jos, fără ca ceea ce se află în trăsura să fie văzut de altcineva decât de către maiestatea voastră.

— Nimic mai simplu — zise regina. Unde se află trăsura?

— În prima curte, doamnă.

Regina sună și porunci celui care se înfățișă:

— Duceți trăsura pe care v-o va arăta domnul de Crosne în vestibulul cel mare și închideți cele două uși, în așa fel încât să fie cu desăvârșire întuneric și nimeni să nu poată vedea mai înainte de a vedea eu curiozitățile pe care mi le-a adus domnul de Crosne.

Ordinul fu executat întocmai. Știa să respecte cu mult mai bine capriciile reginei decât poruncile sale. Trăsura intră sub bolta de lângă sala gărzilor și-și descarcă conținutul în coridorul întunecos.

— Acum doamnă — zise domnul de Crosne — binevoiți să veniți cu mine în salonul amintit și porunciți să fie lăsat să intre în biblioteca aghiotantului meu împreună cu ceea ce aduce.

Zece minute mai târziu, regina pândea emoționată din spatele rafturilor. Văzu intrând în biblioteca o formă înfășurată în valuri și care, când aghiotantul le dădu la o parte, o făcu să scoată un țipăt de spaimă. Era Oliva, îmbrăcată într-unul din costumele cele mai îndrăgite de Maria-Antoaneta. Purta rochia verde cu dungi late negro-moarat, pieptănătura înaltă care-i plăcea reginei, inele asemănătoare cu ale ei, pantofi de casă din satin verde cu tocuri uriașe: era Maria-Antoaneta însăși, dar fără sângele cezarilor care era înlocuit de fluidul plebeian, țintii tuturor voluptăților domnului Beausire. Reginei i se păru că se vede într-o oglindă; sorbi din ochi această apariție.

— Ce spune maiestatea voastră de o astfel de asemănare? întrebă domnul de Crosne, jubilând de efectul pe care îl produsese.

— Spun... spun... domnule... bâigui regina, năucită. "Ah, Olivier — își zise în gând — de ce nu ești aici?"

— Ce vrea maiestatea voastră?

— Nimic, domnule, nimic, doar ca regele să afle cât mai curând.

— Și ca domnul de Provence să vadă, nu-i așa, doamnă?

— Ah, îți mulțumesc, domnule de Crosne, îți mulțumesc. Ce i se va face acestei femei?

— Ei i se atribuie tot ce s-a întâmplat, nu-i așa, doamnă? întrebă domnul de Crosne.

— Ai dat, fără îndoială, de firul complotului?

— Aproape, doamnă.

— Și domnul de Rohan?

— Domnul de Rohan nu știe încă nimic.

— Ah! exclamă regina, prinzindu-și fruntea în palme. Îmi dau seama că aceasta este femeia care l-a indus în eroare pe cardinal!

- Poate ai așa este, doamnă, dar daci domnul de Rohan a greșit, este cineva care a săvârșit în mod intenționat această crimă.
- Cercetați cât mai bine, domnule; aveți în mâinile dumneavoastră onoarea dinastiei Franței.
- Și fiți convinsă, doamnă, că se află pe mâini bune — răspuse domnul de Crosne.
- Procesul? Întrebă regina.
- Continuă. Toată lumea neagă; aștept însă momentul potrivit ca să arunc în joc această mărturie convingătoare care se afla acolo, în biblioteca dumneavoastră.
- Și doamna de La Motte?
- Nu știe c-am găsit-o pe fată și-l acuză pe domnul de Cagliostro că l-a ațâțat în aseme-nea hal pe cardinal, cu licorile lui, încât l-a făcut să-și piardă mințile.
- Și domnul de Cagliostro?
- Domnul de Cagliostro, pe care l-am interogat, mi-a promis că vine să mă vadă chiar în dimineața asta.
- Este un om periculos.
- Ne va fi de folos. Mușcat de o viperă ca doamna de La Motte, va lua veninul și ne va da contraotrava.
- Sperați să vă facă mărturisiri neașteptate?
- Sunt sigur.
- Cum așa, domnule? Ah, vă rog spuneți-mi dacă este ceva care m-ar putea liniști!
- Iată motivele mele, doamna: doamna de La Motte locuia în strada Saint-Claude.
- Știu, știu — spuse regina, roșind.
- Da, maiestatea voastră îi făcea acestei femei cinstea de a fi mărinmoasă cu ea.
- M-a răsplătit cum trebuie, nu-i așa? Deci locuia pe strada Saint-Claude...
- Și domnul de Cagliostro locuiește exact peste drum.
- Și presupuneți?...
- Că dacă a existat un secret pentru unul sau altul dintre cei doi, secretul a devenit al amândurora. Vă rog să mă iertați, doamnă, văd că s-a apropiat ora la care trebuie să-l întâlnesc, la Paris, pe domnul de Cagliostro și pentru nimic în lume n-aș vrea să întârzii de a-i asculta explicațiile...
- Duceți-vă, domnule, duceți-vă și fiți încă o dată convins de recunoștința mea. Iată deci — strigă ea, izbucnind în plâns după ce pleca domnul de Crosne — iată că începe să existe o explicație! Îmi voi citi izbânda pe toate fețele. Numai pe fața singurului prieten căruia țin să-i dovedesc nevinovăția mea, n-o voi vedea!
- În timpul acesta, domnul de Crosne zbura spre Paris și ajunsese acasă, unde îl aștepta domnul de Cagliostro. Acesta știa totul de cu seară. Se dusesse la Beausire, al cărui bârlog îl cunoștea, ca să-l îndemne să părăsească Franța, când deodată îl văzuse pe escroc între doi polițiști. Oliva era ascunsă în fundul trăsurii, disperată și scăldată în lacrimi.
- Beausire îl văzu și el pe conte venind spre ei, într-o trăsură de poștă, și-l recunoscu. Gândul că acest senior misterios și puternic i-ar putea fi de folos îi schimba cu desăvârșire hotărârea de a nu o părăsi niciodată pe Oliva. El reînnoi propunerea de evadare făcută polițiștilor, aceștia acceptară cei o sută de ludovici pe care Beausire îi avea la el și-l lăsară să fugă, cu toate plânsetele Nicolei.
- Îmbrățișându-și iubita, el îi șopti la ureche:
- Nu pierde nădejdea, mă voi strădui să te salvez.
- Și mărșălui cu convingere pe drumul urmat de Cagliostro. Acesta se oprise, neștiind ce să facă: nu mai era nevoit să se ducă să-l caute pe Beausire, deoarece Beausire venea... Mai bine să-l aștepte pe Beausire, dacă cumva acesta ar fi alergat după el. Cagliostro aștepta deci de o jumătate de oră la cotitură drumului, când îl văzu apărând palid, cu răsuflarea tăiată, mai mult mort decât viu, pe nefericitul iubit al Olivei.
- Văzând trăsura oprită, Beausire scoase un strigăt de bucurie asemănător cu cel pe care-l scoate un naufragiat când se agăță de o scândură.
- Ce se întâmplă, copile? Întrebă contele, ajutându-l să se urce alături de el.

Beausire îi povesti toată jalnica lui poveste, pe care Cagliostro o asculta în tăcere.

— E pierdută — îi spuse el apoi.

— Cum așa? strigă Beausire.

Cagliostro îi povesti ceea ce el nu știa, aventurile din strada Saint-Claude și cele de la Versailles. Beausire aproape că leșină.

— Salvați-o, salvați-o! repetă el, căzând în genunchi în trăsură. Și dacă tot o mai iubiți, va fi a dumneavoastră.

— Prietene — răspunse Cagliostro — greșești, n-am iubit-o niciodată pe domnișoara Oliva; n-aveam decât un scop: acela de a o sustrage vieții de pierzanie pe care o obligai s-o ducă.

— Dar... — îngăimă surprins Beausire.

— Te miră? Află că sunt unul dintre conducătorii unei societăți de reformă morală care și-a propus să smulgă din ghearele viciului tot ce mai poate avea șanse de îndreptare. N-o puteam vindeca pe Oliva decât numai răpindu-ți-o, iată de ce ți-am răpit-o. Să spună ea dacă a auzit din gura mea măcar o vorbă galantă; să spună dacă nu i-am făcut servicii fiind absolut dezinteresat!

— Un motiv în plus, domnule! Salvați-o, salvați-o!

— Voi încerca, depinde însă de dumneata, Beausire.

— Vă dau și viața.

— Nu-mi trebuie chiar atât. Întoarce-te la Paris cu mine și, dacă urmezi pas cu pas instrucțiunile mele, poate o vom salva pe iubita dumatăle. Pun însă o singură condiție.

— Care, domnule?

— O să ți-o spun după ce ne vom întoarce la Paris.

— Ah, consimt dinainte! Numai s-o văd... s-o văd!...

— Chiar la asta mă gândeam; o vei vedea înainte de a trece două ceasuri.

— Și o voi îmbrățișa?

— Așa cred! Ba mai mult, îi vei spune ceea ce o să-ți spun eu.

Cagliostro își continuă împreună cu Beausire drumul spre Paris.

După două ore, spre seară, prinseră din urmă brișca. Un ceas mai târziu, Beausire cumpăra de la cei doi agenți, cu cincizeci de ludovici, dreptul de a o îmbrățișa pe Nicole și de a-i strecura la ureche recomandările contelui.

Polițiștii erau în admirația acestei iubiri pătimase și-și făgăduiau să facă rost în felul acesta de câte cincizeci de ludovici, la fiecare a doua oprire. Dar Beausire nu mai apărură și trăsura lui Cagliostro îl duse iute la Paris, unde se pregăteau atâtea evenimente.

Iată ce trebuia să afle cititorul înainte de a-l vedea pe domnul de Cagliostro într-o convorbire de afaceri cu domnul de Crosne.

Acum îl putem introduce în cabinetul șefului poliției.

Capitolul xci Cabinetul șefului poliției

Domnul de Crosne știa despre Cagliostro tot ceea ce un destoinic șef de poliție poate să știe despre un om care locuiește în Franța, ceea ce nu era puțin lucru. Îi cunoștea toate numele pe care le purtase, toate secretele de alchimist, de magnetism, de prezicător, de falsificator de bani; îi cunoștea pretențiile de ubicuitate, de regenerare veșnică; îl considera un mare senior șarlatan.

Era o minte pătrunzătoare acest domn de Crosne, care își cunoștea meseria, era bine văzut la curte, indiferent la favoruri, orgolios; un om pe care nu-l putea duce nimeni de

nas. Acestuia, ca și domnului de Rohan, Cagliostro nu-i putea oferi niște ludovici, încă fierbinți, din cuptorul lui ermetic; acestuia, Cagliostro nu i-ar fi putut arăta țeava pistolului cum făcuse Balsamo cu domnul de Sartine; acestuia, Balsamo nu i-o putea cere pe Lorenza, dimpotrivă, Cagliostro trebuia să-i dea lui socoteala. Iată de ce contele, în loc să aștepte desfășurarea evenimentelor, crezuse de cuviință să ceară el o audiență magistratului.

Domnul de Crosne își simțea avantajul și se pregătea să tragă toate foloasele. Cagliostro simțea că nu prea este la largul său și se pregătea să iasă din încurcătură.

Această partidă de șah, jucată pe față, avea o miză pe care unul dintre participanți nici nu o bănuia măcar și acest jucător, trebuie s-o mărturisim, nu era domnul de Crosne. El nu vedea în Cagliostro, am mai spus, decât șarlatanul și nu-l luă deloc în seamă.

Domnul de Crosne aștepta din partea lui Cagliostro vești în privința colierului și a ițelor doamnei de La Motte. Acesta era dezavantajul său. Dar, în sfârșit, avea dreptul de a interoga, de a întemnița, aici era superioritatea lui. Îl primi pe conte ca un om care își cunoaște importanța, dar care nu vrea să fie nepoliticos cu nimeni, nici măcar cu un fenomen. Cagliostro se supraveghea. Dorea să rămână neapărat un mare senior, aceasta fu singura slăbiciune pe care o lăsă să se vadă.

— Domnule — îi spuse șeful poliției — mi-ați cerut o audiență. Vin anume de la Versailles ca să v-o acord.

— Domnule, m-am gândit că veți avea poate curiozitatea de a mă chestiona în privința celor ce se întâmplă și, ca un om care vă apreciază calitățile și își dă seama de importanța funcțiilor dumneavoastră, am venit eu la dumneavoastră. Iată-mă.

— Să vă chestionez? replică magistratul, prefăcându-se foarte surprins. În ce privință, domnule și în ce calitate?

— Domnule — răspunse direct Cagliostro — vă ocupați îndeaproape de doamna de La Motte și de dispariția colierului.

— Nu cumva l-ați găsit dumneavoastră? întrebă domnul de Crosne, aproape batjocoritor.

— Nu — răspunse grav contele. Dacă însă n-am găsit colierul, cel puțin știu că doamna de La Motte locuia în strada Saint-Claude.

— Chiar vizavi de dumneavoastră, domnule. Știam și asta — spuse magistratul.

— Atunci, domnule, știți ce făcea doamna de La Motte... Să nu mai vorbim deci.

— Dimpotrivă — spuse domnul de Crosne, cu un aer indiferent — să vorbim.

— A, n-ar avea nici un rost, dacă n-ar fi vorba despre micuța Oliva — aruncă într-o doară Cagliostro. Dar pentru că știți totul în privința doamnei de La Motte, nu mai am ce să vă spun.

La auzul numelui Olivei, domnul de Crosne tresări.

— Ce spuneți despre Oliva? întrebă el. Cine este Oliva?

— Nu știți?! O, domnule, era o curiozitate pe care aș fi vrut să v-o arăt. Închipuiți-vă o fată foarte drăguța, un mijlocel... niște ochi albaștri, ovalul feței perfect; un gen de frumusețe care amintește oarecum pe cea a maiestății sale regina.

— Oho!... exclamă domnul de Crosne. Și?...

— Și fata aceasta își strică viața, lucru ce-mi făcea rău; a fost cândva în serviciul unui vechi prieten al meu, domnul de Taverney...

— Baronul care a murit zilele trecute?

— Da, cel care a murit. În afară de asta, a mai aparținut unui alt savant pe care dumneavoastră nu-l cunoașteți, domnule ministru al poliției și care... ah, am început să fac cale întoarsă și bag de seamă că încep să vă stingheresc.

— Ba dimpotrivă, vă rog, binevoiți și continuați, domnule. Ce spuneți despre Oliva?

— Ducea o viață dezordonată, după cum am avut cinstea de a vă spune. Trăia aproape în mizerie, cu un ticălos oarecare, iubitul ei, care-i fura totul și o mai și bătea: făcea parte din vânatul dumneavoastră cel mai ieftin, domnule, un escroc pe care, desigur nu-l cunoașteți...

— Un oarecare Beausire, poate? Zvârli magistratul, bucuros că poate să pară bine informat.

— Va să zică îl cunoașteți! Este surprinzător! rosti Cagliostro, cu admirație. Foarte bine! Domnule, sunteți și mai știutor decât mine. Or, într-o zi în care Beausire a bătut-o și a prădat-o pe biata fată, ca de obicei, ea s-a refugiat la mine, cerându-mi s-o ocrotesc. Sunt bun la suflet, i-am cedat un colț într-unul din palatele mele.

— La dumneavoastră?!... Era la dumneavoastră? strigă magistratul, surprins.

— Fără îndoială — răspunse Cagliostro, prefăcându-se mirat la rândul său. De ce n-aș fi adăpostit-o la mine? Sunt holtei.

Și începu să râdă cu o bonomie atât de desăvârșită, încât domnul de Crosne căzu cu totul în cursă.

— La dumneavoastră, repetă el. De aceea agenții mei au căutat-o în zadar.

— Au căutat-o?! Întrebă Cagliostro. Au căutat-o pe biata micuță? Nu cumva a făcut ceva ce nu știu?...

— Nu, domnule, nu; continuați, vă rog.

— Eu am terminat. Locuia la mine; asta e tot.

— Ba nu, domnule conte, nu, nu poate să fie totul, pentru ca, pare-mi-se chiar adineauri asociați numele Olivei cu cel al doamnei de La Motte.

— Din cauza vecinătății — spuse Cagliostro.

— Asta este altceva, domnule conte... N-ați spus nici o clipă ai doamna de La Motte și domnișoara Oliva erau vecine.

— Aceasta ține însă de o împrejurare pe care ar fi inutil să v-o mai istorisesc. Doar nu-i povestești primului magistrat al regatului despre trăsniile unui rentier trândav.

— Domnule, mă interesează mai mult decât credeți; am găsit-o pe aceasta Oliva, pe care spuneți că ați adăpostit-o la dumneavoastră, undeva în provincie.

— Ați găsit-o?...

— Cu domnul de Beausire...

— Ei bine, bănuiam! strigă Cagliostro. Era cu Beausire? O, foarte bine, foarte bine! Trebuie să-i cer scuze doamnei de La Motte.

— Cum?! Ce vreți să spuneți? Întrebă domnul de Crosne.

— Spun, domnule, ca, după ce am bănuț-o o clipă pe doamna de La Motte, simt că trebuie să-i cer scuzele cele mai sincere.

— Ați bănuț-o?! De ce?

— Doamne sfinte, aveți răbdare să ascultați toate bârfelile? Ei bine, atunci aflați că, în clipa când trăgeam nădejde s-o aduc pe Oliva pe calea cea bună, s-o conving să muncească și să fie cinstită... știți, mă preocupa morala, domnule... în clipa aceea cineva mi-a răpit-o.

— Cine v-a răpit-o?! De la dumneavoastră de acasă?

— Da, de la mine de-acasă.

— Ciudat!

— Nu-i așa? Și mă tot blestemam, zicându-mi că numai doamna de La Motte putea s-o facă. Ce relative sunt judecățile noastre!

Domnul de Crosne se apropie de Cagliostro.

— Vă rog să fiți mai precis — spuse el.

— Domnule, acum că ați găsit-o pe Oliva cu Beausire, nimic nu mă mai obliga să mă gândesc la doamna de La Motte, la insistențele sale, la semnele și biletele sale.

— Pentru Oliva?

— Desigur.

— Doamna de La Motte și Oliva se înțelegeau?

— Perfect.

— Se vedeau?

— Doamna de La Motte găsisese mijlocul de a o scoate în oraș pe Oliva în fiecare noapte.

- În fiecare noapte? Sunteți sigur?
- Atât cât poate fi un om sigur de ce a văzut și a auzit.
- Domnule, dar îmi spuneți lucruri pe care le-aș plăti cu o mie de livre cuvântul! Ce fericire pentru mine că fabricați aur!
- Nu mai pot face, domnule, costă prea scump.
- Sunteți prietenul domnului de Rohan?
- Așa cred.
- Atunci trebuie să știți cât de mult contează în această afacere scandaloasă intrigantă care poartă numele de doamna de La Motte?
- Nu, nu vreau să știu.
- Cunoașteți însă poate urmările acelor plimbări făcute de Oliva și doamna de La Motte?
- Domnule, sunt lucruri pe care un om prudent trebuie să încerce să nu le afle — răspunse sentențios Cagliostro.
- Nu vreau decât să-mi faceți cinstea de a-mi răspunde la o întrebare — adăugă repede domnul de Crosne. Aveți dovezi că doamna de La Motte a corespondat cu Oliva?
- O sută.
- Care?
- Biletele doamnei de La Motte pe care le arunca Olivei cu o arbaletă, găsită, fără îndoială, în locuința sa. Mai multe din aceste bilete înfășurate în jurul unei bucățele de plumb nu și-au atins scopul. Au căzut în stradă și unele au fost adunate de mine sau de oamenii mei.
- Le veți pune la dispoziția justiției, domnule?
- O, domnule, sunt atât de nevinovate, încât n-am nici o ezitare și nu cred că pentru atâta lucru să merit reproșurile doamnei de La Motte.
- Și... aveți și dovezi că s-au înțeles amândouă, că s-au întâlnit?...
- O mie.
- Numai una singură, vă rog.
- Pe cea mai convingătoare. Se pare că doamna de La Motte reușise să intre în casa mea ca s-o vadă pe Oliva, fiindcă am văzut-o chiar eu în ziua când a dispărut tânăra femeie.
- În aceeași zi?
- Împreună cu mine au văzut-o și toți servitorii mei.
- Ah!... Și ce vroia să facă, din moment ce Oliva dispăruse?...
- Aceeași întrebare mi-am pus-o și eu, mai întâi și nu mi-am putut explica. O văzusem pe doamna de La Motte coborând dintr-o trăsură de poștă care aștepta în strada Roi-Doré. Slujitorii mei au văzut trăsura staționând îndelung și mărturisesc că m-am gândit că doamna de La Motte vroia s-o ia pe Oliva.
- Ați fi lăsat-o?
- De ce nu?! Această doamnă de La Motte este o persoană miloasă și pe care soartă o favorizează. Este primită la curte. De ce aș fi împiedicat-o eu să mă scape de Oliva? Aș fi greșit, după cum vedeți, deoarece mi-a răpit-o un altul ca s-o facă să ducă iarăși acea viață de pierzanie.
- Așadar — murmură domnul de Crosne, căzând pe gânduri — domnișoara Oliva locuia la dumneavoastră?
- Da, domnule.
- Așadar, doamna de La Motte și domnișoara Oliva se cunoșteau, se vedeau, ieșeau împreună?
- Da, domnule.
- Așadar, doamna de La Motte a fost la dumneavoastră acasă când a fost răpită Oliva?
- Da, domnule.
- V-ați gândit că doamna contesă voia s-o răpească pe fată?

- La ce altceva m-aș fi putut gândi?
- Și ce-a spus doamna de La Motte când a văzut ca Oliva nu mai este la dumneavoastră?
- Mi s-a părut că e foarte tulburată.
- Bănuiți că Beausire a venit s-o ia?
- Bănuiesc, numai pentru că mi-ați spus dumneavoastră că el a răpit-o, altfel n-aș avea de ce să bănuiesc. Individul nu știa unde locuiește Oliva. Cine putea să-i spună?
- Oliva însăși.
- Nu cred, pentru ca, în loc să-l facă pe el să vină s-o ia de la mine, ar fi fugit ea la el și vă rog să mă credeți că n-ar fi putut să intre la mine în casă decât dacă doamna de La Motte i-ar fi dat cheia.
- Dânsa avea o cheie?
- Fără îndoială.
- În ce zi a fost răpită, vă rog? Întrebă domnul de Crosne, luminat deodată de torța pe care i-o întindea cu atâta iscusința Cagliostro.
- Domnule, în privința aceasta nu mă pot înșela; era exact în ajunul Sfântului Ludovic.
- Asta este! exclamă șeful poliției. Asta este! Domnule, ați făcut statului un serviciu deosebit!
- Sunt nespus de fericit, domnule.
- Și vi se va mulțumi cum se cuvine.
- În primul rând, pentru ca voi avea conștiința împăcată — spuse contele.
- Domnul de Crosne se înclină.
- Pot conta pe furnizarea dovezilor despre care am vorbit? Întrebă el.
- Domnule, voi fi mereu la dispoziția justiției.
- Ei bine, contez, domnule, pe cuvântul dumneavoastră. Sper să am cinstea de a vă revedea.
- Și îl condecie pe Cagliostro, care, ieșind, își zise în sinea lui: "Ah, contesă, ah, viperă, ai vrut să mă acuzi; cred că ai mușcat din momeală; ferește-ți dinții!"

Capitolul XCII Interogatoriile

În timp ce domnul de Crosne discuta cu Cagliostro, domnul de Breteuil se prezenta din partea regelui la Bastilia ca să ia interogatoriul domnului de Rohan. Întrevederea acestor doi adversari putea să fie furtunoasă. Domnul de Breteuil cunoștea mândria domnului de Rohan: se răzbunase îngrozitor pentru a se ține de aici înainte în limitele unor procedee politicoase. Fu mai mult decât politicos. Dar domnul de Rohan refuza să răspundă. Ministrul de justiție insista; domnul de Rohan declara că se va supune măsurilor pe care le vor lua parlamentul și judecătorii. Domnul de Breteuil trebui să se retragă în fața voinței neclintite a acuzatului.

Trimise să fie chemată la el doamna de La Motte, care redacta într-una memorii; veni în grabă. Domnul de Breteuil îi explica limpede situația sa, pe care ea o cunoștea mai bine decât oricine. Răspunse că are dovada nevinovăției sale și ca o va furniza atunci când va fi nevoie. Domnul de Breteuil îi atrase atenția ca nimic nu e mai urgent. Jeanne îi recită istoria pe care o compusese; erau aceleași insinuări împotriva tuturor, aceeași afirmație că nu știa de unde porneau acele false învinuiri. Declară, de asemenea că, deoarece

parlamentul era însărcinat cu această afacere, nu va spune nimic important decât în prezența cardinalului și în funcție de acuzațiile pe care acesta i le va aduce.

Domnul de Breteuil îi răspunse atunci că domnul de Rohan pune totul în seama ei.

— Totul? întrebă Jeanne. Chiar și furtul?

— Chiar și furtul!

— Binevoști și aduceți-i la cunoștință domnului cardinal — ripostă cu răceală Jeanne — că îi atrag atenția să nu mai continue cu un sistem de apărare atât de prost.

Și asta fu tot. Domnul de Breteuil însă nu era satisfăcut îi mai trebuiau niște amănunte mai intime. Îi trebuiau, ca să înțeleagă totul, motivele care-l determinaseră pe cardinal să fie atât de îndrăzneț față de regină și pe regină atât de furioasă pe cardinal. Îi trebuia explicația logică a tuturor rapoartelor adunate de domnul conte de Provence și care se transformaseră în zvonuri care circulau în mulțime.

Ministrul de justiție era un om inteligent, știa să se poarte cu o femeie; îi promise totul doamnei de La Motte dacă ea ar acuza pe cineva în mod deschis.

— Luați seama — îi spuse el — nedezvăluind nimic, o acuzați, de fapt, pe regină; dacă insistați în sensul acesta, băgați de seamă, veți fi condamnată pentru crimă de lezmaiestate: înseamnă dezonoarea și ștreangul!

— Eu nu o acuz pe regină — spuse Jeanne. Dar eu de ce sunt acuzată?

— Acuzați atunci pe altcineva — replică inflexibil Breteuil. N-aveți alt mijloc de a ieși din încurcătură.

Ea se ferecă într-o tăcere prudentă și această primă întrevvedere dintre ea și ministrul de justiție nu avu nici un rezultat. Cu toate astea se răspândiră unele zvonuri cum că au apărut niscai dovezi, că diamantele s-ar fi vândut în Anglia, unde domnul de Villette fu arestat de către agenții domnului de Vergennes.

Primul asalt împotriva căruia Jeanne fu silită să se apere fu cumplit. Confruntată cu Reteau, pe care îl credea aliatul său până la moarte, îl auzi, îngrozită, cum declară umil că era un falsificator, că scrisese o chitanță pentru diamante, o scrisoare ca din partea reginei și că falsificase atât semnăturile bijutierilor cât și pe cea a maiestății sale. Întrebat asupra motivelor care-l determinaseră să săvârșească toate aceste crime, răspunse că îi fuseseră cerute de către doamna de La Motte. Speriată, furioasă, ea negă, se apără ca o leoaică; pretinse că nu-l văzuse și nu-l cunoscuse niciodată pe acest domn Reteau de Villette. În această privință primi însă două lovituri grele: doua mărturii o zdrobiră.

Prima a fost cea a unui birjar, pe care îl găsisese domnul de Crosne și care declară că dusesese, în ziua și la ora declarate de Reteau, o doamnă îmbrăcată într-un anume fel, în strada Montmartre. Acea doamnă atât de misterioasă care fusese luată de către birjar din cartierul Marais, cine alta putea să fie dacă nu doamna de La Motte, care locuia în strada Saint-Claude? Cât despre familiaritatea ce există între acești doi complici, cum să mai poată fi tăgăduiții când un martor declara că a văzut în ajunul Sfântului Ludovic, pe bancheta unei trăsuri din care coborî se doamna de La Motte, pe domnul Reteau de Villette, care putea fi ușor recunoscut după fața sa palidă și neliniștită?

Martorul era unul dintre slujitorii cei mai devotați ai domnului de Cagliostro. Acest nume o scoase din fire pe Jeanne și o împinse la disperare. Se năpusti asupra lui Cagliostro, acuzându-l că-i tulburase mințile cardinalului de Rohan cu vrăjile și farmecele lui, că-i insuflase gânduri necurate față de maiestatea regală.

Aceasta era prima verigă a acuzației de adulter.

Domnul de Rohan se apără apărându-l pe Cagliostro. El negă cu atâta încăpățănare, încât Jeanne, exasperată, formulă pentru prima oară acuzația unei iubiri demente a cardinalului pentru regină. Domnul de Cagliostro ceru și obținu imediat să fie întemnițat spre a se putea dezvinovăți în fața tuturor. Acuzatorii și judecătorii se înflăcărară, cum se întâmpla la prima pâlpare a adevărului; opinia publică lua imediat în brațe cauza cardinalului și a lui Cagliostro împotriva reginei.

Așa se întâmplă că regina, pentru ca să se înțeleagă limpede perseverența ei în a continua procesul, lăsa să fie publicate rapoartele făcute regelui asupra plimbărilor

nocturne și, apelând la domnul de Crosne, îl somă să declare tot ce știa. Lovitura, bine calculată, căzu asupra Jeannei și o zdrobi definitiv.

Cel ce lua interogatoriul domnului de Rohan îl somă să declare, în plin consiliu de instrucție, tot ce știa despre plimbările în grădinile de la Versailles. Cardinalul răspunse că nu știe să mintă și că cere mărturia doamnei de La Motte. Aceasta nega că ar ști ceva despre asemenea plimbări. Ea califica drept mincinoase rapoartele și mărturiile care denunțau că fusese în grădină, fie însoțind-o pe regina, fie pe cardinal. Declarația contesei o dezvinovățea pe Maria-Antoaneta, dacă se putea crede în vorbele unei femei acuzate de fals și furt. Venind din această parte, dezmințirea părea să fie un act de complezență și regina nu suporta așa ceva.

Astfel încât, tocmai când Jeanne strigă mai tare că nu fusese niciodată noaptea în grădina de la Versailles și că niciodată nu văzuse și nu știuse nimic despre treburile particulare ale reginei și cardinalului, în clipa aceea apăru Oliva, mărturie vie, care schimba toate părerile și năruie tot eșafodajul de minciuni puse una peste alta de contesa.

Cum de n-a fost îngropată sub dărâmături? Cum de s-a ridicat, cu o ură și mai cumplită și mai teribilă? Nu ne explicăm fenomenul.

Oliva confruntată cu cardinalul! Ce lovitură cumplită! Domnul de Rohan dându-și, în sfârșit, seama că a fost înșelat într-un chip josnic! Acest bărbat, ale cărui sentimente erau nobile, descoperind că o aventurieră, asociații cu o escroacă, îl tăcusem să o disprețuiască cu glas tare pe regina Franței, o femeie pe care o iubea și care era nevinovată!

Efectul pe care această apariție îl produse asupra domnului de Rohan a fost, după părerea noastră, scena cea mai dramatică și cea mai importantă a evenimentelor petrecute, dacă ele nu ar fi sfârșit, după cum ne arată istoria, în noroi, sânge și groază.

Când domnul de Rohan o văzu pe Oliva, această regină de bâlci și când își aminti trandafirul, strângerea de mână și băile lui Apolo, pări și și-ar fi vărsat sângele la picioarele Mariei-Antoaneta dacă ar fi văzut-o alături de cealaltă în clipa aceea. De câte ori nu și-ar fi cerut iertare, câte remușcări nu-i copleșeau inima! Dar chiar și această consolare îi era interzisă, nu putea să recunoască faptul că existase Oliva, fără a mărturisi că o iubea pe adevărata regină; mărturisirea greșelii sale era o acuzație, o murdărie. O lăsă pe Jeanne să nege totul. Tăcu. Când domnul de Breteuil, împreună cu domnul de Crosne, vru să o forțeze pe Jeanne să explice totul amănunțit, ea spuse:

— Cel mai bun mijloc de a demonstra că regina nu s-a plimbat noaptea în parc este să arăți o femeie care seamănă cu regina și care pretinde ca ea a fost în parc. O arăți și e foarte bine!

Diabolica insinuare prinse. Acest lucru infirma încă o dată adevărul.

Cum însă Oliva, în naivitatea sa, dădea toate amănuntele și toate dovezile, cum nu omitea nimic, cum era crezută mult mai mult decât contesa, Jeanne recurse la un mijloc disperat: mărturisi. Mărturisi că îl dusesse pe cardinal la Versailles, că excelența sa dorise cu orice preț s-o vadă pe regina și s-o asigure de afecțiunea lui cea mai respectuoasă; mărturisi pentru că simțea ca în spatele său se formase un grup pe care nu-i putea câștiga dacă se încapățâna să nege; mărturisi pentru ca, acuzând-o pe regină, însemna să și-i alieze pe toți dușmanii acesteia și erau mulți. Așa că, pentru a zecea oară, în acest proces infernal, se inversară rolurile: cardinalul păru cel păcălit, Oliva o prostituată fără poezie și fără minte, Jeanne o intrigantă; nici nu putea să aleagă ceva mai potrivit.

Dar cum pentru a face să reușească acest plan nedemn era necesar ca regina să joace și ea un rol, i-l repartiza pe cel mai odios, cel mai abject, cel mai compromițător pentru demnitatea regală, cel al unei cochete flușturatice, al unei femeiuști care uneltește și înșeală. Maria-Antoaneta deveni Dorimene care conspira cu Frosine împotriva domnului Jourdain¹⁶, cardinalul. Jeanne declară că plimbările se făcuseră cu consimțământul Mariei-

¹⁶ Personaj din piesă "Burghezul gentilom" (1670) de Molière. (n.t)

Antoaneta, care, ascunsă în spatele carpenilor, asculta râzând în hohote discursurile pasionate ale îndrăgostitului domn de Rohan.

Iată ce alese, ca o ultimă soluție, aceasta hoată care nu mai știa unde să-și ascundă furtul.

Regina fu zdrobită de această ultimă acuzație, deoarece nu putea dovedi că este falsă. Nu putea pentru ca Jeanne declara că va publica toate scrisorile de dragoste scrise de către domnul de Rohan reginei și pentru ca, într-adevăr, avea acele scrisori înflăcărâte de o patimă nebuna. Nu putea, pentru ca domnișoara Oliva, care afirmă că fusese împinsă de către Jeanne în parcul de la Versailles, nu putea dovedi că cineva ascultă sau nu ascultă în spatele carpenilor.

În sfârșit, regina nu-și putea dovedi, nevinovăția pentru că prea mulți erau aceia care aveau interes să ia aceste minciuni infernale drept adevăr.

Capitolul xciii Ultima speranță pierdută

După felul în care Jeanne încurcase lucrurile, era aproape imposibil, după cum vedem, să se descopere adevărul. Dându-și seama că este acuzată în mod irecuzabil de douăzeci de mărturii provenind de la persoane demne de încredere că și-a însușit diamantele, Jeanne nu se putu hotărî să treacă drept o hoată oarecare. Avea nevoie să mai târască pe cineva în noroi, după ea. Își spuse că zgomotul scandalului de la Versailles îi va acoperi atât de bine fărădelegea, încât, chiar dacă contesa de La Motte va fi condamnată, sentința o va lovi pe regină înaintea oricui.

Socotelile sale însă dădură greș. Regina, acceptând deschis să discute ambele probleme și cardinalul, îndurând interogatoriile, judecătorii și scandalul. Îi smulseră adversarei lor aureola de nevinovăție pe care și-o făurise printr-o mie de subterfugii ipocrite.

Dar, lucru ciudat! Publicul avea să vadă desfășurându-se în fața sa un proces în care nimeni nu era nevinovat, nici chiar cei pe care justiția îi va absolve. După nenumărate confruntări în timpul cărora cardinalul fu în mod constant calm și politicoș chiar cu Jeanne, iar Jeanne se arătă violentă și dornică să distrugă pe toată lumea, opinia publică, în general și cea a judecătorilor, în particular, se formară definitiv.

Orice neprevăzut devenise aproape imposibil, revelațiile fuseseră epuizate. Jeanne își dădu seama că nu reușise să-i influențeze pe judecători. În tăcerea închisorii își adună toate forțele, toate speranțele. Toți cei ce erau în jurul și în serviciul domnului de Breteuil o sfătuiau pe Jeanne să o cruțe pe regină și să-l acuze fam mila pe cardinal. Toți cei ce aveau vreo legătură cu cardinalul, familia puternică, judecătorii care apărau cauza poporului, clerul cu bogatele sale resurse, toți vroiau s-o convingă pe doamna de La Motte să spună întregul adevăr, să demaște intrigile de la curte și să împingă scandalul atât de departe, încât să clatine de moarte capetele încoronate. Grupul acesta căută s-o intimideze pe Jeanne; căutau s-o facă să-și dea seama de ceea ce ea știa foarte bine și anume ca majoritatea judecătorilor erau de partea cardinalului, că va fi zdrobită fără nici un folos în această luptă și adăugau ca, pe jumătate distrusă cum era, poate ar fi mai bine să se lase condamnată pentru afacerea cu diamantele decât să readucă pe tapet crime de lezmaiestate, un mâl însângerat adormit în fundul străvechilor legi feudale și pe care un proces nu le poate scoate niciodată la suprafață fără ca moartea însăși să nu-și arate chipul.

Acest grup părea sigur de victorie. Și era. Entuziasmul mulțimii era de partea sa și se manifestă în favoarea cardinalului. Bărbații îi admirau răbdarea, femeile discreția. Bărbații

erau indignați că fusese înșelat în mod laș; femeilor li se părea de necrezut. Pentru nenumărați oameni, Oliva, în came și oase, cu asemănarea sa nemaipomenită și cu destăinuirile pe care le făcuse, nu existase niciodată, sau dacă existase, a fost numai pentru ca, având absolută nevoie de ea, regina o inventase anume.

Jeanne se gândea la toate acestea. Chiar avocații săi o părăsiseră, iar judecătorii nu-și ascundeau repulsia; cei din grupul Rohan o acuzau din toate puterile; opinia publică o disprețuia. Se hotărî să lovească pentru ultima oară ca să-i neliniștească pe judecători, să le inspire teamă prietenilor cardinalului și să dea un nou impuls urii generale împotriva Mariei-Antoaneta.

Mijlocul prin care trebuia să facă toate astea era următorul: curtea trebuia să creadă că ea a menajat-o tot timpul pe regină și că va destăinui totul dacă nu o lăsa în pace.

Cardinalul trebuia să creadă că ea a păstrat tăcerea doar ca să imite delicatețea lui; dar că, în clipa când el ar vorbi, s-ar simți și ea dezlegată și ar putea, de asemenea, să vorbească, astfel ca amândoi ar dezvălui adevărul, precum și nevinovăția lor.

Toate acestea erau, de fapt, un rezumat al comportării sale din timpul instrucției procesului. Se știe însă ca orice fel de mâncare poate fi împrăștiat dacă îi pui alte condimente. Iată ce născoci contesa ca să împrășteze cele două stratageme ale sale.

Îi scrisese reginei o scrisoare ai cărei termeni, ei înșiși, dezvăluie caracterul și scopul:

"Doamnă,

Cu toate că situația mea este îngrozitoare și greu de suportat, nu m-am plâns nici măcar o dată. Toate încercările de care s-a uzat pentru a mi se smulge mărturisiri n-au făcut decât să-mi întărească hotărârea de a nu-mi compromite niciodată suverană.

Cu toate astea, oricât de convinsă aș fi ca devotamentul și discreția mea ar trebui să-mi ușureze mijlocul de a ieși din încurcătura în care mă aflu, trebuie să mărturisesc că eforturile familiei sclavului (așa îi spunea regina cardinalului în zilele când se împăcaseră) mă fac să mă tem că voi deveni victima sa.

Îndelungata întemnițare, confruntări care nu se mai termină, rușinea și disperarea de a mă vedea acuzată de o crimă pe care n-am comis-o mi-au zdruncinat curajul și tremur de spaimă că devotamentul meu să nu se năruie în fața atâtor lovituri concomitente.

Doamna poate cu un singur cuvânt să pună capăt acestei nefericite afaceri, prin intermediul domnului de Breteuil, care poate să-i dea, în ochii ministrului (regele), întorsătura pe care o va crede de cuviință priceperea sa, fără ca doamna să fie compromisă în nici un fel! Numai teama de a mă vedea silită să dau totul în vileag mă împinge să fac demersul ăsta, convinsă fiind că doamna vă ține seama de motivele care mă silesc să recurg la el și că va da ordin ca să fiu scoasă din situația penibilă în care mă aflu.

Sunt, cu cel mai profund respect, a doamnei cea mai umilă și plecată supusă.

Contesa de VALOIS de LA MOTTE"

După cum se vede, Jeanne calculase totul. Sau scrisoarea ajunge la regina și o tulbura prin hotărârea nestrămutată ce se desprinde din ea, după atâtea insinuări și atunci regina, care trebuia să fie obosită de luptă, se va hotărî să termine, eliberând-o pe Jeanne pentru că; oricum, întemnițarea și procesul nu duseseră la nimic. Sau, mult mai probabil, cum o dovedește chiar sfârșitul scrisorii, Jeanne nu sconta că scrisoarea să aibă vreo eficiență, lucru ușor de demonstrat: fiind atât de implicată în proces, regina nu mai putea să împiedice desfășurarea evenimentelor fără să se condamne pe sine. Este deci evident că Jeanne nu sperase nici o clipă că scrisoarea să fie înmănată reginei.

Știa că toți gardienii sunt devotați guvernatorului Bastiliei, deci domnului de Breteuil. Știa că în Franța toată lumea făcea din afacerea colierului o chestiune politică, ceea ce nu

se mai întâmplase de pe timpul ședințelor de parlament ale domnului de Maupeou. Era sigură că mesagerul pe care îl însărcinase, dacă nu o va da guvernatorului, o va păstra pentru el sau pentru judecătorii care îi împărtășeau părerile. Aranjase așa fel lucrurile, încât scrisoarea, căzând în orice mână, să semene ura, neîncrederea și lipsa de respect față de regină.

În timp ce-i scria Mariei-Antoaneta, redactă o altă scrisoare pentru cardinal.

"Nu-mi pot da seama, monseniore, de ce vă încăpățânați și nu vorbiți clar. Mi se pare că nu aveți nimic mai bun de făcut decât să acordați o încredere fără margini judecătorilor noștri; soarta noastră ar fi mai fericită. Iar eu sunt hotărâtă să tac dacă nu vreți să mă imitați. De ce nu vorbiți? Explicați toate împrejurările în care s-au petrecut aceste întâmplări misterioase și vă jur că voi confirma tot ce veți declara; gândiți-vă bine, domnule cardinal, că dacă iau asupra mea hotărârea de a vorbi prima și că dacă veți dezminți cele ce voi spune, sunt pierdută și nu voi scăpa de răzbunarea celei care urmărește să ne sacrifice.

Din partea mea însă, nu trebuie să vă temeți de nimic, îmi cunoașteți devotamentul. Chiar de s-ar întâmpla să aveți o soartă crudă, cauza voastră va fi întotdeauna și a mea; voi sacrifica totul ca să vă pot feri de ura sa sau vă voi urma în nenorocire.

P.S. I-am scris o scrisoare care o va hotărî, sper, dacă nu să spună adevărul, cel puțin să nu ne învinuiască pe noi, care n-avem să ne reproșăm altă crimă decât aceea de a fi greșit sau de a fi făcut."

Această scrisoare ipocrită i-o dădu chiar ea cardinalului la ultima confruntare din marele vorbitor al Bastiliei și cardinalul fu văzut cum roșește, pălește și se cutremură de o asemenea îndrăzneală. Ca să-și recapete respirația, fu nevoit să iasă.

Scrisoarea pentru regină fu înmănată de către contesă tot atunci abatelui Lekel, duhovnicul Bastiliei, care îl întovărășise pe cardinal la vorbitor și care era devotat cauzei Rohanilor.

— Domnule — îi spuse ea — luându-vă îndatorirea de a preda acest mesaj, puteți face să se schimbe soarta domnului de Rohan și a mea. Puteți să-l citiți. Îndatoririle dumneavoastră va obligă să păstrați secretul. Vă veți convinge că am bătut la singura ușă de unde mie și domnului cardinal ne poate veni vreun ajutor.

Duhovnicul refuză.

— Sunt singurul om al bisericii pe care îl puteți vedea — îi replică el. Maiestatea să vă crede că i-ați scris, în urma sfaturilor mele și că mi-ați mărturisit totul; pentru mine ar însemna pieirea.

— Ei bine — rosti Jeanne, văzând că nu-i reușește viclenia și vrând prin intimidare să-l constrângă pe cardinal — spuneți domnului de Rohan că-mi mai rămâne un mijloc de a-mi dovedi nevinovăția; acela de a da citire scrisorilor pe care le-a trimis reginei. Îmi repugnă să recurg la acest mijloc; nu-l voi alege decât dacă depinde de el salvarea noastră a amândurora.

Văzând că abatele este speriat de amenințări, contesa încerca pentru ultima dată să-i vâre în mână scrisoarea adresată reginei.

"Dacă ia scrisoarea — își spuse ea — sunt salvată, pentru ca atunci, de față cu toată lumea, am să-l întreb ce a făcut cu ea, dacă a dat-o reginei și dacă i-a cerut să răspundă; dacă nu i-a dat-o, regina este pierdută: șovăiala Rohanilor va fi pentru ea o acuzare, pentru mine dovada nevinovăției".

Dar abatele Lekel de-abia atinse scrisoarea, că i-o și înapoie, de parcă l-ar fi ars.

— Ascultați-mă cu atenție — spuse Jeanne, palidă de mânie — doar nu riscați nimic, fiindcă am ascuns scrisoarea reginei într-un plic adresat doamnei de Misery.

— Cu atât mai mult! Se împotrivi abatele. Vor fi două persoane care vor ști secretul. Regina va avea de două ori mai multe motive ca să se supere. Nu, nu, refuz.

Și îndepărtă mâna contesei.

— Vă atrag atenția — repetă ea — că mă siliți să mă folosesc de scrisorile domnului de Rohan.

— Folosiți-le, doamnă — răspunse abatele.

— Dar — adăugă Jeanne, tremurând de furie — vă declar că dovada unei corespondențe secrete cu maiestatea sa poate face să cadă pe eșafod capul cardinalului, iar dumneavoastră spuneți: "V-am prevenit".

În momentul acela, ușa se deschise și în prag apăru cardinalul, mândru și încruntat:

— Faceți să cadă pe eșafod capul unui Rohan, doamnă — zise el — n-ar fi pentru prima oară că Bastilia ar vedea un asemenea spectacol. Și fiindcă așa stau lucrurile, la rândul meu vă declar că nu voi avea nimic împotriva eșafodului pe care se va rostogoli capul meu, cu condiția să văd eșafodul unde dumneata vei fi înfierată ca hoată și falsificatoare! Să mergem, domnule abate, să mergem!

După ce o fulgeră cu aceste cuvinte, îi întoarse spatele și, ieșind însoțit de abate, o lăsă pe nefericita creatură să turbeze de furie și disperare, deoarece contesa vedea că nu poate face măcar un pas fără a se cufunda din ce în ce mai adânc în mocirla cumplită unde avea să se afunde în întregime.

Capitolul xciv Botezul micuțului Beausire

Doamna de La Motte se înșelase în toate calculele pe care le făcuse, Cagliostro nu greșise nici unul.

De-abia ajuns la Bastilia, își dădu imediat seama că i se oferea, în sfârșit, prilejul de a lucra pe față la căderea monarhiei, pe care de atâția ani o ura și o săpa în taină.

Neavând nici o vină, victimă care asistă la deznodământul cel mai bun al planurilor sale, el își ținu cu sfințenie cuvântul față de toată lumea.

Cagliostro se ținu de cuvânt și față de Oliva. Aceasta, la rândul său, îi fu devotată cu sfințenie. Nu-i scăpă nici un cuvânt care l-ar fi putut compromite pe binefăcătorul său. Nu făcu nici o mărturie gravă decât în privința doamnei de La Motte și își arăta clar și de netăgăduit nevinovata participare la păcălirea, așa credea ea, a unui gentilom necunoscut care-i fusese prezentat sub numele de Louis.

În timpul care pentru întemnițați se scursese îndărătul lacătelor și în nesfârșite interogatorii. Oliva nu-l mai văzuse pe scumpul sau Beausire, ea însă nu fusese deloc părăsită de el și, după cum vom vedea, avea de la iubitul sau amintirea pe care și-o dorea Didona când rostea visând: "Ah, dacă mi-ar fi dat să văd săltându-mi pe genunchi un micuț Ascanio!"

În luna mai a anului 1786, un bărbat aștepta în mijlocul săracilor, pe scările bisericii Saint-Paul, în strada Saint-Antoine. Era tulburat, gâfâia și privea țintă în direcția Bastiliei. Lângă el se ivi un om cu o barbă lungă, unul din servitorii lui Cagliostro. Acesta potoli nerăbdarea și neliniștea lui Beausire, șoptindu-i:

— Stați liniștit, stați liniștit, vor veni!

— Ah! exclamă bărbatul, îngrijorat. Dumneata ești!

Și cum părea ca acel *vor veni* nu-l mulțumea în nici un fel pe bărbatul neliniștit, care continuă să gesticuleze și mai și, slujitorul îi șopti la ureche:

— Domnule Beausire, o să faceți atâta zarvă, ca poliția o să ne ia la ochi... Stăpânul meu v-a făgăduit vești, am venit să vi le aduc.

— Vorbește, vorbește, prietene!

- Mai încet. Mama și copilul sunt sănătoși.
- Ah, Dumnezeu! izbucni Beausire, într-un elan de bucurie cu neputință de zugerăvit. A născut! E salvată!
- Da, domnule; haideți însă mai la o parte, vă rog...
- O fată?
- Nu, domnule, un băiat.
- Cu atât mai bine! Ah, prietene, cât sunt de fericit! Mulțumește-i din suflet stăpânului dumitale; spune-i că viața mea, tot ce am este al lui...
- Bine, domnule Beausire da, o să-i spun când îl voi vedea.
- Prietene, ține... ia acești doi ludovici... Dar ce-mi spuneai mai adineauri?
- Domnule, nu iau nimic decât de la stăpânul meu.
- Ah, iartă-mă, n-am vrut să te jignesc!
- Cred, domnule. Ce m-ați întrebat?
- Ah, da, te întrebam de ce adineauri ai strigat: "Vor veni"? Cine va veni, dacă nu te superi?
- Medicul Bastiliei și mătușa Chopin, moașa care a ajutat-o să nască pe domnișoara Oliva.
- Vor veni aici? De ce?
- Ca să boteze copilul.
- Îmi voi vedea fiul! strigă Beausire, țopăind ca lovit de streche. Spui că în curând îl voi vedea pe băiatul Olivei?
- Aici și foarte curând. Liniștiți-vă, vă implor. Astfel, cei doi sau trei agenți ai domnului de Crosne, pe care mi se pare că i-am ghicit sub zdrențele cerșetorilor de acolo, vă vor descoperi și-și vor da seama că ați fost în legătura cu prizonierul de la Bastilia. Dumneavoastră vă veți da de gol, iar pe stăpânul meu îl veți compromite.
- Ah! exclamă Beausire, cu un sentiment de adânc respect și recunoștința. Mai bine mor decât să rostesc, fie și o singură silabă care ar putea să-i facă vreun rău binefăcătorului meu drag! Mai bine mă strangulez, dacă trebuie, dar n-am să suflu un cuvânt. Văd ai nu vin!...
- Răbdare!...
- Beausire se apropie de servitor.
- Acolo unde este, are măcar parte de un strop de fericire? Întrebă el, împreunându-și mâinile.
- Este foarte fericită — răspunse celălalt. Iată c-a apărut o trăsură.
- Da, da...
- Văd ceva alb, e dantelă...
- Scutecul copilului.
- Dumnezeu!
- Și Beausire trebui să se sprijine de o coloană ca să nu se clatine pe picioare când văzu coborând din trăsură pe medic, pe moașă și pe unul dintre paznicii de la Bastilia, care slujea de martor în aceste împrejurări. La trecerea celor trei, cerșetorii se apropiară și, cu glas tânguitor, cerură de pomană. Lucru ciudat, nașul și nașa fură văzuți croindu-și drum cu coatele printre acești bieți nenorociți, în timp ce un străin le împărțea bani, plângând de bucurie. Apoi, micul cortegiu intră în biserică; Beausire intra în urma lui și-și caută un loc printre preoți și cei câțiva curioși, cel mai bun loc în sacristia unde trebuia să aibă loc botezul. Preotul, recunoscându-i pe moașă și pe medic, care apelasera de mai multe ori la serviciile lui în împrejurări asemănătoare, le adresă un mic salut prietenesc, însoțit de un zâmbet.. Beausire salută și zâmbi odată cu preotul. Ușa sacristiei se închise și preotul, luându-și pana, începu să scrie în registrul său cuvintele solemne care alcătuiesc actul de declarare. Când se ajunsese la numele și prenumele copilului, medicul spuse:
- Este un băiat, asta-i tot ce știu.
- Și patru hohote de râs, care nu i se păzură prea respectuoase lui Beausire, subliniară replica.

— Trebuie să aibă un nume, chiar dacă ar fi numele unui sfânt — adăugă preotul.

— Da, domnișoara vrea să-l cheme Toussaint¹⁷.

— Așadar, sunt toți sfinții prezenți aici! replică preotul, amuzându-se de jocul său de cuvinte și sacristia răsună de noi hohote de râs.

Beausire începu să-și cam piardă răbdarea, însă înțeleptele sfaturi ale servitorului îl făcură să se stăpânească. Și se abținu.

— Ei bine — rosti preotul — cu un asemenea prenume, punându-se sub ocrotirea tuturor sfinților, pruncul poate să se lipsească de tată. Să scriem:

"Astăzi ne-a fost adus un copil de sex masculin, născut ieri la Bastilia, fiul Olivei Nicole Legay și... tată necunoscut."

Beausire țâșni furios și într-o clipă fu lângă preot, apucându-l de mână:

— Toussaint are un tată, după cum are o mamă! strigă el. Are un tată care îl iubește și care n-o să-și renege propriul sânge. Scrieți, vă rog, ca Toussaint, născut ieri de domnișoara Nicole-Oliva Legay, este fiul lui Jean-Baptiste Toussaint de Beausire, aici de față!

Închipuți-vă uluirea preotului, a nașului, a nașei. Preotului îi căzu pana din mână, iar moașa mai-mai să scape copilul din brațe. Beausire luă pruncul în brațe și, acoperindu-l de nesfârșite sărutări, lăsa să cadă pe fruntea bietului micuț primul botez, cel mai sacru din lume după cel al Domnului, botezul lacrimilor paterne. Cei de față, cu toate că erau obișnuiți cu scene dramatice și aveau scepticismul firesc al volterienilor acestei epoci, se simțiră înduioșați. Singur preotul își păstra sângele rece și păru că se îndoiește de aceasta paternitate; poate era nemulțumit că trebuia să scrie din nou.

— V-aș ruga, domnule, întrucât declarația domnului medic al Bastiliei și a mătușei Chopin a fost formală, să înscrieți chiar domnia-voastră declarația și să vă recunoașteți a fi tatăl acestui copil.

— Eu?! strigă Beausire, în culmea bucuriei. Aș scrie chiar cu sângele meu!

Și luă plin de entuziasm pana.

— Atenție! îi șopti paznicul Guyon, care nu-și uitase rolul său de om cu ochii în patru. Cred, scumpul meu domn, ca numele dumneavoastră poate fi supărător în unele locuri. E primejdios să-l înscrieți în registrele oficiale cu o dată care dovedește în același timp că ați fost aici, de față și că aveți legături cu o acuzată.

— Îți mulțumesc pentru sfat, prietene — răspunse Beausire, cu mândrie. Se vede că ești un om de treabă și meriți acești doi ludovici; dar ca să-mi reneg fiul și soția.

— E soția dumneavoastră? strigă medicul.

— Legitimă?! i se alătură și preotul.

— Domnul să-i redea libertatea — spuse Beausire, fremătând de bucurie — și chiar mâine Nicole Legay se va numi Beausire, ca mine și ca fiul său.

— Așteptând clipa aceea, riscați mult — interveni Guyon. Cred că sunteți căutat.

— Nu eu vă voi trăda — zise medicul.

— Nici eu — zise moașa.

— Nici eu — zise preotul.

— Și dacă voi fi trădat — continuă Beausire, cu exaltarea unui martir — voi îndura să mă tragă și pe roată ca să am bucuria că mi-am recunoscut fiul.

— Dacă va fi tras pe roată — îi șopti moașei domnul Guyon, pe care îl mânca limba — nu va fi în nici un caz pentru că s-a declarat tatăl micului Toussaint.

Și după această glumă, care o făcu să zâmbească pe mătușa Chopin, se procedă la înregistrarea și la recunoașterea tânărului Beausire, îndeplinindu-se toate formele. Beausire își scrisese declarația în termeni magnifici, dar puțin cam pompoși, așa cum erau

¹⁷ Ceea ce în românește s-ar traduce cu Toți sfinții. (în franceză: tous saints)

relatate toate isprăvile cu care se lauda autorul lor. O reciti, o sublinie, o senină și-i puse pe toți cei patru de față să contrasemneze. Apoi, după ce citi totul și mai verifica încă o dată, își îmbrățișa fiul, botezat cum se cuvine, îi strecură vreo zece ludovici în scutece, îi agață de gât un inel, un dar pe care-l trimitea lăuzei, și, țăntoș ca un Xenofon¹⁸ în timpul faimoasei sale retrageri, deschise ușa sacristiei, hotărât să nu folosească nici o stratagemă ca să scape de copoi, dacă s-ar ga și unii atât de haini ca să-l aresteze într-un asemenea moment.

Grupurile de cerșetori nu părăsiseră biserica. Beausire, dacă i-ar fi privit mai atent, ar fi putut să-l recunoască printre ei pe faimosul agent cu glas poruncilor, cel de la care i se trăgea nefericirea; dar nimeni nu se mișca. Beausire împărți din nou bani, primiți cu strigăte de: "Dumnezeu să vă aibă în pază!" și după ce dădu în dreapta și-n stânga, fericitul tată dispăru de la Saint-Paul, păstrând aparențele unui gentilom venerat, răsfățat, binecuvântat și iubit de săracii din parohia sa.

Martorii care participaseră la botez se retraseră și ei și se suiră în trăsură, minunându-se de cele întâmplate.

Beausire îi pândi din colțul străzii Culture-Sainte-Catherine, îi văzu urcându-se în trăsură, trimise două-trei sărutări fierbinți fiului său și, după ce-și simți inima împăcată și trăsura dispăru din ochii săi. se gândi că nu trebuie să-l ispitească nici pe Dumnezeu, nici poliția și se retrase într-un loc pe care nu-l cunoștea decât el, Cagliostro și domnul de Crosne.

Asta însemna că și domnul de Crosne își ținuse făgăduiala făcută lui Cagliostro de a nu-l tulbura pe Beausire.

După ce copilul fu adus la Bastilia și mătușa Chopin îi povesti Olivei toate nemaipomenitele întâmplări, aceasta, punându-și pe degetul cel mai gros inelul lui Beausire, începu să plângă și, îmbrățișându-și fiul, căruia i se căuta o doică, spuse:

— Nu, cândva domnul Gilbert, elevul domnului Rousseau, pretindea că orice mamă bună trebuie să-și hrănească singură copilul; așa voi face și eu cu fiul meu; vreau cel puțin să fiu o mamă bună și lucrul acesta înseamnă ceva.

Capitolul xcv Banca acuzaților

Veni și ziua când, după nesfârșite dezbateri, urma să se pronunțe, în ședința parlamentului, sentința care reprezenta concluziile procurorului general. Acuzații, cu excepția domnului de Rohan, fuseseră transferați la Conciergerie ca să fie mai aproape de sala de judecată, ce se deschide în fiecare dimineață la ora șapte. În fața judecătorilor, prezidați de către primul prezident domnul d'Aligre, atitudinea acuzaților a continuat să fie aceeași ca și în timpul instrucției.

Oliva, sinceră și timidă; Cagliostro, liniștit, reținut, strălucitor, învăluit în aerul său misterios pe care îi plăcea să-l afecteze. Villette, rușinat, josnic și plângăreț, Jeanne, insolentă, cu privirea arzătoare, amenințătoare și veninoasă. Cardinalul, simplu, visător, absent.

Jeanne învăță repede obiceiurile de la Conciergerie și fermeca, prin laudele sale mieroase și micile secrete, intrând în grațiile portăresei, ale soțului și fiului ei. În felul acesta își făcuse viața mai ușoară și putea comunica mai în voie. Maimuța are întotdeauna nevoie de mai mult spațiu decât câinele, intrigantul decât omul de treabă.

¹⁸ Xenofon (427-355 î.e.n.), istoric, filozof și general atenian. S-a distins în războaiele peloponesiace, când a condus retragerea celor Zece Mii. (n.t.)

Dezbaterile nu aduseră nimic nou pentru francezi. Era mereu vorba despre același colier, furat cu îndrăzneală de către una sau alta dintre cele două persoane care erau acuzate și care se acuzau reciproc. A hotărî care dintre cei doi este vinovatul, la aceasta se limita întregul proces.

O stare proprie francezilor și, mai ales, acelei epoci de a împinge lucrurile la extrem, făcuse să se grezeze un alt proces deasupra celui inițial. Era vorba să se afle dacă regina avusese dreptate să ordone arestarea cardinalului și să-l acuze de p uita re necuviincioasă. Pentru orice om din Franța care se pricepea la politica, aceasta era adevărata cauză a procesului. Domnul de Rohan crezuse el într-adevăr că poate să-i spună reginei ceea ce-i spusese, să acționeze în numele său, așa cum făcuse? Fusesse el împuternicitul tainic al Mariei-Antoaneta, împuternicit de care ea se lepădase îndată ce afacerea, devenise scandaloasă?

Într-un cuvânt, în acest caz, cardinalul inculpat acționase el fiind de buna-credință, ca un prieten intim, față de regină? Dacă fusesse de bună-credință, atunci regina era vinovată și toate amănuntele intime, pe care ea le negase, dar doamna de La Motte insinuase că au existat, erau adevărate chiar dacă inocente. Și-apoi, ceea ce părea ciudat în ochii opiniei publice, care nu cruța pe nimeni: sunt oare inocente niște intimități pe care ești silită să le ascunzi soțului, miniștrilor, supușilor?

Acesta era procesul la care se așteptau concluziile procurorului general menite să scoată în evidență un scop și o morală.

Procurorul general luă cuvântul. El era reprezentantul curții, el vorbea în numele demni-tății regale călcate în picioare, ultragiate, pleda pentru marele principiu al inviolabilității regale. Procurorul general se ocupa de adevăratul proces numai privind unii acuzați; el discuta, piesă cu piesă, situația cardinalului; nu putea permite ca în această afacere a colierului regina să aibă nici cea mai mică vina. Dacă ea nu avea nici una, era limpede ca toate cădeau în capul cardinalului.

Conchise deci inflexibil:

Villette să fie condamnat la galere;

Jeanne de La Motte la stigmatizare, biciuire și închisoare pe viața într-un azil.

Cagliostro să fie scos din cauza; Oliva, pur și simplu, eliberată;

Cardinalul să fie constrâns să declare că a avut o îndrăzneală jignitoare față de maiestatea regală, declarație în urma căreia să i se ia dreptul să apară în prezența regelui și a reginei și să fie lipsit de toate onorurile și funcțiile.

În fața unui asemenea rechizitoriu, parlamentul rămase înlemnit, neștiind ce atitudine să ia, iar acuzații se înfiorară. Voința regală se impunea cu o asemenea forță, încât dacă lucrurile s-ar fi petrecut cu un sfert de secol în urmă, atunci când parlamentele începuseră să scuture jugul și să-și revendice prerogativele, aceste concluzii ale procurorului regelui ar fi fost depășite doar de zelul și respectul judecătorilor pentru principiul încă venerat al infailibilității tronului.

Dar numai paisprezece consilieri adoptară pe de-a-ntregul opinia procurorului general și din acel moment se produse o diviziune în adunare. Se procedă la ultimul interogatoriu, o formalitate aproape inutilă, având în vedere asemenea acuzați, mai ales fiindcă avea drept scop să provoace unele mărturisiri înainte de a se da sentința și că nu te puteai aștepta să oblii nici armistițiu, nici pace de la înverșunații adversari care luptau ele atâta timp. Ei cereau mai degrabă condamnarea celui alt decât propria lor absolvire.

Se obișnuia că acuzatul să apară în fața judecătorului stând pe un scăunel de lemn. Un scăunel umil, scund, rușinos, dezonorat de contactul cu acuzații care de pe scaunul acesta urcaseră pe eșafod.

Aici se așeză falsificatorul Villette, care ceru iertare rugându-se eu lacrimi fierbinți. Declară tot: ceea ce știm și se stabili că este vinovat de fals și de complicitate cu Jeanne de La Motte. Mărturisi că se căiește foarte tare și că remușcările lui sunt un supliciu care ar trebui să-i impresioneze pe judecători. Tot ce spunea nu interesa pe nimeni; nu era și nu

păru nimic altceva decât un ticălos. Curtea îl concedie și el se întoarse smiorcăindu-se în celula sa de la Conciergerie.

După el apărură, la intrarea în sală, doamna de La Motte, condusă de grefierul Frémyn. Era îmbrăcată cu o pelerină și o bluză de linon, iar pe cap avea o bonetă străvezie, fără panglici; un văl alb îi acoperea fața: nu-și pudrase părul. Apariția ei făcu senzație.

Tocmai îndurase ultimul ultragiu: fusese obligată să treacă pe scara mică, asemenea criminalilor de rând. Căldura, rumoarea din sala, capetele ce se mișcau neîncetat în toate părțile o tulburată la început; ea clipi din ochi, vrând parcă să se obișnuiască cu acest freamăt. Apoi grefierul care o ținea de braț o duse destul de repede spre banca acuzaților, aflată în centrul amfiteatrului și care semăna cu acel mic obiect sinistru care se numește butuc când se înalță pe un eșafod în loc să se afle într-o sală de judecată.

La vederea acestui scaun dezonorant pregătit pentru ea, care avea trufia de a se numi Valois și de a ține în mână soarta unei regine a Franței, Jeanne de La Motte păli deodată, privi încruntată jur împrejur, vrând parcă să-i intimideze pe judecătorii care își îngăduiseră o asemenea insultă: dar, întâlnind pretutindeni numai o voință de fier și curiozitate, în loc de milă, își stăpâni indignarea plină de furie și se așeză ca să nu aibă aerul că se prăbușește pe banca acuzaților.

Se văzu limpede că în timpul interogatoriilor dădea răspunsuri vagi din care adversarii reginei puteau să tragă maximum de profit spre a-și apăra opiniile. Ea nu preciză nimic în afară de faptul că era nevinovată și îl obligă pe președinte să-i pună o întrebare în privința acelor scrisori despre care spunea că erau adresate de cardinal reginei, precum și a celor pe care regina le-ar fi scris cardinalului. În răspunsul la această întrebare puse tot veninul de viperă pe care-l putea vărsa. Jeanne începu prin a-și manifesta dorința de a nu o compromite pe regină; adaugă apoi ca la această întrebare cel mai indicat să răspundă era ca, finalul.

— Rugați-l să vă arate scrisorile sau copiile — spuse ea — ca să le puteți citi și să vă puteți în felul acesta satisface curiozitatea. Eu n-aș putea să susțin ca scrisorile sunt ale cardinalului către regină sau ale reginei către cardinal; le găsesc prea intime și familiare ca să fie ale unei suverane, către un supus; și sunt mult prea lipsite de respect ca să fie ale unui supus către o regină.

Tăcerea adâncă, înfiorătoare care întâmpină atacul îi dovedi Jeannei că nu trezise decât oroare în sufletele dușmanilor, groaza la cei care o simpatizau și neîncredere judecătorilor imparțiali. Nu parași banca acuzaților decât cu dulcea speranța de a-l ști pe cardinal așezat pe același loc. Îi era de ajuns și această răzbunare. Ce va fi simțit însă când, întorcându-se să mai privească o dată acel scaun rușinos unde îl silea pe un Rohan să se așeze, după ea, văzu ca banca acuzaților dispăruse, din ordinul curții și în locul ei se afla un fotoliu. Un răcnet de furie îi scapă din piept; ea fugi din sală mușcându-și nebunește mâinile. Chinurile sale de-abia începeau.

Cardinalul înaintă cu pas măsurat. Tocmai coborâse din trăsură: pentru el se deschisese marea poartă. Era însoțit de doi ușieri și doi grefieri; alături se afla guvernatorul Bastiliei. La intrare fu întâmpinat de un murmur de simpatie și respect din partea reprezentanților curții. De afară se auziră puternice aclamații. Era mulțimea care îl salută pe acuzat, recomandându-l astfel judecătorilor.

Prințul Louis era palid și nespus de emoționat. Îmbrăcat cu o haină lungă de ceremonie, se prezenta, cu respectul și condescendența datorate unor judecători de către un acuzat care acceptă judecata lor și chiar o cere. I se arătă acuzatului, ai cărui ochi se feriseră să privească spre centru, fotoliul, iar președintele, după ce-i adresă un salut și un cuvânt încurajator, îl ruga, împreună cu întreaga curte, să ia loc, făcând acest lucru cu o bunăvoință care accentuă paloarea și emoția acuzatului.

Când luă cuvântul, vocea nesigură, întretăiată de suspine, ochii rătăciți, ținuta lipsită de trufie mișcară profund auditoriul. Vorbea rar, prezenta mai multe scuze decât dovezi, mai mult rugăminți decât raționamente și, oprindu-se brusc, el, bărbatul elocvent, înzestrat

cu darul oratoriei, produse, prin aceasta paralizie a gândirii și a curajului său, un efect mai puternic decât toate pledoariile și argumentele.

Apoi apăru Oliva; pentru sărmana fată fu adus din nou scăunelul infamant. Toată lumea tresări văzând această imagine vie a reginei aflată pe locul rușinos unde stătuse Jeanne de La Motte; acea fantomă a Mariei-Antoaneta, regină a Franței pe banca acuzării pe care erau aduși tâlharii și falsificatorii!

Se știa însă ca biata Oliva își lăsase la grefa copilul, că alăpta, iar când se deschise ușa, urletele fiului domnului Beausire pledară dureros în favoarea mamei sale.

După Oliva fu adus Cagliostro, cel mai nevinovat dintre toți. Nu fu invitat să se așeze, cu toate ca fotoliul rămăsese lângă scăunel. Curtea se temea de pledoaria lui Cagliostro. Un simulacru de interogatoriu întrerupt de un *foarte bine!* Al președintelui d'Aligre a fost de ajuns pentru a îndeplini formalitatea.

Apoi curtea anunță că dezbaterile au luat sfârșit și că începea deliberarea. Mulțimea se risipi încet pe străzi și de-a lungul cheiurilor, hotărâtă să se întoarcă la căderea nopții pentru a auzi sentința care, se spunea, nu va întârzia să fie pronunțată.

Capitolul xcvi Despre un grilaj și un abate

După încheierea dezbaterilor, când ultimele interogatorii răsunară și trecură emoțiile pricinuite de banca acuzaților, toți prizonierii fură închiși peste noapte la Conciergerie. Spre seară, mulțimea, după cum am spus, reveni și, în grupuri tăcute, deși destul de însuflețite, împânzi Piața Palatului ca să audă sentința imediat ce va fi dată.

Deci mulțimea aștepta, ronțăind cu plăcere zahăr candel, cumpărat de la vânzătorii ambulanți, care-l aduceau de la Pont-au-Change.

Era cald. Norii de iunie se rostogoleau greoi unii după alții, ca niște panașe de fum gros. La orizont, cerul strălucea cu scânteieri palide în toate culorile.

În timp ce cardinalul, căruia i se acordase favoarea de a se plimba pe terasele care legau donjonurile, discuta cu Cagliostro asupra succesului probabil al apărării lor mutuale; în timp ce Oliva, în celula sa, își mângâia copilașul și-l legăna: în timp ce Reteau, în celula lui, cu ochii uscați, rozându-și unghiile, socotea în gând scuzii făgăduiți de domnul de Crosne și-i compara cu lunile de captivitate pe care i le făgăduia parlamentul; în tot acest timp. Jeanne, retrasă în camera portăresei, doamna Hubert încerca să-și mai potolească mintea înfierbântată, ascultând zgomotele, mișcarea.

Camera, cu tavanul înalt, vastă ca o sală, pardosită cu dale ca o galerie, avea spre chei o uriașă fereastră ogivală ce primea lumina în cea mai mare parte a zilei; însă, ca și cum chiar și în această cameră unde locuiau oameni liberi, trebuia strivită libertatea, un grilaj enorm, aplicat pe afară, întuneca geamurile datorită drugilor de fier ce se întretăiau și a panglicilor de plumb care încadrau fiecare romb de sticlă. De altfel, lumina filtrată de aceasta sită dublă era scăzută ca pentru ochii unor prizonieri. Nu mai avea nimic din strălucirea îndrăzneată a soarelui, nu jignea pe cei ce nu puteau ieși.

De când fusese închisă la Conciergerie, doamna de La Motte trăia în această cameră în tovărășia portăresei, a fiului și a soțului acesteia. Am amintit că avea mintea sprintară și un farmec deosebit. Se făcuse iubită de acești oameni; găsisese mijlocul de a le dovedi că regina era marea vinovată. Avea să vină o zi când în aceeași cameră, o altă portăreasă se va înduioșa de nenorocirile unei prizoniere, o va crede nevinovată, văzând cât este de blândă și de bună și acea prizonieră va fi regina.

Doamna de La Motte uita — așa spunea chiar ea — în compania portăresei și a cunoștințelor sale, gândurile sale triste și o răsplătea cu felul său plăcut de a fi pentru delicatețea purtării fața de ea. În acea zi, ziua încheierii procesului, când Jeanne se întoarse lângă acești oameni buni, îi găsi îngrijorați și stânjeniți.

Femeia aceasta vicleană nu putea să fie indiferentă la nuanțe; era capabilă să spere din nimic, să se alarmeze din orice. În zadar încerca să-i smulgă adevărul doamnei Hubert; atât ea cât și ai săi nu-i spuseră nimic altceva decât generalități banale. În ziua aceea, spuneam, Jeanne zări în colțul căminului un abate, unul dintre invitații obișnuiți. Era un fost secretar al preceptorului domnului conte de Provence; un om cu purtări simple, cu ironie măsurată, la locul lui și care, după ce nu mai venise o vreme în casa doamnei Hubert, o frecventa cu asiduitate de la sosirea doamnei de La Motte la Conciergerie. Mai erau acolo și doi sau trei funcționari superiori ai Palatului; toți o priveau pe doamna de La Motte; se vorbea puțin. Veselă, ea prelua inițiativa, spunând:

— Sunt sigură că sus se vorbește cu mai multă înflăcărare decât o facem noi aici.

Un murmur slab de încuviințare al portarului și soției sale fu singurul răspuns la această provocare.

— Sus? făcu abatele, prefăcându-se că nu înțelege. Unde, doamna contesă?

— În sala unde deliberează judecătorii — răspunse Jeanne.

— Ah, da. Da — spuse abatele. Tăcerea se lăsă din nou.

— Cred — reluă ea — că atitudinea mea de astăzi a făcut o bună impresie. Sunt sigură că ați și aflat, nu?

— Da, doamnă — îngăimă timid portarul.

Și se ridică încercând parcă să întrerupă discuția.

— Dumneavoastră ce părere aveți, domnule abate? azvîrli Jeanne. Nu credeți că, în cazul meu, totul merge bine? Gândiți-vă că nu s-a găsit nici o dovadă.

— Aveți dreptate, doamnă — rosti abatele. Aveți dreptul să sperați.

— Nu-i așa? strigă ea.

— Cu toate acestea — adaugă abatele — închipuiți-vă că regele...

— Ei bine, ce va face regele? zise întărită Jeanne.

— Doamnă, s-ar putea ca regele să nu suporte să fie contrazis.

— Deci s-ar putea să ceară condamnarea domnului de Rohan, ceea ce este imposibil.

— Da, ar fi foarte greu — spuseră cu toții.

— Și — se grăbi să strecoare Jeanne — în acest proces, ori domnul de Rohan, ori eu este același lucru.

— Ba nu, ba nu — replică abatele — vă faceți iluzii, doamnă. Unul dintre acuzați va fi achitat... Eu cred și sper ca dumneavoastră veți fi. Dar nu va fi decât unul. Regele are nevoie de un vinovat, altfel ce se va întâmpla cu regina?

— Este adevărat — zise cu voce surdă Jeanne, supărată că este contrazisă chiar dacă ea însăși se prefăcea doar că are speranțe. Regelui îi trebuie un vinovat. Ei bine, atunci domnul de Rohan este tot atât de bun ca și mine pentru așa ceva.

O liniște, înspăimântătoare pentru contesa, urma după aceste cuvinte. Abatele o rupse primul:

— Doamnă, regele nu poartă pică nimănui și, după ce-și va potoli furia, nu se va mai gândi la trecut.

— Ce numiți să-și potolească furia? întrebă ironica Jeanne. Furii aveau și Nero și Titus.

— O condamnare... oarecare — se grăbi să precizeze abatele — iar da satisfacție.

— Oarecare... domnule?! strigă Jeanne. Iată un cuvânt îngrozitor... Este prea vag... Oarecare poate să însemne mult!

— Ah, mă refer la surghiunirea la o mănăstire, de pildă — replică abatele, cu ton glacial. Circulă zvonuri că regele s-ar gândi la așa ceva în privința dumneavoastră.

Jeanne îl privi pe omul acesta cu o groază care se transforma imediat în cea mai frenetică dintre furii.

— Surghiunirea la o mănăstire! ți pă ea. O moarte lentă deci, făcută din amănunte rușinoase, o moarte feroce care va avea aspectul unei iertări!... Recluziunea *în pace*, nu-ia așa? Cu chinul foamei, al frigului, al diferitelor ispășiri! Nu, destul cu chinurile, rușinea și nefericirea pentru nevinovată, în timp ce vinovata este puternică, liberă, încărcată de onoruri! Mai bine moartea, dar moartea pe care o voi alege eu, după voia mea, ca să mă pedepsesc că m-am născut în această lume infamă!

Și fără să asculte muștrările prietenești, rugămințile, fără să poată fi oprită, împingându-l pe portar, îmbrâncindu-l pe abate, înlăturând-o pe doamna Hubert, alergă la un bufet și caută un cuțit. Cei trei reușiră s-o împiedice; scăpă însă și își continuă cursa ca o panteră întărită, nu înfricoșată și scoțând urlete mult prea turbate și stridente ca să fie firești, se repezi într-o cămăruță vecină și, ridicând un uriaș vas de faianță în care se afla un trandafir ofilit, se lovi în cap de mai multe ori. Vasul se sparse, o bucată rămase în mâinile acestei furii dezlănțuite; se văzu sângele curgându-i pe fruntea cu pielea zdrelită.

Portăreasa o prinse în brațe, plângând. O așezară pe un fotoliu, o scăldară în apă de colonie și oțet. După ce se zbătu îngrozitor, leșină. După ce-și reveni, abatele își zise că atmosfera este înăbușitoare.

— Vedeți — zise el — grilajul împiedică să pătrundă lumina și aerul. Nu s-ar putea să facem în așa fel ca sârmana femeie să respire puțin aer curat?

Imediat, doamna Hubert, uitând totul, alergă la un dulap aflat lângă cămin, scoase o cheie și deschise grilajul; aerul și, împreună cu el, viața intrară în valuri în încăperea.

— Ah! exclamă abatele. Nu știam că grilajul se deschide cu o cheie! De ce atâtea precauții. Dumnezeu!

— Așa e ordinul! răspunse portarul.

— Da, înțeleg — adaugă abatele cu tâlc. Fereastra se afla la numai șapte picioare de la pământ și dă spre chei. Dacă s-ar întâmpla să fugă un prizonier din interiorul Conciergerie-ei, trecând prin această sală, s-ar afla în libertate fără să întâlnească nici măcar un paznic sau o sentinelă.

— Întocmai! spuse portarul.

Cu coada ochiului, abatele observă că doamna de La Motte auzise, înțeleșese și chiar tresărise, apoi, imediat după ce prinsese din zbor cuvintele lui, ridicase privirea către dulapul închis numai cu o clapă de piele în care portăreasa ținea cheia grilajului.

Abatelui îi fu destul. Prezența lui nu mai avea rost. Plecă. După câteva clipe se întoarse însă, asemenea acelor personaje din teatru care se prefac numai că ies și spuse:

— Câtă lume este în piață! Mulțimea se înghesuie în asemenea hal înspre Palat, încât pe chei nu mai e ți penie de om.

Portarul se aplecă în afară:

— Adevărat!

— Nu cumva se crede — continuă abatele, tot ca și când doamna de La Motte nu-l putea auzi, dar ea îl auzea foarte bine — nu cumva se crede că sentința se va da în cursul nopții? Oare ar fi cu putință?

— Nu cred — răspunse portarul — să se dea până mâine dimineață.

— Știți ce — adaugă abatele — încercați s-o lăsați să se odihnească puțin pe sârmana doamna de La Motte. După atâtea emoții, trebuie că are mare nevoie de odihnă.

— Noi o să ne ducem în camera noastră — îi spuse vrednicul portar nevastei sale — și o s-o lăsam pe doamna aici în fotoliu, dacă nu vrea să se întindă pe pat.

Jeanne deschise ochii și întâlni privirea abatelui care-i pândea răspunsul. Se prefăcea însă că doarme din nou. Apoi abatele dispăru, iar portarul și soția lui plecară și ei, după ce închiseră încetișor grilajul și puseră cheia la locul său.

Îndată ce rămase singură, Jeanne deschise ochii.

"Abatele mă sfătuiește să fug — își zise în gând. E cu putință să-ți arate cineva mai limpede mijlocul și necesitatea unei evadări? Să-mi demonstreze că m-așteaptă condamnarea chiar înainte de a se pronunța sentința este sfatul unui prieten care vrea să

mă îndemne să-mi recapăt libertatea, nu al unui barbar care mă insultă. Ca să fug, n-am decât să lac un pas: deschid dulapul, apoi grilajul și iată-mă pe cheiul pustiu. Da. Pustiu!... Nimeni, chiar și luna se ascunde în cer. Să fug!... Ah, libertatea, fericirea de a-mi regăsi bogățiile... bucuria de a le întoarce dușmanilor mei tot răul pe care mi l-au făcut!"

Alergă spre dulap și lua cheia. Se și apropie de broasca grilajului. Deodată crezu că vede pe linia neagră a parapetului podului o siluetă neagră care întrerupea uniformitatea peisajului.

"Acolo în umbră, se afla un om... poate abatele... veghează asupra evadării mele... mă așteaptă ca să m-ajute. Da, dar dacă este o capcană... dacă. Odată ajuns pe chei, vor pune mâna pe mine... voi fi surprinșii în flagrant delict de evadare?... Evadarea înseamnă mărturisirea crimei, sau, cel puțin mărturisirea spaimei. Cine evadează fuge de conștiința sa... De unde vine acest om?... Pare să aibă legături cu domnii! De Provence... Cine îmi garantează că nu este trimis de regină sau de Rohan?... Ce scump m-ar face ei să plătesc orice greșală... Da, stă cineva acolo la pândă!... Să mă îndemne să fug cu câieva ore înaintea seminței! N-o putea face mai devreme dacă ar fi vrut, într-adevăr, să-mi vină într-ajutor? Doamne! Cine știe dacă dușmanii mei n-au aflat cumva că am fost achitați de către consiliu? Cine știe data nu vor să pareze această lovitură teribilă dată reginei, cu o dovadă sau o mărturisire fie vinovăție din partea mea? Mărturia, dovada ar fi fuga mea. Voi rămâne!"

Începând din această clipă, Jeanne fu convinsă că a scăpat dintr-o capcană. Zâmbi viclean, își ridică trufașă capul și, cu pas sigur, se duse și puse cheia grilajului în bufetul de lângă camin. Apoi, așezându-se în fotoliu în dreptul ferestrei, privi de departe, prefacându-se că doarme, umbra celui ce stătea la pândă și care, fără îndoială, obosit să tot aștepte, sfârși prin a se ridica și dispăru o dată cu primele mijiri ale zorilor, la două și jumătate dimineața, când ochiul începu să deslușească malurile apei.

Capitolul xcvii Sentința

Dimineața, o dată cu primele zgomote, când Parisul se trezește la viața adăugând o nouă veriga verigilor întrerupte seara, contesa spera ca vestea achitării va intra din moment în moment în închisoarea ei. Împreună cu bucuria și felicitările prietenilor. Oare avea prieteni? Vai! Averele și favorurile sunt întovărășite întotdeauna de un cortegiu și Jeanne devenise bogată și puternică; totuși primise și dăduse fără a-și face nici măcar acel soi cunoscut de prieteni care, când te lovește dizgrația, arde și reneagă tot ce a tămâiat cu o zi înainte.

Dar după triumful pe care îl aștepta. Jeanne urma să aibă susținători, admiratori și destui invidioși, Aștepta în zadar să vadă intrând în camera portarului Hubert acel val de oameni care se grăbesc să-și exprime bucuria.

De la imobilitatea unei persoane sigure de sine, care așteaptă să fie cuprinsă în brațe, Jeanne trecu, după cum îi era firea, la o stare de nespuse îngrijorare. Și cum e greu să te prefaci neconținut, nici nu-și dădu osteneala de a-și ascunde impresiile față de paznicii săi. Nu i se îngăduia să iasă și să se informeze dar își strecura capul printre gratiile de la fereastră și, de acolo, neliniștită, trase cu urechea la zgomotele ce veneau din piața de alături, zgomotele ajungeau la ea ca un murmur nedeslușit după ce străbăteau grosimea zidurilor vechiului palat al sfântului Ludovic.

Deodată Jeanne auzi nu o rumoare stinsă, ci o adevărată explozie de bravo, de strigăte, de tropăituri; era o izbucnire puternică și care o înfricoșă, fiindcă își dădea seama că nu ei i se arăta o asemenea simpatie. Gălăgioasele manifestări se repetară de două ori,

dar zgomotele erau diferite. I se păru a fi tot un fel de aprobare, dar o aprobare calmă și al cărei răsunet se stinse imediat. Curând, trecătorii de pe chei se îndesiră, după cum grupurile din piață se risipeau și lăsau să se împrăstie încetul cu încetul pe cei care le alcătuiseră.

— O zi de neuitat pentru cardinal! rosti un fel de slujbaș de la procuraturi, țopăind pe trotuarul de lângă zid.

Și aruncă o piatră în râu, cu îndemânarea tânărului parizian câte a consacrat multe zile exersării acestei arte provenind din antica palestra.

— Pentru cardinal?! repetă Jeanne. Așadar, s-a răspândit vestea că a fost achitat?...

De pe fruntea Jeannei se rostogoli un strop de fiere și un strop de sudoare. Se întoarse brusc în încăpere.

— Doamnă, doamna! O strigă ea pe nevasta lui Hubert. Ce-am auzit? *Că este o fericire pentru cardinal?* Despre ce fericire e vorba, te rog?

— Nu știu — răspunse aceasta.

Jeanne o privi drept în ochi.

— Întreabă-l pe soțul dumitale, te rog — adaugă ea.

Portăreasa ascultă din politețe și Hubert răspunse de afară:

— Nu știu.

Jeanne nerăbdătoare, supărată, se opri în mijlocul camerei.

— Atunci ce voiau să spună trecătorii? întrebă ea. Aceste oracole nu prea se înșeală. Cu siguranța că vorbeau despre proces.

— Poate... — zise milosul Hubert — poate voiau să spună că, dacă domnul de Rohan este achitat, va fi o zi frumoasă pentru el. Asta e tot.

— Crezi că va fi achitat? țipă Jeanne, strângând pumnii.

— S-ar putea întâmpla.

— Atunci... eu...?

— A, dumneavoastră, doamnă... ca și el... de ce nu și dumneavoastră?

— Ciudată presupunere! murmură Jeanne și se duse din nou la geam.

— Cred că greșiți, doamnă — îi spuse portarul — că stați să ascultați tot felul de lucruri care se aud nedeslușit de afară. Credeți-mă, este mai bine să stați liniștită, așteptând să vină avocatul său domnul Frémyn să vă citească...

— Sentința... Nu! Nu!

Și ciuli urechea.

Trecea o femeie cu niște prietene. Bonete de sărbătoare și buchete mari în mână. Mirosul trandafirilor urca asemenea unui balsam scump până la Jeanne, care-l adulmeca de jos.

— Am să-i arunc buchetul meu — strigă femeia — și încă alte o sută, celui mai minunat dintre bărbați! Ah, dac-aș putea să-l sărut!

— Și eu la fel — rosti o prietenă.

— Eu însă aș vrea să fiu sărutată de el — spuse o a treia.

"Despre cine vorbesc?" se întrebă Jeanne.

— E un bărbat atât de frumos, încât sunt sigură că nu ți-ar veni greu — spuse și ultima din grup.

Și trecură mai departe.

— Tot despre cardinal! Mereu el!... murmură Jeanne. A fost achitat, a fost achitat!

Și rosti aceste cuvinte cu atâta descurajare și certitudine în același timp, încât portarii, hotărâți să evite cu orice preț o furtună ca cea din ajun, îi spuseră amândoi.

— Ei, doamnă, de ce n-ați vrea ca sărmanul prizonier să fie achitat și eliberat?

Jeanne simți primejdia, simți mai ales schimbarea produsă în purtarea gazdelor sale și, nevrând să le piardă bunăvoința, zise:

— Ah, nu m-ați înțelese! Păcat! Mă credeți oare atât de rea și de invidioasă ca să doresc râul tovarășilor mei de suferința? Să dea Dumnezeu să fie achitat domnul cardinal;

da, să fie! Aș vrea numai să știu... în sfârșit... Credeți-mă, dragii mei, numai nerăbdarea mă face să mă port astfel.

Hubert și nevastă-sa se priviră ca pentru a cântări consecințele răspunsului pe care urmau să-l dea. Licărirea sălbatică ce țâșni fără voie din ochii Jeannei îi făcu să se oprească înainte de a lua o hotărâre.

— Nu-mi spuneți nimic? strigă ea, dându-și seama că greșise.

— Noi nu știm nimic — răspunseră ei în șoaptă.

În acel moment, Hubert primi un ordin și plecă să-l îndeplinească. Portăreasa rămase singură cu Jeanne și încercă să o distreze; în zadar, toate simțurile, toate gândurile captivei zburau afară, interceptând zgomotele sau șoaptele, cu o sensibilitate bolnăvicioasă. Portăreasa, neputând s-o împiedice să privească sau să asculte, se resemnă.

Deodată se auzi în piață un vacarm, ca și când s-ar fi iscat o mișcare tumultuoasă. Mulțimea se îndreptă spre pod, pe chei, strigând cât o lua gura, neîncetat, astfel că Jeanne tresări la locul său de observație. Strigătele nu mai conteneau: erau îndreptate către o caleașca descoperită ai cărei cai de-abia puteau înainta prin mulțime. Încet-încet, cei ce se îngrămădeau aproape că ajunseră să ducă pe umeri și pe brațe cai, trăsura și pe cei aflați înăuntru. Strălucind în plin soare, sub o ploaie de flori, sub o boltă de frunze pe care mii de mâini le fluturau pe deasupra capetelor, contesa îi recunoscă pe cei doi bărbați care trezeau astfel entuziasmul mulțimii. Unul dintre ei, palid, văzându-și triumful, speriat de o atât de mare popularitate, rămânea grav, tulburat, înfiorat.

Bărbatul acesta era cardinalul de Rohan.

Însoțitorul său, proaspăt, vesel, strălucitor, era aclamat cu mai puțin entuziasm, dar cu aceeași admirație, păstrând, bineînțeles, proporțiile.

Toată agitația aceasta dura cam o jumătate de oră până trecură peste Pont-au-Change și Jeanne îi urmări pe învingători până ajunseră în vârful podului. Nu pierdu nici un amănunt.

Această manifestare a entuziasmului public pentru reînnoirea scenelor din ajun, victimele reginei, cum erau numiți, o bucură o clipă pe Jeanne. Imediat însă își zise: "Cum?! Ei sunt liberi la ora asta, pentru ei s-au și îndeplinit formalitățile, iar eu, eu nu știu încă nimic? De ce mie nu mi se spune nimic?" O trecură florii. Lângă ea, o simți pe doamna Hubert, care, tăcută, observa totul și, deși înțelesese, continuă să nu spună nimic.

Tocmai vroia să ceară unele lămuriri pe care nu le mai putea amâna, când un alt zgomot îi atrase atenția Jeannei înspre Pont-au-Change. O trăsură înconjurată de lume străbătea povârnișul podului. În ea, Jeanne o recunoscă, zâmbitoare și arătându-și copilul mulțimii, pe Oliva, care pleca și ea, liberă și nebună de bucurie, însoțită de glumele și sărutările trimise fermecătoarei și dragălașei făpturi.

La mijlocul podului aștepta un poștalion. Domnul Beausire se ascundea în spatele unui prieten, care singur, se arăta publicului. Acesta îi făcu un semn Olivei, iar ea coborî din trăsură și urcă în poștalion, unde căzu în brațele lui Beausire. Care, strângând-o la piept, mai-mai s-o sufoce, nu-i mai dădea drumul: astfel, scaldând-o în lacrimi și sărutări, își veni în fire abia la Saint-Denis, unde schimbară caii fără să aibă de-a face cu poliția.

Între timp, Jeanne, văzând ca toți sunt liberi și fericiți, sărbătoriți, se întrebă de ce numai ei nu i se spunea nimic.

— Și eu?! Eu?! strigă ea. De ce atâta cruzime, de ce nu mi se aduce la cunoștință sentința ce mi s-a dat?

— Liniștiți-vă doamnă — îi spuse Hubert intrând — liniștiți-vă!...

— Este imposibil să nu știi — ripostă Jeanne. Știi! Știi! Spune-mi!

— Doamnă...

— Dacă nu ești lipsit de suflet, spune-mi. Vezi bine cât sutar...

— Doamnă, nu ne este îngăduit noua, slujitorilor mărunți ai temniței, să aducem la cunoștință sentințele, pe care nu le pot citi decât grefierii curții.

— Așadar, este atât de îngrozitor încât nici nu îndrăzniți să-mi spuneți! țipă Jeanne, cuprinsă de o criză de turbare care îl înspăimântă pe portar, făcându-l să întrevadă repetarea scenelor din ajun.

— Nu — zise el — liniștiți-vă, liniștiți-vă!...

— Atunci vorbește!

— O s-aveți răbdare și n-o să mă dați de gol?

— Îți promit, îți jur, numai vorbește!

— Ei bine, domnul cardinal a fost achitat.

— Știu.

— Domnul de Cagliostro, scos din cauză.

— Știu! Știu!

— Domnișoara Oliva, eliberată.

— Mai departe! Mai departe!...

— Domnul Reteau de Villette este condamnat...

Jeanne tresări.

— La galere!... adaugă omul.

— Și eu?! Eu?! strigă bătând furioasă din picior.

— Răbdare, doamnă, răbdare! Doar ați promis!

— Am răbdare, vezi bine! Hai vorbește... Eu?

— La surghiun... — rosti cu jumătate de gură portarul întorcând capul.

Un fulger de bucurie luminează ochii contesei, fulger care dispăru la fel de iute cum se ivise. Apoi, scoțând un strigăt, se prefăcu pe dată că leșină și căzu în brațele gazdelor sale.

— Ce s-ar fi întâmplat — șopti Hubert la urechea nevastei sale — dacă i-aș fi spus adevărul?

"Surghiunul — se gândea Jeanne, simulând o criză de nervi — înseamnă libertate, bogăție și răzbunare, așa cum am visat... Am câștigat!"

Capitolul xcviii Execuția

Jeanne continuă să aștepte pe grefierul despre care îi vorbise portarul să vină să-i citească sentința care se pronunțase împotriva sa. Nemaifiind sfâșiată de îndoieli, renunțând să-și mai compare soarta cu a celorlalți, adică lăsându-și deoparte orgoliul, își spunea: "Ce-mi pasă mie, care am o minte zdravănă, cred, că domnul de Rohan a fost privit ca fiind mai puțin vinovat decât mine? Ce, pe mine mă zdrobește faptul că am o vină? Nu. Dacă aș fi fost recunoscută, cu acte în regulă, o Valois față de toată lumea, dacă aș fi avut, cum are domnul cardinal un întreg șir de prinți și de duci presărați în drumul judecătorilor și implorând, cu capul și sabia plecate, nu cred că i s-ar fi refuzat ceva contesei de La Motte și cu siguranță că, luând în considerare o suplică ilustră, descendenta familiei de Valois ar fi fost cruțată de ofensa de a sta pe banca acuzaților. Dar de ce oare mă mai gândesc la tot acest trecut mort? Iată că s-a sfârșit și marea afacere a vieții mele. Aliată într-o situație cam echivocă în societate, într-o situație, de asemenea, echivocă la curte, expusa să fiu înlăturată la primă adiere venită de sus, vegetam și m-aș fi întors, poate, în mizeria de la început, acolo unde viața m-a aruncat de timpuriu, acolo unde mi-am făcut ucenicia dureroasă. Acum nu mai poate fi vorba de nimic asemănător. Surghiunită! Sunt exilată! Deci am dreptul să-mi iau milionul cu mine, să trăiesc sub portocalii Sevillei sau ai Agrigentului, iarna, în Germania, vara, în Anglia; asta înseamnă că nimic nu mă va împiedica, tânără, frumoasă, celebră și putând să explic, așa cum vreau eu

procesul, să trăiesc cum cred de cuviință, fie împreună cu soțul meu, dacă și el a fost surghiunit și știu că este liber, fie înconjurată de prietenii pe care bunăstarea și tinerețea îi atrag întotdeauna!

Și — adaugă Jeanne, pierdută în gândurile sale înflăcărate — să vină atunci cineva să-mi spună mie, osândita, mie, exilata, mie, sărmana umilită, că nu sunt mai bogată decât regina, mai încărcată de onoruri decât regina, mai absolvită de vină decât regina; fiindcă ei nu condamnarea mea îi trebuia. Pe leu, nu-l interesează viermele care iese din pământ. Trebuia să fie condamnat domnul de Rohan și domnul de Rohan a fost scos din cauza!

Oare cum vor proceda ca să-mi aducă la cunoștința sentința și cum, ca să mă conducă afară din regat? Se vor răzbuna pe o femeie, constrângând-o să se supună la toate rigorile legii? Mă vor conduce, însoțita de soldați, până la frontieră? Vor rosti solemn: "Sunteți nedemnă! Regele vă expulzează din regatul său" Nu, stăpânii sunt indulgenți — își spuse zâmbind — nu mai au nimic cu mine. Acum sunt suparați pe răbdătorul popor parizian, care striga pe sub balcoanele lor: "Trăiască domnul cardinal!" "Trăiască Cagliostro!" "Trăiască parlamentul!" Iată adevăratul lor dușman: poporul. Ah, da, el este dușmanul cel mai periculos, iar eu am contat mereu pe sprijinul opiniei publice... și am reușit!"

Acesta era stadiul în care se afla Jeanne, în timp ce, facându-și unele mici pregătiri, își încheia socotelile cu sine. Se și gândea cum să-și plaseze diamantele, să se stabilească la Londra (era vară), când amintirea lui Reteau de Villerte i se înfățișa, nu în inimă, ci în minte. "Bietul băiat! Își spuse ea, cu un zâmbet răutăcios. El a plătit pentru toți. Deci întotdeauna când trebuie ispășită o greșală, este nevoie de un suflet rău, în sens filozofic și ca, de fiecare dată când este nevoie de așa ceva, apare ca din pământ și țapul ispășitor și lovitura care-l va zdrobi. Bietul Reteau, păcătos și mizerabil, plătește acum pentru pamfletele împotriva reginei, pentru conspirațiile plătuite cu condeiul și Dumnezeu, care hărăzește fiecăruia partea sa de lume, a vrut să-i dea acestuia o viața făcută din lovituri de baston, din bacșișuri în ludovici de aur, uneori din pândă și ascunzători și un deznodământ la galere, iată ce înseamnă să fii numai viclean, nu inteligent, să fii doar răutăcios și nu rău, să ataci fără să fii cu adevărat perseverent și puternic. Universul este plin de creaturi care vor să dăuneze, de la viermii veninoși până la scorpion, primul dintre cei mici care se face temut de om! Toți acești nefericiți vor să vatăme, dar n-au cinstea de a lupta: ei sunt pur și simplu striviți."

Și Jeanne își îngropa în acest fel disprețuitor complicele, pe Reteau, cu toate că era ferm hotărâtă să se informeze unde, la ce ocnă urma să fie trimis nenorocitul pentru că nu cumva să treacă pe acolo într-una din călătoriile sale și să-l umilească pe bietul păcătos, arătându-i bunăstarea unei vechi cunoștințe. Jeanne avea inimă bună!

Mâncă veselă în tovărășia familiei portarului; aceștia, dimpotrivă, erau posomorâți, nici nu se mai căzneau să-și ascundă stânjeneala. Jeanne puse atitudinea lor rece pe seama condamnării sale. Chiar le și spuse. Răspunseră că pentru ei nimic nu era mai dureros decât înfățișarea cuiva după ce s-a rostit o sentință.

Jeanne era atât de fericită în adâncul inimii sale, încât îi venea foarte greu să-și ascundă bucuria și aștepta prilejul de a rămâne singură, cu gândurile sale. Își făgădui ca după-masă să ceară să se retragă în camera sa. Fu deci extrem de surprinsă când portarul Hubert, luând cuvântul după desert, cu o gravitate neobișnuită în relațiile dintre ei, îi spuse:

— Doamnă, avem ordin de a nu-i ține aici pe cei asupra cărora parlamentul s-a pronunțat.

"Strașnic! Își zise Jeanne. Vine în întâmpinarea dorinței mele." Și se ridică zicând:

— Nu vreau ca din cauza mea să călcați regulamentul; ați fost atât de buni cu mine, încât nu doresc să mă arăt nerecunoscătoare... Mă voi întoarce în camera mea. Îi privi ca să-și dea seama de efectul pe care îl avuseseră cuvintele ei. Hubert râsucea o cheie între degete. Portăreasa întoarse capul, vrând parcă să-și ascundă emoția. Dar — adăugă contesa — unde vor veni să-mi citească sentința și când?

— Doamna se așteaptă poate ca să se întoarcă în camera sa? se grăbi să spună Hubert.

"E limpede că mă gonesc" — se gândi Jeanne. Și un nelămurit sentiment de neliniște, alungat tot atât de repede precum apăruse, o făcu să se înfioare. Jeanne urcă cele trei trepte ce duceau din camera portarilor către culoarul pe care se afla grefa. Văzând-o că pleacă, doamna Hubert alergă spre ea și-i luă mâinile, nu cu respect, nu cu o profundă prietenie, nu cu acea afecțiune care îi face cinste celui care o simte și celui care o primește, ci cu o nemaipomenită compasiune, cu un sentiment de milă care nu scăpă inteligenței contese, ea care observă totul. De data aceasta senzația fu atât de clară, încât Jeanne își mărturisi că era înspăimântată; izgoni însă spaima, așa cum izgonise și neliniștea din inimă sa atât de plină de bucurie și speranță.

Cu toate acestea, Jeanne simți nevoia să afle de ce doamnei Hubert îi era milă de ea: deschise gura și coborî două trepte, vrând să formuleze una din acele întrebări precise și hotărî te caracteristice felului sau de a gândi, dar nu avu timp. Hubert o luă de mână mai mult brusc decât politicos și deschise așa.

Contesa se trezi pe coridor. Aici așteptau opt arcași ai tribunalului. Ce așteptau? Iată ce se întrebă Jeanne privindu-i. Dar portarul și închisese ușa. Dinaintea arcașilor se afla unul din paznicii obișnuiți ai închisorii, cel care o conducea pe contesă în fiecare seară în camera sa. Acesta trecu în fața Jeannei. ca pentru a-i arăta drumul.

— Mă întorc în camera mea? întrebă contesa, cu tonul unei femei care vrea să pară sigură de sine, dar care se îndoiește.

— Da, doamnă — răspunse gardianul.

Jeanne puse nuna pe balustradă de fier și urcă în urma paznicului, îi auzi pe arcași că sușotesc la câțiva pași mai încolo, dar că nu se mișca din loc. Liniștită, se lăsă încuiată în cameră și chiar îi mulțumi călduros gardianului. Acesta se retrase.

Nici nu rămase bine singură și Jeanne lăsă să izbucnească bucuria nebună pe care o simțea, bucurie mult prea multă vișine ferecata de mască sub care își ascunsese cu ipocrizie chipul în fața portarilor. Camera de la Conciergerie era viziuna sa de animal sălbatic o clipă înlănțuit de oameni și căruia, dintr-un capriciu al soartei, i se va da drumul să alerge din nou liber prin lume. Și când în bârlogul său în cușca sa coboară întunericul, când gardienii nu mai fac nici cel mai mic zgomot, când mirosul sau fin nu mai adulmeca nici o urmă străină prin preajmă, atunci încep salturile sălbătice; atunci își întinde membrele ca să devină mai suple când va sosi libertatea mult așteptată; fiară sălbatică țipă, se zbenguie și sare, cum nu va fi niciodată văzută de ochiul omului.

Așa se întâmpla și cu Jeanne. Deodată auzi pași pe coridor, auzi cheile zăngănind pe inelul paznicului, auzi scârțâitul broaștei masive.

"Oare ce vor?" se întrebă ea, ridicându-se atentă și muta.

Gardianul intră.

— Ce este, Jean? întrebă contesa, cu vocea sa caldă și indiferentă.

— Doamna binevoiește să mă urmeze? spuse el.

— Doamna...

Jeanne înaintă spre omul care șovăia și zări la capătul coridorului arcașii tribunalului pe care la început îi întâlneau jos.

— Unde?

— Jos, doamnă.

— Cum, jos?...

— La grefa.

— De ce, te rog?

— Dar spuneți-mi ce vor cei de la grefă cu mine? strigă ea, înfricoșată.

— Domnul Doillot, doamnă, apărătorul dumneavoastră, vrea să vă vorbească.

— La grefă? De ce nu vine aici, doar a putut veni de mai multe ori?

— Doamnă, domnul Doillot a primit de la Versailles scrisori pe care vrea să vi le aducă la cunoștință.

Jeanne nici nu-și dă du seama cât de illogic era acest răspuns. Un singur cuvânt o izbi: scrisori de la Versailles, scrisori de la curte, fără îndoială, aduse chiar de apărătorul său.

"Poate ca regina intervenise pe lângă rege. După publicarea sentinței? Poate..." Dar de ce să facă presupuneri? Avea oare timp și apoi, la ce bun, când în două minute va afla adevărul?

De altfel, paznicul insistă; își zăngănea nervos cheile ca un om care n-are argumente, dar are ordine stricte.

— Așteaptă-mă puțin — spuse Jeanne. Vezi doar că mă dezbrăcasem ca să mă culc; m-au obosit atât de mult aceste ultime zile.

— Vă aștept, doamnă, gândiți-vă însă, vă rog, că domnul Doillot este grăbit.

Jeanne închise ușa, își puse o rochie curată, luă o pelerină și își netezi la iuțeală părul. Toate acestea nu-i luară mai mult de cinci minute. Inima îi spunea că domnul Doillot aducea ordinul de a pleca pe loc, precum și mijlocul de a străbate Franța, într-un fel discret și comod în același timp. Da, probabil ca regina s-a gândit că dușmanca sa să dispară cât mai repede. Acum, ca sentința fusese pronunțată, regina își dădea silința s-o irite cât mai puțin pe adversara sa, deoarece, dacă pantera era primejdioasă în lanțuri, la ce te poți aștepta când va fi în libertate? Legănată de aceste gânduri luminoase. Jeanne mai mult zbura decât mergea în spatele gardianului și coborî scară mică, pe unde fusese adusă în sala de judecată. Dar, în loc să meargă spre sală, în loc să cotească la stânga ca să intre la grefă, temnicerul se întoarse către o porțiță aflată în dreapta.

— Unde te duci? Întrebă Jeanne. Grefa este aici.

— Veniți, doamnă, veniți — spuse mios gardianul. Aici va aștepta domnul Doillot.

Trecu primul și o trase după el pe prizonieră, care auzi închizându-se cu zgomot zăvoarele acestei uși masive. Surprinsă fără să vadă pe nimeni în întuneric. Jeanne nu îndrăzni să ceară nimic mai mult temnicerului său. Făcu doi sau trei pași și se opri. O lumină albăstruie dădea încăperii în care se afla un aspect de cavou. Lumina cădea din înaltul unui grilaj străvechi și printre pânzele de păianjen și secularul strat de praf, câteva raze palide erau singurele care izbuteau să lumineze oarecum zidurile. Brusc, Jeannei i se făcu frig; simți umezeala acestei temnițe, desluși ceva îngrozitor în ochii arzători ai paznicului. Deocamdată nu îl văzu decât pe acesta; numai el singur împreună cu prizoniera se aflau între aceste patru ziduri, înverzite de apă ce se scursesese pe lângă cercevele, mușcăte de aerul pe care soarele nu-l încălzise niciodată.

— Domnule — zise ea, stăpânindu-și senzația de groază care o făcea să tremure — ce căutam noi doi aici? Unde este domnul Doillot, pe care mi-ai promis că-l voi întâlni?

Temnicerul nu răspunse nimic; se întoarse doar să vadă dacă așa pe care intraseră era bine închisă. Jeanne îl urmări cu spaimă. O fulgeră gândul, aidoma ca în romanele sumbre ale vremii, că avea de-a face cu unul dintre acei temniceri sălbatic îndrăgostiți de prizoniera lor, care, în ziua când prada e gata să le scape pe ușa deschisă a cuștii, devin adevărați tirani față de *frumoasa captivă*, și-i propun eliberarea în schimbul dragostei.

Jeanne era puternică, nu se temea de surprize, nu se rușina de nimic, închipuirea ei luptă și câștigă împotriva capriciilor sofisticate ale domnilor Crebillon-fiul și Louvet. Se duse drept la temnicer și, zâmbindu-i, îi spuse:

— Prietene, ce vrei? Ai să-mi spui ceva? Când se apropie eliberarea, timpul este prețios pentru o prizonieri. Ca să-mi vorbești, mi se pare că ai ales un loc cam sinistru.

Omul cu cheile nu-i răspunse nimic, fiindcă nu înțelegea. Se așeză pe colțul căminului scund și așteaptă.

— Dar — nu se lăsă Jeanne — te întreb încă o dată, ce facem aici?

Și se temu să nu aibă de-a face cu un nebun.

— Îl așteptam pe maestrul Doillot — răspunse temnicerul.

Jeanne clatină din cap.

— Trebuie să recunoști că, dacă maestrul Doillot are să-mi aducă la cunoștință scrisori venite de la Versailles, și-a ales rău ora și locul de întâlnire... Nu se poate să fie maestrul Doillot cel care mă face să aștept aici. Trebuie să fie altcineva.

De-abia rostise aceste cuvinte și ușa din fața ei, pe care nici n-o observase, se deschise. Era una dintre acele trape rotunde, adevărați giganți din lemn și fier care, atunci când se deschid, decupează pe fondul pe care îl mascau un fel de rond cabalistic în centrul căruia oameni și peisaj par că trăiesc datorită magiei.

Într-adevăr, în spatele acestei uși se aflau trepte ce duceau spre un coridor prost luminat, de unde venea o adiere proaspătă, iar dincolo de coridor, o clipă, una singură, rapidă ca un fulger, Jeanne zări, înălțându-se pe vârfuri, un spațiu ce semăna cu o piață și acolo o mare de bărbați și de femei.

Dar, repetăm, pentru Jeanne a fost mai mult ca o viziune decât ca o realitate; nici nu avu timp să-și dea seama. În fața ei, într-un plan mult mai apropiat decât era cel al pieței, se iviră trei persoane stând pe ultima treaptă. În spatele lor țâșniră patru baionete albe și ascuțite asemenea unor înfricoșătoare lumânări ce păreau că vor să lumineze această scenă.

Dar ușa rotundă se închise. Numai cei trei bărbați intrară în temnița Jeannei. Aceasta trecea din surpriză în surpriză sau și mai exact, de la neliniște la groază. Se apropie de temnicerul de care se temuse cu o clipă mai înainte ca pentru a căuta sprijin împotriva necunoscuților. Temnicerul se lipi de zidul celulei, arătând prin aceasta că vrea și trebuie să rămână un spectator pasiv al celor ce urmau să se întâmple.

Jeanne fu interpellată chiar mai înainte de a se fi gândit ca să deschidă gura. A interpellat-o unul dintre cei trei, cel mai tânăr. Era îmbrăcat în negru. Nu-și scoase pălăria din cap și răsucea în mână niște hârtii ca pe niște documente străvechi. Ceilalți doi, imitând atitudinea temnicerului, se fereau de priviri, trăgându-se în partea cea mai întunecoasă a celulei.

— Doamnă, dumneavoastră sunteți Jeanne de Saint-Rémy de Valois, soția lui Marie-Antoine-Nicolas, conte de La Motte? Întrebă necunoscutul.

— Da, domnule — răspunse Jeanne.

— Sunteți născută la Fontette, la 22 iulie 1756?

— Da, domnule.

— Locuiți la Paris pe strada Neuve-Saint-Gilles?

— Da, domnule... Dar de ce îmi puneți toate aceste întrebări?

— Doamnă, mă supără faptul că nu mă recunoașteți; am cinstea să fiu grefierul curții.

— Vă recunosc.

— Atunci, doamnă, pot să-mi îndeplinesc funcțiunile în calitate pe care ați recunoscut-o?

— O clipă, domnule. La ce vă obligă, dacă sunteți amabil, funcțiunile dumneavoastră?

— Să vă citesc, doamnă, sentința care s-a pronunțat împotriva dumneavoastră în ziua de 31 mai 1786.

Jeanne tresări. Aruncă în jurul său o privire plină de teamă și de neîncredere. Nu întâmplător scriem în al doilea rând cuvântul neîncredere, care pare mai firesc decât cel dinaintea lui; Jeanne fu copleșită de o spaimă irațională; ca să poată fi mai atentă, își înfipse privirea ei teribilă în întuneric.

— Sunteți grefierul Breton, spuse ea. Cine sunt însă cei doi domni care vă însoțesc?

Grefierul se pregătea să răspundă, când temnicerul îi taie vorba și venind lângă el îi șopti la ureche următoarele cuvinte, străbătute de un sentiment grăitor de spaimă sau de milă:

— Nu-i spuneți!

Jeanne auzi: îi privi cu mai multă băgare de seamă decât până atunci pe cei doi. Se miră văzând haina de un cenușiu metalic, cu nasturi de fier, a unuia, vesta și boneta mițoase ale celuilalt; mai ales șorțul ciudat care acoperea pieptul acestuia din urmă îi

atrasedu atenția Jeannei; șorțul părea ars în unele locuri, iar în altele pătat de sânge și de ulei. Se dădu înapoi. Părea că-și ia avânt ca să se poată repezi cu și mai multă forță.

Apropiindu-se grefierul îi ordonă:

— În genunchi, vă rog, doamnă.

— În genunchi?! țipă Jeanne. În genunchi?! Eu?!... Eu?... O Valois, în genunchi?!

— Așa avem ordin, doamnă — spuse grefierul, înclinându-se.

— Domnule — se împotrivi Jeanne, cu un zâmbet feroce — nici să nu vă gândiți, trebuie oare să vă învăț eu legile? În genunchi se cere numai iertare.

— Ei bine, doamnă...

— Ei bine, domnule, nu se cere iertare decât în urma unei sentințe care condamnă la o pedeapsă dezonorantă. Surghiunul nu este, după câte știu, o pedeapsă dezonorantă în codul francez, nu?

— Nu v-am spus că ați fost condamnată la surghiunire — rosti grefierul, cu o tristețe gravă.

— Atunci la ce sunt condamnată? izbucni Jeanne.

— Veți afla ascultând sentința, doamna și ca s-o ascultați, veți începe, vă rog, prin a îngenunchea.

— Niciodată! Niciodată!

— Doamnă, este primul alineat al instrucțiunilor mele. Niciodată! Niciodată, vă spun!

— Doamnă, scrie că, în cazul în care condamnată refuză să îngenuncheze...

— Ei bine?

— Ei bine, va fi silită cu forța.

— Forța?! Împotriva unei femei?

— Nici femeia, nici bărbatul nu sunt scutiți de respectul pe care-l datorează regelui și justiției.

— Și reginei, nu-i așa? strigă furioasă Jeanne. Fiindcă recunosc aici mâna unei femei care mă dușmănește!

— Greșiți acuzând-o pe regină, doamnă. Maiestatea să nu se amestecă în redactarea sentințelor tribunalului. Haideți, doamnă, scutiți-ne de necesitatea de a fi violenți. În genunchi!

— Niciodată! Niciodată! Niciodată!

Grefierul își împături hârtiile și scoase din buzunar o foaie groasă pe care o păstra pentru cazul care tocmai se ivise. Și citi ordinul formal dat de procurorul general forței publice de a o constrânge pe acuzată recalcitranta să îngenuncheze pentru a da satisfacție justiției.

Jeanne se ghemui într-un colț al temniței, ațintindu-și privirea către baionetele foitei publice pe care le văzuse înălțându-se în spatele ușii. Grefierul însă nu ceru să se deschidă ușa; făcu semn celor doi despre care am mai vorbit și care se apropiam în liniște, ca niște mașini de război solide și de neclintit ce sunt îndreptate în asedii împotriva cetăților. Cei doi o prinseră pe Jeanne de subsuori și o târâră în mijlocul încăperii, cu toate țipetele și urletele ei. Impasibil, grefierul se așeză și așteptă.

Jeanne nici nu-și dădu seama că, pentru a nu se lăsa târâta, trebuise să îngenuncheze pe trei sferturi. Intervenția grefierului îi atrase atenția.

— Așa e bine — spuse el.

În aceeași clipă, resortul ei lăuntric se destinse și Jeanne sări la doi coți deasupra pământului, în brațele celor ce-o țineau.

— Este de prisos să strigați în felul acesta — spuse grefierul — fiindcă nu puteți fi auzită de afară și n-o să mă auziți nici pe mine când voi da citire sentinței.

— Permiteți-mi să rămân în picioare și voi asculta în tăcere — zise Jeanne, gîtîind.

— Ori de câte ori un vinovat este pedepsit cu biciul — rosti grefierul — pedeapsa este dezonorantă și atrage după sine îngenuncherea.

— Biciuirea? urlă Jeanne. Biciuirea?! Ah, mizerabile!... Ai spus biciuirea?...

Și răcnetele ei devenim atât de puternice, zăpăcindu-i pe temnicer, pe grefier și pe cele două ajutoare, încât, tustrei își pierdură capul cu desăvârșire și începură, ca niște oameni beți, să nu mai dorească altceva decât să stăpânească sălbăticia prin sălbăticie. Se aruncară asupra Jeannei și o trântiră la pământ; ea însă rezista în mod victorios. Vrură s-o facă să în-doie genunchii, ea își înțepeni mușchii ca pe niște lame de oțel. Rămase suspendată în aer, în mâinile acestor oameni, dând cu atâta furie din mâini și din picioare, încât îi răni îngrozitor. Atunci cei trei își împărțita munca; unul o apuca de picioare, strângându-i-le ca într-o menghină, iar ceilalți doi o prinseră de încheietura mâini lor, după care îi strigară grefierului:

— Citiți, citiți sentința, domnule grefier, dați-i drumul! Altfel nu mai sfârșim în vecii vecilor cu scorpia asta!

— N-am să îngădui niciodată să fie citită o sentință care mă condamnă la dezonoare! Tipa Jeanne, zbătându-se cu o forță de necrezut. Și, unind fapta cu amenințarea, domină vocea grefierului prin urlete și țipete atât de ascuțite, încât nu se înțelegea nici un cuvânt din tot ce citi funcționarul.

După ce omul sfârși de citit își strânse hârtiile și le puse din nou în buzunar. Jeanne crezu că a sfârșit și tăcu, încercând să-și vină în fire ca să-i poată înfrunta mai departe pe acești oameni. Urletele ei fură urmate de hohote de râs și mai sinistre.

— Și — continuă grefierul, liniștit, ca și cum ar li rostit sfârșitul unei formule banale — sentința va fi adusă la îndeplinire în piața execuțiilor, Curtea de Justiție din Palat!

— Public! urlă nefericită. Oh!...

— Domnule de Paris, v-o predau pe această femeie — încheie grefierul, adresându-se omului cu soitul de piele.

— Cine este acest om? întrebă Jeanne. Într-o ultimă criză de spaimă și de furie.

— Călăul — răspunse grefierul înclinându-se, apoi își scoase manșetele.

De-abia rosti acest cuvânt și cei doi executanți o și luară pe Jeanne și o duseră către galeria pe care ea o zărise la început. Renunțam să mai descriem felul în care se zbătu. Femeia aceasta, care în viața obișnuită leșina pentru o simplă zgârietură, îndură timp de o oră loviturile celor doi; fu târâtă până la ușa de afară și tot timpul nu încetă să scoată cele mai înspăimântătoare urlete. Dincolo de ușă, unde stăteau soldații care țineau piept mulțimii, se afla curtea, nu prea mare, zisă Curtea Dreptății, care se ivi deodată, înțesată de cele două sau trei mii de spectatori pe care îi adusesese curiozitatea o dată cu preparativele și apariția eșafodului.

Pe o estradă înaltă de aproximativ opt picioare se ridica un stâlp negru având fixate de-a lungul lui inele de fier și o tablă pe care grefierul primise, fără îndoială, ordin să scrie ceva neciteț. Estrada n-avea rampă; te urcai pe o scară, de asemenea fără rampa; singura balustradă ce se putea vedea era cea alcătuită din baionetele arcașilor semănând cu un grilaj cu vârfuri sclipitoare.

Mulțimea, văzând că se deschid porțile palatului și apar ofițerii cu bastoanele lor, grefierul cu hârtiile în mână, începu să se agite ca valurile mării.

De pretutindeni izbucneau strigăte: "Uite-o! Uite-o!" însoțite de epitete nu prea convenabile față de condamnată și ici-colo de câteva observații nu prea călduroase față de judecători.

Căci, de când fusese condamnată, avea susținătorii ei. Erau cei care, cu două sau trei luni în urmă, poate ca o disprețuiseră, dar care o reabilitaseră de când devenise adversara reginei.

Domnul de Crosne prevăzuse însă totul. În primele rânduri ale acestei săli de spectacol se aflau cei ce erau devotați aceluia care dădeau reprezentația. Puteau fi văzute, alături de agenți de statura herculeană, femeile cele mai credincioase cardinalului de Rohan. Se găsisese mijlocul de a se folosi în favoarea reginei furiile dezlănțuite altădată împotriva ei; cei care îl aplaudasem atât de tare pe domnul de Rohan din ura față de Maria-Antoaneta o fluierau și o huiduiiau acum pe doamna de La Motte, care fusese atât de

imprudență, încât să separe cauza ei de cea a cardinalului. Astfel că, la apariția sa în mica piațetă, strigatele furioase de: "Jos La Motte! Jos cu falsificatoarea!" fură cele mai numeroase și izbucnim din cele mai puternice piepturi, Jeanne era la capătul puterilor, nu însă și la capătul furiei; încetă să mai țipe, deoarece țipetele sale se pierdeau în vacarmul învălmășelii. Dar cu vocea sa limpede, vibrantă, metalică rosti câteva cuvinte care făcuseră să se stingă ca prin farmec până și șoaptele.

— Știți voi cine sunt? spuse ea. Știți voi ca în vinele mele curge sângele regilor voștri? Știți că prin mine este lovită, nu o vinovată, ci o rivală; nu numai o rivală, ci și o complice?

Aici fu întreruptă de urletele scoase la timp de către cei mai pricepuți slujitori ai domnului de Crosne. Ea însă trezise, dacă nu interesul, cel puțin curiozitatea: și curiozitatea mulțimii este o sete care trebuie potolită. Liniștea ce se așternu îi dovedi Jeannei că vor s-o asculte.

— Da — repetă ea — o complice! Sunt pedepsită fiindcă știu secretele...

— Atenție! îi șopti la ureche grefierul.

Ea se întoarse. Călăul ținea în mână un bici. La vederea acestuia, Jeanne își uită discursul, ura, dorința de a captiva masele; nu mai simți decât rușinea, nu se mai temu decât de durere.

— Fie-vă milă! Fie-vă milă! strigă ea, cu o voce sfâșietoare.

Un val de huihuieli îi acoperi rugămintea. Gata să leșine, Jeanne se agăță de genunchii călăului și reuși să-i prindă mâna. Acesta ridică însă celălalt braț și lăsă biciul să cadă moale peste umerii contesei. Lucru de neînchipuit, femeia aceasta pe care durerea fizică ar fi zdrobit-o. Înmuia-o, îmblânzi-o, poate, prinse puteri văzând că este cruțată; repezindu-se la ajutor, încerca să-l răstoarne și să-l arunce de pe eșafod în piață. Deodată însă se dădu înapoi. Omul acela ținea în mână un fier înroșit pe care îl scosese chiar atunci din jar. Ridicase, spuneam, fierul și fierbințeala pe care o împrăștiase o făcu pe Jeanne să sară înapoi răcnind sălbatic:

— Înfierată! strigă ea. Înfierată!...

Mulțimea răspunde la urletul ei cu un urlet și mai sălbatic.

— Da! Da! răcniră cele trei mii de guri.

— Ajutor! Ajutor!... strigă pierdută Jeanne, încercând să rupă funiile cu care i se legaseră mâinile.

În timpul acesta, călăul îi sfâșia rochia, neputând s-o descheie și, dând la o parte cu o mână care tremura fâșiile de stofă, încercă să apuce cu cealaltă fierul înroșit pe care i-l întindea ajutorul său. Jeanne însă se aruncă asupra acestuia, făcându-l să dea înapoi și el nu îndrăzni s-o atingă; în așa fel, încât călăul, văzând că nu poate apuca sinistrul instrument, trăgea cu urechea să vadă dacă lumea n-a început cumva să-l afurisească. Era foarte orgolios.

Mulțimea, tulburată și începând să admire forța cu care se apăra femeia aceasta, fremăta de o nerăbdare mocnită: grefierul coborâse scara; soldații priveau spectacolul: era o neorânduială, o lipsă de hotărâre care începuse să devină amenințătoare.

— Sfârșiți odată! strigă o voce din primele rânduri.

O voce poruncitoare și pe care călăul o recunoscuse fără îndoială, fiindcă el o doborî pe Jeanne cu o lovitură puternică, o sili să îngenuncheze și îi apasă capul cu mâna stângă. La se ridică însă, arzând mai tare decât fierul cu care o amenințau și, cu o voce ce domina tumultul și înjurăturile neîndemânaticilor călăi, strigă:

— Francezi lași! De ce nu mă apărați?! Lăsați să fiu torturată?!

— Taci! strigă grefierul.

— Taci! strigă comisarul.

— Să tac?!... De ce? replică Jeanne. Ce-o să-mi mai facă?... Da, e vina mea dacă îndur o asemenea rușine...

— Oho!... urlă mulțimea, înțelegând greșit sensul acestei mărturisiri.

— Taci! repetă grefierul.

— Da, este vina mea — continuă Jeanne, zbatându-se întruna — fiindcă dac-aș fi vorbit...

— Taci! răcniră într-un glas grefierul, comisarul și călăii.

— Dac-aș fi spus tot ce știam despre regina, aș fi fost spânzurată, n-aș fi fost dezonorată...

Nu putu spune mai mult: comisarul se repezi pe eșafod, urmat de agenți, tăbărâra asupra ticăloasei și, punându-i călușul, o predară, mai mult moartă decât vie, cu fața umflată, lividă, însângerată, celor doi executori, dintre care unul își sili din nou victima să îngenuncheze: în același timp apuca fierul pe care ajutorul său reuși să i-l dea. Jeanne însă, ca o năpârcă, profită de slăbiciunea acestei mâini, care îi apasă ceafa, zvâcni o ultimă dată și, întorcându-se cu o bucurie frenetică, îi oferă pieptul călăului privindu-l provocator; așa ca groaznicul instrument o izbi peste sânul drept. Victima, cu tot călușul, scoase un urlet cumplit.

Durerea, rușinea o doborâra pe Jeanne. Era învinsă. De pe buzele sale nu mai scapă nici un sunet, trupul nu mai avu nici o tresărire; de data aceasta leșinase cu adevărat. Călăul o ridică pe umăr, încovoiată și cu pasul nesigur, coborî scara mișeliei.

Mulțimea, mută, fie că aprobă, fie că rămăse consternată, nu se împrăstie prin cele patru ieșiri ale pieței decât după ce văzu închizându-se în urma osânditei ușile Conciergeriei, după ce văzură că eșafodul începe să fie dărâmat bucată cu bucată, după ce se încredința că nu exista nici un epilog la drama îngrozitoare al cărei spectacol i-l oferise parlamentul.

Agenții supravegheau toate reacțiile celor de față; își exprimaseră încă de la început atât de limpede părerea, încât ar fi fost nebunie curată să faci cea mai mică obiecție, contrazicându-le logica, pe care și-o susțineau înarmați cu bâte și cătușe. Obiecții, dacă au fost, au fost exprimate cu totul lăuntric. Încetul cu încetul, piața își relua calmul său obișnuit: doar la capătul podului, după ce se risipi gloata, între doi bărbați tineri și părând cu desăvârșire năuciți, care se retrăgeau ca și ceilalți, avu loc următorul dialog:

— Oare chiar pe doamna de La Motte a înfierat-o călăul? Ce crezi, Maximilian?

— Așa se spune, dar eu nu cred... — răspunse cel mai înalt dintre interlocutori.

— Și tu crezi că n-a fost ea, așa-i? Adaugă celălalt, un omuleț cu fața cam vulgară, cu ochii rotunzi și sclipitori că ai păsărilor de noapte și cu părul scurt și unsuros. Nu. Nu poate fi doamna de La Motte cea pe care au înfierat-o, nu-i așa? Susținătorii tiranilor și-au cruțat, fără îndoială, complicea. Ca s-o poată dezvinovăți pe Maria-Antoaneta au găsit o domnișoară Oliva, care a mărturisit că este prostituată; au putut găsi și o falsă doamnă de La Motte, care să mărturisească că este falsificatoare; ai să-mi răspunzi ca a existat fierul roșu. Ei, și! O comedie pentru care a fost plătit și călăul și victimă! A costat poate mai scump, asta e tot!

Însoțitorul acestuia asculta clătinând din cap. Zâmbea fără să răspundă.

— Ce poți să răspunzi? întrebă omulețul. Nu ești de părerea mea?

— E cam mult să accepți să ți se ardă sinul cu fierul roșu — răspunse cel interpelat. Eu n-aș zice că e o comedie, cum spui. Ești un medic mai bun decât mine și probabil că ai simțit mirosul de carne arsă. Este o amintire neplăcută, mărturisesc.

— Chestiune de bani, ți-am spus: ea poate plăti o condamnății care, oricum, ar fi înfierată pentru cu totul altceva, o poți plăti ca să spună trei-patru fraze pompoase și când e gata să se trădeze, i se pune călușul...

— Ei-ei-ei! exclamă flegmatic cel pe care l-am numit Maximilian. Nu te voi urma pe drumul acesta, nu mi se pare sigur.

— Hm! Atunci ai să faci și tu ca ceilalți gură-cască. Ai să spui că ai văzut cum a fost înfierată doamna de La Motte; iată cât ești de capricios. Adineauri spuneai cu totul altceva, fiindcă ai spus textual: "Nu cred că au înfierat-o pe doamna de La Motte!"

— Nu și nici nu cred — relua tânărul, zâmbind — dar nici nu este una dintre acele condamnate despre care vorbești.

— Atunci cine este persoana care a fost stigmatizată cu fierul roșu, acolo, în piață, în lo-cul doamnei de La Motte?

— Regina! rosti tânărul, cu o voce ascuțită, către însoțitorul său, subliniindu-și cuvintele cu un surâs misterios.

Celălalt se dădu înapoi, râzând în hohote și bătând din palme la auzul acestei glume, apoi, privind în jurul său, spuse:

— Adio, Robespierre!

— Adio, Marat! răspunse celălalt.

Și se despărțiră.

Capitolul xcix Căsătoria

Chiar în ziua acestei execuții, la prânz, regele ieși din cabinetul său de la Versailles și fu auzit concediindu-l pe domnul de Provence, cu aceste vorbe aspre:

— Domnule, asist astăzi la o cununie. Nu începeți să-mi spuneți tot felul de lucruri despre căsătorie sau despre toate relele căsnicieii, vă rog; ar fi de rău augur pentru tinerii soți, pe care îi iubesc și pe care îi voi ocroti.

Contele de Provence se încruntă zâmbind, își salută adânc fratele și se retrase în apartamentele sale. Regele, continuându-și drumul printre curtenii risipiți pe coridoare, le zâmbi unora și-i privi trufaș pe alții, după cum văzuse că se purtasera în afacerea colierului pe care parlamentul tocmai o judecase. Ajunse astfel în salonul pătrat, unde se afla regină în ținuta de gală, având în jur doamnele de onoare și gentilomi.

Maria-Antoaneta, palidă sub fard, ascultă cu o atenție prefăcută întrebările puse cu căldură de către doamna de Lamballe și domnul de Calonne asupra sănătății sale. Deseori însă se uita pe furiș spre ușă, căutând cu privirea întocmai ca omul care dorește fierbinte să vadă și întorcând capul ca omul care tremura de spaima că a văzut.

— Regele! anunță unul dintre ușieri.

Și într-o revărsare de broderii, dantele și lumina, ea îl văzu intrând pe Ludovic al XVI-lea, a cărui cea dintâi privire din pragul salonului fu pentru ea. Maria-Antoaneta se ridică și făcu trei pași în întâmpinarea regelui, care îi săruta mâna cu grație.

— Sunteți astăzi mai frumoasă ca oricând, doamnă, nemaipomenit de frumoasă! rosti el.

La zâmbi cu tristețe și, în ca o dată, ochii săi rătăciră prin mulțime, căutând acel punct necunoscut despre care am mai vorbit.

— Tinerii soți încă n-au venit? întrebă regele. Mi se pare că în curând va fi ora douăsprezece.

— Sire — răspunse regina, făcând un efort atât de mare, încât fardul se crapă pe obraji și chiar se scuturi pe alocuri — a venit numai domnul de Charny. Așteaptă pe coridor ca maiestatea voastră să-i poruncească să intre.

— Charny, spuse regele, țara să observe tăcerea grăitoare care urmasse după cuvintele reginei. Charny este acolo? Să între! Să între!

Câțiva gentilomi și porniră în întâmpinarea domnului de Charny. Regina își apasă nervoasă mâna pe piept și se așeza, întorcându-se cu spatele la ușă.

— Bine, dar este douăsprezece — repetă regele. Tânăra soție ar fi trebuit să fie aici.

Tocmai când regele rostea aceste cuvinte, domnul de Charny apăru în pragul salonului; auzi ultimele cuvinte ale regelui și răspunse imediat:

— Binevoiască maiestatea voastră să ierte întârzierea involuntară a domnișoarei de Taverney: de la moartea tatălui său n-a părăsit patul. Astăzi s-a ridicat pentru prima dată și ar li fost acum la ordinele regelui, dacă un leșin n-ar fi obligat-o să întârzie.

— Scumpă copilă, cât fie mult îl iubea pe tatăl său! rosti tare regele. Cum însă va avea de azi înainte un soț bun, sperăm că se va consola.

Regina ascultă sau, mai degrabă, auzi, fără să facă nici un gest. Oricine ar fi urmărit-o în timp ce vorbea Charny ar fi observat cum îi piere sângele din obraji, asemenea refluxului și i se adună la inimă.

Văzând ca nobilii și clerul umpleau salonul, regele rosti ridicând semeț fruntea:

— Domnule de Breteuil, ați expediat ordinul de exilare a lui Cagliostro?

Chiar și răsuflarea unei pasări adormite ar fi tulburat tăcerea ce se așternuse.

— Și acea La Motte care își zicea de Valois — continuă regele, cu o voce hotărâtă — nu este oare astăzi arsa cu fierul roșu?

— În momentul acesta, sire — replică ministrul de justiție. Sentința a și fost executată.

Ochii reginei scapărară. Un murmur aprobativ pluti prin salon.

— Domnul cardinal va fi poate contrariat aflând că i-a fost înfierată complicea — continuă Ludovic al XVI-lea cu o încăpățănare pe care nimeni nu o văzuse la el înaintea procesului.

Și, rostind cuvântul *complice*, adresat unui acuzat pe care parlamentul îl achitase, rostind un cuvânt care îl defăima pe idolul parizienilor, un cuvânt care condamnă ca tâlhar și falsificator pe unul dintre cei mai înalți prinți ai bisericii, unul dintre primii prinți ai Franței, regele, ca și când ar fi aruncat o sfidare solemnă clerului, nobililor, parlamentului, poporului, spre a proclama că neatinsa onoare a soției sale, regele își plimbă de jur împrejur o privire scânteietoare. Încărcata de acea mânie pe care nimeni nu o mai simțise în Franța de când somnul cel veșnic închisese ochii lui Ludovic al XV-lea.

Nici o șoaptă, nici un cuvânt de aprobare nu întâmpina răzbunarea regelui împotriva tuturor acelor care conspiraseră ca să dezonoreze monarhia. El se apropie apoi de regină, care îi atinse amândouă mâini te într-o pornire de profundă recunoștință.

În acea clipă apărură la capătul coridorului domnișoara de Taverney, în rochie albă ca o mireasă, cu fața albă ca o fantomă și Filip de Taverney, fratele său, care îi dădea brațul. Andreea înainta cu pași repezi, cu privirea rătăcită și cu răsuflarea tăiată; nu vedea nimic, nu auzea nimic; brațul fratelui său îi insufla putere, curaj și îi arăta încotro să meargă.

La trecerea logodnicei, mulțimea curtenilor zâmbi. Femeile își luară locul în spatele reginei, bărbații în spatele regelui. Amiralul de Suffren, ținându-l de mână pe Olivier de Charny, veni în întâmpinarea Andreei și a fratelui său. Îi salută și se amestecă în grupul prietenilor intimi și al rudelor. Filip își continuă drumul, fără că privirea lui să se fi întâlnit cu cea a lui Olivier, fără ca apăsarea degetelor sale s-o fi avertizat pe Andreea că trebuia să ridice fruntea.

Ajuns în fața regelui, strânse mâna sorei sale și aceasta, ca o moartă care se însuflețește, deschise ochii săi mari și-l văzu pe Ludovic al XVI-lea. Care-i zâmbea cu bunătate. Ea schiță un salut, în mijlocul murmurului general care exprima admirația față de frumusețea sa.

— Domnișoară — spuse regele, luându-i mâna — știu că a trebuit să aștepti să se sfârșească doliul ca să te poți mărita cu domnul de Charny; dacă eu n-aș fi cerut să se grăbească momentul căsătoriei, poate că viitorul dumitale soț, cu toată nerăbdarea lui, ți-ar fi îngăduit încă o lună de răgaz; se pare că suferi mult și acest lucru mă întristează; eu însă sunt obligat să asigur fericirea acelor gentilomi vrednici care mă slujesc, așa cum o face domnul de Charny; dacă n-ar fi avut astăzi loc cununia, eu n-aș mai fi putut asista la ea deoarece mâine plec într-o călătorie prin Franța împreună cu regina. Așa că am plăcerea să semnez contractul astăzi, să te văd căsătorită în capela palatului. Salut-o pe regină, domnișoară și mulțumește-i deoarece maiestatea sa a fost extrem de bună față de dumneata.

Și o conduse el însuși pe Andreea în fața Mariei-Antoaneta. Aceasta se ridică, dar genunchii îi tremurau, mâinile îi erau înghețate. Nu îndrăznea să înalțe ochii și văzu doar ceva alb care se apropia și se înclină în fața sa. Era rochia de nuntă a Andreei. Apoi regele puse mâna logodnicei pe brațul lui Filip, îl dădu pe al său Mariei-Antoaneta și rosti cu glas tare:

— La capelă, domnilor!

Toată această mulțime se așeză în liniște în spatele maiestăților lor și porni spre a-și ocupa locurile. Slujba începu imediat. Regina asculta aplecată pe scaunul său de rugăciune, cu fruntea îngropată în palme. Se rugă din tot sufletul, din toate puterile; trimise cerului rugăminți atât de fierbinți încât răsuflarea îi usca lacrimile.

Domnul de Charny, palid și frumos, simțind îndreptate asupra lui toate privirile, fu calm și brav, ca și când s-ar fi aflat pe bordul vasului său, în mijlocul flăcărilor și al uraganului de împușcături englezești; numai că suferea mult mai mult.

Filip, privindu-și ținta sora, pe care o vedea gata-gata să se prăbușească, părea tot timpul pregătit să-i sară în ajutor cu un cuvânt sau cu un gest afectuos. Andreea însă nu-și dezminți firea, rămase cu capul sus, ducând mereu la nas o sticluta cu săruri, clătinându-se, aproape moartă, că flacăra unei lumânări, dar rămânând în picioare și încăpățânându-se să trăiască prin fort a voinței. Ea nu se rugă cerului, nu-și dori nimic pentru viitor, nu spera nimic, nu se temea de nimic, nu avea nimic nici cu oamenii, nici cu Dumnezeu.

În timp ce preotul vorbea. În timp ce băteau clopotele, Andreea își spunea:

"Oare sunt eu o adevărata creștina? Oare sunt ca ceilalți, o făptură ca și celelalte? M-ai făcut oare pentru a fi credincioasă, tu cel pe care-l numim Dumnezeu atotputernic, judecătorul tuturor lucrurilor? Tu, despre care se zice că ești drept, dar care m-ai pedepsit mereu fără să fi fost vinovată? Tu, despre care se spune că ești Dumnezeuul liniștii și al dragostei, dar care mi-ai hărăzit o viață de frământări și de mânie, de răzbunare sângeroasă?! Tu, căruia îi datorez de a avea drept dușman de moarte pe singurul om pe care l-aș fi putut iubi?! Nu — continuă ea — treburile lumești și cele ale lui Dumnezeu nu mă privesc. Fără-ndoială că am fost blestemată înainte de a mă naște, că încă din prima clipă de viață am fost pusă în afara legilor omenești." Apoi, întorcându-se la trecutul ei dureros: "Ciudat! Ciudat! Aici, alături de mine se afla un bărbat al cărui nume mă făcea să mor de fericire. Dacă el ar fi venit să mă ceară pentru mine însămi, aș fi fost obligată să îngenunchez la picioarele sale, să-i cer iertare pentru greșeala *pe care am săvârșit-o cândva* pentru greșeala ta, Doamne! Și acest bărbat pe care îl adoram m-ar fi respins poate. Iată că astăzi mă ia în căsătorie și el trebuie să-mi ceară iertare în genunchi! Ciudat! Ei, da, nemaipomenit, de ciudat!"

În clipă aceea auzi vocea preotului care zicea:

— Jacques-Olivier de Charny, o iei în căsătorie pe Maria-Andreea de Taverney?

— Da — răspunse hotărât Olivier.

— Și dumneata, Maria-Andreea de Taverney, îl iei în căsătorie pe Jacques-Olivier de Charny?

— Da!... răspunse Andreea, cu un accent atât de sălbatic, încât regina se înfioră, iar celelalte femei tresăriră.

Apoi Charny îi puse soției sale în deget inelul de aur în așa fel, încât Andreea nu simți nici cea mai ușoară atingere. Curând regele se ridică. Slujba se sfârșise. Toți curtenii veniră să-i felicite pe cei doi soți.

Domnul de Suffren luă mâna nepoatei sale și-i făgădui în numele lui Olivier fericirea pe care merita s-o aibă. Andreea îi mulțumi amiralului, cu o față lipsită de expresie, și-l rugă doar pe unchiul său s-o conducă numaidecât la rege pentru a-i mulțumi, întrucât se simțea slăbită.

În clipa aceea o paloare înspăimântătoare i se așternu pe chip. Charny o privi de depar-te, dar nu îndrăzni să se apropie de ea.

Amiralul traversă salonul și o duse pe Andreea în fața regelui, care o sărută pe frunte și-i spuse:

— Doamnă contesă, treceți pe la regină. Maiestatea să vrea să vă facă un dar de nuntă.

Și, rostind aceste cuvinte pe care le credea pline de delicatețe, regele se retrase, urmat de toată curtea și o lăsă pe tânăra soție, pierdută, disperată, la brațul lui Filip.

— Ah! murmură ea. E prea mult! E prea mult! Filip, mi se pare că am îndurat destul!...

— Curaj! îi șopti Filip. Nu mai e decât această încercare, soră.

— Nu, nu — răspunse Andreea — n-am să pot. Puterile unei femei sunt limitate; poate voi face ceea ce mi se cere, dar, gândește-te, Filip, că dacă ea îmi vorbește, dacă ea mă felicită, voi muri!

— Dacă trebuie, vei muri, scumpă soră — îi spuse tânărul și în felul acesta vei fi mai fericită decât mine, fiindcă eu aș vrea să fiu mort!

Rosti aceste cuvinte cu un glas atât de îndurerat, încât Andreea se repezi ca împunsă de un ghimpe și intră la regină. Olivier o văzu trecând; el se lipi de tapiserie pentru a nu-i atinge nici măcar rochia. Rămase singur cu Filip în salon, cu capul plecat, ca și cumnatul său, așteptând rezultatul întrevederii dintre regină și Andreea.

Aceasta o găsi pe Maria-Antoaneta în cabinetul cel mare. Cu toate că era în luna iunie, regina ceruse să se aprindă focul; era așezată în fotoliul său, cu capul dat pe spate, cu ochii închiși și cu mâinile împreunate ca ale unei moarte. Tremura. Doamna de Misery, după ce o introdusese pe Andreea, trase draperiile, închise ușile și ieși.

Andreea, în picioare, tremurând de emoție și de mânie, tremurând însă și de slăbiciune, aștepta cu ochii plecați să-i adreseze un cuvânt. Aștepta glasul reginei, așa cum așteaptă condamnatul securea care trebuie să-i curme viața.

Cu siguranță că, dacă Maria-Antoaneta ar fi deschis gura în acea clipă, Andreea, zdrobită cum era, s-ar fi prăbușit înainte de a înțelege sau de a răspunde.

Se scurse un minut, ce păru un secol, în această stare de cumplită suferință, fără ca regina să fi făcut vreo mișcare. În sfârșit, se ridică sprijinindu-se cu ambele brațe de fotoliu și luă de pe masă o hârtie pe care degetele sale nesigure o scapără de mai multe ori. Apoi, înaintând ca o fantomă, făcând să se audă alt zgomot decât foșnetul rochiei sale pe covor, veni cu brațul întins spre Andreea și-i dădu hârtia făcând a rosti un cuvânt.

Între aceste două inimi cuvintele erau de prisos: regina nu avea nevoie să mai ceară înțelegerea Andreei; Andreea nu se putea îndoi de măreția sufletului reginei.

Oricare alta ar fi presupus ca Maria-Antoaneta îi oferea o dotă bogată, sau un act de proprietate, sau brevetul unei slujbe la curte. Andreea ghici că hârtia conținea cu totul altceva. O luă și, fără să se miște din locul său, începu să citească.

Brațul Mariei-Antoaneta căzu. Ochii săi se ridicară încet spre Andreea.

"Andreea — scrisese regina — m-ai salvat. Mi-ai redat onoarea, viața mea îți aparține. În numele onoarei mele care te costă atât de scump, te conjur să mă numești sora dumitale. Încearcă, ai să vezi că nu roșesc.

Las în mâinile dumitale acest înscris; este garanția recunoștinței mele: este zestrea pe care ți-o dau.

Inima dumitale este cea mai nobilă dintre toate va ști să primească cum se cuvine darul acesta.

Semnat Maria-Antoaneta de Lorena de Austria."

Andreea, la rândul său, o privi pe regină. Văzu că are ochii plini de lacrimi și fruntea apăsata de tristețe; aștepta un răspuns. Tânăra fată traversă încet încăperea, arse la focul aproape stins biletul reginei și făcând o reverență adâncă, fără să articuleze o silabă, ieși din cabinet.

Maria-Antoaneta făcu un pas ca s-o oprească sau s-o urmeze: dar, neîndurătoarea Andreea, lăsând ușa deschisă, se întoarse lângă fratele său, în salonul alăturat. Filip îl

chemă pe Charny, îi luă mâna și i-o puse în mâna Andreei, în timp ce, în pragul cabinetului, din spatele draperiei pe care o ținea cu brațul, regina asistă la această scenă dureroasă.

Charny pleca asemenea unui logodnic al morții pe care palida sa logodnica îl ducea cu ea; plecă uitându-se înapoi, la obrazul de ceară al Mariei-Antoaneta, care, cu fiecă pas, îl vedea cum dispare pentru totdeauna. Cel puțin așa credea.

La poarta castelului așteptau două trăsură. Andreea urcă în prima. Cum Charny se pregătea s-o urmeze, tânăra contesă îi spuse:

— Cred, domnule, ca dumneavoastră plecați spre Picardia.

— Da, doamna — răspunse Charny.

— Iar eu plec către locurile unde a murit mama mea, domnule conte. Adio!

Charny se înclină fără să răspundă. Trăsura o duse pe Andreea singură.

— Rămâneți cu mine doar pentru a-mi spune că sunteți dușmanul meu? îl întrebă Olivier pe Filip.

— Nu, domnule conte — răspunse acesta. Nu-mi puteți fi dușman de vreme ce sunteți cumnatul meu.

Olivier îi întinse mâna, urcă la rândul său în cea de-a doua trăsură și plecă.

Rămas singur, Filip își frânse o clipă mâinile cu disperare și rosti cu o voce înăbușită:

— Doamne, celor ce-și fac datoria aici, pe pământ, oare le rezervi puțină bucurie în cer? Bucurie... — reluă el, posomorât, privind o ultimă dată către palat. Vorbesc de bucurie!... La ce bun?!... Nu pot spera într-o altă viață decât cei ce cred că vor reîntâlni acolo pe cei pe care i-au iubit. Pe mine nu m-a iubit nimeni aici pe pământ, așa că n-am nici măcar mângâierea pe care o au ei când își doresc moartea...

Și îndreptă spre cer o privire fără urmă de venin, dar plină de mustrare, ca un om a cărui credință se clatină, apoi dispăru, ca și Andreea și Charny, în ultimul vârtej al acestei furtuni care avea să zdruncine un tron, să zdrobească monarhia.

Sfârșit

* * *

Versiune e-book realizată după: Alexandre Dumas, Colierul Reginei vol.2
Editura Helicon, Timișoara, 1993
Traducere: Maria Breban

* * *

Scanare făcută de: [geocv](#).

* * *

O formatare unitară făcută de **BlankCd**. Pentru a fi evidențiată de alte formataări, fiecare volum va purta pe lângă numele fișierului și mențiunea: [v. BlankCd]. În aceeași formatare unitară veți mai putea citi:

- Alexandre Dumas — Cavalerul Reginei [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Cei Patruzeci și Cinci vol.1 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Cei Patruzeci și Cinci vol.2 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Cei trei mușchetari [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Conte de Monte-Cristo vol.1 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Conte de Monte-Cristo vol.2 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Conte de Monte-Cristo vol.3 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — După douăzeci de ani [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Familia de'Medici [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Laleaua neagră [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Marchiza de Brinvilliers [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Masca de fier [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Mână de mort [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Otrava și pumnalul familiei Borgia [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Robin Hood [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Viconte de Bragelonne vol.1 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Viconte de Bragelonne vol.2 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Viconte de Bragelonne vol.3 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Viconte de Bragelonne vol.4 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas-fiul — Dama cu camelii [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Cele două Diane [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Doctorul misterios vol.1 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Doctorul misterios vol.2 — Fiica marchizului [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Nero și Acteea [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Răzbnatorul [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Othon arcașul [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Conjurații vol.1 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Conjurații vol.2 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Colierul Reginei vol.1 [v. BlankCd]
- Alexandre Dumas — Colierul Reginei vol.2 [v. BlankCd]

În pregătire:

- Alexandre Dumas — Contesa de Charny [v. BlankCd]

Notă: Dacă ți-a plăcut formatarea și îți lipsește una sau mai multe cărți formatare unitar, le poți găsi (cu ctrl+click-stânga) [aici](#).

Atenție: Pentru a vă deplasa mai ușor prin e-book, plasați cursorul mouse-ului în Cuprins e-book pe un anumit capitol, apoi apăsați tasta ctrl apoi click-stânga.

Cuprins e-book Colierul Reginei vol.2:

Capitolul XLII	Două ambiții care vor să treacă drept două iubiri.....	- 1 -
Capitolul XLIII	În care încep să se zărească chipurile de sub mască.....	- 4 -
Capitolul XLIV	În care domnul Ducorneau nu mai înțelege nimic din ceea ce se întâmplă..	- 11 -
Capitolul XLV	Iluzie și realitate.....	- 16 -
Capitolul XLVI	În care domnișoara Oliva începe să se întrebe ce vor de la ea.....	- 18 -
Capitolul XLVII	Casa părăsită.....	- 21 -
Capitolul XLVIII	Jeanne protectoare.....	- 23 -
Capitolul XLIX	Jeanne favorită.....	- 27 -
Capitolul L	Portofelul reginei.....	- 32 -
Capitolul LI	În care îl întâlnim pe doctorul Louis.....	- 35 -
Capitolul LII	Aegri somnia.....	- 38 -
Capitolul LIII	În care se demonstrează că autopsia sufletului este mai grea decât cea a trupului.....	- 41 -
Capitolul LIV	Delirul.....	- 45 -
Capitolul LV	Convalescența.....	- 49 -
Capitolul LVI	Două inimi care sângerează.....	- 52 -
Capitolul LVII	Un ministru de finanțe.....	- 56 -
Capitolul LVIII	Iluzii regăsite — secret pierdut.....	- 59 -
Capitolul LIX	Datornicul și creditorul.....	- 64 -
Capitolul LX	Socoteli în familie.....	- 67 -
Capitolul LXI	Maria-Antoaneta regină, Jeanne de La Motte femeie.....	- 69 -
Capitolul LXII	Chitanța lui Boehmer și actul de recunoaștere al reginei.....	- 73 -
Capitolul LXIII	Prizoniera.....	- 77 -
Capitolul LXIV	Observatorul.....	- 81 -
Capitolul LXV	Vecinele.....	- 85 -
Capitolul LXVI	Întâlnirea.....	- 88 -
Capitolul LXVII	Mâna reginei.....	- 91 -
Capitolul LXVIII	Femeie și regină.....	- 94 -
Capitolul LXIX	Femeie și demon.....	- 98 -
Capitolul LXX	Noaptea.....	- 102 -
Capitolul LXXI	Despărțirea.....	- 105 -
Capitolul LXXII	Gelozia cardinalului.....	- 109 -
Capitolul LXXIII	Fuga.....	- 115 -
Capitolul LXXIV	Scrisoarea și chitanța.....	- 119 -
Capitolul LXXV	Rege nu pot fi, prinț nu vreau, rămân un Rohan.....	- 121 -

Capitolul LXXVI	Scrimă și diplomatie.....	- 125 -
Capitolul LXXVII	Gentilom, cardinal și regină.....	- 128 -
Capitolul LXXVIII	Explicații.....	- 131 -
Capitolul LXXIX	Arestarea.....	- 135 -
Capitolul LXXX	Rapoartele.....	- 139 -
Capitolul LXXXI	O ultimă acuzație.....	- 142 -
Capitolul LXXXII	Cererea în căsătorie.....	- 145 -
Capitolul LXXXIII	Saint-Denis.....	- 147 -
Capitolul LXXXIV	O inimă moartă.....	- 150 -
Capitolul LXXXV	În care se explică de ce se îngrașă baronul.....	- 153 -
Capitolul LXXXVI	Tatăl și logodnica.....	- 156 -
Capitolul LXXXVII	După balaur, vipera.....	- 159 -
Capitolul LXXXVIII	Cum se-ntâmplă ca domnul de Beausire crezând că vânează un iepure, a fost vânat el însuși de către agenții domnului de Crosne.....	- 163 -
Capitolul LXXXIX	Turturelele sunt băgate în colivie.....	- 166 -
Capitolul XC	Biblioteca reginei.....	- 169 -
Capitolul XCI	Cabinetul șefului poliției.....	- 172 -
Capitolul XCII	Interogatoriile.....	- 176 -
Capitolul XCIII	Ultima speranță pierdută.....	- 179 -
Capitolul XCIV	Botezul micuțului Beausire.....	- 182 -
Capitolul XCV	Banca acuzaților.....	- 185 -
Capitolul XCVI	Despre un grilaj și un abate.....	- 188 -
Capitolul XCVII	Sentința.....	- 191 -
Capitolul XCVIII	Execuția.....	- 194 -
Capitolul XCIX	Căsătoria.....	- 202 -